

Дорогі колеги!

У новому році прийнято підбивати підсумки року, що минув: радіти його досягненням, аналізувати помилки, думати, як не допустити їх у майбутньому, як прожити новий рік, щоб він став кращим за попередній.

І ви знаєте, що тут головне? Впоратися з інерцією, яку часто диктує досвід і стереотипи мислення. Зробити крок вперед, до розвитку, до нового сприйняття самого себе й світу. Допустити, що неможливе є можливим, що зміни у навколишній реальності — це зміни в нас самих, у наших думках і вчинках.

За останні два роки (хто б їх як не оцінював), по суті, змінилася навіть не наша країна, а саме ми. Це ми стали іншими! Стали мудрішими, відповідальнішими у справах, активнішими в соціумі, чутливішими до неправди, уважнішими до проблем, вимогливішими до способів їхнього вирішення.

Можливо, саме тому ми з вами змогли створити такий проект як «Всеукраїнська експертна мережа». Проект, метою якого було «витягування» експертів з кабінетного життя, «з окопів по різні боки політичного фронту» і об'єднання інтелектуальної еліти України. Це потрібно, щоб наші розумні голови були на службі в державі й суспільства, а не в служінні у влади або в тих, хто до неї рветься. Щоб, нарешті, й інтелектуальні еліти отримали можливість впливу на економічні, політичні, культурні процеси в державі. Щоб політичний популізм поступився місцем професіоналізму й прагматизму в роботі уряду й депутатів, яким би смішним, на перший погляд, це не здавалося. Але це можливо, якщо ми будемо разом, а не поодинці, відстоювати своє право на участь у справах нашої країни. Якщо використаємо переваги сучасних технологій комунікації й розумової діяльності — технологій «фабрик думок п'ятого покоління».

Нашій Мережі лише один рік, але вона вже об'єднала близько 3000 експертів з усієї України, а також їхніх закордонних колег. Фахівці найрізноманітніших галузей, сфер професійної діяльності спілкуються на сторінках інтернет-порталу «Всеукраїнська експертна мережа», обмінюються досвідом, інформацією, знаннями. І для них зовсім не має значення, якій партії симпатизує той чи той експерт, які його політичні переконання. Важливо, що він фахівець, професіонал, який прагне працювати на благо України. У відомого французького філософа-екзистенціаліста Ж.-П. Сартра є чудова фраза: «Треба працювати. Порятунком прийде сам собою».

Цього року ми плануємо створити Всеукраїнську громадську організацію, запустити роботу «фабрик думок», створити перші робочі групи експертів для реалізації проектів, випустити збірку аналітичних статей про національну ідею України й багато чого іншого.

А зараз пропонуємо вам ознайомитися з журналом, який ви тримаєте в руках. До нього увійшли кращі й найпопулярніші статті експертів, коментарі, прогнози, результати експертних опитувань тощо за весь рік діяльності Всеукраїнської експертної мережі. Ми сподіваємося, що це видання стане серйозним джерелом якісної інформації для молодих фахівців, студентів, аспірантів, які є потенційними експертами Мережі, але ще не стали учасниками проекту. Журнал серйозно відрізняється від вузькопрофільних видань тим, що в ньому обговорюються актуальні проблеми одразу декількох професійних галузей людської діяльності. Причому фахівцями й мовою фахівців.

Цілком можливо, що ви зустрінете тут власні думки, прочитаєте власні матеріали. А якщо ні, то в одному з наступних номерів вони обов'язково з'являться. Головне, щоб ви цього захотіли. Не заради публікації, а заради наших загальних сподівань і надій, заради майбутнього.

*В'ячеслав Брюховецький,
президент Всеукраїнської експертної мережі,
президент (ректор) Національного університету
«Києво-Могилянська академія»*

Від редакції

Шановні добродії, друзі, колеги, експерти, автори статей, ідей, проєктів, усі, з чією допомогою Всеукраїнська експертна мережа стала частиною реальності сучасної України!

Ми звертаємося до всіх, хто підтримав наш дружний колектив на початку минулого року, коли ВЕМ робила свої перші кроки. Хто повірив у те, що можна єднатися з колегами й працювати на благо рідної країни, без пустопорожніх політичних гасел. Не чекати, коли влада нарешті зрозуміє, що без знань, досвіду й ідей професіоналів вона безсильна. Що одного вміння віддавати команди й ділити ресурси держави між родичами та друзями недостатньо, щоб підняти економіку й заслужити повагу Європи, до якої ми так прагнемо.

Ваші статті, книги, коментарі, прогнози, листи, опубліковані на порталі ВЕМ, привернули увагу не тільки ваших колег із регіонів України, країн СНД, Європи, світу, але також журналістів, чиновників і уряду. Головна їхня цінність полягає в тому, що і заявлені в матеріалах проблеми, і запропоновані шляхи їхнього вирішення були сформульовані фахівцями, а не політтехнологами від тієї чи іншої партії. Очевидно, що кожен із вас щиро бажав їхнього вирішення в ім'я процвітання нашого загального Дому, в якому ми народилися, вирости і яким завжди хотіли б пишатися, а зовсім не заради підвищення рейтингів і впливу на електоральні переваги. На щастя, популярські матеріали за минулий рік нам практично не траплялися. Це означає, що до нашої віртуальної Мережі увійшли справжні експерти!

Дозвольте подякувати вам за те задоволення, яке ми отримали, працюючи з вами – професіоналами. За вашу відповідальність і активність, доброзичливість і терпимість, за небайдужість і чуйність. Ми пишаємося вами – нашими співвітчизниками.

Цей журнал – перший продукт нашого з вами річного співробітництва. Фактично він є дайджестом експертних матеріалів з різних тем і напрямків. Він підготовлений у стилістиці інтернет-порталу з урахуванням усіх жанрових особливостей віртуального видання: інтерактивності, наявності інтернет-сервісів, розмаїтості інформаційних каталогів.

Ми хотіли, щоб ви ближче познайомилися з нашою командою, докладніше довідалися про специфіку проєкту, побачили обличчя й досягнення найактивніших експертів, подивилися, які теми вони обговорюють, які проблеми їх хвилюють, і, звичайно, надіслали нам свої відгуки й пропозиції щодо поліпшення якості нашої роботи. Ми сподіваємося, що з вашою допомогою цей журнал стане першим у низці наступних видань. Пишіть нам, дзвоніть, ми завжди раді вітати всіх, хто живе, мислить і служить своїй країні не за страх, а за совість.

*З повагою й подякою,
редакція інтернет-порталу «Всеукраїнська експертна мережа»*

Редакція

Генеральний директор проекту —
Сергій Степанов
Заступник генерального директора —
Дмитро Разумов
Виконавчий директор —
Ірина Барабанова
Юрисконсульт ВЕМ —
Михайло Петечел
Головний редактор —
Олена Судакова
Редактор відділу «Новини» —
Євгенія Бабійчук
Літературний редактор та коректор —
Людмила Речкалова
Дизайн — Павло Гальченко
Дизайн та верстка —
Дмитро Алексєєв
Системний адміністратор —
Андрій Гайдуков
Координатор ВЕМ —
Євген Найштетік
Координатор регіональної мережі —
Михайло Рогальський
Спеціаліст по роботі з експертами —
Юлія Григорьєва
Упорядник дайджесту —
Євгенія Бабійчук

Всеукраїнська експертна мережа

<http://www.experts.in.ua>

Розробка і підтримка — Центр інтелектуальних ресурсів і технологій

01001, м. Київ, вул. Костьольна, 4, оф. 8

Тел.: +38 044 494 24 61

Тел./факс: +38 044 494 24 62

© *Всі права захищені. Використання матеріалів порталу дозволяється за умови посилання (для Інтернет-видань — гіперпосилання) на*

www.experts.in.ua

Редакція порталу «Всеукраїнська експертна мережа» може не поділяти думку авторів публікацій. Відповідальність за достовірність та аутентичність фактів, наведених в публікаціях, несуть їх автори

Кольороподіл та друк — типографія видавничого дому «АДЕФ-Україна»

Наклад 1000 примірників

Дайджест матеріалів порталу «Всеукраїнська експертна мережа» за 2006 рік

Зміст

ВЕМ

В'ячеслав Брюховецький: «За останні два роки ми стали іншими!»	1
Від редакції	2
Перша фабрика «Фабрик думок» в Україні.....	4
Всеукраїнська громадська організація «Експерти України».....	8
Експерти — це наша гордість	9
Україна: у пошуках національної ідеї	12
Сергей Степанов: «Мы в какой-то степени овладели секретами управления «термоядерным синтезом» творческих энергий».....	13
Светлана Гавриленко. Этическая компонента в деятельности эксперта	14

Аналітика/Політика та суспільство

Александр Федута. Скучно как в Швейцарии?	18
Володимир Ільків. Ми — не пересічні.....	22
Светлана Барматова. В век «реальной политики» Украина отличается «эпохой романтизма»	25
Адам Міхнік: «Україна має пройти свій шлях історичного компромісу»	30

Аналітика/Економіка

Володимир Сіденко. Україна — ЄЕС: можливі сценарії подальшого розвитку	35
Петро Амброзович. Проблеми розвитку конкуренції на ринку електроенергії	41

Аналітика/Освіта

Володимир Моренець. Незалежна акредитація вищих навчальних закладів: шляхи реалізації	45
Татьяна Бережная. Следовать ли советам западных экспертов, реформируя ВУЗ?	52
Володимир Белий. Проекція вимог Болонського процесу на шкільну практику	56
Юрій Шукевич. Про економіку шкільної освіти.....	62
Наталія Невінчана. Зовнішнє тестування: за і проти	64

Аналітика/Охорона здоров'я

Євген Найштетік. Проект: «Борьба з туберкульозом в Україні»	70
Ірина Михайлова. Україну жде демографическая катастрофа?	76
Олег Бобров. Врачебная мзда: причины, традиции, следствия	80
Александр Бабушкин. Анализ деятельности МОЗ с точки зрения буйного доктора	
Олександр Шуляк. Пропозиції щодо реформування медичної післядипломної освіти в Україні	87

Аналітика/Культура

Проект: «Опитування «Код да Вінчі як дзеркало демократії»	91
Гигла Джинджолия. Модель успешной пиар-операции в художественном тексте.....	96
Світлана Гавриленко. Шлях до національного самоусвідомлення	103

Аналітика/Спорт

Павел Гальченко. Футбол — национальная гордость Украины?	107
--	-----

Портрет регіону

Ксенія Васильєва. Україна в цифрах.....	117
---	-----

Перша фабрика «Фабрик думок» в Україні

«Фабрики думок», або Think Tank — це, на думку одного із засновників аналогічної структури в Америці Германа Кана, такі інститути, які часто виступають у ролі відомого хлопчика, що крикнув: «А король-то голий!» Він вважав, що уряд має потребу в таких хлопчиках, бо страждає «безсиллям сильних»: йому занадто часто здається, що все йде так, як йому хочеться, що від нього не вимагається ні особливої кмітливості, ні винахідливості, ні уяви.

Вперше в Америці*

Одна з перших «Фабрик думок» у світі — RAND Corporation — з'явилася в Америці в середині 40-х років ХХ ст. Сьогодні це найвідоміша й, мабуть, найавторитетніша в країні корпорація з надання послуг експертного консультування владі та бізнесу.

Історія RAND почалася 2 березня 1946 року, коли ВВС США підписали контракт з приватною авіаційною компанією Douglas Aircraft Company на проведення закритого наукового дослідження в одному зі стратегічно важливих сегментів галузі. Результат роботи групи експертів виявився настільки успішним, що привернув до себе увагу грантодавців, зокрема Фонду Форда, який надав організації позику в \$100 тис. Протягом наступних років Фонд довів розмір цієї позики до мільйона доларів і в 1952 році офіційно перетворив його в субсидію на науково-дослідну роботу.

У 1948 році проект RAND набув незалежного статусу. Далі метою діяльності організації стали довгострокові прогнози, всебічний аналіз стратегічних і технічних проблем держави. Саме RAND є розробником концепцій «гнучкого реагування», «контрсили», а також методики «планування — програмування — бюджетне фінансування» (ППБ), з якою пов'язане поняття «реформ Макнамари».

Сьогодні корпорація продовжує працювати над довгостроковими суспільно-політичними програмами, що охоплюють всі сфери громадського життя: економіку, політику, соціальну проблематику, промислову політику, науку й технології, інформацію й комунікації, безпеку й оборону, зовнішню політику, регіональні дослідження, у рамках яких виявляє нові стратегічні аспекти національних проблем і пропонує способи їхнього вирішення.

Фабрика нових ідей*

«Фабрика думок», або «мозковий центр» — це незалежна, не орієнто-

вана на прибуток дослідницька організація, створена з метою обговорення й, по можливості, просування важливих для громадського життя рішень. Основна продукція «Фабрик думок» — ідеї, викладені у формі доповідей найрізноманітнішого типу — оцінки, теорії, пропозиції, попередження, довгострокові плани, статистичні викладки, прогнози, описи методик, тести, аналіз і просто свіжі думки.

Назва «Фабрика думок» ілюструє таку функцію Think Tanks, як виробництво й просування ідей у проектній формі. «Фабрика» у назві вказує на те, що такий вид виробництва має характер індустрії, застосовує певні, повторювані й масові, які стали від цього промисловими, технології. Назва «мозковий центр» підкреслює соціальну функцію Think Tanks, що полягає в концентрації, зосередженні (в якомусь центрі) мислячих людей (мізків), здатних будувати соціальні стратегії, виражати їх у соціально прийнятній формі у вигляді конкретного впливу на прийняття важливих законодавчих або виконавчих рішень.

Покоління № 5

Суть роботи «Фабрик думок» полягає в колективній співтворчості, у синтезі інтелектуального потенціалу фахівців з різних галузей. Такий надгалузевий підхід, коли кількість позицій у сприйнятті того чи іншого питання породжує нову якість відповідей на нього, дозволяє вирішувати найскладніші завдання.

Принцип синтезу творчих енергій і сьогодні залишається актуальним у роботі «Фабрик думок», однак із часів створення RAND значних змін набули інструменти їхньої діяльності.

Виділяють кілька етапів у розвитку «Фабрик думок» як інституту. У процесі еволюції інструментів їхньої роботи й трансформації їхньої соціальної ролі «Фабрики думок» пройшли чотири етапи свого розвитку. Сьо-

годні — з розвитком інтернет-технологій — сформувалося нове, п'яте, покоління «мозкових центрів». Їхня відмінна риса — широке застосування мережних технологій і принципів віртуального суспільства (віртуальних корпорацій). «Фабрики думок 5-го покоління» організують високопрофесійних фахівців у мережеві віртуальні співтовариства для вирішення проблем різного масштабу й рівня складності.

Ідея створення в Україні такого типу «Фабрики думок» виникла півтора року тому за ініціативи Миколи Мартиненка та В'ячеслава Брюховецького.

Протягом декількох місяців було розроблено концепцію й підготовлено проект «Всеукраїнська експертна мережа». Його актуальність була для фахівців очевидною, хоча, зрозуміло, були й сумніви в тому, що він може бути успішно реалізований. Але, дотримуючись принципу, що шлях у тисячу миль починається з одного кроку, експерти з різних сфер стали поступово підключатися до роботи й вносити свої пропозиції щодо розвитку проекту.

Оператором проекту й, можна сказати, першою «Фабрикою думок» з його розробки, запуску й підтримки стала міжнародна команда співробітників Центру інтелектуальних ресурсів і технологій, керівниками якої виступили представники Експериментального фонду інтелектуальних ресурсів на чолі з професором держуніверситету «Вища школа економіки» Сергієм Степановим.

Зусиллями фахівців ЦІРТ був створений і запущений Інтернет-портал «Всеукраїнська експертна мережа», який стартував у віртуальному просторі на початку 2006 року.

Робота із залучення експертів з усієї України почалася з проведення низки інноваційно-продуктивних семінарів з найактуальніших для українського суспільства напрямків: освіта, політика та суспільство, економі-

* За матеріалами аналітичної доповіді агентства гуманітарних технологій http://xyz.org.ua/russian/win/discussion/think_tanks.html

ка, охорона здоров'я. У їхній роботі взяли участь фахівці різного рівня, представники державних і приватних організацій, вчені й практики.

Багато хто із запрошених фахівців виказав готовність до співпраці й підтримав «відчайдушну команду» першопрохідників. Сьогодні вже можна кваліфікувати роботу експертів на семінарах як перші «міні-фабрики думок» в рамках мегапроекту ВЕМ. З однією лише поправкою на те, що вони проводилися в офлайн режимі, а їхні учасники тільки готувалися до того, щоб перейти до комунікацій і дискусій у віртуальному просторі.

Старт, запуск, нова реальність...

За підтримки експертів, які повірили в майбутнє проекту, почався процес перетворення ідеї на реальність.

Все більше фахівців почали сприймати проект ВЕМ всерйоз і підключатися до його роботи. Протягом року помітно зросла й кількість, і якість аналітичних матеріалів, що публікувалися на порталі.

Цікаві та якісні результати було отримано під час проведення експертних опитувань з тієї чи іншої актуальної для суспільства проблеми. Наприклад, «Яка коаліція в парламенті була б оптимальною» або «Ким Україна може пишатися сьогодні».

Фахівці ЦІРТ, зі свого боку, намагалися зробити ресурс зручним і корисним для самих експертів, збільшуючи кількість розділів і сервісів порталу, оптимізуючи його роботу. Як наслідок з'явилися такі міні-проекти як «Прогноз експерта», «Питання до юриста», «Питання до експерта» та ін.

На прохання експертів на порталі було відкрито розділ «Бібліотека», де сьогодні публікуються довідники й енциклопедії, монографії й збірки, наукові дослідження, доповіді й дисертації та інші матеріали експертів ВЕМ з різних тем і напрямків. У розділі знайшли своє місце рідкісні книги, раніше видані невеликим накладом і

в друкованому вигляді практично вже недоступні. Серед них — монографії В'ячеслава Брюховецького про Ліну Костенко та про Миколу Зерова (у самого автора залишився тільки один екземпляр цієї книги). Багато з опублікованих у розділі матеріалів існують поки що тільки в електронному вигляді, як, наприклад, «Мала гірнича енциклопедія» професора Володимира Білецького.

Матеріали розділів «Аналітика» й «Бібліотека» користуються популярністю не тільки серед експертів, але й серед журналістів і особливо — серед студентів українських ВНЗ.

Проблеми земні, простір віртуальний, експерти справжні

Поява в розділі «Аналітика» сервісу «Коментарі» додало динаміки й гостроти віртуальному спілкуванню між експертами. Сьогодні сервіс фактично відіграє роль форуму з проблематики, порушеної в тій або іншій аналітичній статті. Експерти обговорюють, сперечаються, пропонують свої способи вирішення, домовляються про співробітництво. Гострі й емоційні дискусії нерідко приводять до вироблення реальних пропозицій щодо вирішення проблем, «народжують» програми розвитку територій і галузей, проекти реформ і законопроекти. З огляду на значну частку висококласних фахівців серед учасників дискусій, можна без перебільшення назвати такі віртуальні круглі столи прототипом майбутніх «Фабрик думок».

Навесні 2006 року на порталі стартував проект «Актуальна тема», який дозволив систематизувати роботу експертів у віртуальному просторі та спрямувати її на отримання реальних інтелектуальних продуктів. Ідея проекту полягала в тому, щоб створити на порталі перші проектні експертні групи за темами, які хвилюють суспільство й вимагають вирішення; вивести роботу експертного співтовариства на надгалузевий рівень, коли та чи інша проблема роз-

глядається з різних професійних позицій: економічних, політичних, культурних, філологічних... Кожен фахівець, при бажанні, знайшов у ній свій аспект професійної зацікавленості. Таким чином, погляд на проблему ставав більш об'ємним і багатограним.

На одному з етапів розгортання проекту експертів так зацікавила тема національної ідеї України, що велика кількість і висока якість статей дозволили редакції підготувати до друку збірку серйозної аналітики. Ця збірка стала першим серйозним продуктом діяльності Всеукраїнської експертної мережі за минулий період. Ознайомитися з матеріалами збірки можна буде вже навесні 2007 року.

Експерти обирають Мережу

Для підвищення якості контентного наповнення порталу й залучення до роботи в проекті ВЕМ експертів з усієї України (створення експертної панелі) було створено регіональний відділ ЦІРТ і зовнішню службу регіональних координаторів, які сьогодні працюють в 20 з 27 регіонів України (в Одесі навіть працює регіональне представництво ВЕМ).

В 10 областях України регіональною службою були підготовлені й проведені прес-конференції, на яких експерти з регіонів довідалися про проект, його цілі, завдання й ті можливості, які він відкриває.

Завдяки роботі регіональної служби, кількість фахівців, що отримали акредитацію експерта ВЕМ, зросла в кілька разів і перевищила сьогодні 1500 чоловік.

Діяльність Всеукраїнської експертної мережі зацікавила й закордонних експертів. Вони не тільки звертаються до матеріалів порталу, але й реєструються як експерти ВЕМ, публікують на порталі власні аналітичні матеріали. До Мережі, крім українських фахівців, входять експерти з Росії, Німеччини, США, Канади, Китаю тощо.

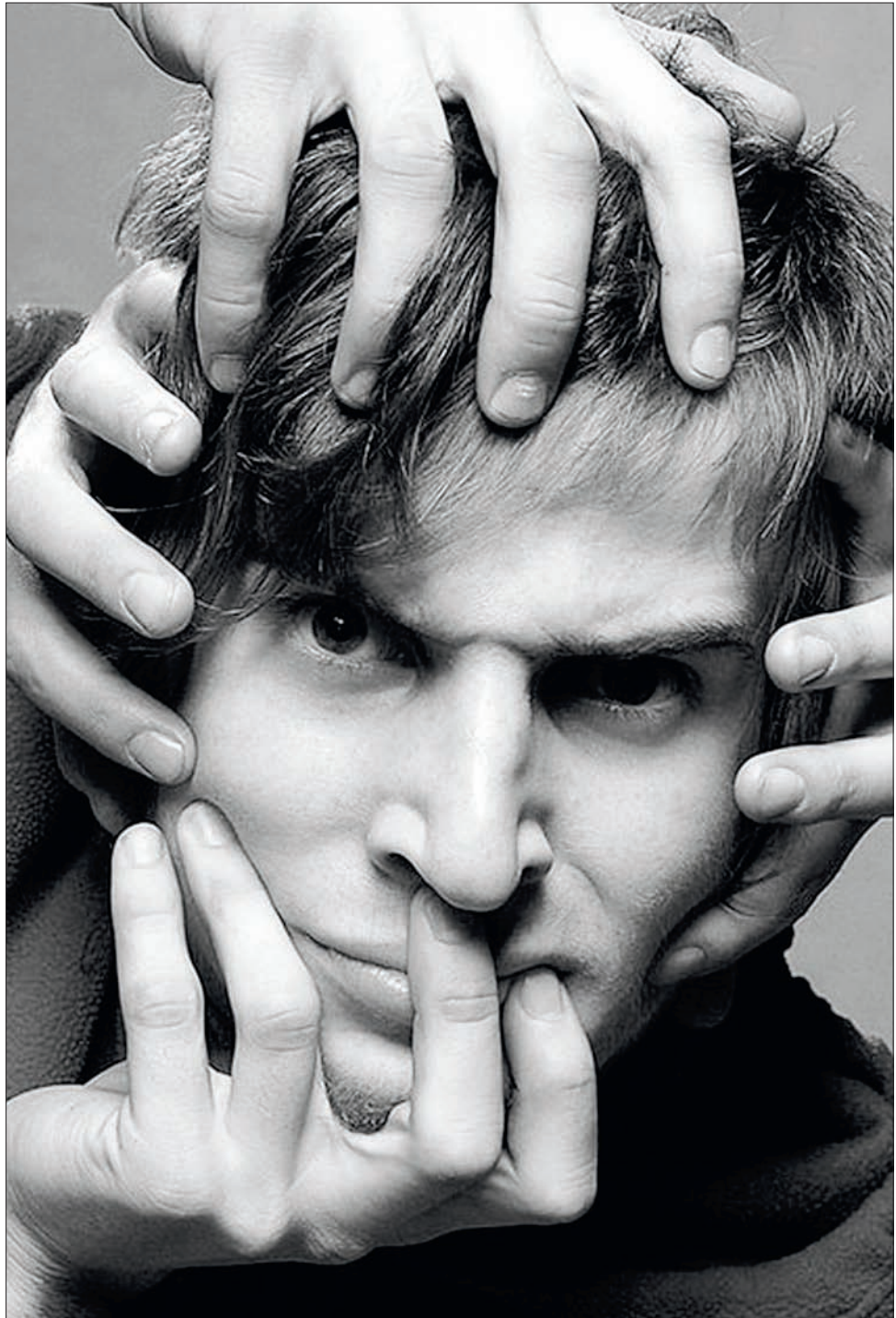
Сьогодні у рамках проекту реалізується кілька партнерських програм

(проведення експертних опитувань, обмін інформацією, проведення спільних заходів: круглих столів, форумів і ін.). Серед партнерських організацій Мережі — Експериментальний фонд інтелектуальних ресурсів (Москва), Національний університет «Києво-Могилянська академія», Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова, Рада конкурентоспроможності України, Асоціація агентств регіонального розвитку України, університет Париж V. Рене Декарта, французька організація розвитку творчого потенціалу CREA-France, Всеукраїнська рада захисту прав і безпеки пацієнтів, Всеукраїнський проект захисту прав лікарів, КМАПО ім. П. Л. Шупика, Український культурологічний центр у Донецьку, Прикарпатський науково-аналітичний центр, Одеський музей живопису ХХ століття, Міжнародна юридична компанія LEX-Україна, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Луганський національний педагогічний університет, Харківський державний університет ім. В. Н. Каразіна, Одеський державний університет, різні компанії, науково-дослідні й аналітичні організації, ВНЗ, засоби масової інформації тощо.

Всеукраїнська експертна мережа була представлена на багатьох громадських і культурних форумах як в Україні, так і за кордоном. Серед них можна назвати IV Міжнародний конгрес українців, Паризьку міжнародну конференцію з розвитку творчого потенціалу, засідання Асамблеї ділових кіл України, інаугурацію Міжнародної федерації молодих лідерів і підприємців (JCI), велику кількість прес-конференцій, круглих столів, семінарів.

Із проханням порекомендувати того чи іншого експерта ВЕМ до ЦІРТу звертаються представники засобів масової інформації (5 канал, Перший національний канал, газета «Комсомольська правда», журнал «Нова торгівля» та ін.). Багато журналістів використовують матеріали порталу для підготовки своїх статей.

Експертів Мережі цитують різні видання, на їхню думку посилаються, до них звертаються за коментарями й прогнозами. Понад 150 експертних матеріалів порталу було републіковано в різних українських та закордонних друкованих і електронних ЗМІ.

Прогрес як перспектива

Темпи розвитку проекту ВЕМ здивували тільки скептиків. Для коман-

ди ЦІРТ і для самих експертів такий прогрес лише підтвердив, що обраний напрямок руху — вірний, а результат — прямо пропорційний витраченим зусиллям.

Сьогодні Всеукраїнська експертна мережа підійшла до наступного етапу свого розвитку, подавши до Міністерства юстиції документи на реєстрацію Всеукраїнської громадської організації «Експерти України».

Всеукраїнська громадська організація «Експерти України»

Для Всеукраїнської експертної мережі 2006 рік виявився досить плідним. Закономірним підсумком її роботи стало створення на базі ВЕМ Всеукраїнської громадської організації «Експерти України». 27 січня в Києві відбулися установчі збори за участі делегатів з 18 областей України, науковців, представників освітніх та аналітичних закладів. Президентом ВГО «Експерти України» було обрано президента (ректора) Національного університету «Києво-Могилянська академія» професора **В'ячеслава Брюховецького**.

«Експерти України» мають на меті працювати не лише над аналізом проблем та розробкою стратегічних проектів, а й надавати експертний супровід виробленню державної полі-

тики та брати активну участь у її подальшому втіленні.

Для вирішення поставлених завдань експерти співпрацюватимуть як з державними органами, так і з представниками інших громадських організацій та аналітичних центрів. Одним із головних принципів

створення організації є принцип політичної неангажованості: ВГО об'єднуватиме експертів-професіоналів різних галузей з різними політичними поглядами, буде взаємодіяти з усіма без винятку політичними силами, залишаючись при цьому незалежною від будь-якої з них.

КОМАНДА

В'ячеслав Брюховецький:

— Створення організації — не просто забаганка чи виплід кабінетних міркувань. Є дуже багато питань, відповідей на які ні влада, ні окремі політичні сили дати не можуть. Експертне співтовариство повинно зробити все, аби бути не тільки почутим, а й затребуваним! І це одна з основних цілей громадської організації, яку ми сьогодні започатковуємо.

Експерти – це наша гордість!

І не тільки гордість Всеукраїнської експертної мережі, а й, безумовно, гордість України, гордість усього людства, оскільки інтелектуальна співтворчість не визнає кордонів.

Портал ВЕМ надав фахівцям можливість не тільки вільно озвучити свої погляди, а й виставити їх на загальне громадське обговорення. Протягом року багато хто з експертів ВЕМ отримав від колег оцінку власних наукових та творчих здобутків. Ніхто не захищав дисертації і не здобував наукові ступені, ніхто не роздавав нагороди і не присвоював звання, але всі експерти ВЕМ протягом року мали можливість на практиці довести рівень своєї фаховості. Інколи коментаторам того чи іншого аналітичного матеріалу (колегам-експертам чи пересічним громадянам) вдавалося продемонструвати помилковість чи міфологічність тієї чи іншої запропонованої авторами парадигми, змушуючи решту читачів замислитися й шукати альтернативних та більш ефективних шляхів розв'язання пекучих проблем суспільства. Тим експертам, хто не побоявся шляхом оприлюднення «скласти іспит» на власну експертоздатність, — наша пошана.

Подяка всім, хто повірив у потенціал проекту «Всеукраїнська експертна мережа», хто нарощував його разом із нами. Це понад 1500 акредитованих та понад 3000 зареєстрованих користувачів порталу. Подяка всім, хто, навіть без реєстрації, читає експертні матеріали, коментує, сперечається, вишукуючи зерно істини.

На жаль, журнальний формат не дозволяє згадати кожного з понад 500 наших авторів, тих, хто протягом минулого року надіслав свої аналітичні матеріали для публікації у різних розділах порталу. Але, як і всюди, серед експертів ВЕМ визначилися свої лідери, найактивніші, найрозумніші, найцікавіші. Їхні імена ми занесли до нашої віртуальної Дошки пошани:

Дошка пошани

	ПІБ експерта	Звання, посада	Галузь	Місто	Номінація	Цифри
	Акімова Ірина Михайлівна	Кандидат економічних наук, генеральний директор Аналітичного центру Бюро економічної і соціальної технології	Економіка	Київ	За найточніші прогнози з економіки, цікаві статті, моральну та інтелектуальну підтримку	3 науково-аналітичні матеріали, власні і у співавторстві, 4 прогнози
	Бабушкін Олександр Аврамович	Лікар-сексопатолог	Охорона здоров'я	Чернігів	За цікаві статті та пропозиції у галузі охорони здоров'я та величезну кількість коментарів, навіть у віршах	7 аналітичних матеріалів, 1 прогноз, десятки коментарів до статей
	Барматова Світлана Петрівна	Кандидат соціологічних наук, професор факультету соціології Міжнародного Соломонового університету, доцент кафедри соціології НАУКМА, викладач Вищої школи соціології Інституту соціології НАН України, директор Аналітичного центру вивчення суспільства	Політика та суспільство	Київ	За влучні поради, статті, коментарі та моральну підтримку	3 аналітичні матеріали, коментарі
	Белій Володимир Іванович	Заступник директора з навчально-виховної роботи фізико-технічного ліцею при Херсонському національному технічному та Дніпропетровському національному університетах Херсонської міської ради	Освіта	Херсон	За найбільшу кількість аналітичних матеріалів у галузі освіти	18 аналітичних матеріалів, коментарі
	Білецький Володимир Стефанович	Доктор технічних наук, професор Донецького національного технічного університету, шеф-редактор аналітично-інформаційного журналу «Схід»	Політика та суспільство, Економіка, Культура	Донецьк	За величезну кількість наукових матеріалів, коментарі, переважно більшість матеріалів розділу «Бібліотека», корисні поради, моральну та інтелектуальну підтримку	12 науково-аналітичних матеріалів власного авторства, понад 60 матеріалів інших авторів розділу «Аналітика», переважна більшість матеріалів розділу «Бібліотека», коментарі
	Бобров Олег Євгенович	Доктор медичних наук, професор, академік УАН, завідувач кафедри хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, консультант міжнародної юридичної компанії LEX-Україна, лідер Всеукраїнського проекту по захисту прав лікарів	Охорона здоров'я	Київ	За найгостріші та найбільш резонансні аналітичні матеріали галузі охорони здоров'я	9 аналітичних матеріалів, 1 прогноз
	Брюховецький В'ячеслав Степанович	Президент Всеукраїнської експертної мережі, Кандидат педагогічних наук, доктор філологічних наук, член Спілки письменників України, президент (ректор) Національного університету «Києво-Могилянська академія», голова Комісії з державних нагород і геральдики при Президентів України, член Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, Національної ради з питань культури при Президентів України, комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, робочої групи з розроблення концепції розвитку наукової сфери, член Спілки письменників України	Політика та суспільство, Культура	Київ	За найкращу ініціативу 2006 р. — ідею створення Всеукраїнської експертної мережі	3 аналітичні матеріали, прес-конференції та інтерв'ю з приводу створення ВЕМ
	Єрмолаєв Андрій Васильович	Політолог, президент Центру соціальних досліджень «Софія»	Політика та суспільство	Київ	За цікаві матеріали, моральну та інтелектуальну підтримку	2 науково-аналітичні матеріали, 3 прогнози
	Клепко Сергій Федорович	Кандидат філософських наук, доцент, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри філософії і економіки освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського	Освіта	Полтава	За найрозумніші науково-аналітичні матеріали у галузі освіти	3 науково-аналітичні матеріали
	Лисицький Віктор Іванович	Кандидат економічних наук, радник голови правління ПриватБанку, віце-президент Асоціації суднобудівників України «Укрсудпром», Урядовий секретар КМУ (1999–2001 рр.)	Економіка	Київ	За найбільшу кількість цікавих аналітичних матеріалів у галузі економіки, прогнози та коментарі	9 аналітичних матеріалів, 1 прогноз, коментарі

Дошка пошани

	ПІБ експерта	Звання, посада	Галузь	Місто	Номінація	Цифри
	Михальська Ніна Вікторівна	Політико-правовий експерт, консультант з питань публічного права, редактор політико-правового порталу Політ"YOUTH	Політика та суспільство	Київ	За найбільшу кількість матеріалів у галузі політики та суспільних відносин	18 аналітичних матеріалів, 2 прогнози, матеріали та прогнози до розділу «Бібліотека»
	Невінчана Наталія Віталіївна	Заслужений вчитель України, заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії «Києво-Могилянський колегіум», старший екзамеатор Київського регіонального центру зовнішнього тестування	Освіта	Київ	За найперші матеріали у галузі освіти, моральну та ідейну підтримку	2 аналітичні матеріали, 1 прогноз
	Попович Мирослав Володимирович	Доктор філософських наук, професор, директор Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України	Політика та суспільство, Культура	Київ	За цікаві матеріали, моральну та інтелектуальну підтримку	3 аналітичні матеріали, 1 прогноз, коментарі
	Рощін Володимир Костянтинович	Начальник відділу дослідження ринків Другого Управління досліджень і розслідувань Антимонопольного комітету України	Економіка	Київ	За цікаві матеріали, моральну та інтелектуальну підтримку	2 аналітичні матеріали, 4 прогнози
	Сіденко Володимир Романович	Доктор економічних наук, головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України	Економіка	Київ	За найперший аналітичний матеріал у галузі економіки, прогнози, моральну та інтелектуальну підтримку	1 аналітичний матеріал, 3 прогнози
	Сосницький Леонід Романович	Політолог, заступник головного редактора газети "Запорозька Січ"	Політика та суспільство	Запоріжжя	За найбільшу кількість аналітичних матеріалів у галузі політики та суспільних відносин, за найбільш резонансні матеріали порталу	15 аналітичних матеріалів
	Толстов Сергій Валеріанович	Кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України, директор Інституту політичного аналізу і міжнародних досліджень	Політика та суспільство	Київ	За найрозумніші наукові матеріали та прогнози у галузі політики та суспільних відносин	2 аналітичні матеріали, 3 прогнози
	Фесенко Володимир Вячеславович	Кандидат філософських наук, політолог, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «ПЕНТА»		Київ	За найточніші прогнози та цікаві матеріали у галузі політики та суспільних відносин, моральну та інтелектуальну підтримку	2 аналітичні матеріали, 5 прогнозів
	Шукевич Юрій Володимирович	Директор Фінансового ліцею міста Києва	Освіта	Київ	За найперші матеріали у галузі освіти, моральну та ідейну підтримку	6 аналітичних матеріалів
	Шуляк Олександр Владиславович	Доктор медичних наук, професор кафедри урології Львівського медичного університету ім. Данила Галицького, учасник Всеукраїнського проекту по захисту прав лікарів та Вільних профспілок Львову	Охорона здоров'я	Львів	За найбільшу кількість матеріалів у галузі охорони здоров'я, моральну та ідейну підтримку	12 аналітичних матеріалів, власних і у співавторстві, коментарі

Україна: у пошуках національної ідеї

Редакція Інтернет-порталу «Всеукраїнська експертна мережа» готує до випуску першу збірку статей експертів, присвячену темі національної ідеї в контексті розвитку української державності. До збірки увійдуть матеріали, опубліковані на порталі, надіслані авторами протягом 2006 року або підготовлені спеціально для цього видання.

Чому національна ідея?

2006 рік в Україні виявився настільки багатим на внутрішньополітичні події, що і редакція порталу, і експерти ВЕМ просто змушені були на них реагувати, давати оцінки, прогнозувати наслідки тих чи інших кроків діючих політиків.

Протиріччя в боротьбі за державні посади серед «помаранчевих», довгі переговори про створення коаліції більшості у Верховній Раді, болісні пошуки Президентом надійних союзників, явлення народу антикризової коаліції, призначення прем'єр-міністром Віктора Януковича, підписання Універсалу, перемоги й поразки політиків у контексті цієї низки подій, і притому — все на очах, все достатньо відкрито (багато в чому — завдяки безустанній праці політологів і самих політиків, стурбованих піаром).

Взагалі це є позитивною ознакою: суспільство повинне знати своїх героїв, а політична транспарентність свідчить про наявність в Україні демократії як мінімум у вигляді опозиції, яка постійно змінює кольори, не зовсім залежних від влади й олігархів ЗМІ, представників громадянського суспільства, які мають різні політичні погляди і, головне, ризикують говорити чесно.

Обговорення вищезгаданих політичних подій на порталі ВЕМ також проходило в різних формах. Експерти дискутували на форумі, писали серйозні (й не дуже) аналітичні статті, брали участь в експертних опитуваннях і давали свої прогнози.

Якщо коротко підбити підсумки проведеної дискусії, то можна виділити наступні гіпотези:

1. Для поступального розвитку держави необхідні фактори, що стимулюють цей процес і консолідують націю.

2. Одним із таких факторів може стати національна ідея, сформулювати яку, щоправда, досить складно. Виходить або щось банальне, що влаштовує всіх, але не здатне надихнути на подвиг, або спірне, що скоріше «розламує» націю на частини, аніж об'єднує її.

3. Із приводу пошуку (формування) національної ідеї експерти виділяють наступні можливі імперативи:

- національну ідею варто шукати в історико-культурному, мовному, міфологічному пластах життя;

- національну ідею можна виявити в сьогоденні шляхом спеціальних досліджень, у тому числі соціологічних;

- національну ідею потрібно сформулювати, виходячи з пріоритетів державного будівництва, а потім послідовно «впроваджувати» в громадську свідомість.

Не ризикуючи братися за узагальнення змістовного характеру, ми дійшли висновку, що почату в рамках Всеукраїнської експертної мережі роботу треба продовжити. Принаймні, у двох конкретних формах.

По-перше, представити громадськості найцікавіші статті наших експертів, які з різних позицій освітлюють проблему пошуку або формування національної ідеї в Україні. Ми впевнені, що неупереджена, нетенденційна добірка матеріалів збірки буде цікавою для широкого кола читачів.

По-друге, ми зрозуміли, що в рамках Всеукраїнської експертної мережі можна створити щось на кшталт віртуальної «Фабрики думок» на цю тему, вийти за рамки суто дискусійної форми обговорення, виробити, а потім запропонувати суспільству власну концепцію ідеї, здатної об'єднати націю.

Цю роботу ми плануємо провести в 2007 році.

Як комплектується збірник?

Принципи добору матеріалів до збірки ВЕМ досить прості й зрозумілі. Це аналітичні статті або дослідження:

- розміщені в 2006 році на порталі ВЕМ, які викликали інтерес у читачів і отримали найбільшу кількість відгуків;
- присвячені темі національної ідеї або окремим аспектам, що розглядають розвиток української державності;
- адекватні за формою й змістом вимогам, які зазвичай ставляться до видань наукового або експертного характеру.

Ми не прагнули надавати переваги тим чи іншим авторам, тому в нашій збірці будуть представлені експерти з різних регіонів країни, у тому числі ті, що працюють у Києві, в обласних центрах Заходу й Сходу України. Сьогодні в списку авторів — більше двадцяти фахівців, що представляють галузі охорони здоров'я, культури, освіти, політики, економіки.

Публікація збірки відбудеться в березні-квітні 2007 року.

Упорядники збірника Дмитро Разумов, Станіслав Шумлянський, Олена Судакова.

Сергій Степанов, доктор психології, генеральний директор проекту ВЕМ, професор держуніверситету «Вища школа економіки», Голова МОО «Інститут проблем рефлексивної акмеології»:

с радостью откликнулся. Имея разносторонний опыт реализации крупных проектов, я ехал сюда с некоторым скепсисом. Но, видимо, в силу сложившихся политических и социальных условий, востребованность такого рода идей в Украине оказалась гораздо выше, чем в России (хотя в России эти идеи, не сомневаюсь, постепенно станут востребованными).

Проект создания Всеукраинской экспертной сети по инициативе и при активном участии В. С. Брюховецкого и Н. В. Мартыненко, видимо, родился под счастливой звездой! Идея возникла всего около полутора лет назад, но уже сегодня можно говорить о том, что этот проект сумел вырасти в достаточно зрелое явление. Я надеюсь, что буквально через полгода-год он займет свое место в первой сотне, а года через два войдет в первую десятку проектных движений, значимых для развития Украины, ее политического, общественного, профессионального, экспертного истеблишмента.

Хочу отметить, что у нас сложилась очень интересная интернациональная команда, и без моих коллег — Разумова Дмитрия Яковлевича, Растянникова Павла Викторовича, Барабановой Ирины Аркадьевны, Гальченко Павла Андреевича, Судаковой Елены Николаевны, Кобзаря Владимира Федоровича, Найштетика Евгения Владимировича и других, которые на этапе старта сделали достаточно серьезные вложения в проект (в первую очередь — интеллектуальные и личностные), без их энтузиазма, их работоспособности, их творческого потенциала проект вряд ли мог состояться.

Потенциал проекта ВЭС сосредоточен на переднем крае бытия современного человека — сфере творческого мышления и творческих коммуникаций. Идея «мыслящей сети» — фабрики мысли пятого поколения — состоит в том, чтобы объединить могущество коммуникативных технологий (в первую очередь Интернета, но не только его) и технологий организации творческой деятельности.

На мой взгляд, нам вполне удалось за счет создания особой творческой среды осуществить своеобразный синтез конструктивных идей и творческого потенциала людей.

Государственные проекты, финансируемые за счет бюджета, часто напоминают, образно говоря, реакцию ядерного деления. В процессе деления «финансо-

вого пирога» из госбюджета какая-то «полезная энергия», безусловно, выделяется и идет частично на дело, но большая ее часть, к сожалению, поглощается административным пространством, расплывается на второстепенное.

Проект ВЭС как альтернатива многим государственным проектам построен не по модели «деления тяжелых ядер» (большого финансового ресурса), а на модели «синтеза легких элементов» (творческих энергий энтузиастов). Эффект такого синтеза во много раз превышает энергию деления. Примером этого является наше Солнце, «работающее» миллиарды лет на энергии синтеза легких частиц — изотопов водорода.

Интеграция продуктивной энергии экспертов ВЭС создает эффект интеллектуального «термоядерного синтеза» и творческого горения, которое сможет «обогреть» своим «теплом» всю Украину. Сегодня этот процесс начинает набирать все больше силы, мы уже выходим на предельные режимы работы небольшого количества сотрудников операционного центра сети — ЦИРТ.

Сегодня человечество все еще бьется над проблемой управления термоядерным синтезом, и мне кажется, что мы в определенной степени овладели секретами управления «термоядерным синтезом» творческих энергий.

Я надеюсь, что наш проект сможет стать своеобразным примером эффективности подобной методологии работы, который можно будет транслировать не только в Украине, но и на всем постсоветском пространстве в различных сферах: общественной, политической, экономической, гуманитарной.

Хочу поздравить всех, кто вложил свой ум, энергию и опыт в этот самый сложный период становления проекта с хорошим, красивым результатом, с которым мы подошли к окончанию 2006 года. Это, прежде всего, экспертное сообщество нашего портала, координаторы проекта в регионах и тот небольшой, но слаженный коллектив («надежды маленький оркестрик под управлением любви»), который работает в киевском офисе.

Поздравляю всех с удачным завершением 2006 года и началом следующего!

— Проект ВЭС является одним из знаковых этапов в моем профессиональном развитии, поскольку он интегрировал в себе две относительно независимые до этого формы моего существования в области политического, социально-технологического консалтинга и консалтинга психологического.

Одна линия началась еще с факультета психологии Московского университета, где я занимался исследованиями развития творческого потенциала, совершенствования и повышения эффективности интеллектуальных ресурсов отдельного человека и целых организаций. Вторая линия была начата в процессе работы в Академии государственной службы при Президенте РФ, где я занимался вопросами общественно-политических процессов и социальных технологий, позволяющих достигать эффективности в построении стратегий развития целых территорий или крупных корпоративных субъектов.

Идея создания сетевого проекта «Фабрики фабрик мысли» (сегодня их называют еще Think Net) на постсоветском пространстве родилась три года назад. Мы создали рабочую группу, которая институализировалась в качестве Экспериментального фонда интеллектуальных ресурсов и разработала концепцию и методологию «сетевой фабрики фабрик мысли». Проект начал разворачиваться под условным названием «Tormind». Однако из-за недостаточного финансирования он, к сожалению, не получил серьезного развития.

Когда меня и моих коллег из Экспериментального фонда интеллектуальных ресурсов пригласили принять участие в создании подобного проекта в Украине, я

27.10.06 | Світлана Гавриленко

Этическая компонента в деятельности эксперта

Коментарів (6)

Рейтинг матеріалу 10,0

Сам статус эксперта предполагает высокий уровень профессионализма в узкой области знаний или в узкой отрасли человеческой деятельности.

Хочется обсудить прежде всего соотношение научных знаний и этики. Это непростой вопрос с множеством аспектов. Возможно, мы несколько сгустим краски, если выскажем тезис о том, что наука и мораль в современном мире не всегда связаны между собой положительной корреляционной зависимостью.

В самой системе современного образования, от начального школьного до высшего академического уровня, к сожалению, не предусмотрены никакие моральные и нравственные критерии для оценки статуса специалиста. А здравый смысл и опыт подсказывают нам, что многие сегодняшние глобальные проблемы человечества — экологические, политические, экономические, являются следствиями деятельности высоко интеллектуально развитых людей, преследующих личные или корпоративные эгоистические цели и не являющихся носителями высокой нравственности и общечеловеческой морали.

В более ранние периоды истории была несколько иная ситуация. Как известно, научные лаборатории и университеты ведут свое начало от монастырей, где начальный этап послушничества как раз и приучал молодого человека к аскетизму, смирению, послушанию, вырабатывал иерархию жизненных ценностей, формируя внутренний нравственный стержень личности. И только затем, при наличии определенных способностей и желаний, кандидат приобщался к науке и мог участвовать в преподавании или научных изысканиях. Великие ученые древности, такие как Ньютон, Декарт, Пифагор, Авиценна, нам известны не только как носители новых идей и глубоких научных знаний, но и как люди высоко нравственные. Соединение познания мира и этики жизни порождали технологии, которые не были столь пагубны для человека и природы в сравнении с сегодняшними.

Правда, есть и другая сторона процесса познания мира. Искренний, бескорыстный и заинтересованный в поиске истины, стремящийся проникнуть

своим умом в устройство мира, обнаруживает в нем законы красоты и гармонии, мимо которых невозможно пройти. Поневоле он начинает понимать всеобщий характер этих законов и их неизменность для физической и психической сфер бытия.

Гармония мира, как бы по индукции, пробуждает внутри человека извечные нравственные законы, императивы его истинной сущности, одухотворяя его жизненный путь. И в этом состоит формирующая суть процесса познания мира, если он обусловлен чистым намерением, независимо от того, какой путь избран для такого познания, путь науки, искусства, религии, философии или политики. Несоответствие между ожидаемыми благами возможностями использования научных новаций и их практическим воплощением было трагедией многих гениев современности. Достаточно напомнить историю академика Сахарова.

Наука как форма познания мира для современной эпохи является определяющей, основной, вот почему нравственность, моральность, этика должны определять формы внедрения науки в жизнь, технологические схемы, методологию использования интеллектуального богатства человечества.

«Есть две вещи, которые потрясут меня до глубины души, — это звездное небо над головой и нравственный закон внутри каждого человека».

Эммануил Кант

Это всеобщая проблема, и пути ее решения следует искать сообща, на уровне институтов мирового сообщества: ООН, ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ и др. Отрадно отметить, что при ООН уже создан департамент, занимающийся этикой науки и технологий. Наука и этика должны прийти к соприкосновению, причем, начиная с самого своего основания, с системы начального об-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Володимир Білецький, доктор технічних наук, професор Донецького національного технічного університету, дійсний член

Наукового товариства імені Шевченка та Академії економічних наук України (м. Донецьк):

— Тільки професіоналізм надає нам усім шанс на всебічний прорив, а непрофесіоналізм може загубити будь-яку справу.

Всеукраїнська експертна мережа дає можливість професіоналам-експертам представити свою продукцію, зробити її доступною для широкого загалу політиків, ділових людей, науковців, освітян. Це, безсумнівно, сприяє виробленню якісних рішень на всіх рівнях. Україні потрібні ПРОФЕСІОНАЛИ в усіх сферах діяльності. І «на своїх місцях». Портал «Всеукраїнська експертна мережа» працює саме на таку ідею.

разования и воспитания, а не с вершины айсберга, где продуцируются научные концепции и технологии переустройства жизни.

Коснемся теперь деятельности эксперта. Свои высокие научные познания в узкой области знаний ему приходится применять, как правило, в специфических условиях. Ведь к услугам эксперта обращаются в тех случаях, когда имеются определенные опасения или разногласия, противоречивые мнения, различное видение развития процессов, то есть, по существу, когда имеется конфликт.

В этом случае эксперт должен продемонстрировать свою непредвзятость, способность проанализировать ситуацию непредубежденно и подняться над уровнем личностного восприятия, которое способно только усугубить конфликт. Это требует от экс-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Володимир Фесенко, кандидат філософських наук, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «ПЕНТА»:

— Вне всякого сомнения, создание экспертной сети перспективно. И не только для взаимодействия с органами власти, но и для реализации масштабных проектов, формулирования повестки дня развития страны, формулирования стратегических предложений. Идея такого проекта висела в воздухе. Такую инициативу можно только приветствовать.

перта высоких моральных качеств, умения видеть за нагромождением различных мнений и аргументов истинную природу конфликта, способности не поддаваться натиску более агрессивной и напористой стороны этого конфликта.

Наша недавняя история изобилует примерами того, как претворялись в жизнь проекты с заведомо пагубными последствиями, как снимались с учета памятники культуры перед их приватизацией по заведомо заниженной остаточной стоимости, как сертифицировались по коррупционной схеме медицинские препараты, давно запрещенные в других странах. А ведь при этом проводились экспертизы с привлечением авторитетных специалистов, давались заключения, заседали комиссии.

В экспертном оценивании всегда присутствует некоторая слабинка, уязвимое место. Это объясняется наличием субъективного подхода, которого невозможно избежать. Эксперт — это всегда человек, существо несовершенное. При всех своих профессиональных достоинствах, титулах, званиях и

дипломах он может совершить профессиональную ошибку. Но умышленно направленное в определенную сторону экспертное заключение, которое выпячивает одни данные и игнорирует или преуменьшает другие, не является профессиональной оплошностью, это нравственный проступок.

Деятельность эксперта предполагает принятие ответственности. Речь не идет сейчас об уголовном кодексе. В нашем законодательстве закреплены международные стандарты ответственности, и мы не обсуждаем их пересмотр. Но есть более глубокое толкование ответственности, которое затрагивает честь и совесть человека как гражданина страны, гражданина планеты, гражданина мира. Это внутреннее понятие, с которым человек живет постоянно, от которого нельзя спрятаться, которым трудно манипулировать.

Можно обмануть государство, других людей, но трудно обмануть самого себя. Есть высшие законы мироздания, которые естественны и неумолимы. Даже если человеку удастся обманывать себя какое-то время, рано или поздно эти законы напомнят ему о всеобщей взаимосвязи и взаимозависимости. Только тот, кто живет в согласии с этими законами, может чувствовать себя истинно свободным. Напомню слова Канта: «Есть две вещи, которые потрясают меня до глубины души, — это звездное небо над головой и нравственный закон внутри каждого человека».

Иногда экспертное оценивание, проводимое для продвижения или внедрения каких-либо проектов или инновационных технологий, подготовленных в полном соответствии с некими корпоративными нормами, на первый взгляд, предполагает чуть ли не автоматическое признание и формальную рекомендацию к внедрению. Умение отойти от стереотипа мышления, посмотреть на привычные вещи как бы со стороны, отнестись критически к шаблонам — именно эти качества характеризуют внутреннюю свободу и не-

предвзятость, так необходимую в экспертной деятельности. Приверженность истине иногда подвергает эксперта серьезным испытаниям — материальным или нематериальным искушениям, и в такой ситуации эксперт не всегда оказывается на высоте.

Именно пробужденное внутри человека нравственное чувство делает его неуязвимым для искушений нашего мира, в полной мере ответственным перед собой, своим народом, природой и Вселенной, делает его свободным и непринужденным в своих профессиональных действиях.

Многие сегодняшние глобальные проблемы человечества — экологические, политические, экономические, являются следствиями деятельности высокоинтеллектуально развитых людей, преследующих личные или корпоративные эгоистические цели и не являющихся носителями высокой нравственности и общечеловеческой морали

По большому счету, экспертом следует признать того, кто наряду с высокими профессиональными качествами обладает пробужденным нравственным чувством. Это придает его деятельности то ощущение истины, которое мы всегда интуитивно улавливаем, к которому всегда стремимся, но которое пока никто не сертифицирует.

А что думают сами эксперты о нравственной стороне своей деятельности?

***

Коментарі

1 | 27.10.06 | Гість
Людський фактор є і завжди буде. На моє переконання, в ВЕМ беруть

участь більшість професіоналів і порядних членів суспільства. Враховуючи суспільно-політичні процеси в Україні, стаття актуальна. Може, потрібен кодекс честі експерта?

2 | 27.10.06 | Гість

Згоден. Чи може прийняти етичний кодекс експерта ВЕМ? Може, сформуємо експертну групу?

3 | 30.10.06 | Гість

Микола Вареник (тел. роб. 206-04-43) — підтримую пропозицію гостя № 2. Як перший крок — зв'язатися із автором статті Світланою Гавриленко. Всім успіху.

4 | 30.10.06 | Світлана Йосипівна Гавриленко

Світлана Гавриленко, роб 287-81-43. Пропоную створити робочу групу для розробки основних положень Кодексу честі експерта України.

Комітет з етики та гуманітарної експертизи допоможе оформити їх та висунути для подальшого обговорення.

Прийняття такого документу, на мою думку, повинен здійснити Форум експертів, або щось на зразок загальних зборів ВЕМ. Вже після цього цей документ набирає чинності.

5 | 30.10.06 | Гість

Глазова Ганна

Страхование от ошибки эксперта — еще одна острая тема для статьи.

6 | 14.11.06 | Василь Степанович Федорчук

Мораль

Совість і мораль як складові етики працювали при відсутності Конституції у формі релігійних догматів і являли собою «правила гри» в суспільстві, лягли в основу протохристиянства; коли появились «органі-

зовані» суспільні утворення (імперії, держави) виникла необхідність появи права. ПРАВО — це примус, обов'язок. Спостерігаючи в Україні розвиток подій, не можемо не бачити, без персоніфікації, небажання політичної еліти «в темпі вальсу» прописувати правила гри між собою... (закон про Кабмін, реформа влади чи неререформа), а для існування держави потрібно 10 000 законів!!! Щодо експертів? Репутація, а не прописи правил поведінки! Зайдіть на сторінку «Охорона здоров'я» і Ви побачите — медицина задихається з-за відсутності законів, підзаконних актів, інструкцій, службових циркулярів тощо. Юридично містка сфера надзвичайно специфічного напрямку залишається лише з «совістю». Люди добрі до тих пір, поки їм нічого не заважає бути добрими!

КОМАНДА

Дмитро Разумов, заступник генерального директора проекту «Всеукраїнська експертна мережа»:

— За 10 лет работы в консалтинге мне довелось участвовать в десятках проектов. Как правило, на всех этапах: разработки концепции, реализации, подведения итогов. Причем эти проекты разворачивались на разных территориях и в разных сферах: бизнесе, управлении, в области информационных технологий и public relations. И поэтому моя работа — это череда новых впечатлений, уникальных встреч и всегда (Sic!) личностного и профессионального роста.

Считаю украинский проект одним из самых (если не самым!) интересных. Хотя начинался он с очень смутного понимания целей и задач, ресурсов, рисков и методов реализации малопонятных целей.

Вначале было слово, и слово было — «Фабрика мысли». «Think tank» (думающий танк). Как его выстроить, запустить, куда потом двигаться — год назад вопросов было явно больше, чем ответов. Собственно говоря, и сейчас вопросы остаются. Можно написать книгу о том, как последовательно, пробираясь через тернии, мы искали на них ответы. И все же сегодня мы вышли на уровень более или менее ясного представления о том, как создавать «фабрики мысли» пятого поколения (виртуальные творческие лаборатории экспертов-аналитиков и проектантов), для чего они нужны, чем должны заниматься.

Я искренне верю, что проект жизнеспособен, что экспертное сообщество Украины может консолидироваться, предъявить обществу и власти свою позицию по самым важным для страны вопросам, что уже в 2007 году эффективно и с пользой заработают эти «фабрики мысли». И вот что еще хочется сказать. За прошедший год я, как мне кажется, понял (и полюбил!) Украину — со всеми ее противоречиями, проблемами роста, с ее уникальными ресурсами, в том числе — интеллектуальными, с людьми, равнодушными к судьбе своей страны. И я, белорус, искренне надеюсь, что когда-нибудь на моей родине также будут реализованы подобные проекты.

29.08.06 | Олександр Федута

Скучно, как в Швейцарии?

Коментарів (91)

Рейтинг матеріалу 10,0

Если проанализировать, как украинская тематика отражается на страницах западных медиа, можно увидеть, как падает журналистский интерес к событиям в Киеве и окрестностях.

Да что Запад — даже «не ровно дышащее» к Украине российское телевидение после визита Януковича в Сочи словно забыло о самой горячей, еще вчера, точке в Содружестве Независимых Государств.

В чем дело? Почему пропал интерес? Потому что революция прекратилась. Началась эволюция. А эволюция никому неинтересна, разве что той стране, которая эволюционирует. Кому, например, интересна Швейцария? Кто в последний раз читал что-нибудь о Швейцарии на страницах не только украинских, но английских, французских и немецких газет? Никто и ничего не читал. Ибо Швейцария — страна без потрясений. Государство, основы которого непоколебимы. Народ, не выходящий на площадь в количестве, превышающем семью.

Я бы не стал объяснять падение интереса к украинской тематике исключительно «мертвым сезоном» в политической жизни. Не без этого, конечно. Однако в Украине действительно перестало что-либо происходить. Выборы закончились. Началась скучная повседневность.

Разумеется, повседневность в Украине сильно отличается от повседневности в Швейцарии. Но на ее восприятие наложило свой отпечаток и общее разочарование Запада в последствиях украинской демократической революции.

Дело не в Януковиче. Дело в общей тенденции. Третью часть населения проголосовала за возврат к дореволюционным временам. Значит, перемены обратимы, если они вообще были, эти перемены. Если они затронули хоть как-то самую суть украинского менталитета. Ибо революция только тогда является революцией, когда меняет мышление народа.

Или Майдан не был революцией?

Оставим этот вопрос профессору Поповичу. С точки зрения философии истории когда-нибудь мы получим на него ответ. Сейчас же вернемся к тому, чем чревато такое тотальное падение интереса к украинской тематике.

Украина устами своего президента декларировала курс на европейскую и евроатлантическую интеграцию. Но европейские институты устроены так, что без откровенного лоббирования идеи принятия Украины, скажем, в состав Европейского Союза на межгосударственном уровне не обойтись. Тем более — в общественном мнении, играющем особую роль на Западе.

До сих пор традиционно функция главного лоббиста интегрирования Украины возлагалась Западом на Польшу. Но сегодня интерес Польши к Украине низок, как никогда. Главных редакторов ведущих польских газет буквально тошнит от украинской тематики: они уже запутались в хитросплетениях коалиций, фракций, в противостоянии внутри партий и за пределами оных. Даже визит министра иностранных дел Украины Богдана Тарасюка не вызвал в варшавском журналистском истеблишменте сколько-нибудь серьезного интереса. Ну, как всегда: приедет, расскажет, и ничем конкретным дело не закончится. Мог и не приезжать!

Украина больше, чем кто бы то ни было, нуждается сегодня в отлаженной системе общественного лоббирования своих интересов в Европе.

Украина больше, чем кто бы то ни было, нуждается сегодня в отлаженной системе общественного лоббирования своих интересов в Европе. Необходимо активизировать культурные и человеческие контакты. Необходимы крупные акции неполитического характера, которые пробудили бы заново интерес к Украине хотя бы у ближайших соседей

Необходимо активизировать культурные и человеческие контакты. Необходимы крупные акции неполитического характера, которые пробудили бы заново интерес к Украине хотя бы у ближайших соседей.

Традиционно подобного рода деятельность координируется Министрствами иностранных дел. Однако в Украине в результате компромисса между президентом и правящей пар-

ЕКСПЕРТ

**Федута
Олександр
Йосипович**

Освіта: Гродненський державний університет (1986)

Науковий ступінь: Кандидат філологічних наук

Галузі експертності: ЗМІ, реклама, PR, культура

ламентської коаліцією МІД представляє некую середнєарифметическую концепцію, так сказати, синтез «нашеукраїнської» і «регіональної» ідеології внешнеполітичної діяльності. Незважаючи на те, що в Конституції України по-прежнему зафіксовано, що зовнішню політику країни визначає президент, Запад уже успели убедили в визначальній ролі особи глави уряду. Яку ціль ні ставив перед собою Борис Тарасюк во время визита в Варшаву, питання о тому, наскільки йому вдалося убедили

своего польского коллегу в незыблемости позиций Виктора Ющенко, остается открытым.

Именно поэтому сегодня, как никогда, актуальной представляется так называемая «народная дипломатия». Общественные и культурные деятели Украины будут услышаны Западом гораздо быстрее, и их голос будет гораздо убедительнее, нежели голос государственного чиновника, оглядываю-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Сергій Толстов, кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту світової економіки і між-

народних відносин НАН України, директор Інституту політичного аналізу і міжнародних досліджень (м. Київ):

— Экспертный портал — первый шаг в правильном направлении. За год работы проекта сформирован определенный круг экспертов, в ходе дискуссии был поставлен ряд важных проблем. Появился ряд интересных материалов. Разумеется, это способствовало некоторому оздоровлению интеллектуальной дискуссии, ее фокусированию на проблемах и вызовах, более адекватным общественным интересам. Вместе с тем, эти итоги — лишь первый шаг. Украинское общество слишком «заражено» политикой, которая явно доминирует над независимой и непредубежденной экспертизой. Для того чтобы проект продолжал более-менее активно развиваться, уместно искать и находить новые формы работы, в том числе организовать тематические круглые столы с чисто экспертным обсуждением проблем, и в целом — более активно искать и предлагать темы, отражающие самые острые аспекты социального, гуманитарного, экономического и политического развития общества. В том числе более активно и смело ставить вопросы, которые политическая сфера по тем или иным причинам пока решить не в состоянии.

щегося одновременно на политических лебедя, рака и щуку. Дело здесь не в личных качествах украинских дипломатов. Дело в том, что Дмитро Павлычко и Лина Костенко, Юрий Андрухович и Оксана Забужко в любом случае авторитетнее лица, занимающего главный кабинет украинского МИДа. Их нравственная и творческая состоятельность несомненны, а потому именно они должны представлять Украину на международной арене — не вместо дипломатов, а вместе с ними и независимо от них.

Особая роль, как представляется автору данного текста, возлагается на представителей крупного украинского бизнеса. Одно дело, когда по кабинетам еврокомиссаров бродят тени государственных служащих, уныло рассказывающих о нерушимой решимости украинского руководства и далее придерживаться курса на демократические и рыночные преобразования. И совсем другое — когда такой крупный бизнесмен, как Виктор Пинчук, фактически озвучивает основные тезисы внешнеполитической программы Виктора Ющенко. Не потому, что лично ему этот самый Ющенко симпатичен (в это поверить трудно). А потому, что экономические интересы большинства крупных бизнесменов Украины — не только Пинчука, но и Ахметова, Таруты, Коломойского et cetera — реально связаны с курсом на евроинтеграцию Украины. И в это даже скептически настроенный по отношению к постсоветскому пространству еврокомиссар Болкенстайн поверит: для западного человека именно бизнес определяет государственную политику, а не наоборот.

Не нужно ждать новой революции. Не нужно ждать социальных катаклизмов. Интерес к Украине может не быть всеобщим, но его нужно поддерживать постоянной и кропотливой работой — работой всего украинского общества. Правительства приходят и уходят — остается народ, его культура, его экономические интересы. Нынешняя ситуация, когда об

Украине забыла западная пресса, лакмусовой бумажкой демонстрирует, насколько украинское общество готово к этой самой работе на международном уровне. «Скука» по поводу Украины принципиально отличается от «скуки» швейцарской. Швейцария может позволить себе быть никому не интересной: ей никто, собственно говоря, особо не нужен.

А Украине — нужен.

Так что работать все-таки придется.

***

Коментарі

32 | 08.09.06 | Гість

О революции

Правильно сказали, что революции задумывают благородные и честные люди, исполняют соратники, а пользуются результатом мерзавцы-политики, как видите, о народе и его мечтах, надеждах на лучшую жизнь — «фигвам». А если сопоставить все революции, то

Сегодня, как никогда, актуальной представляется так называемая «народная дипломатия». Общественные и культурные деятели Украины, крупные бизнесмены будут услышаны Западом гораздо быстрее, и их голос будет гораздо убедительнее, нежели голос государственного чиновника

результат один и тот же — крах идей. Что касается независимого и экономически крепкого государства, то мы — НАРОД Украины, а не «нація» (мы не фашисты), должен объединиться, поднять экономику страны, создать мощную армию, коренным образом улучшить благосостояние всех слоев населения. Только тогда, когда мы будем уважать себя сами, только тогда и другие страны станут нас уважать.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

Яким буде новий зовнішньополітичний курс України?

25.07.06 | Сергій Толстов

«Исполняющий обязанности министра иностранных дел Борис Тарасюк уверен в неизменности приоритетов внешней политики Украины независимо от формата парламентской коалиции».

<http://novosti.dn.ua/details/29385/>

«Партия регионов настроена активно продолжать процесс развития отношений Украины с НАТО. Об этом на встрече с представителями дипломатического корпуса заявил лидер партии Виктор Янукович».

<http://2006.liga.net/news.asp?nid=177539>

Чи зміниться зовнішньополітичний курс країни при новому уряді на чолі з Віктором Януковичем?

Свій прогноз надав кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАНУ **Сергій Толстов**:

— Курс, естественно, будет откорректирован. Я несколько сомневаюсь в искренности намерений господина Тарасюка в вопросе вступления в НАТО в условиях провоцирования конфликтов. Именно тот факт, что разыгрывалась карта активного провоцирования конфликтных противоречий с Россией, на мой взгляд, является показателем того, что всерьез вступление в НАТО г-н Тарасюк не рассматривал. В такой политике, кроме наиболее радикальной группы национал-демократов, никто не заинтересован. Соответственно, эти вопросы будут сняты.

Остается комплекс других вопросов в украинско-российских отношениях, которые будут серьезно изучаться, однако невозможно точно спрогнозировать, как они будут решены и в каком направлении будут приниматься решения. Что касается ВТО, то, наверное, все-таки будут попытки отыграть

какие-то моменты уже в ходе переговоров с рабочей группой, которые могли бы смягчить последствия, однако больших подвижек в этом отношении вряд ли удастся достичь. Видимо, будет пересмотрен характер отношений с Европейским Союзом, потому что для правительства в течение последних полутора лет главной задачей было заслужить одобрение со стороны ЕС. При этом декларировалась полная готовность к контролю со стороны ЕС, но мало делалось для улучшения торговых отношений и инвестиционного климата. Здесь, видимо, будет предпринята попытка вернуть диалог в конструктивное и взаимоприемлемое русло за счет значительного ослабления контроля со стороны ЕС за тем, что происходит в стране. В этом плане экономическая политика будет ближе к политике Литвы. Что касается остальных аспектов, на сегодняшний день невозможно спрогнозировать, предпримет ли новое правительство существенную коррекцию внешней политики. В содержательном плане в отношениях с ЕС после выборов ничего не изменилось, и вряд ли в долгосрочной перспективе произойдут какие-либо изменения. Так или иначе, но ЕС и Россия останутся нашими главными партнерами. От этого никуда не уйти.

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Олександр Литвиненко, провідний експерт Українського центру економічних і політичних досліджень імені

Олександра Разумкова (м. Київ):

— Сама идея этого проекта хороша и интересна. Подобные информационные ресурсы есть, но такой уровень концентрации экспертной мысли появляется в Украине впервые. Впечатление очень хорошее, и хотелось бы надеяться, что проект получит развитие. Желательно, чтобы со временем больший вес получила проектная составляющая, потому что недостатка в экспертных оценках у нас никогда не было. Было бы неплохо реализовать конкретные проекты, обкатать их в экспертной среде (на портале, в ходе интерактивных семинаров, круглых столов), а потом предложить власти, используя определенные механизмы (может быть, через советников или консультантов).

КОМАНДА

МЕРЕЖА

Ірина Барабанова, виконавчий директор ЦІРТ:

— Вначале было страшно. Как всегда бывает страшно делать то, что до тебя еще никто не делал. Но в то же время — и невероятно увлекательно. Год назад Всеукраинская экспертная сеть существовала только на бумаге в виде идеи будущего проекта. Правда, это была не просто идея, а великая ИДЕЯ. В нее верили и хотели, чтобы она стала реальностью очень много светлых голов в Украине, которые поддержали нашу команду с ее первых шагов. Сегодня мы называем их Нашими Экспертами. Нашими, как членов большой украинской семьи, для благополучия которой каждый старается сделать все, что только в его силах.

14.08.06 | Володимир Ільків, спеціально для ВЕМ

Ми не пересічні

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

Французький письменник Антуан де Сент-Екзюпері, спостерігаючи за сім'ями заробітчан-емігрантів, висловив думку, що страшною є не бідність цих людей сама по собі. Страшно, коли через цю бідність у комусь із дітей може померти Моцарт.

Співвідношення доходів громадян — це не лише співвідношення грошей в кишенях, це ще й співвідношення можливостей самореалізації.

У російській мові є слово «незаурядный», що в перекладі на українську звучить як «непересічний». Відповідно, за логікою, слово «пересічний» в перекладі на російську мову повинно звучати як «заурядный». Чи може російський політик дозволити собі словосполучення «заурядные русские»? У нас подібні висловлювання — буденна річ. То чому ж нас так зневажають ті, хто вважає себе «великими українцями»?

ніколи не звинувачував у соціалізмі, цей показник становить 4/1, зате в Гондурасі 38/1. Вдумуючись у ці цифри, можна зрозуміти, що демократія — це форма правління домінуючого середнього класу. Саме домінування середнього класу забезпечує високі стандарти для всіх.

Україна останніми роками постійно декларує своє прагнення до євроінтеграції. Але з чим ми йдемо до Європи? В той час, коли середня зарплата в Україні не перевищує 1000 грн., зарплата депутата ВР становить 20 000 грн. Але середня зарплата — це не доходи 20% найбідніших. Суму

- Чи потрібен сучасній Європі «ЄвроГондурас»?

- Чи можлива в сучасній Україні справжня демократія?

- Чи варто ображатися на Європу за те, що не поспішає відчиняти перед нами двері?

Провідні західні фахівці вважають співвідношення доходів 10/1 критичним. У разі перевищення цього показника країна повноцінно розвиватися вже не може. Перспективи — це люди, які роблять перспективи. Чим більший відсоток людей у країні мають можливості для самореалізації, тим кращими будуть перспективи цієї країни.

Які перспективи має Україна в разі збереження сьогодиншнього рівня співвідношення доходів? У нас навіть банани не ростуть.

За 15 років незалежності націонал-патріоти так і не змогли стати провідною силою в Україні. Вони борються «за Україну», а слід було б боротися за людей, бо Україна — це, в першу чергу, люди. Україна це не Президент, не депутати і не олігархи. Україна — це ті, кого називають «малими» і «пересічними». Діяти в інтересах України — це діяти в інтересах тих, кого називають «малими» і «пересічними». Чи так діє сьогодні укра-

Всього на порталі «Всеукраїнська експертна мережа» у 2006 році було опубліковано понад **10 000** різноманітних експертних матеріалів: аналітичних статей, наукових досліджень, монографій, збірок, доповідей, дисертацій, прогнозів, коментарів, проектів, відкритих листів тощо

На початку ХХ ст. в Європі співвідношення доходів 20% найбагатших людей до доходів 20% найбідніших становило приблизно 20/1. Сьогодні цей показник не перевищує 7/1, а на батьківщині шведського соціалізму становить 3,5/1. В Японії, яку ніхто й

1000 грн. можна спокійно ділити на 2. Щонайменше на 2. Гондурас з його співвідношенням 38/1 уже відпочиває. Можна було б продовжувати рахувати гроші в депутатських кишенях, але краще спробувати відповісти на наступні запитання:

КОМАНДА

Михайло Петечел, юрисконсульт ЦІРТ:

— Робота в проекті ВЕМ надає мені можливість відчувати свою необхідність, відчувати себе одним із маленьких, але дуже важливих гвинтиків у цілісному механізмі.

Сьогодні портал «Всеукраїнська експертна мережа» представляє собою майданчик для обговорення, де в найближчому майбутньому, я вважаю, вирішуватимуться стратегічні питання існування демократії в Україні. Це майданчик, де високоосвіченими, висококваліфікованими експертами (тобто українською елітою) обговорюються найважливіші кроки нашої держави у бік побудови демократичного громадянського суспільства. Цей проект приречений на існування і стрімкий розвиток, оскільки в жодній постсоціалістичній державі нічого аналогічного поки що не існує.

Забезпечуючи юридичну підтримку проекту, я відчуваю велику відповідальність, оскільки мова йде про інтелектуальні продукти, а питання інтелектуальної власності, тим більше — в мережі Інтернет, в Україні ще й досі належним чином не врегульовані.

Крім того, на порталі ВЕМ функціонує сервіс «Запитання юристу», де зареєстровані експерти мають можливість поставити запитання, а я зобов'язаний відповісти на них в якнайшвидший термін.

Я мрію, що колись з гордістю скажу: я був одним із найперших, хто працював над створенням ВЕМ і зробив свій внесок у розвиток проекту на перших етапах його існування. Для мене проект є частиною життя, яким я живу і в якому намагаюся щось зробити заради перемоги справедливості, заради покращення життя моєї країни.

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Микола Мартиненко, народний депутат України, фракція «Наша Україна»:

— Я хочу підкреслити: експертна думка — дуже важлива. В політиці просто роздумувати чи дискутувати про щось глобальне. Але якщо йдеться про якісь конкретні речі, про проблеми певної галузі — у нас не вистачає фахівців, як у законодавчій, так і виконавчій владі. Треба залучати інтелект, створювати механізм вироблення якісних рішень. Я переконаний, що Всеукраїнська експертна мережа буде працювати в цьому напрямку.

їнська влада? Чи буде вона так діяти завтра? Якщо волю народу про справедливий розподіл доходів узаконити на відповідному референдумі, то завтра влада буде змушена так діяти. І тоді не лише «великі українці», а й весь світ переконається в тому, що ми не пересічні.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

Україна стане членом НАТО?

27.04.06 | Володимир Фесенко

...До сих пор страны НАТО избежали определения сроков следующего круга расширения. Окончательного решения по этому вопросу можно ожидать к 2008 году... Напомним, накануне государственного секретаря США Кондолизы Райс заявляла, что «США намерены обеспечить вступление Украины в НАТО до завершения президентского срока Джорджа Буша, в начале 2009 года».

<http://for-ua.com/ukraine/2006/04/27/101654.html>

...Партия регионов не собирается поступаться идеологическими принципами в вопросах относительно вступления Украины в НАТО и предоставления статуса государственного русскому языку.

<http://news.gala.net/?cat=1&id=218050>

Чи стане Україна членом НАТО в найближчі 3 роки?

Свій експертний прогноз надав кандидат філософських наук, голова правління Центру прикладних політичних досліджень «ПЕНТА» політолог **Володимир Фесенко**:

— Прогноз госсекретаря США скорее учитывает логику американского внутривнутриполитического развития, американские политические реалии и, в первую очередь, влияние нынешней администрации США на руководящие органы Североатлантического альянса.

Загальна кількість
відвідувань порталу
протягом 2006 року

склала понад
185 000 чоловік з понад
100 країн світу

Но в этом прогнозе недостаточно учитываются украинские внутривнутриполитические реалии. А они таковы, что, скорее всего, в ближайшие три года будет доминировать тенденция нестабильности. Хотя ведущая роль и влияние Президента как проводника внешней политики сохраняются, такие ключевые решения как вступление в НАТО, особенно накануне президентских выборов, все-таки будут приниматься с учетом внутренней ситуации и общественного мнения. Поэтому здесь возможны две линии развития событий.

Если будет проведена достаточно эффективная пропагандистская кампания, то вполне возможным будет принятие положительного решения. Однако на сегодня пока нет оснований говорить о том, что такая эффективная кампания возможна.

К сожалению, пока даже трудно сказать, какой субъект власти может на себя взять такие функции. Возможности Секретариата Президента ограничены, тем более в условиях Конституционной реформы. Министерство иностранных дел не имеет для этого необходимой практики, опыта и ресурсов. Влияние исполнительной власти на СМИ ограничено. К тому же правительство будет коалиционным и, весьма вероятно, оно будет меняться. Усиление нестабильности в исполнительной власти и в парламенте также не будет способствовать проведению последовательного курса на евроатлантическую интеграцию.

Поскольку эффективная реализация этого курса в ближайшие годы вряд ли будет возможной, я думаю, кардинальных перемен в общественном мнении по отношению к НАТО, скорее всего, не произойдет. Следовательно, вряд ли Президент решится на такой кардинальный шаг перед президентскими выборами (разве что, он не будет принимать в них участие). Даже если такое решение попытаются принять, это может вызвать контркампанию со стороны оппозиции, особенно, если в роли такой оппозиции выступит Партия регионов.

Если же Партия регионов станет правящей и пойдет на компромисс с Президентом (в том числе и по внешнеполитическому курсу), в этом случае я не исключаю, что Украина действительно может стать членом НАТО в указанные сроки. Хотя такой вариант наименее вероятен.

01.08.06 | Світлана Барматова

В век «реальной политики» Украина отличается «эпохой романтизма»

Коментарів (3)

Рейтинг матеріалу 10,0

Своими размышлениями о месте и роли Универсала, о национальной идее и будущем Украины с корреспондентом Всеукраинской экспертной сети поделилась кандидат социологических наук, профессор факультета социологии Международного Соломонова университета, доцент кафедры социологии НаУКМА, преподаватель Высшей школы социологии Института социологии НАНУ, директор «Аналитического центра изучения общества» Светлана Барматова.

ЕКСПЕРТ

**Барматова
Світлана
Петрівна**

Освіта: Дніпропетровський державний університет (1985)

Науковий ступінь: Кандидат соціологічних наук

Наукове звання: Професор

Місце роботи: Професор факультету соціології Міжнародного Соломонового університету, директор «Аналітичного центру вивчення суспільства», викладач Вищої школи соціології Інституту соціології НАНУ

Галузі експертності: Суспільство, влада, політика

— Какую роль сыграл или еще сыграет Универсал в общественно-политической жизни Украины?

— На мой взгляд, Универсал позволил «не потерять» до конца лицо политической верхушке Украины. Да и какой другой вариант был бы возможен после стольких разговоров о «демократичности» коалиции только в определенном формате (БЮТ, «Наша Украина» и Соцпартия)? Ведь это а priori все другие варианты коалиции делало недемократичными. Универсал позволил избежать акцентирования внимания на этом моменте. С точки зрения политического PR — это неплохая находка.

Особой «политической истории» этот документ иметь не будет — ну как серьезно можно относиться, например, к такой сентенции (№ 16) — стимулирование создания ежегодно не меньше 1 млн рабочих мест?

Такие темпы предполагают либо совершенно нереальный уровень экономического развития государства (тогда вопрос — почему же заложен такой высокий уровень инфляции — до 10%

в год?), либо резкое появление дополнительной рабочей силы. В противном случае, чтобы эти рабочие места заполнить через несколько лет, украинским гражданам нужно будет начинать работать лет с пяти.

— Выполнит ли Универсал ту роль, которая на него возложена Президентом?

— А какую роль на него возложил Президент? Это не более чем «протокол о намерениях». Достаточно странно было бы рассматривать Универсал как юридический документ. Даже как программу конкретных действий по политическому управлению — в нем не выписаны сроки, не определена сфера ответственности, не обозначены сами ответственные. Действительно, в век «реальной политики» Украина отличается какой-то «эпохой романтизма» — «Десять шагов навстречу людям», «Универсал национального единства»... Документы, безусловно, красивые.

Но вспомните, как называли достаточно объемную и более детально прописанную Программу развития, которую предложила партия «Вече» на парламентских выборах 2006 года? Популистской. Почему? Потому что в ней не были указаны пути достижения декларируемых позиций. Чем Универсал лучше?

С другой стороны, многие позиции, которые прописаны в Универсале, в том или ином варианте содержались в предвыборных программах всех политических сил, поскольку являются обязательными для демократического государства. В чем же принципиальность прописывания их в Универсале?

И, наконец, еще одна деталь. Приведу два пункта, которые, располагаясь в Универсале последовательно, под номерами 10 и 11, на мой взгляд, частично противоречат друг другу. П. № 10: «Обеспечение статуса украинского языка как единого государственного и языка официального общения органов власти с одновременным гарантированием прав языков национальных меньшинств в соответствии с Европейской хартией». П. № 11: «Развитие культуры и возрождение духовнос-

ти многонационального украинского народа, обеспечение целостности языково-культурного пространства». Не знаю, как вам, но для меня осталось непонятным — так что же с русским языком? Как в случае наличия устойчивого билингвизма в Украине будет обеспечиваться целостность языково-культурного пространства и одновременно — гарантирование прав языков национальных меньшинств в соответствии с Европейской хартией?

Т. е., на мой взгляд, Универсал — сугубо политический документ, реализующий «механизм сдержек», подписавшие его политические силы якобы втиснуты в определенные рамки прописанных в Универсале позиций. Но поскольку он не возведен в ранг законодательного акта, то всегда можно — например, путем референдума, — переиграть определенные позиции. Хотя Президент на брифинге с журналистами, который проходил вечером после назначения премьером В. Януковича, на мой взгляд, очень «влучно та вчасно» (очень емкие украинские слова!) предупредил такие попытки. На вопрос журналистов о вступлении Украины в НАТО В. Ющенко сказал о том, что в других странах такие вопросы на народный референдум не выносятся. Но в Украине — вынесут. Хотя решение все равно будет приниматься не по результатам референдума, а с учетом его итогов. Т. е. воля народа будет учтена, но как консультативная, а не как безоговорочно-обязательная. Но, к сожалению, для украинского политикума «менять правила игры» и на переправе, и на любом из берегов — не ново.

— Может ли этот документ претендовать на роль объединительной идеи для страны?

— Я не вижу в этом документе потенциала для такого объединения. Все основные проблемы — проблема языка, НАТО и т. д. в нем так и не получили разрешения. Что в таком случае может послужить объединительным началом? Вот если в результате того, что Универсал подписан, наконец-то начнет работать политическая власть и будут реальные, ощутимые изменения к

лучшему — вот тогда можно будет придать Универсалу символический статус «политического миротворца».

— **А вообще нужна ли Украине объединяющая страну национальная идея?**

— Украине, безусловно, нужна объединяющая идея. Или, скорее, ряд гарантий, обеспечивающих уверенность в завтрашнем дне. Т. е. эта идея, во-первых, должна лежать не в политической, а в социальной плоскости и касаться экономических моментов и, во-вторых, открывать перспективы для реализации личностных интересов каждого гражданина. Это очень сложная и долговременная работа. К сожалению, сегодня политика (и политики) дискредитировала себя как сфера, в рамках которой эта идея может родиться.

Сфера культуры также не может (хотя и по другим причинам) взять на себя эту миссию — к сожалению, культурной элиты такого масштаба в Украине пока нет, а отдельным представителям это не под силу. К тому же и «отдельных представителей» культурной (да и публичной — как более широкого явления) элиты, которые не «ополчены», не так уж и много. Остается сфера науки и экономика. О науке говорить не будем — слишком велик еще разрыв между «высокой наукой» и среднестатистическим украинцем, сложно им говорить друг с другом. А вот экономическая сфера таким потенциалом объединения обладает. Вопрос только в том, когда представители этой самой экономической элиты захотят взвалить на себя столь большую ответственность. Пока получается замкнутый круг — представители крупного бизнеса, для того чтобы сохранить свои достижения, поголовно идут в политику, и... читай начало этого пункта.

— **Многие эксперты утверждают, что говорить о национальной идее сегодня бессмысленно, что время для нее не настало, потому что Украина фактически разделена на две части, каждая из которых имеет свою ментальность, свое видение будущего, свои оценки настоящего**

и прошлого. Согласны ли вы с этим? Не являются ли разговоры о расколе страны чисто политическим лозунгом, не имеющим отношения к реальной повседневной жизни?

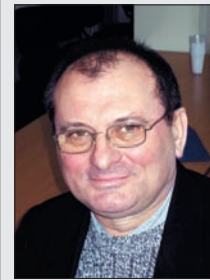
Что можно реально сделать для того, чтобы в Украине действительно появилась объединяющая людей идеология? Собрать экспертов, найти с ними новые формулировки, которые в большей мере устроят общество, чем Универсал? Ждать, пока придет для этого время, и такая идеология появится сама? Менять ситуацию в стране так, чтобы стимулировать процесс, т. е. проводить какие-то мероприятия национального масштаба?

— Если говорить о разделении Украины — то тогда уж не на две, а на три части (по социокультурным параметрам), что, впрочем, не мешало украинцам мирно сосуществовать все эти годы независимости. А разделение на «оранжевых» и «бело-голубых» (или на Восток и Запад) — это, к сожалению, результат работы политехнологий, и, к сожалению, реальность.

Появление объединяющей идеологии на данный момент это, скорее, утопия, чем реальность. Ну, во-первых, само понятие «идеология» — некий набор догм, который должен безоговорочно приниматься людьми, во-вторых, идеология базируется на понятии «идея», которая, как правило, нацелена на будущее, некое обещание, к которому необходимо стремиться и для достижения которого необходимо время. А его украинские политики уже исчерпали.

Отношение среднестатистического украинца к тому, что сегодня представляет собой политическая сфера и украинский политик, очень показательно: часть населения по-прежнему оперирует какими-то лозунгами «оранжевой» революции, как бы «застряв» в ней, другая часть оценивает происходящее через экономические параметры (показательно, что даже в Киеве, где традиционно, мягко говоря, «не любят» В. Януковича, многие говорят о том, что его правительство «будет ра-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Микола Ожеван, доктор філософських наук, професор, керівник відділу Інституту проблем міжнародної безпеки,

професор Інституту міжнародних відносин при КНУ імені Тараса Шевченка:

— Сам проект, як мені здається, має велику цінність як комунікативний. Перш за все, форма мережевої комунікації, оперативного обміну думками і пошуку колег, які б могли забезпечити конкретний експертний проект (тобто так звана проектна культура за допомогою мережі) — це досить перспективна ідея. Все залежатиме від того, як ми будемо тримати зв'язок з людьми, які приймають рішення, наскільки ми будемо залучати їх до експертизи.

Я би взяв на облік всіх людей, які колись керували різними галузями на обласному, республіканському рівнях. Дорогоцінний досвід цих людей сьогодні в Україні розтринькується. Цими людьми мало хто цікавиться, їх можна сказати, «списали з корабля». На мій погляд, залишити просто так, для приватного життя, їх колосальний управлінський досвід прийняття і реалізації рішень — це було б великим марнотратством.

ботать» и «сможет навести порядок»). Но и те и другие верят уже только тому, что есть «здесь и сейчас», так что «идеи» их увлечь сложно.

И, возвращаясь к объединяющей идеологии:

А) при наличии экономической по-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Леонід Сосницький, політолог, заступник головного редактора газети «Запорозька Січ» (м. Запоріжжя):

— Можливо, вже повторюю чийсь думку, але вважаю Всеукраїнську експертну мережу таким собі Гайд-парком, у якому, щоправда, трибуну займають не любителі побалакати «за життя» (таким, по всьому, комфортніше на різноманітних чатах), а ті, кому болить проблема, заради якої вони взялися тиснути на клавіатуру. Серед тих, яким, напевне, теж болить, варто відзначити гостей, що коментують кожен успіх-неуспіх людей, котрі розглядаються в якості експертів. Абсолютно вмотивовано не даючи останнім «заіржавіти у свої величі». Це, зрештою, перетворює ВЕМ на ресурс, зі своїм цікавим обличчям, з непоганими перспективами на майбутнє.

ляризації общества, «объединяющая» членов этого общества идея — понятие весьма противоречивое. На базе чего можно объединить олигарха и живущего за чертой бедности?

Б) идеология, как правило, содержит образ «лучшей жизни». Но в сегодняшнем прагматическом и реалистическом мире мало кто может верить в абстрактную «лучшую жизнь». Людям нужны реальные и, желательно, экономические выполнимые гарантии. А это уже не совсем идеология.

Поэтому сейчас, на мой взгляд, украинцам хватило бы нескольких лет стабильной экономической ситуации с постоянным улучшением уровня жизни. А уже тогда и идео-

логия сформировалась бы. Ведь довольный жизнью человек больше готов к строительству перспектив, что и может стать основой объединения по-настоящему «новых» украинцев.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

В Україні щорічно з'являтиметься 1 мільйон робочих місць?

23.08.06 | Олександр Федута

«Універсал національної єдності

...І в діях, і вчинках неухильно керуючись національними інтересами України, проголошуємо спільну волю до об'єднання зусиль задля реалізації таких пріоритетів національного розвитку, як висока якість життя громадян, конкурентоспроможна, заснована на знаннях економіка, ефективна та справедлива влада, інтегрована у глобальні процеси та поважана у світі держава, погоджуємось на першочергове здійснення плану дій для забезпечення національної єдності:

...18. Запровадження принципів науково-технічного та інноваційного розвитку, досягнення щорічних темпів зростання ВВП на рівні не нижче ніж 5%, стимулювання створення щороку не менше 1 млн робочих місць».

<http://razom.org.ua/ua/news/11611/>

Наскільки реальним є виконання положення «Універсалу» стосовно щорічного створення 1 млн робочих місць?

Свій прогноз надав журналіст-аналітик, політолог **Олександр Федута** (Республіка Білорусь):

— Вносить подобный пункт в Универсал можно было только в том случае, если человек, который его инициировал, намеревается через год объявить о том, что положения Универсала не выполняются, а второй, который, скрипя зубами, его подписал, просто не собирался его выполнять.

Ни один нормальный аналитик не будет утверждать, что сегодня в каком-либо государстве постсоветского пространства можно создавать миллион рабочих мест еже-

годно. Я думаю, что даже Россия, с ее бешеными нефтяными и газовыми деньгами, не будет способна на такое. Деньги тоже надо успевать осваивать! А у Украины таких денег нет.

Инвестиционный бум, к которому так призывал Виктор Андреевич, не наступил, и я убежден в том, что этот пункт, во-первых, не будет выполнен, а во-вторых, свидетельствует о том, что ровно через год в Украине наступит правительственный кризис: с Виктора Януковича будут спрашивать за выполнение, в том числе, и этой, совершенно очевидной, глупости.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

Економічні наслідки повторних виборів

12.07.06 | Ірина Акімова

«Лидер БЮТ Юлия Тимошенко в понедельник провела двухчасовую встречу с Президентом Виктором Ющенко относительно дальнейших действий в новой политической ситуации.

...Юлия Тимошенко создала специальную группу юристов, которая готовит для Президента правовой вывод с вариантами роспуска парламента...»

<http://pravda.com.ua/ru/news/2006/7/10/43115.htm>

Які економічні наслідки для України матимуть повторні парламентські вибори?

Свій прогноз надала кандидат економічних наук, генеральний директор Аналітичного центру «Бюро Економічної і Соціальної Технології» (БЕСТ) **Ірина Акімова**:

— Если рассматривать проблему перевыборов с точки зрения экономической ситуации, что-либо прогнозировать достаточно сложно, как и просчитать экономическую цену этого мероприятия.

Однозначно можно сказать, что политические риски в Украине продолжатся. Сказать, что они возрастут, было бы, наверное, преувеличением. Однако продолжится период неопределенности, который негативным образом скажется на ин-

вестиционном климате. Иностранные инвесторы устали ждать урегулирования политической ситуации в Украине, отечественный производитель также нуждается в стабильной политической среде для того, чтобы планировать свои решения. Следующий вопрос: насколько серьезными будут экономические последствия. Если перевыборы состоятся, то очень вероятно, что остро станет вопрос о решении газового конфликта, проведении переговоров, обеспечении стабильности цен, стабильности поставок энергетических ресурсов. Это с одной стороны.

С другой стороны, вопросы разработки и внедрения программы энергосбережения (программы энергетической безопасности Украины), скорее всего, будут откладываться. Такая ситуация, разумеется, будет иметь и бюджетные последствия, поскольку в условиях роста цен на энергоносители необходимо будет увеличивать размеры субсидирова-

ния определенной части населения. Для этого необходимы бюджетные ресурсы для их перечисления в местные бюджеты. Откладывание решения этого вопроса будет усиливать негативные тенденции, связанные с проблемой несбалансированного бюджета-2006. Цифры назвать трудно, но негативный эффект здесь будет налицо.

Есть и другой момент. Можно его не воспринимать серьезно, но отсутствие работающего парламента волей или неволей привело к тому, что регуляторная среда практически никак не менялась и не могла измениться, поскольку нет законодательного органа, который мог бы принимать новые законы. С одной стороны, это плохо, поскольку в отсутствие действующего парламента нет никакой возможности проводить радикальные реформы. С другой стороны, это хорошо, поскольку бизнес уже в течение нескольких месяцев не получал каких-либо законодательных шоков. Недаром

многие обозреватели и эксперты шутили по этому поводу, что когда парламент не работает, начинается повышение темпов экономического роста и в экономике появляется позитивная динамика.

Я, надо сказать, далека от мысли связывать между собой два этих фактора. Конечно, в отсутствие действующего парламента стабильность законодательства некоторое время будет сохраняться, но в целом, для того, чтобы экономика функционировала нормально, необходимо качественное правительство, эффективно взаимодействующее с парламентом. Возможные перевыборы замедлят процессы многих реформ, на пороге которых Украина находится и которых уже давно ждет.

Учитывая все вышесказанное, можно сделать вывод: перевыборы для экономики страны будут нести скорее негативные последствия, которые, конечно, крайне нежелательны.

КОМАНДА

Олена Судакова, головний редактор порталу «Всеукраїнська експертна мережа»:

— Навіть не віриться, що минув цілий рік. Для мене він пролетів, наче один яскравий і насичений день. На своєму віку мені доводилося працювати у різних колективах, посідати різні посади. Але ніколи раніше я не бігла на роботу з таким натхненням. Незважаючи на те, що було нелегко, особливо спочатку, цей рік залишився у пам'яті не низкою важких буднів, а суцільним святом: для душі, для розуму, для серця...

Дякую долі за можливість щоденного спілкування з цікавими, інтелігентними, компетентними людьми, справжніми фахівцями своєї справи.

Дякую всім без винятку експертам ВЕМ, справжнім представникам української еліти, за відповідальне ставлення до проекту, за повагу до тієї нелегкої роботи, яку виконує невеличка команда ЦІРТ, за дружнє, доброзичливе та поблажливе сприйняття недоліків у нашій роботі, без яких створення чогось нового, звичайно, неможливе.

Спасибі вам, що знаходите теплі слова та трошки вільного часу не тільки для ділового, а й для дружнього спілкування. Ваша підтримка дуже важлива для нас!

Дякую своїм колегам, представникам маленького, але дуже талановитого колективу ЦІРТ. Друзі! Протягом цього довгого-короткого року ми з вами перетворилися на єдину інтелектуальну та духовну родину. Ми розуміємо один одного з півслова, мислимо схожими категоріями, розмовляємо власною «пташиною» мовою, дружимо сім'ями. Сумуємо та святкуємо разом. На роботі одужуємо швидше, ніж на лікарняному. А головне — у дивному процесі співтворчості, посилюючи один одного, народжуємо нове.

Від щирого серця хочу подякувати всім, хто відгукнувся на нову, незвичайну ідею, повірив у майбутнє проекту ВЕМ, підтримав його у перших, найважливіших, кроках, доклав зусиль до його зростання та розвитку.

Здоров'я вам, творчих озарінь, натхнення! У нас з вами попереду ще дуже багато роботи: зробити цей світ краще — в наших силах.

104.09.06 | ВЕМ

Адам Міхнік: «Україна має пройти свій шлях історичного компромісу»

Коментарів (6)

Рейтинг матеріалу 10,0

Інтерв'ю з Адамом Міхніком, головним редактором польської «Газети Виборчої» (Gazeta Wyborcza), одним із організаторів демократичної опозиції в Польщі в 1968–1989 рр., істориком, політичним публіцистом.

— *Те, що Польща сприйняла Майдан з великим ентузіазмом, було видно з польських ЗМІ. Але протягом останнього місяця, після призначення Януковича прем'єр-міністром, практично всі польські газети перестали писати на українську тематику, інформації про Україну стало значно менше.*

— Це не стосується «Газети Виборчої». Вона пише про Україну щодня.

— *А взагалі, є розчарування революцією?*

— Є, але не тільки в Польщі, в Україні також.

— *А чим викликане це розчарування?*

— Коли є великі сподівання, вони ніколи не реалізуються до кінця. Так, як після горілки настає похмілля, так після великих надій настає розчарування. Багато людей вбачало в помаранчевій революції боротьбу добра зі злом. Добро — це був Ющенко, а зло — Янукович. Тепер, рік після революції, зло прийшло до влади. В цьому сенсі розчарування не можна уникнути. Але я можу сказати, що це спільна риса всіх посткомуністичних країн. Немає жодної країни, яка б через це не пройшла. Виявляється, що в Берліні не можна правити без посткомуністів, в Польщі до уряду входить партія Леппера, що складається з найгірших посткомуністів, в Словаччині приходять до влади комуністично-націоналістична коаліція, в Чехії не можна створити уряду. В усіх країнах ми зараз стикаємося з розчаруванням у демократії. Тому Україна, з одного боку, не є винятком, а з іншого, все ж таки є, адже весь світ дивився на помаранчеву революцію, тоді Україна була найважливішою країною в світі. Саме тому розчарування здається ще більшим. Люди часто цього не розуміють, тому й не знають кого звинувачувати: чи Ющенко, чи Мороза, чи Тимошенко. А найменш винним залишився Янукович. Це парадокс.

— *Ви сказали, що боротьба Ющенка з Януковичем сприймалася як боротьба добра зі злом. Але*

якщо це було не так, то що це насправді було?

— Не можна вірити в те, що в політичному конфлікті з одного боку є абсолютне зло, а з другого — добро. Якщо 48 % українців голосувало тоді за Януковича, це означає, що він якось чином відповідав їхнім потребам і не можна казати, що це було 48 % підкуплених ідіотів. Тут потрібен аналіз. Я не є експертом у політиці Януковича і взагалі в українській політиці, тому не знаю, яка буде зараз динаміка. Звичайно, я вболіваю за Україну і хочу, щоб все було добре. Може, зараз саме такий момент, коли Україна має пройти свій шлях історичного компромісу не тільки з Януковичем, але й з тими людьми, які віддали за нього свої голоси. Звичайно, я б хотів, щоб Янукович вибори програв і щоб при владі був хтось інший, але світ, на

Коли є великі сподівання,
вони ніколи

не реалізуються до кінця.

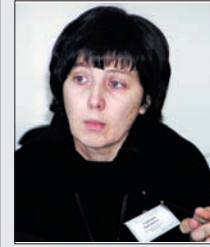
Так, як після горілки
настає похмілля,

так після великих надій
настає розчарування

жаль, влаштований не завжди так, як ми б цього хотіли. Тому повторюю ще раз: в політиці ніколи не буває боротьби абсолютного добра з абсолютним злом. Навіть у війні з Гітлером антигітлерівська коаліція робила не тільки добрі речі, а й погані.

— *Скажіть, будь ласка, той круглий стіл, який відбувся за ініціативи Ющенка і закінчився підписанням Універсалу, чи не здається Вам, що він був пародією на круглий стіл, що відбувся в Польщі? Адже в Польщі обидві сторони дійсно намагалися домовитися, вони розуміли, що це вкрай необхідно. Натомість у нас жодна зі сторін не мала наміру домовлятися, вони імітували процес перемовин і, що*

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Світлана Барматова, кандидат соціологічних наук, професор факультету соціології Міжнародного Соломонового університету, доцент кафедри соціології НаУКМА, викладач Вищої школи соціології Інституту соціології НАН України, директор Аналітичного центру вивчення суспільства:

— Ізначально хороша була сама ідея — формування в Україні експертного сообщества в рамках определенной организации. Но, на мой взгляд, в том виде, в котором эта идея была реализована в Экспертной сети, она чересчур всеобща, как по критериям введения в эксперты, так и по научным областям (например, в России есть подобные экспертные сообщества, но они более одновекторно ориентированы). Но как эксперимент идея интересна.

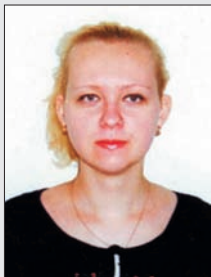
— Ізначально хороша была сама ідея — формування в Україні експертного сообщества в рамках определенной организации. Но, на мой взгляд, в том виде, в котором эта идея была реализована в Экспертной сети, она чересчур всеобща, как по критериям введения в эксперты, так и по научным областям (например, в России есть подобные экспертные сообщества, но они более одновекторно ориентированы). Но как эксперимент идея интересна.

А пожелания? Их несколько. Хотелось бы, чтобы ВЭС не стала «вещью в себе», а действительно превратилась бы в «публичную сферу» украинской экспертной общественности. А для этого, мне кажется, нужно проводить больше встреч, круглых столов и т. д., что должно обеспечить не только присутствие экспертов в публичной сфере украинского общества, но и их непосредственное участие в решении наиболее важных проблем нашего государства и общества.

Удачи и дальнейших творческих поисков!

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Ніна Михальська, політико-правовий експерт, консультант з питань публічного права, редактор політико-правового порталу Політ»YOUTH (м. Київ):

— Всеукраїнська експертна мережа акумулювала інтелектуальний потенціал країни, щоб довести: в Україні можливі інновативні думки. Відчути зміни, які привнесла Всеукраїнська експертна мережа, можна вже зараз: в країні почали формуватися осередки експертності в усіх галузях, від економіки і політики до медицини та менеджменту. А експертність — це поєднання професіоналізму у певній галузі із втіленням інновативних підходів до вирішення проблем та ситуацій. Отож, головною заслугою ВЕМ я вважаю відкриття індивідуальних підходів до вирішення загальнонаціональних проблем. У майбутньому я бажаю проекту стати авторитетним осередком експертів, які реально розроблятимуть державну політику в Україні.

найголовніше, обидві сторони добре знали, що вони не виконуватимуть підписаного Універсалу.

— Я би сказав у такий спосіб. По-перше, мені як поляку незручно говорити, що те, що відбулося в Україні, є пародією на польські події. По-друге, в моєму розумінні, український круглий стіл — це своєрідний шлях до стабілізації й визначення певних правил гри. Вибори показали, що можна виграти революцію, але втратити довіру. Це часто трапляється з революціо-

нерами, і в Польщі теж траплялося неодноразово. Демократичні традиції в посткомуністичних країнах ще дуже слабкі. Крім Чехословаччини на цьому терені не було демократичних країн. А що стосується України, тут взагалі питання стоїть дуже гостро, адже такої країни не було взагалі. Спочатку Україна була поділена, потім був період радянського панування. Всі країни Східної Європи тільки зараз вчать демократії, це дуже складний і болючий процес. Згадаймо, як формувалася демократія у Великобританії чи Франції. Там були революції, екзекуції, репресії. А про Німеччину годі й згадувати. Тому як історик я не здивований, але як людина я звичайно переживаю за Україну, Польщу, Словаччину, за демократію у всьому світі. Демократія зараз переживає кризу, це не є найкращий момент. Де українці мали вчитися демократії? В Радянському Союзі? Чи може в УПА? Не мали де, тому починають вчитися демократії тільки зараз.

— А те, що відбувалося в Україні в 2004 році, коли одночасно приїхали Президент Польщі і спікер Державної думи Росії, було втручанням у внутрішні справи України?

— Якщо на це подивитися формально, то, звичайно, було. Але це й добре, що було. Треба втручатися, тільки питання в тому, чого хочеться через це досягнути. На мою думку, метою візиту спікера російської Думи було встановлення влади, прийнятної для Москви. Натомість польський президент хотів, щоб українці самі змогли обрати владу.

— Невже не можна трактувати візит Квасьневського як спробу нав'язати владу, прийнятну на Заході?

— Ні, це повний абсурд. Це перекручування фактів, тому що ніколи, жодним чином Квасьневський не був інструментом західної політики. Навпаки, Захід вважав, що Україна — це справа Москви, і не треба туди взагалі втручатися. Тому теза, що польсь-

кий президент був експонентом західних сил, абсурдна.

— Чому Кондоліза Раїз привітала Януковича з призначенням прем'єр-міністром? Що це: ввічливість чи демонстрація готовності до співпраці?

— Думаю, що друге. Америка переконалася, що Україна є дуже важливою суверенною державою і уряд сформовано шляхом демократичних процедур. В американському уявленні — це позитивна зміна. Я пам'ятаю, як Буш-старший, перебуваючи з візитом у Києві, просив: «Тільки не відокремлюйтеся». Він тоді навіть не хотів покласти квітів до пам'ятника Шевченку. Я думаю, що польська політика теж

Демократія зараз

переживає кризу, це не є найкращий момент.

Де українці мали вчитися демократії? В Радянському Союзі? Чи може в УПА?

Не мали де, тому починають вчитися демократії тільки зараз

буде розсудливою. Ми мусимо нав'язати діалог з українським урядом, створеним демократичним шляхом. Інша ситуація є в Білорусі. Ми вважаємо, що там не було демократичних виборів, а Лукашенко порушив демократичні принципи.

— А чим відрізняється Янукович 2004 року від Януковича 2006 року?

— Це питання для пророка, а не для історика. Я не знаю, яким він буде, але хотілося б, щоб принаймні у трьох справах він був послідовним. По-перше — це суверенітет України. По-друге — це повага до демократії. По-третє — це відмова від корупції. Це три елементи, які, на мою думку, можливі. Якщо подивитися з перспективи часу, то успіх Януковича є фан-

тастичним. Два роки тому здавалося, що після такої поразки він вже ніколи не підніметься. Але він завзято йшов до своєї мети і переміг. Цю перемогу він може використати на благо України, а може змарнувати. Але якщо є принаймні 10% шансів на позитивний сценарій, то на це варто поставити.

— Скажіть, будь ласка, а чи російський фактор впливає на відносини між ЄС та Україною?

— Звичайно. Проблема російської політики в тому, що Росія мала гарну політику тільки з Великобританією та США, вважаючи, що в цих країнах вистачить мати свою агентуру. Росія ніколи не намагалася створити в Польщі проросійського лобі. Їм вистачало агентури. Навіщо лобі, якщо тут є свої КДБісти? Натомість сьогодні в Росії йде процес створення нової політики і невідомо, якою вона буде. Зараз російська політика є продовженням політики Брежнєва, нової ще немає, а світ тим часом змінився. Тому Росія мусить погодитися з тим, що Україна є суверенною державою, яка не є ворогом. В інтересах України добросусідські стосунки з Росією, але тільки на партнерських засадах.

— Мені здається, що зараз Україна в свідомості Росії займає те місце, яке протягом останніх

150 років після повстання 1863 року посідала Польща.

— Маєте рацію. Такий стереотип є. Просто багато людей в Росії уявити собі не можуть суверенну Україну. Є Велика Росія і Малоросія. А де почалася історія Росії? В Києві! Такий спосіб мислення мені знайомий з Польщі. Представники польських правих наці-

---

Зараз російська політика є продовженням політики Брежнєва, нової ще немає, а світ тим часом змінився.

Тому Росія мусить погодитися з тим, що Україна є суверенною державою

оналістичних сил у 1939 році навіть думки не припускали, що Львів чи Станіславів — це не Польща, а Україна. Що русини — це народ, а не поляки, які розмовляють на іншому діалекті. Така була політика в Польщі, а політика русифікації мала перетворити українців на інший вид росіян. Дотепер багато людей в Росії не можуть звикнути до думки, що Україна — це незалежна держава, а не один із багатьох регіонів Росії.

— А в Польщі вже звикли до того, що Львів це не польське місто?

— Так, звичайно. Ніхто в Польщі не говорить про ревізію кордонів. Про це взагалі не йдеться. Це одна з небагатьох речей, яка в Польщі вдалася на сто відсотків. Росія ще в 1988 році хотіла тут реалізувати балканський сценарій, підігруючи польсько-литовський, польсько-український, польсько-білоруський конфлікти. Але ці спроби не вдалися. І я вважаю польсько-українські стосунки найбільшим успіхом польської та української демократії.

— Ми зайшли до книжкового кіоску в Києво-Могилянській академії і я нарахував як мінімум 18 перекладних видань з польської мови. А яка є ситуація з українською літературою в Польщі?

— Треба сказати, не така, як хотілося б. Є книги Андруховича, Забужко, Жадана. Але цього, звичайно, замало, хоча позитивні зміни є. В Польщі немає навіть пристойного видання віршів Василя Стуса, це просто скандал, але я впевнений, що невдовзі це зміниться. Ми пізнаємося з Україною також з практичного боку, у спілкуванні з людьми. В Польщі зараз пе-

КОМАНДА

Євгенія Бабійчук, редактор інформаційного відділу порталу «Всеукраїнська експертна мережа»:

— Понад рік тому, коли я починала роботу в проекті ВЕМ, я й гадки не мала, наскільки мене втягне і зацікавить ця робота. Для мене ідея об'єднання експертів з усієї України у мережу за допомогою інтернет-технологій була абсолютно новою.

Було важко, але, разом з цим, приємно спостерігати за результатами копійки праці всієї нашої команди.

Перші семінари, зустрічі з цікавими людьми, запуск Інтернет-порталу... Пам'ятаю, як ми раділи першим аналітичним матеріалам, що нам почали надсилати експерти, яких зацікавила ідея експертної мережі.

Звичайно, як у кожній новій справі, іноді були сумніви, чи все вийде так, як було заплановано. Але якщо дивитися з перспективи часу, за рік нам вдалося зробити набагато більше запланованого, ми всі разом зробили великий крок вперед, а наші плани на майбутнє є доволі амбіційні.

Я сподіваюсь з великим задоволенням та запалом і надалі працювати в цьому проекті, щоб на власні очі переконатися, що ВЕМ стане однією з провідних організацій експертів в Україні. Потім буде Європа, а за Європою — весь світ, адже Інтернет не має кордонів.

ребує багато українців, які працюють, навчаються і зовсім не мають враження, що вони знаходяться у ворожому середовищі.

— **Що Вас особисто пов'язує з Україною?**

— Мій батько народився у Львові, мешкав там до 1941 року і був одним із діячів комуністичної партії Західної України. Батько мені завжди казав, що українці — це найбільш нещасливий народ в Європі. Але я переконаний, що демократична і суверенна Україна є ключем до демократичної і суверенної Польщі. Коли Єжи Гедройць хотів видати книгу українського поета Лавриненка і звернувся до одного з фондів за грантом, його запитали: «А скільки ви хочете за те, щоб ця книга не вийшла»? Це був 1964 рік. Яка могла бути тоді Україна?! Тоді був СРСР. Саме тоді Гедройць пояснив представникам польської демократії, що відправною точкою польського мислення має бути українсько-польське поєднання. У 1989 році я приїхав в Україну на з'їзд Руху. У своєму виступі я сказав, що привіз з Польщі таке побажання: «Хай живе вільна і демократична Україна». Тоді багато хто у Варшаві вважав, що те, що я роблю — це псування стосунків між Варшавою й Москвою. Але ж ми не вводимо до Києва армію, ми просто вболіваємо за Україну і вважаємо, що ви маєте таке ж право на свободу, як Польща. Тому польська політика в цьому питанні є дуже зваженою, що також неодноразово доводив президент Квасньовський під час зустрічей з Ющенком, коли він ще був лідером опозиції.

— **Така політика, наскільки я розумію, ускладнила стосунки між Варшавою та Москвою...**

— Не з нашою вини. Польща не є антиросійською країною. Я про себе кажу, що я справжній антирадянський русофіл і в цьому немає жодних націоналістичних підтекстів. Москва вважає Україну сферою свого впливу, а ми так не вважаємо, бо це неправда, це всупереч польським інте-

ресам. Я люблю Україну, але це сентименти, особисті відчуття. А з політичної точки зору, можу сказати, що місією Польщі є підтримка демократії і суверенітету України. Тут вже немає жодних емоцій, це чистий політичний розрахунок.

— **Повернемося до Майдану. Як Ви вважаєте, в чому історична роль Майдану для України?**

— Україна вперше голосно висловила своє бажання свободи, демократії та суверенітету, тому що незалежність України була результатом перебудови, путчу і рішення Єльцина в Біловезькій Пущі. А насправді український народ, українське суспільство отримало незалежність тільки на Майдані. Саме в цьому його історична роль.

Український народ,
українське суспільство
отримало незалежність
тільки на Майдані.
Саме в цьому його історична
роль. Україна вперше
голосно висловила своє
бажання свободи,
демократії та суверенітету

— **Як Ви оцінюєте особистість Ющенка як президента-реформатора? Адже, за винятком Єльцина, жоден президент-реформатор не був переобраний на другий термін. Про Гавела я не кажу, тому що в Чехії інша модель президентських виборів. Валенса також другий раз програв вибори. А чи буде Ющенко обраний на другий термін?**

— На таке запитання я сьогодні не можу відповісти. Це значною мірою залежатиме від ситуації в Україні, від політики президента. Про це ще рано говорити. Валенсу не обрали не тому, що він був реформатором, а тому що він був поганим президен-

том. Це мій добрий знайомий, це історичний лідер, але Валенса на президентській посаді — це катастрофа. Щодо Ющенка, то він довів, що є висококласним політиком, ще коли став лідером опозиції, зміг почати війну з режимом Кучми і виграв. Але трапляється так, як було з Черчиллем — він виграв війну з Гітлером, але програв вибори.

— **На початку цього року нам вдалося запустити в Україні проєкт Всеукраїнської експертної мережі. Чи знаєте Ви подібні проєкти в Європі і який Ваш стосунок до цього?**

— Мабуть, позитивний. Не знаю, чи є щось подібне в Європі, треба запитати в наших експертів. Я людина старої школи і Інтернетом не користуюсь. Всі свої статті пишу звичайною ручкою на папері. Але сама ідея експертних центрів дуже перспективна, треба, щоб їх було якомога більше для обміну досвідом, інформацією. Це звичайно допоможе в побудові громадянського суспільства в Україні.

***

Коментарі

- 1 | 04.09.06 | Гість**
Adam is always RIGHT.
Viktor Lysytskyi
- 2 | 05.09.06 | Гість**
Дякую, пане Міхнік.
- 3 | 05.09.06 | Гість**

Приятно

Приятно, что в Польше есть умные и интеллигентные люди. Интересно, а Юлия Мостовая вот так навскидку смогла бы назвать тройку современных польских писателей? Адам украинских — смог!

- 4 | 09.09.06 | Гість**
Місце України в світі

Дивуюсь західній демократії, що ефективно не підтримала Україну в її прагненні до демократії, НАТО, Євросоюзу, СОТ... Пригадайте, коли така політика призвела до Другої світової війни. Ганяються за подачками Кремля, а виростять нового монстра.

14.12.05 | Володимир Сіденко

Україна — ЄСП: можливі сценарії подальшого розвитку

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

Переговори голів держав – учасниць ЄСП стосовно прийняття низки угод з реалізації ідеї ЄСП дедалі більше виявляють ознаки поступового переходу відносин України з партнерами по ЄСП (Білоруссю, Казахстаном і, особливо, Росією) в якісно новий формат.

ЕКСПЕРТ

**Сіденко
Володимир
Романович**

Освіта: Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1977)

Науковий ступінь: Доктор економічних наук

Наукове звання: Старший науковий співробітник

Місце роботи: Головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України; Провідний науковий співробітник Інституту світової економіки й міжнародних відносин НАН України

Галузі експертності: Економіка та фінанси, управління та консалтинг, суспільство, влада, політика

У цьому контексті принципові домовленості, досягнуті під час самміту СНД в Казані 26–27 серпня 2005 р., мають всі шанси стати важливою віхою в траєкторії розвитку відносин України з Росією та іншими учасниками ЄЄП.

До цього моменту багатьом політикам та експертам в інтеграційній проблематиці в Україні здавався оптимальним курс абсолютного пріоритету інтеграції в ЄС при **вибірковій участі в механізмах ЄЄП** — через участь лише в тих його угодах, які реалізують ідею зони вільної торгівлі без обмежень і вилучень, але не у формуванні митного союзу чи інших механізмах вироблення спільної економічної політики, й

особливо в утворенні спільних органів з наднаціональними повноваженнями. Реальні результати переговорів дають дедалі більше підстав прогнозувати **неминучу кризу цього курсу**.

Суть проблеми полягає в тому, що інші три учасники ЄЄП наполягають на **«пакетному»** підході до формування ЄЄП, який передбачає:

— підписання до 1 грудня 2005 р. Білоруссю, Казахстаном та Російською Федерацією (за можливої участі в цьому Україні) першочергового пакету з 29 угод щодо створення зони вільної торгівлі, аналіз складу та змісту яких свідчить, однак, про присутність в них елементів, властивих для вищих форм розвитку інтеграційного процесу;

— підписання до 1 березня 2006 р. пакету з 15 угод, що реалізують ідею митного союзу в рамках ЄЄП;

— завершення підготовки до кінця 2005 р. пакету інших 49 проектів угод, які, по суті, закладають основу для формування економічного союзу ЄЄП з вільним переміщенням основних факторів виробництва¹.

Слід особливо підкреслити, що при цьому закладений в рамкові установчі документи ЄЄП принцип різношвидкісної та різнорівневої інтеграції розуміється Білоруссю, Казахстаном та Російською Федерацією таким чином, що країна може підписати першочерговий пакет з 29 угод і певний час утримуватися від підписання наступного пакету з 15 угод щодо митного союзу, але **не може вибирати окремі прийнятні для неї угоди** в рамках єдиного пакету **або ж відмовлятися від дії окремих положень** в рамках певних угод єдиного пакету.

Такий підхід партнерів України по ЄЄП виглядає достатньо виправданим як з точки зору теорії розвитку міжнародної економічної інтеграції, так і принципів міжнародного права і є таким, що прямо впливає з установчих документів щодо ЄЄП. Але він є дуже незручним для здійснення Україною її нинішнього курсу на вибірковість участі в механізмах ЄЄП. Адже станом

на сьогодні Україна підписала лише 15 угод з першочергового пакету, тобто лише половину. По суті, майбутні сценарії розвитку відносин з ЄЄП будуть вирішальним чином залежати від формату втілення в життя вказаного «пакетного» підходу. З огляду на це можна передбачити наступні сценарії розвитку.

Сценарій 1: статус-кво, тобто збереження нинішньої політики вибіркового підходу України до угод ЄЄП. За цим сценарієм головні зусилля переговорників від України мають бути зосереджені на доведенні правоти своєї позиції стосовно того, що принцип різношвидкісної та різнорівневої інтеграції дає право будь-якому учас-

---

У відносинах з Росією,
Казахстаном та Білоруссю,
могли б бути створені прозорі
та зрозумілі торговельні
умови, що базувалися б
на загально визначених
принципах міжнародного
права

нику обирати, в яких механізмах ЄЄП брати участь. Проте очевидно, що такий підхід є мало або взагалі неприйнятним для інших трьох партнерів. Найімовірніше, вони не матимуть бажання дозволити Україні «зняти вершки» з проекту ЄЄП і проігнорувати ті компоненти системи угод ЄЄП, де реалізуються їхні власні національні інтереси. За таких умов можна очікувати розвитку подій за одним із двох напрямів:

— або Україні прямо буде повідомлено про неприпустимість підписання лише окремих угод або підписання певних угод із застереженнями — і таким чином першочерговий пакет з 29 угод буде підписаний лише трьома країнами;

— або ж, дозволивши Україні підписати окремі угоди та зробити засте-

¹ На практиці деякі угоди з цього пакету вже узгоджені у форматі «трійки» — Білорусі, Казахстану та Російської Федерації.

реження до їхнього змісту, інші країни запровадять, зі свого боку, певні застереження щодо України, які будуть рівнозначні збереженню або навіть розширенню існуючих обмежень та вилучень з режиму вільної торгівлі.

Якими ж можуть бути вказані обмеження та вилучення? В принципі вони можуть охоплювати:

— збереження існуючих формальних вилучень з режиму вільної торгівлі, які стосуються цукру та кондитерських виробів, спирту, тютюну²;

— поширення вилучень з режиму вільної торгівлі на ті групи товарів, щодо яких умови вступу України та Росії до СОТ виявляються істотно різними (м'ясні продукти, олія, деякі промислові товари, передусім ті з них, де Україна приєднається до так званих секторальних угод СОТ, що передбачають встановлення нульових імпорتنих тарифів³);

— поширення практики застосування антидемпінгових та спеціальних захисних заходів щодо українського експорту, передусім в чорній металургії; застосування компенсаційних заходів щодо експорту тих продуктів (передусім аграрних), які користуються державними субсидіями;

— збереження практики стягнення вивізного мита на провідні статті російського експорту, головним чином на енергоносії⁴.

Очевидно, що за будь-яким варіантом згаданого сценарію **інтереси України щодо ЄЕП, скоріш за все, не будуть реалізовані**. Це ставить питання про доцільність подальшого продовження політики вибіркового підходу до угод ЄЕП і можливу доцільність заміни цього підходу альтернативними підходами.

Сценарій 2: відмова від участі в ЄЕП і перехід на двосторонні відносини. Вперше цей сценарій було озвучено міністром економіки України С. Терехініним під час прес-конферен-

ції за результатами його переговорів з міністром економічного розвитку Г. Грефом 19 серпня 2005 р. І хоча ця заява була в подальшому формально дезаутована, а сам пан Терехін вже більше не є міністром, цей підхід відображає дещо більше, ніж просто індивідуальну позицію экс-міністра. Цей концептуальний підхід має право на існування, зважаючи на вищеописані проблемні перспективи продовження політики вибіркового підходу.

За умов формальної відмови від участі в ЄЕП Україна, безумовно, могла би отримати **певні довгострокові переваги**, до яких можна віднести наступне.

У відносинах з Росією, Казахстаном та Білоруссю, попри певні втрати, могли б бути створені прозорі та зрозумілі торговельні умови, що базувалися б на загальноновизнаних принципах міжнародного права. Відсутність пільг може означати водночас і відсутність суперечок навколо їх отримання чи збереження та викривлюючого впливу пільг на розподіл доходів в національній економіці.

Очевидно, що за будь-яким
варіантом згаданого
сценарію інтереси України
щодо ЄЕП, скоріш за все,
не будуть реалізовані

Рішення про вихід з ЄЕП, очевидно, було б схвально сприйняте в США і дозволило пришвидшити вирішення питань про підписання двостороннього протоколу про умови доступу до ринків товарів і послуг в рамках переговорного процесу щодо приєднання до СОТ та надання Україні статусу з ринковою економікою.

Певний вплив відмови від участі в ЄЕП мав би місце і відносно прискоро-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Володимир Рошін, начальник відділу дослідження ринків Другого Управління досліджень і розслідувань Анти-

монопольного комітету України:
— Я рассматриваю Всеукраинскую экспертную сеть как симбиоз бюрократов, имеющих серьезные знания в своей сфере, с энтузиазмом раскрепощенных экспертов. Я думаю, такое сочетание позволит получить более качественный экспертный продукт, который общество и государство могут использовать для своего развития.

рення розвитку відносин з ЄС, для якого це було б принциповим сигналом про безумовність пріоритету інтеграції в структуру Євросоюзу. Однак такий вплив, скоріш за все, міг би бути досить помірним. Ймовірно, при гостро позитивній реакції на такий розвиток подій з боку малих країн та нових членів ЄЕС (особливо Польщі та країн Балтії), спостерігалася б більш стримана реакція з боку таких провідних гравців, як Німеччина і Франція, та, як правило, досить консервативної в своїх політичних підходах Комісії ЄС. Останні, очевидно, об'єктивно не зацікавлені в появі серйозних геостратегічних проблем у відносинах з Росією — ані політичних, ані економічних, які б, зокрема, мали б наслідком певне ускладнення в розвитку російських енергетичних поставок на європейський ринок та в появі перешкод в освоєнні величезного російського ринку. Є всі підстави вважати, що навіть часткова втрата (через дію геополітичних чинників) перспек-

² Раніше Росія виявляла готовність вже з 2007 р. скасувати вилучення з режиму вільної торгівлі щодо цукру.

³ Зокрема, окремими російськими офіційними особами вже називалися такі товарні позиції, як меблі, кольорові метали, авіатехніка

⁴ Ці ставки постійно зростають у зв'язку з тенденцією до зростання світових цін на нафту. Так, якщо з 1 червня ц.р. вона була підвищена до \$136,2 за тону, з 1 серпня — до \$140, то з 1 жовтня — \$179,9, з перспективою подальшого підвищення.

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Віктор Лисицький, кандидат економічних наук, радник Голови правління ПриватБанку; віце-президент

Асоціації суднобудівників України «Укрсудпром», Урядовий секретар КМУ (1999–2001рр.) (м. Київ):

— Для України цей проект є унікальним. Ніколи ще на одному інформаційному Майдані не збиралися тисячі експертів, котрі б абсолютно відкрито і вільно обговорювали надзвичайно широке коло проблем.

Для України цей проект є вкрай потрібним. Адже фактично він радикально пришвидшує формування повноцінної національної еліти — для молоді держави це є питанням виживання, питанням завоювання чільного місця поміж інших держав.

тивних можливостей європейських компаній на російському ринку — це не та плата, на яку готове піти керівництво ЄС та його провідні країни заради зближення з Україною.

Окрім вищесказаного, зазначений сценарій може бути пов'язаний і з істотними поточними, короткостроковими і навіть середньостроковими **ускладненнями для України**, які можуть бути настільки серйозними, що будуть здатні істотно зашкодити здатності української економіки динамічно зростати і накопичувати ресурси для адаптації до умов ЄС. Такі загрози можуть включати передусім наступне.

Це означатиме, скоріш за все, довгострокове скасування існуючого пільгового для України режиму постачання російського природного газу як плати за транзит по ціні \$50 за тис. куб. м і пе-

рехід на міжнародні ціни, за якими постачається газ в Європу. Вже сьогодні це могло б привести до встановлення цієї ціни на рівні \$160–180, з перспективою підвищення в 2006 р. до рівня понад \$200. Зрозуміло, що Україна зможе компенсувати менше половини цих втрат через перехід на міжнародні тарифи транзиту. При цьому виникнуть ще й додаткові втрати, адже тарифи на транзит туркменського газу по території Росії прив'язані до українських тарифів. Загальний результат такої трансформації є очевидним — значне зростання витрат виробництва в Україні, особливо в секторі енергоємних виробництв, що може поставити чимало українських підприємств, особливо в хімічній промисловості, на межу банкрутства.

Та й загалом, в умовах вичерпання ресурсів відновлювального зростання на старих потужностях і необхідності мобілізації інвестицій для прискорення радикальних структурних зрушень інноваційного характеру значне підвищення витрат виробництва здатне істотно загальмувати економічний розвиток України, який і без того має в 2005 р. відчутну тенденцію до уповільнення.

Україна спеціалізується на поставках на світовий ринок продукції, значна частка якої конкурує насамперед за ціною і, до того ж, має підвищений рівень енерговитрат. За цих умов значне зростання енерговитрат неодмінно призведе до погіршення міжнародних конкурентних позицій України і зумовить посилення зовнішньої нестабільності економіки.

Країна має певний потенціал виходу на зовнішні ринки розвинених країн відносно більш високотехнологічних виробів, включаючи ракетно-космічну та авіаційну техніку, але цей потенціал тісно пов'язаний з кооперацією з Росією, а також із можливостями збуту на російському ринку або спільного виходу на зовнішні ринки. В нині існуючих планах взаємодії з ЄС поки що не проглядаються акценти в бік взаємодії саме в цих секторах. У разі запровадження обмежень в торгівлі такими виробами

ми з боку РФ, а в більш довгостроковому контексті — розгортання нею відповідних імпортозаміщуючих потужностей, згортання коопераційних зв'язків, Україна може постати перед ускладненими перспективами щодо розвитку її високотехнологічних галузей. Як наслідок, будуть відсунуті в часі і значно ускладнені перспективи прогресивної структурної перебудови економіки.

Таким чином, загальний баланс вигравів і втрат від варіанта 2 може бути для України настільки негативним в короткостроковому і середньостроковому періодах, що процес отримання довгострокових переваг буде дуже ускладнений не лише еконо-

---

Значне зростання витрат
виробництва в Україні,
особливо в секторі
енергоємних виробництв,
може поставити
чимало українських
підприємств, особливо
в хімічній промисловості,
на межу банкрутства

мічно, але й політично. За цих умов слід ретельніше придивитися до альтернатив, які б дозволили, не втрачаючи стратегічної перспективи, мінімізувати втрати на шляху реалізації довготермінових стратегій інтеграції та економічного розвитку, маючи на увазі, що такі альтернативи повинні бути **реальними**, а отже, стратегічно прийнятними для всіх основних партнерів України.

Є підстави вважати, що такі альтернативні варіанти інтеграційної політики можуть бути не в одичній кількості. Проте стартовою умовою для них всіх має стати знаходження компромісу щодо формату запровадження повноцінної зони вільної торгівлі, для чого необхідно орієнтуватися на підписання повного першочергового пакету з 29 угод.

Сценарій 3: підписання повного пакету угод ЄЄП. У цьому сценарії можуть бути певні варіанти.

Україна, підписавши пріоритетний пакет з 29 угод для зони вільної торгівлі, може взагалі зупинитися на цьому етапі інтеграції.

Ретельний аналіз змісту пакету першочергових 29 угод щодо утворення зони вільної торгівлі дає підстави вважати, що відзиви українських офіційних осіб про негативний вплив окремих із цих угод на інтереси України є наслідком превалювання політико-ідеологічних підходів до проблеми, що ведуть до **перебільшення в оцінках ризиків ЄЄП**. Адже в установчих документах ЄЄП закріплені достатні гарантії того, що рішення в рамках цієї організації не будуть прийматися всупереч національним інтересам будь-якої країни-учасниці. Навіть у найбільш спірному питанні про так званий «наднаціональний орган» в проекті відповідної угоди закладені механізми блокування рішень, які йдуть врозріз з національними інтересами певної країни. З огляду на це, Україна могла би піти на підписання всього першочергового пакету 29 документів, маючи на увазі, що певні можливі негативні тенденції від його запровадження можуть бути нейтралізовані завдяки добре продуманій політиці в рамках керівних органів ЄЄП.

Водночас навряд чи варто демонізувати навіть процес *створення митного союзу* в рамках ЄЄП. Хоча це питання з суто економічної точки зору є дуже неоднозначним, не виключено, що Україна могла б мати і певний зиск від участі в процесі узгодження митних тарифів в рамках ЄЄП, утримуючись від такого узгодження в сферах, де інтереси України не співпадають з інтересами інших держав — учасниць ЄЄП.

У будь-якому разі, процес формування єдиного митного тарифу — тривалий процес і може мати певні винятки. Наприклад, практика діяльності

ЄврАзЕС свідчить, що на сьогодні рівень узгодження митних тарифів серед держав-учасниць ЄврАзЕС (митного союзу!) становить лише 60%. Тобто країни, будучи членами організації, що формує митний союз, й досі зберігають автономні тарифи з широкого кола позицій, де інтереси окремих країн не збігаються.

Окрім того, зважаючи на окремі досягнуті результати переговорного процесу України щодо приєднання до СОТ⁵, не виключено, що участь у процесі узгодження ставок імпортного мита в рамках ЄЄП могла б бути засобом управління окремих об'єктивно невідгідних для України умов вступу, чого Україна самостійно досягнути навряд чи зможе в рамках тих обмежень, з якими вона стикається в ході переговорного процесу щодо приєднання до СОТ.

Які ж **висновки** можна зробити з аналізу нинішнього стану відносин України з державами-учасницями ЄЄП? Є підстави вважати, що Україні доцільно:

— по-перше, переглянути свою нинішню безперспективну політику щодо формування ЄЄП, яка базується на принципі вибіркової участі в окремих угодах першочергового пакету 29 проектів угод щодо зони вільної торгівлі і погодитися на підписання всього першочергового пакету, обумовивши це можливими поступками з боку Російської Федерації на дотримання раніше укладеної угоди щодо умов транзиту російського газу та розрахунків за нього, а також можливого пришвидшення скасування існуючих обмежень режиму вільної торгівлі;

— по-друге, взяти участь у переговорах з пакету угод щодо митного союзу, поставивши за мету недопущення встановлення нових обмежень в режимі вільної торгівлі, мінімізацію застосування спеціальних захисних заходів щодо експорту України та досягнення домовленостей щодо преференційного доступу до російських енергоресурсів

КОМАНДА

Павло Гальченко, системний адміністратор порталу «Всеукраїнська експертна мережа»:

— Я працюю у проекті з самого початку і, роблячи разом з ним перші кроки, не дуже вірив у перспективність замисленого. Але те невір'я, якого я зараз соромлюся, згодом переросло в справжню зацікавленість ідеями ВЕМ, потім я став затятим прихильником проекту, ну а зараз я просто не уявляю свого життя без нього.

По-перше, я вважаю, що мені дуже поталанило з тим колективом, в якому, волею долі, мені випало працювати. Колеги по роботі для мене перетворилися на дуже близьких друзів, а внутрішня атмосфера у нашому невеликому колективі пронизана таким теплом, яке, за великим рахунком, людині може дати тільки її родина.

По-друге, тільки тут я отримав те відчуття, якого мені бракувало довгі роки. Мова йде про відчуття власної необхідності. Завжди приємно бути корисним людям. Всеукраїнська експертна мережа дала мені можливість поєднати приємне з корисним.

І, нарешті, я кожного дня поглиблюю свої знання та розширюю свій кругозір.

⁵ Яскравим прикладом таких небезпечних для економіки країни компромісів, зумовлених об'єктивно недостатньо сильною позицією України на переговорах, є мало продумана політика широкого приєднання до секторальних ініціатив СОТ та занадто значний темп лібералізації ринку продовольчих товарів. Саме за цими позиціями набагато більш непоступливою є позиція на переговорах Російської Федерації, що дає підстави вважати, що РФ зуміє в цілому провести свою лінію в умовах значного загострення світової енергетичної кон'юнктури.

сів — в обмін на узгодження тарифів по тих позиціях, які викликають занепокоєння в російській стороні та інших партнерів по ЄЕП. При цьому Україна може орієнтуватися на перспективу усунення через участь у митному союзі ЄЕП (у період після набуття членства в СОТ) окремих незручних для неї домовленостей у рамках переговорного процесу щодо приєднання до СОТ;

— і по-третє, слід сповна використати свою повноцінну, а не обмежену участь в переговорному процесі щодо угод ЄЕП для спрямування вектору розвитку ЄЕП у бік максимально можливого наближення до принципів функціонування ЄС. Лише таким чином можна зняти в перспективі історичну дилему для України — куди інтегруватися на Схід чи на Захід. Адже в разі формування повноцінного загальноєвропейського економічного (і політичного) простору ця дилема зникне сама собою.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

Україна вийде з СНД?

12.05.06 | Андрій Єрмолаєв

...Пресс-служба Виктора Ющенко організувала спеціальний брифінг керівника головної служби зовнішньої політики Секретаріату Президента Константина Тимошенко, цілком посвящений судьбі СНГ. На нем господин Тимошенко повідомив, що українське керівництво не узрадиває ефективність функціонування СНГ і питання виходу України з Содружества серйозно вивчається Президентом.
<http://www.korrespondent.net/main/153093>

Чи є реальним вихід України з СНД? Яким чином такий крок може вплинути на СНД і на Україну?

Свій прогноз з цього приводу надав директор Центру соціальних досліджень «Софія» Андрій Єрмолаєв:

— Конечно, выход Украины из СНГ реален. Это политико-правовой акт, который не является системным. Но проблема в том, что для СНГ это ни-

какого значения иметь не будет. Судьба СНГ сегодня не зависит от позиции Киева. В этом особенность момента: мы пытаемся быть актуальными и важными, Киев надувает щеки, демонстрирует свою большую значимость в вопросе СНГ, а на самом деле судьба СНГ уже более двух лет решается только в одной столице — Москве. При таком раскладе Киев не влияет на то, будет развиваться СНГ или нет.

СНГ постепенно уходит в прошлое, передав ту часть своих функций, которые были связаны с возможной реинтеграцией, новым структурам. Эта организация не просто выполнила свою функцию, а стала своеобразным генокодом для развития более глубокой интеграции.

За цих умов значне зростання енерговитрат неодмінно призведе до погіршення міжнародних конкурентних позицій України і зумовить посилення зовнішньої нестабільності економіки

И даже если Украина покинет СНГ, это на судьбе организации, по большому счету, никак не скажется. Но трагедия — в другом.

В своем послании Владимир Путин открыто сказал о том, что будет собой представлять «новая европейская матрешка»: союзное государство Россия-Беларусь плюс ЕвроЗЕС плюс ЕЭП. Я бы добавил к этому списку еще перспективы развития Шанхайской организации, но пока что Китай не желает давать фору России.

«Новая европейская матрешка» — это не просто союз государств на постсоветском пространстве, с включением государств Большой Евразии, это и новая система разделения труда, и, возможно, новая система военно-политической безопасности.

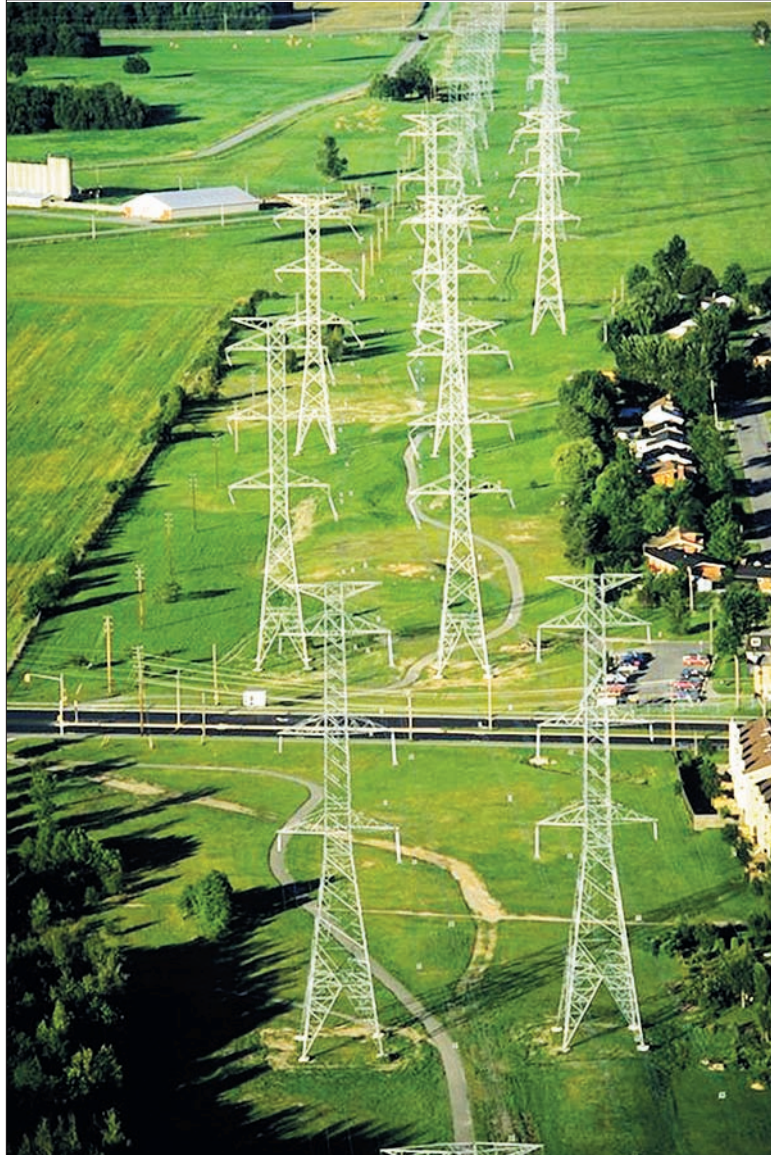
Если обратить внимание на динамику крупных глобальных региональных проектов, которые разви-

ваются по границам Украины, то мы увидим, что Украина проиграла большую игру за участие в разделении труда как в Евразии, так и в Европе. И не случайно месседжи из послания Путина синхронны месседжам канцлера Германии госпожи Меркель о необходимости четкого определения формата и состава нового государственного проекта. Насколько я понимаю, слова немецкого канцлера могут означать, что Украины пока в этих планах нет. Украина просто выпала из этих проектов.

Есть и другой момент, который, возможно, имеет смысл учитывать. Внутренняя логика СНГ — это логика постепенной передачи, делегирования преемственных функций и направлений новым, более перспективным организациям. Но в политических процессах играет роль не только внутренняя логика, ролевое распределение также имеет значение. Важно, кто и с каким символическим капиталом выходит из проекта. Поэтому сохраняется интрига, кто же присвоит символический капитал реформирования, роспуска СНГ. Украина, не имея возможности влиять на логику, пытается каким-то образом перераспределить символический капитал. Но я не вижу в этом большого смысла. Что касается СНГ, то я сторонник максимального использования ресурсов этой, уже малоэффективной, организации как дипломатического инструмента. Выходя из нее и, вместе с тем, не будучи включенным в проекты, связанные с «европейской матрешкой», политический Киев рубит канаты, которые еще как-то связывают (формально или неформально) постсоветские элиты. Выгодно ли это? Я думаю, выгода сомнительна, а то, что мы можем получить еще более прохладное отношение, причем не только со стороны российских элит, но и со стороны других постсоветских государств — это факт.

Я бы просто не спешил так радикально рубить канаты. Думаю, они еще были бы полезны.

02.02.06 | Петро Амброзевич

Проблеми розвитку конкуренції на ринку електроенергії

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

Варто зазначити, що особливості функціонування електроенергетики як галузі, наявність у ній багатьох суб'єктів природних монополій, а також специфіка електричної енергії як товару визначають і специфічні умови функціонування ринку електроенергії, взаємин його учасників і конкуренції між ними.

ЕКСПЕРТ

**Амброзевич
Петро
Степанович**

Освіта: Київський політехнічний інститут, Інститут державного управління і самоуправління (1976, 1993)

Спеціалізація: Конкурентна політика в паливно-енергетичному комплексі, регулювання природних монополій в ПЕК і НАКГ

Наукове звання: Магістр державного управління

Місце роботи: Антимонопольний комітет України

Посада: Начальник Першого Управління досліджень і розслідувань

Галузі експертності: Економіка та фінанси, підприємництво та бізнес, промисловість та енергетика

Загальноприйняте розуміння конкуренції як можливості споживача у виборі більш дешевого і якісного товару до сфери природної монополії не зовсім підходить. Водночас виробники електроенергії повинні мати ті ж стимули до здешевлення своєї продукції і підвищення її якості, як і підприємці, що працюють в умовах нормальної конкуренції.

На створення таких стимулів було спрямовано кроки по реформуванню галузі і формуванню енергоринку, що здійснювалися з урахуванням світового досвіду протягом останніх 10–12 років. У результаті здійснення цих заходів було створено сприятливі умови для розвитку конкурентних від-

носин між енергогенеруючими компаніями насамперед за рахунок:

- створення достатньої кількості енергогенеруючих компаній;
- забезпечення однакових стартових можливостей для них при переході до роботи в ринкових умовах;
- розробки і впровадження ринкових механізмів формування оптової ціни електроенергії на основі цінових заявок;
- створення позавідомчого регулюючого органу в електроенергетиці і нафтогазовому комплексі.

Однак після впровадження моделі оптового енергоринку неодноразово доводилося чути, що обраний шлях реформування галузі невірний. Мотивувалося це твердження кризовими явищами в галузі, пов'язаними з неплатежами, мізерними інвестиціями в технічне і технологічне удосконалення, що супроводжується значними втратами електроенергії. Неодноразово доводилося доводити неспроможність цих тверджень. Винна не обрана модель енергоринку, а непослідовність і некомплексність реалізації основних її концептуальних принципів, часто ці принципи просто ігнорувалися. Якщо ж бути зовсім відвертим, то у влади не було, та й зараз немає, бажання запроваджувати ринкові відносини в електроенергетиці чи то через побоювання втратити «керованість», чи то через банальне бажання чиновників і надалі контролювати фінансові потоки.

Отже, ще в листопаді 2002 року було затверджено «Концепцію функціонування і розвитку Оптового ринку електричної енергії України» (постанова КМУ від 16.11.02 № 1789). Принцип справедливої конкуренції між виробниками електричної енергії, а також між її постачальниками в умовах рівних прав і можливостей визначено Концепцією як один із головних принципів функціонування ринку електроенергії. Варто нагадати просте правило конкуренції: вона можлива між суб'єктами товарного ринку, які хоча б можуть вільно вибирати джерела ресурсів і їхніх постачальників, споживачів і розпоряджатися отриманими доходами.

Однак навіть неупередженого погляду досить, щоб побачити, що суб'єкти енергоринку не мають достатньо свободи (точніше взагалі її не мають), щоб могла розвиватися конкуренція. Фактично на ринку «править бал» Мінпаливенерго через своїх представників, а не самоврядна організація учасників ринку по затвердженім жорстким ринковим правилам, як передбачено моделлю енергоринку.

Утворений Оптовий ринок енергетичного вугілля, з одного боку, і неможливість придбати газ в іншого постачальника, крім лише компанії НАК «Нафтогаз України», фактично позбавляє теплові електростанції права вибору для себе джерела палива. Слід зазначити, що для існування конкуренції для її потенційних конкурентів не є адекватною підміна «права вибору джерела ресурсу» на «надану можливість придбати ресурс, але лише з визначеного одного джерела, чи в одного постачальника». Гадаю, зрозуміло, що ці два підходи при формуванні ринкових відносин значно менш тождні, ніж можуть бути тотожні поняття «соціалістичне змагання» і «економічна конкуренція». Ще один аспект, що може впливати на рівень конкуренції — це алгоритм розподілу коштів енергоринку. Не стільки сам алгоритм, а наявна можливість постійно його змінювати і неадекватне використання цієї можливості. Якщо ж цією можливістю, скажемо так, зловживати, що неодноразово мало місце, то на ринку дуже швидко формуються псевдоконкурентні відносини.

Ще один сегмент ринку електроенергії, де може існувати конкуренція, і це передбачає існуюча модель, — постачання електроенергії споживачам (як її часто називають — дистрибуція). Але існуючий де-юре інститут незалежних постачальників електроенергії перетворився на ізгоя, якого прагнуть позбутися замість того, щоб його розвивати й удосконалювати. Заради об'єктивності слід зазначити, що «нелюбов» до незалежних постачальників виникла в період, коли розрахунки за електроенергію здійснювалися за сурогат-

ними схемами і ринок, за великим рахунком, функціонував «у тіні». Незалежні постачальники, на відміну від обленерго, мали можливість отримувати значні прибутки, і їхня кількість швидко зростала. Якщо в 1997 році частка незалежних постачальників на ринку електроенергії становила 10 відсотків, то в 1999 році — 22, а в першому півріччі 2000 року — понад 28 відсотків. Отримані незалежними постачальниками переваги на ринку створювали умови для несумлінної конкуренції, провокували обленерго на порушення правил ліцензованої діяльності й антимонопольного законодавства. Обленерго прагнули створити незалежним постачальникам додаткові труднощі для вступу на ринок. У першу чергу шляхом обмеження використання мереж, формування необґрунтовано занижених, а іноді й планово збиткових тарифів на постачання електроенергії «за регульованим тарифом», у тому числі й за рахунок перехресного субсидування діяльності з передачі електроенергії. Після введення в травні 2000 року грошових форм розрахунків за електроенергію їхня частка на ринку істотно меншилася — менше 8 відсотків у другому півріччі 2000 року. В наступні роки ця тенденція збереглася.

Можна погодитися з тим, що умови для існування інституту незалежних постачальників не найсприятливіші, недостатньо досконала нормативна база, але протягом багатьох років мало що робиться для зміни становища на краще. Часом складається враження, що їх поки що просто терплять.

Для створення реального конкурентного середовища на ринку дистрибуції і реального відмежування цієї діяльності від діяльності з передачі електроенергії електромережами, у першу чергу, як перший крок необхідно створити систему автоматизованого погодинного обліку електроенергії на всьому технологічному ланцюзі від виробництва до кінцевого споживача. Можна погодитися з твердженням про складність цього завдання, але не можна погодитися з думкою, що доцільно налагодити такий облік на кор-

доні магістральних і розподільних мереж (про це твердять прихильники жорсткого адміністративного державного контролю ринку), якщо йдеться про необхідність підвищувати економічну ефективність функціонування енергосистеми в цілому. Без запровадження погодинного обліку на всьому технологічному ланцюгу, формування погодинної ціни електроенергії, як і вимагає існуюча модель енергоринку, фактично перетворюється на «виведення» середньогодинної її ціни за добу, що є, як кажуть в Одесі, дві великі різниці. Нинішнє існування системи «незалежних» чи «залежних» постачальників мало б стати містком до повноцінного конкурентного ринку дистрибуції як шлях до більш ефективної системи господарювання. Сьогодні, навпаки, на цьому шляху стає дедалі більше адміністративних перепон.

Ще одна проблема. З проведенням приватизації система розподільних мереж, що існувала в державній власності, зумовила проблему, коли, по суті, природна монополія розподільних мереж була роздрібнена на цілу низку окремих господарюючих суб'єктів (за приналежністю), що привело до істотного збільшення сумарних витрат. Адже відомо, що економічна ефективність природної монополії зростає з масштабом виробництва. Регулюванню ж піддавалася лише та частина, що залишилася в обленерго. Антимонопольному комітету разом із НКРЕ вдалося намітити шляхи вирішення цієї проблеми таким чином, щоб штучно не створювати сотні й тисячі нових монополістів (часто не з їх волі) і підвести під механізм регулювання весь технологічний ланцюг природної монополії.

Не можна обійти мовчанням і так званий «п'ятикратний тариф». Якщо не задаватися метою визначити, багато це чи мало, то варто зупинитися на деяких аспектах застосування ч. 5 ст. 26 ЗУ «Про електроенергетику». Йдеться про те, що споживач (крім населення), який перевищив за розрахунковий період (як правило — один

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Зоя Борисенко,
доктор економічних наук, завідувача кафедри конкурентної політики та інноваційного

розвитку Університету економіки та права «КРОК» (м. Київ):

— Те, що ми робимо сьогодні, є безпрецедентним. Адже на науковій основі можна отримати думку широкого кола незаангажованих фахівців. Працівники органів влади підпорядковуються тому, що сказав керівник, а тут експерти можуть висловлювати свою об'єктивну позицію. Я дуже високо оцінюю цей крок у побудові демократичного суспільства в Україні в цілому і демократичної економіки зокрема.

місяць) замовлений обсяг споживання електроенергії, має сплачувати різницю між замовленим і спожитим обсягом у п'ятикратному розмірі.

Перше. Є розбіжність у трактуванні цієї норми ЗУ. Чомусь багато хто, в тому числі й обленерго, вважають, що в стільки разів повинна збільшуватися вартість електроенергії для споживача при порушенні ним вимог цієї статті закону. Однак ч. 7 ст. 27 чітко визначає вимоги ч. 5 ст. 26 як санкцію. Від цього різночитання в трактуванні ЗУ і його застосуванні відбувається порушення законодавства. Так, наприклад, обленерго під час розрахунків зі споживачами вважають, що прострочений платіж за електроенергію має «каратися» не встановленням пені, як це передбачено законодавством, а саме як за споживання обсягів понад встановлені в договорах норми.

Друге. У тій же ч. 7 ст. 27 ЗУ зазначено, що ця санкція застосовується в порядку, встановленому КМУ. Існую-

чий же механізм у відомих постановах КМУ № 441 і № 475 не містить необхідних процедур, що підтверджували б обґрунтованість застосування санкції. У цій ситуації обленерго самі визначають ці процедури, як правило, на свою користь і, на жаль, не завжди без порушення конкурентного законодавства.

Ринок електроенергії на сьогодні поки що йде шляхом ескалации адміністративного ресурсу, що підтверджується створенням минулого року Національної акціонерної компанії «Енергетична компанія України» і вже зовсім «свіжим» прикладом — введенням наприкінці літа цього року єдиного, за класами напруги, тарифу на електроенергію, що безумовно не сприяє розвитку конкуренції.

Йдеться про те, що, намагаючись поставити всіх споживачів в рівні умови, було введено для всіх обленерго один, в межах одного класу напруги, роздрібний тариф на електроенергію. На перший погляд, ніби все справедливо — всі споживачі в рівних умовах. Однак зрозуміло навіть не економісту, що ціна товару має відображати реальні витрати на його виробництво, витрати ж у кожного обленерго далеко не однакові. Введення ж єдиного тарифу фактично усуває будь-які (крім адміністративного тиску) стимули до зниження питомих витрат енергокомпаній.

При цьому зі зростанням адміністративного тиску на енергоринок все примарнішими стають надії на залучення інвестицій у галузь, їхня ж відсутність підвищує вірогідність створення кризових ситуацій в енергосистемі.

Враховуючи зазначене, необхідно забезпечити функціонування енергоринку на конкурентних засадах, як і передбачала існуюча модель, для чого слід:

- обмежити втручання Мінпаленерго в діяльність ради енергоринку, зосередивши увагу виключно на стратегічних напрямках розвитку галузі;
- лібералізувати ринки вугілля і природного газу;
- прискорити завершення впровадження автоматизованої системи обліку електроенергії на всьому технологічному ланцюгу — від виробництва електроенергії до її споживання кінцевим споживачем;
- розпочати підготовку нового етапу приватизації і завершити приватизацію в галузі.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

Україну знову чекає енергетична криза?

26.06.06 | Ільдар Ґазізуллін

Минтопэнерго Украины предупредило правительство страны, что Украине в 2006 году угрожает дефицит природного газа в объеме более 10 млрд. кубометров. Для предотвращения энергокризиса в стране министерство предлагает в срочном порядке договориться с российской и туркменской стороны о дополнительных поставках. Однако денег для оплаты поставок у Украины нет. Правительство Туркмении давно выставило на тендер

32 каспийских блока с ресурсами в 11,0 млрд. тонн нефти и 5,5 трлн. кубометров газа. И вот теперь эти месторождения, судя по всему, отходят к России.

<http://www.vz.ru/economy/2006/6/19/38125.html>

Чи чекає Україну нова енергетична криза? Які заходи допоможуть її уникнути?

Свій прогноз надав економіст Міжнародного центру перспективних досліджень **Ільдар Ґазізуллін:**

— Действительно, существует проблема неурегулированности вопроса поставок газа в Украину, начиная со второго полугодия текущего года. В действующем договоре с «РосУкрЭнерго» цена импортируемого Украиной газа оговорена только до 1 июля 2006 года (если, конечно, не существует дополнительных тайных приложений к договору).

Я думаю, что Минтопэнерго своим сообщением просто дает сигнал будущему правительству о приоритетах политики в энергетической сфере. Думаю, парламентарии также понимают, что необходимо либо заключать новый договор с Россией, либо принимать дополнения к существующим договоренностям.

Я не считаю, что существует угроза энергетического кризиса в Украине, поскольку газ — это стратегический ресурс, который необходим экономике, и деньги на его приобретение всегда найдут, пожертвовав чем-нибудь другим. Может быть, Украина будет больше платить за газ, но не думаю, что будет дефицит газа. Газ есть — вопрос лишь в том, сколько он будет стоить для Украины.

Что касается событий прошлого года, то не следует забывать, что были форс-мажорные обстоятельства: чрезвычайно холодная зима в Украине и России. В Западной Европе, кстати, тоже. Поэтому наблюдались рекордные пики потребления газа.

КОМАНДА

Андрей Гайдуков, програміст, системний адміністратор:

— Благодаря использованию в проекте новых технологий, а также постоянной подпитке проекта экспертной мыслью, я здесь в первую очередь развиваюсь и расту профессионально. Со своей же стороны я обеспечиваю информационную безопасность проекта и техническую сторону его работы в Интернете.

31.03.06 | Володимир Моренець

Незалежна акредитація вищих навчальних закладів: шляхи реалізації

Коментарів (1)

Рейтинг матеріалу 10,0

В освітній системі України (також згідно із Законом України «Про вищу освіту») існує кілька освітніх рівнів навчальних закладів, де здобувається вища освіта і надається освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста й магістра.

ЕКСПЕРТ

**Моренець
Володимир
Пилипович**

Науковий ступінь: Доктор філологічних наук

Наукове звання: Професор

Місце роботи: Віце-президент з навчальної роботи, професор кафедри філології Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Галузі експертності: Освіта, ЗМІ, реклама, PR, культура

Скажімо, вищі навчальні заклади другого рівня акредитації готують фахівців за спеціальностями освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» та «бакалавр». До третього рівня акредитації належать заклади, де здійснюється підготовка фахівців за напрямками освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «спеціаліст». А ВНЗ четвертого рівня акредитації готують фахівців за напрямками освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра, спеціаліста й магістра з усіх спеціальностей.

Рівні, які присвоюються закладам освіти, — це дуже серйозне визнання професійної і фахової готовності закладу до виконання тих або тих завдань. Адже вони означають реальну здатність інституту, університету чи академії надавати освітні послуги відповідного рівня.

Акредитація у різні часи проводилася у різний спосіб. Але тепер на цьому питанні варто зробити особливий наголос через загострення невідповідності між заявле-

ним і дійсним, бажаним і суцям. Питання це достатньо болюче ще й тому, що коли ВНЗ визнається готовим до випуску певного виду «продукту», йому надається певний ресурс, викладачам — відповідний рівень зарплати, закладу в цілому — певне бюджетне фінансування. Отже, боротьба за цифру, якою визначається рівень акредитації (II, III або IV), дуже серйозна. І далеко не завжди це визначення відповідає реальній дійсності.

Можу це проілюструвати на прикладі Одеської юридичної академії. Коли я за часів міністрування В. Г. Кременя в контексті виїзної Колегії Міносвіти завітав до цього вищого навчального закладу, то в ході самопрезентації цього ВНЗ почув, що тут викладають аж 32 доктори юридичних наук! Чудово! Можна лишень позаздрити такій могутній кадровій базі академії, що мала на той час близько 200 тис. студентів стаціонару і — 8 тис. заочного відділення (а ргоро: цікаве співвідношення!).

ми курсами особисто для мене лишилася під великим питанням. Натомість жодних питань або сумнівів у тому, що власне їхні трудові книжки та дипломи у відділі кадрів і є тим, чим потужно забезпечується вища акредитація цієї академії. Саме таке моє враження потвердила і «могутня» наукова продукція цілої чоти докторів, представлена на виставці власних публікацій у кількості кількох брошурок та, коли мені не зраджує пам'ять, двох трьох книжкових видань. Виходить, найвищий рівень акредитації академії — то заслуга трудових книжок і докторських дипломів у відділі кадрів?

Так, в Україні (як і скрізь у світі) існують певні вимоги до якості кадрового складу для відкриття і щоденного забезпечення того чи того напрямку освіти та спеціальності. Та цей процес, вочевидь, надто формалізований і, головне, надто одержавлений, аби міг бути достатньо об'єктивним. Не секрет, що є такі університетські професо-

В Україні (як і скрізь у світі) існують певні вимоги до якості кадрового складу для відкриття і щоденного забезпечення того чи того напрямку освіти та спеціальності

Але коли після цих розповідей в актовій залі я в учбовій частині академії уважно ознайомився з тижневим розкладом занять, то виявив, що насправді серед тих, хто реально викладав цього тижня, значився аж один... доцент. А «докторів» у навчальному процесі не спостерігалось у жодному наближенні до фактичного розкладу занять. Всі знають, як це робиться, чому і нащо: ці 32 доктори мають якісь години, керують аспірантами тощо, але міра їхньої реальної присутності в навчальній аудиторії цієї академії зі своїми авторськи-

ри, котрі вважають, що виконали свої зобов'язання перед ВНЗ уже тим, що ошчасливили його своєю трудовою книжкою, а в навчальному процесі нехай уже «катуються» менш дипломовані, їм до синекури ще — як до неба рачки. Такі уявлення, особливо стійкі у сфері «ринкових» напрямів, де є відчутний дефіцит охочих викладати (правознавство тут — чи не на першому місці), цілком збігаються із повсякчас актуальними акредитаційними потребами самих ВНЗ: коло замикається. На папері професор є, а в аудиторії його нема. Між

іншим, у сусідній Польщі дуже чітка регламентація: якщо у навчальному процесі закладу бере участь 59 професорів, то це — інститут, якщо 60 — вже університет. Але всі вони — діючі викладачі!

Ще 10 років тому акредитація вищих навчальних закладів здійснювалася через формально відлучену від Міносвіти експертизу на фахових радах. Спочатку ці фахові експертні ради, що формувалися і діяли при певних («провідних») навчальних закладах, виносили попередній (дуже важливий!) вердикт щодо рівня акредитації. А вже потім державна акредитаційна комісія, спираючись на ті фахові висновки, виносила свій вердикт. Однак і така, здавалося б, оптимальна система мала низку недоліків.

Фахові ради створювалися при певних вищих навчальних закладах. От, приміром, Київський університет мав «при собі» чи не всі фахові ради. Незрідка ті висновки впливали не стільки зі стану речей, скільки з наближеності «предмета оцінки» до «суб'єкта», з ревностів або небажання допустити на ринок освіти свого ідеологічного (в освітньому, а в часи Медведчука-Кучми, — і в політичному сенсі) опонента або й просто конкурента. Це могло позначитися на мірі об'єктивності. А в кожному разі ставило одне вузьке коло фахівців у залежність від другого, також вузького, кола фахівців. Відтак питання «хто ж тут кому кум» набувало особливої ваги, подекуди суто матеріальної. Оскільки було багато слухних (і гострих!) нарікань на діяльність цих фахових рад та всляких конфліктів, Міністерство освіти вирішило цю «вузівську вольницю» скасувати і підпорядкувати цю справу собі, дорогому. Відтак при департаменті ліцензування та акредитації були створені державні акредитаційні комісії, що діють подосі і до яких залучаються фахівці з різних вузів

(цікава безособова форма, яка насправді і повсякчас є особовою: вони ж не самі собою «залучаються», насправді хтось когось залучає або ні).

Знову запрацювала оптимальна, здавалося б, схема: збираються фахівці, створюється комісія, призначається її голова... Все було б добре, крім одного: такі комісії існують і діють як пуп'янок міністерства, як підлегла йому структура. А це означає, що хоч круть, хоч верть, проте неодмінно виникає *конфлікт інтересів*: в остаточному підсумку виходить, що один і той самий державний центр, у даному разі — міністерство, *і фінансує на-*

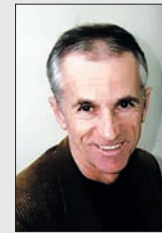

Чим більше суспільство
примножує подвійні
стандарты, тим менше діють
будь-які об'єктивні закони
і правила і тим дорожче
коштує платникові податків
утримання цієї системи

вчальний заклад, і визначає його кваліфікаційний рівень. Це — в принципі неправильно, бо програмує пошук обхідних шляхів. Практично цим закладається база для різноманітних форм своєкорисливих (корумпованих), позаправових дій. Вгадаймо з трьох разів: якщо Міністерство освіти «наймає на працю» голову акредитаційної комісії, то до кого цей голова прислухатиметься насамперед? До пошукача бажаної ліцензії/акредитації (дедалі частіше — нестандартної, міждисциплінарної) та його аргументів чи до клерків з Міносвіти, яким усі ці «химині кури» з новими напрямками і формами освіти тільки додають головного болю (і їх також можна зрозуміти)? Чиї потреби виявляться тут визначальними: суспільства (з винятково динамічним нині ринком

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Володимир Бєлий, заступник директора з навчально-виховної роботи Фізико-технічного ліцею при Херсонському національному технічному та Дніпропетровському національному університетах Херсонської міської ради (м. Херсон):

Що непомітного на перший погляд відбувається в сучасному медіапросторі?

Потужна корпорація Microsoft, що сповідує політику закритості, зіткнулася з сильною конкуренцією з боку adeptів *принципу відкритих «вихідників»* системи Linux. Як це колись було протягом століть: науки розвивалися завдяки вільному обміну знаннями, а поруч завжди поставав дехто, щоб палити книги чи забороняти їх друк, а тепер, попри можливості Мережі, гальмувати продуктивну творчість **авторів** грошовими «клапанами». Недарма Михайло Жванецький висловив думку, що «медіа не мають морального права турбуватися лише про наше прагнення до розваг. Є ще й розум, і йому теж треба щось «дивитись».

Web-ресурс ВЕМ є дарунком долі тим, хто шукає нове **знання** чи бажає поділитися своїм **знанням**. ВЕМ є дарунком долі для всієї України, навіть для тієї її частини, котра не читає, бо зростаюча «густина» продуктивної думки *співучасників Мережі* (не плутати з представниками ринкового простору) поступово перетворює **кількість на нову якість** країни.

Вірю: поступ та розвиток ВЕМ не спинити, бо діє вона, як той мудрець, котрий воліє тримати руку не затиснутою у «міцний кулак», а відкритою долонею доверху: з неї можна як щось взяти, так і покласти.

праці), чи системи, яка за залізними законами Паркінсона захищає власні «стандарти»? Я вже не кажу тут про імовірність застосування «телефонного права», бо не маю наміру нікого ображати, а тільки прагну окреслити проблему «конфлікту інтересів». Бо хто «утримує» таку експертизу, той завжди має пріоритет у «замовленні музики». Чим більше суспільство примножує подвійні стандарти, тим менше діють будь-які об'єктивні закони і правила і тим *дорожче* коштує платникові податків утримання цієї системи.

Сьогодні, коли я чую слова «акредитація вищих навчальних закладів», в моїй уяві, на жаль, зринають картини у стилі Ієроніма Босха: кам'янисті і урвисті дороги-

доріжечки з шибеницями обабіч, що зливаються в лабіринт до певних дверей, до певних вищих і нижчих кабінетів (ці останні на практиці часто виявляються головними), де й виносяться доленосні для кожного пошукача рішення. Переважно сюди, *а не в навчальні аудиторії*, перетікає увага та наполегливість у різних формах, аби звідти врешті вистрибом вибіг третій або четвертий рівень акредитації (здоровенький чи кульгавенький — то вже інше питання). Сама процедура проходження акредитації і кількість таблиць, табличок і діаграм, що мають бути представлені на ясні очі міністерському клеркові (що сидить на мізерній зарплаті, до речі) — також із композицій уже згаданого Босха. Хто

мав із тим справу — знає! Тому мені якось дивно читати спільний офіційний лист-повідомлення Міністерства праці та соціальної політики України й Міністерства освіти і науки України за підписами І. Саханя та С. Ніколаєнка (від 9 березня 2006 р.), що ним доводиться до відома громадськості рекомендації круглого столу «Ринок освітніх послуг та ринок праці», проведеного обома міністерствами 13 грудня 2005 року в Києві. Пункт 2.3 цих рекомендацій декларує таке: *«Спростити і скоротити тривалість процедури ліцензування освітніх послуг з метою забезпечення мобільності системи вищої та професійно-технічної освіти та здатності оперативно реагувати на потреби роботодавців»* (насправді — «працедавців», але тут уже не до стилістики). Прекрасні наміри! Але чому від грудня вони існують як декларація, з якою нас — освітян — знайомлять у березні, що завершився? Кому насправді адресоване це завдання як таке, що на сьогодні уже мало набути правового і нормативного оформлення? Нам із вами, колеги-освітяни?!?

Зрозуміло, що чинний нині принцип, за яким Міністерство освіти фактично присвоює рівень акредитації (та ще й у неймовірно ускладнений формальними вимогами спосіб), не є ані підконтрольним громадськості, ані виправданим з точки зору класних вимог менеджменту. Вихід з цього становища, на мою думку, може бути у формуванні справді незалежної фахової експертизи, а можливо, навіть не однієї, а кількох паралельних. Сьогодні вкрай необхідно залучити до обговорення цієї проблеми професійну громадськість і подумати, як створити незалежні експертні комісії з присудження акредитації, та ще й забезпечити при цьому здорову плюральність/змагальність різних опіній.

На мій погляд, варто було б до складу такої незалежної громадсь-

КОМАНДА

Євген Найштетік, керівник проектів ВЕМ:

— То, с чем мы имеем дело сегодня, — продукт коллективного разума. Мы «родили» весьма перспективное «дитя», которое только за первый год объединило более полутора тысяч специалистов различных сфер знаний. Весьма значимым является и тот факт, что современные технологии организации проектно-экспертных групп («Фабрики мыслей» 5-го поколения) нашли свою реализацию именно в Украине. Издревле наше государство занимало лидирующие позиции в формировании демократических институций: в то время как «старушкы» Европу населяли варвары, украинцы собирались в Вече, именно в нашей стране появилась первая в Европе Конституция Пыльпа Орлыка, а должность гетмана войска запорожского всегда была выборной. Даже в период, когда украинские земли были разрознены, украинцы организовывали соборы, чем навсегда закрепили в ментальности потомков одну из основных национальных ценностей — соборность.

Придерживаясь национальных традиций и используя современные технологии, мы пытаемся воссоздать принципы гражданского общества в Украине, организовать прочный союз между властью и интеллектуальными элитами страны, если хотите, организовать «гносиократию» (с греческого — власть знаний) в нашей стране.

То, что мы делаем сегодня, добавляет оптимизма и надежд на светлое будущее в сложившемся хаосе политикума. Именно поэтому мне нравится моя работа.

кої експертизи залучити і працевдавців. Адже саме вони, як ніхто інший, знають ціну дипломам українських ВНЗ. Хіба ж не парадокс нашої теперішньої вітчизняної дійсності, що в українських мережах Інтернету раз по раз з'являються оголошення про вакантні посади з приписками: випускникам таких-то вузів «прохання не турбуватися», а самим цим вузам — «по цимбалах»? Варто також, як до незалежних експертів, прислухатися і до думки самих студентів та їхніх батьків. Чому? Та тому що студент, котрий дбає про своє майбутнє (а таких — більшість!), вимагатиме від навчального процесу повноти,

ках — більший попит на цей диплом — вищі заробітки виконавців: отаке логічне коло, що включає в себе реальний суспільний інтерес. Сказане аж ніяк не означає, що педагоги старшої генерації не готові до участі в незалежних експертних комісіях. Просто тут вимальовується ще один важливий аспект: описане вище коло взаємозалежності, на жаль, ніколи не було для викладачів попередніх генерацій практично значимим, дійсним, діючим, актуальним. Яка різниця, що твій випускник є невігласом — крім імовірного морального дискомфорту це викладачеві подосі нічим не загрожу-

Сьогодні вкрай необхідно залучити до обговорення проблеми акредитації професійну громадськість і подумати, як створити незалежні експертні комісії з присудження акредитації

посутності і якості, отже, може у перспективі власного майбутнього оцінити рівень тих знань, які він отримує. Зрештою, він є споживачем, а до думки споживача варто прислухатися.

Звісно, система незалежної акредитації не запрацює з сьогодні на завтра, водномить, але її потрібно створювати вже тепер. До всього, це ще й проблема професійної моралі, професійної етики, — проблеми, вирішення якої має еволюційний характер. Я вірю, що стан речей поліпшуватиметься і в міру того, як наші теперішні випускники ставатимуть викладачами. Дбаючи про добре ім'я свого вузу, що є спільним капіталом кожного даного колективу, вони цю систему обстоюватимуть свідомо і послідовно. **Ліпший рівень освітніх послуг — більше попиту — більше абітурієнтів — кращий студент — кращий випускник — багатший працевдавець, зацікавлений у цих кращих випускни-**

вало: ставка є ставка, вона визначена державою, тож хай собі: випущений у світ невіглас сам винен у тому, що він невіглас. А насправді — не так! Не можна було такого випускати, бо це понижує рейтинг ВНЗ і відвертає від нього споживачів, себто — б'є по кишені кожного виконавця!

На жаль, сьогодні обмаль ВНЗ є готовими до незалежної оцінки професійною громадськістю. Хто ж зацікавлений у глибшій, ретельнішій, посутнішій та принциповішій оцінці, якщо це одразу, одним розчерком «бюджетного пера» може позначитися на людських долях, на зарплаті? Кажу ж, процес — еволюційний, і тут «зрізу» одногодвох років явно недостатньо, та й сам «вердикт», сам статус за природою речей є величиною змінною, а не «пожиттєвою», як тепер.

Тому й не варто починати наводити лад у системі з того, щоб гвалтовно, в адміністративному порядку (а іншого, до запровад-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Володимир Моренець,
доктор філологічних наук, професор, віцепрезидент з навчальної роботи

Національного університету Києво-Могилянська академія:

— Ми всі прекрасно знаємо, що ліпше, як нарікати на темряву, запалити одну маленьку свічку. Я свято вірю в цей принцип, і, можливо, тому романтично ставлюсь до проекту ВЕМ. Але в кращому розумінні, бо без романтизму нічого не буде. Без спроби пробити інформаційний вакуум, який, за законами Паркінсона, створює навколо себе кожна влада, забезпечуючи собі спокійне і комфортне існування, нічого не буде.

Це чудовий приклад створення трибуни, де є можливість прийти і виступити. Влада інформації надзвичайно важлива, і сьогодні ми робимо крок в цьому напрямі. Присутність в Інтернеті — це суперважливий чинник присутності в сучасному світі. Це всі розуміють. Запропонований механізм — це двері у глобальний світ, у простір, який сьогодні буде формуватися українською мовою, а через рік, можливо, і англійською.

Тут ніхто нікого не повчає, ми всі разом намагаємося зрозуміти, що треба зробити. Я сподіваюся, що таким продуктивним шляхом ми будемо йти і надалі. В цьому наші сподівання.

ження реальної автономії ВНЗ, у нас і немає!) почати понижувати чи підвищувати кваліфікаційні рівні вищих навчальних закладів. Їхнє незалежне оцінювання має *супроводжуватися* і реальною змогою самих ВНЗ «показати себе», щось поліпшити відповідно до вимог сьогодення та власної «ніші» на освітньому полі. Себто є певний стан, від якого доводиться стартувати. Але стартувати треба! І відправною точкою тут мала би бути вже не раз проголошена нашим Президентом ідея автономності і самоврядності готових до такого експерименту закладів освіти. В іншому своєму вимірі ця ж ідея означає підтримку не інституцій/структур, а споживача, котрий на власний розсуд обиратиме собі надавача/виконавця освітніх послуг і тим також виноситиме свій вердикт щодо рейтингу і рівня даного вузу. Фактично це означає, що держава — себто всі ми з вами, платники податків! — фінансуватиме не бюджетні структури, а *послуги* певного рівня. Отут і студент своїми знаннями виборюватиме своїй alma mater і кваліфікаційний рівень, і відповідне йому бюджетне фінансування. І викладачеві перестане бути «по цимбалах», чи невігласа він випустив через «мун-

дирно-захисну» задовільну оцінку (бо ж атестація вузу на носі!), чи доброго фахівця, що його успіхи у професійному житті примножуватимуть славу даного вузу. Славу, яка має свій практичний сенс для кожного члена даного колективу.

Повторюся, бо вважаю це винятково важливим: конкретним

Конкретним кроком
для втілення в життя
незалежної об'єктивної
акредитації ВНЗ об'єктивної
формування справді
незалежних експертних груп
є самоврядність
та автономізація
університетів

кроком для втілення в життя незалежної об'єктивної акредитації ВНЗ об'єктивної формування справді незалежних експертних груп є самоврядність та автономізація університетів. Бо хай «судді» будуть найчеснішими, та коли у «підсудних» руки в ретязях, марно вимагати від них доброї симфонічної гри. Тому

проведення «локального» експерименту з надання реальної автономії певному числу вищих навчальних закладів України є доко-нечним і невідкладним. Чому «локального», здається, зрозуміло: на такому величезному живому тілі, що ним є вища освіта України, проводити загальні експерименти більш як ризиковано та й просто безвідповідально: ми вже не раз мали нагоду в цьому пересвідчитися. Тому варто спершу провести «локальний експеримент», а вже тоді вносити зміни в «цілі».

Навчальні заклади — учасники цього експерименту — готові показати свою здатність щодо здійснення багатьох речей. Починаючи від, здавалося б, простого: вибіркової освіти освітніх курсів. Так, це дає небачено високий рівень свободи студентам у формуванні власного «фахового профілю», але вимагає як від них самих, так і від їхніх «кураторів» більшої відповідальності. Адже для виконавців такого типу навчального процесу, для адміністраторів усіх рівнів це означає величезне додаткове навантаження (бо навчальні групи — рухомі, змінні від триместру до триместру; бо так само, скажімо, кафедральне педнавантаження «коливається» разом з волевиявленням слухачів щодо

КОМАНДА

Михайло Рогальський, керівник мережі регіональних координаторів:

— Для меня работа в проекте — неоценимый опыт. Эта работа творческая и ответственная, так как, в силу уникальности проекта, каждый день ставит перед нами нетривиальные задачи, решение которых требует неординарного подхода. Это всегда подстегивает и не позволяет работе стать рутинной.

Еще одним неоспоримым преимуществом проекта является коллектив, который над ним работает. Это жизнерадостные и веселые люди, и даже в самый неудачный день здесь всегда можно найти поддержку и позитивный настрой.

Какой я вижу дальнейшую судьбу Всеукраинской экспертной сети? Мне кажется, что если нам удастся сохранить темпы, которыми проект развивается сегодня, то очень скоро он сможет достичь огромных масштабов. Без понимания того, что власть и общество должны прислушиваться к мнению друг друга, мы еще долго не сможем жить в этой стране так, как этого заслуживаем. Я надеюсь, что проект в ближайшее время станет общественно значимым и займет важное место в жизни страны.

бажаних і небажаних курсів): тут тьма додаткової роботи! Так само для професорсько-викладацького складу самоврядність означатиме не формальне запровадження «модульно-рейтингової системи», — цієї притчі во язицях нашої вищої школи, а великий додатковий труд з ретельного обліку нагромаджуваних кожним слухачем залікових балів: не думаю, що це радо сприйме більшість працівників. Заради забезпечення бажаної «еластичності» освітнього процесу всі, буквально всі його учасники (від президента/ректора до лаборанта чи охоронця) будуть змушені докласти більше зусиль, аніж їхні колеги з

власності підготовлено проект, відповідно до якого всі приватні ВНЗ в областях України повинні бути об'єднані в один навчальний заклад. Голова асоціації, ректор Європейського університету Іван Тимошенко повідомив, що відповідно до проекту, у кожній області з всіх приватних ВНЗ має бути створено один обласний приватний ВНЗ...

http://osvita.org.ua/news/?news_id=19765

Що чекає на українську освіту, якщо проект І. Тимошенка буде реалізовано?

Свій прогноз надав проректор з розвитку Міжнародного

зволює все расставить по своим местам. Именно рыночные отношения позволяют получать качество, которое необходимо выпускникам вузов.

Я считаю, что сегодня Министерство образования заняло очень правильную позицию, позволяющую вузам соревноваться между собой по качеству обучения. Главное, чтобы все были в одинаковых условиях. Качество образования в Украине растет с каждым годом. Это следствие свободной конкуренции. И чем меньше государство и законодательство будут вмешиваться, тем будет лучше. Слабые и так отомрут. По закону природы.

***

Не варто починати наводити лад у системі з того, щоб гвалтовно, в адміністративному порядку (а іншого, до запровадження реальної автономії вузів, у нас і немає!) почати понижувати чи підвищувати кваліфікаційні рівні вищих навчальних закладів

інших ВНЗ, що працюють за традиційною схемою організації навчального процесу. Тут годі навіть просто назвати сукупність завдань, зумовлених неодмінним оновленням освітніх методик і необхідністю перетворення навчально-наукового процесу на науково-навчальний, як того і вимагає день теперішній. Але що тут вдіяти, коли вищий ступінь свободи тільки здалеку може видатися райськими кущами, тоді як насправді він є вищим ступенем відповідальності і концентрації усіх сил.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

**В УКРАЇНІ НЕ БУДЕ
ПРИВАТНИХ ВНЗ?**

26.04.06 | Дмитро Розенфельд

...В Асоціації навчальних закладів України недержавної форми

**Соломонова університету
Дмитро Розенфельд:**

— На мой взгляд, данное нововведение изменит ситуацию в лучшую сторону, но на очень короткое время. В долгосрочной перспективе ситуация значительно ухудшится.

Объяснить это можно следующим. В настоящий момент существует большое количество частных вузов, и, естественно, далеко не все они дают образование высокого качества. Первый положительный эффект будет связан с тем, что просто отпадут «слабаки», но позднее ситуация ухудшится, потому что отпадут и сильные университеты тоже.

Это, на мой взгляд, просто неконкурентный метод борьбы, нечестный по отношению ко многим вузам. В любом случае, только конкурентная борьба по-

Коментарі

1 | 06.04.06 | Ольга Григорівна Сущенко, ЛНПУ імені Тараса Шевченка

— На сьогоднішній день проблема, яку піднімає автор, є гострою і потребує першочергового вирішення, оскільки Україна приєдналася до країн-учасниць Болонського процесу. З окремими судженнями автора можна не погоджуватися, але в головному він правий — навчальним закладам, особливо ІV рівня акредитації, необхідно надати більшої автономії стосовно здійснення освітньої діяльності (формування навчального плану, впровадження інноваційних технологій, зменшення навчального навантаження, визначення освітніх пріоритетів тощо), фінансового контролю (він надзвичайно жорсткий і не гнучкий), зовнішнього контролю (він надто регламентує внутрішню діяльність університетів, що, безперечно, штовхає керівництво на пошук шляхів «уникнення неприємностей»). Вважаю, що експерти мережі могли би взяти участь в обговоренні проблеми акредитації ВНЗ, виробити й запропонувати якісь альтернативні діючому механізмові шляхи.

21.07.06 | Тетяна Бережная

Следовать ли советам западных экспертов, реформируя вуз?

Коментарів (2)

Рейтинг матеріалу 10,0

В течение нескольких месяцев Луганский национальный педагогический университет имени Тараса Шевченко проходил процедуру внешнего оценивания Европейской ассоциацией университетов.

В ходе нескольких визитов в Луганск и знакомства с вузом на основании официальной документации, экспертная команда ЕАУ выработала ряд предложений по оптимизации работы университета. Большинство проблем, на необходимость решения которых обратили внимание луганских коллег западные эксперты, носят общеукраинский характер и являются типичными для всей сферы отечественного высшего образования. При этом все они, так или иначе, сводятся к одному — к созданию эффективного и рационального финансирования высшего учебного заведения.

Исходя из этого, в первую очередь украинские вузы требуют наличия детального и четкого финансового плана, разработанного непосредственно для того или иного вуза, в котором конкретные суммы ассоциируются с конкретными проектами и указывается источник финансов под их реализацию. Существующие на сегодня планы развития вуза западные коллеги назвали размытыми и отметили их отдаленность от реальных возможностей, потребностей, целей и задач университета. А ведь в принципе во всех вузах Украины эти стратегические документы пишутся по одному образу и подобию.

Кроме того, следует отметить, что система организации большинства европейских высших учебных заведений предполагает участие студентов в решении всех проблем университета, в том числе — финансовых. У нас несколько иной формат, доставшийся в наследство от прошлого общественно-политического строя. Отношения абитуриент (студент) — университет имеют рыночный характер, а вертикали управления остаются в основных аспектах такими же, как прежде. Поэтому у нас многие вузы и думают, скрипя авторитарными админколесами, к каким аспектам принятия решений допускать студента, а что оставить для закрытого обсуждения. Западные вузы более автономны, не зависят от кого-то в вопросах

финансового планирования, имеют большие академические свободы. Необходимость последующего расширения спектра этих свобод вузы — члены Европейской ассоциации университетов постоянно акцентируют. Одним из гарантов свободы высшего учебного заведения является его финансовая независимость. На Западе вузы постоянно ведут работу по поиску новых источников финансирования. Государственное материальное обеспечение высшей школы в Европе составляет небольшую часть от общих бюджетов университетов. Львиная доля финансовых вливаний осуществляется благодаря развитой культуре благотворительности, безвозмездных вкладов в развитие высшего образования. Бюджет вуза пополняется также за счет промышленного заказа: деньги выделяются на подготовку специалистов определенного профиля либо на реализацию научного исследования в конкретной области непосредственно предприятиями, заинтересованным работодателем и т.д. Украинский вуз ждет финансирования от государства.

Вопросу распределения финансовых потоков тоже непросто придать индивидуальную ориентацию в интересах конкретного вуза. Западные эксперты отметили, что деньги, заработанные вузом, надо делить заранее: должна существовать четкая и открытая шкала распределения финансов учебного заведения между его структурными подразделениями, факультетами и институтами, чтобы стимулировать их интерес к поиску новых источников доходов. Не надо при этом забывать, что в структуре всегда будут оставаться дотируемые элементы. Хотелось бы получать эти дотации от государства. Ведь все мы прекрасно понимаем, что отсутствие прямой прибыльности отдельных отраслей науки или образования далеко не означает его бесполезности для развития государства в целом. А вот отсутствие финансовой поддержки ряда гуманитарных образовательных и исследовательских направлений

ЕКСПЕРТ

**Бережная
Тетяна
Федорівна**

Освіта: Ворошиловградський машинобудівельний інститут (1985)

Місце роботи: старший викладач кафедри фінансів й банківської справи Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка

Галузі експертності: економіка та фінанси, освіта

позволяет однозначно негативно спрогнозировать перспективы их дальнейшего развития. Самостоятельно ни один государственный вуз в Украине сегодня не способен обеспечить себя достаточными средствами для того, чтобы поддерживать конкурентный по отношению к Европе и США уровень науки. В идеале — прибыльные факультеты обеспечивают свой материальный рост сами, а дотации гарантируют соответствующее развитие структурных подразделений, ориентированных на фундаментальные исследования. И тогда университет продуцирует то, что движет государство вперед — новую научную мысль.

Но, судя по реальной ситуации, сегодня Украина либо не нуждается в развитии науки, как отрасли (что нонсенс, если мы говорим о нашей стране, как о развивающемся государстве), либо в государственном кошелеке пусто и запустить механизм использования собственного научно-го потенциала просто не за что.

Бороться с этим парадоксально замкнутым кругом европейцы предлагают путем привлечения в науку внешних инвестиций. Причем речь

ДУМКА ЕКСПЕРТА

**Юрій
Шукевич,**
директор Фінансо-
вого ліцею (м. Ки-
їв):

— Я з вдячністю сприйняв у свій час запрошення стати одним із освітніх експертів ВЕМ. Так само з величезним задоволенням пізніше спостерігав «розкрутку» проекту, знаходячи серед його учасників знайомі обличчя справжніх професіоналів від освіти, культури, економіки. ВЕМ — це, безумовно, явище в інформаційному просторі України, надто засміченому політизованими ЗМІ.

Успіху вам у новому 2007 році!
Щасливої подальшої долі!

идет не о государственных масштабах, а о конкретных проектах, научно-исследовательских грантах и программах, которые различные фонды ЕС позиционируют как предложение, открытое и для отдельных ученых, и для целых образовательных комплексов, университетов, научных центров. Отечественное законодательство дает нам все шансы и возможности привлечения таких средств. По сути, вопрос сводится к тому, чтобы выиграть такой «тендер». В Украине сегодня единичные вузы имеют позитивный опыт регулярного привлечения подобных средств.

И здесь, видимо, не столько виновата уже не наша рудиментарная бюрократия. Причина в наличии пробелов в качественной подготовке научных кадров. Слишком долго пребывает наше государство в условиях финансовой асфиксии, чтобы иметь возможность сегодня противопоставить мировой науке отечественного конкурента. То самое отсутствие материально базы, которое не дает воз-

можности проводить научные исследования на современном уровне, тормозит и процессы кадрового обогащения украинской науки молодыми квалифицированными специалистами. А не имея соответствующего интеллектуального потенциала, финансовые средства привлечь значительно труднее.

Указывая на это звено нашей довольно поизносившейся цепочки финансирования, европейские коллеги настоятельно рекомендуют создать в университете (даже путем сокращения жизненно важных статей расходов) отдельный Фонд грантов для молодых ученых. По логике вещей, это и будет тот необходимый толчок, который перевернет всю лежащую вниз лицом «колоду» и откроет, наконец, долгожданные козыри. Финансовая стимуляция молодой науки вполне может стать отправной точкой позитива в решении всех вышеобозначенных проблем украинских университетов.

Но! Чтобы продать что-нибудь ненужное... Логика персонажей детского мультфильма снова и снова возвращает нас к реальности. Где взять деньги для содержания такого Фонда? Ведь для эффективного существования он должен быть далеко не тысячным... От чего, следуя советам западных коллег, отказаться? От отопления? Воды? Ремонта? Новых кадровых пополнений? Ремонта или покупки оборудования для обеспечения учебного процесса? Теоретически экономить на всем этом можно. Но это неизбежно повлечет за собой снижение качества образования и падение популярности вуза, а значит, мы останемся без одной из самых важных статей дохода — контрактного обучения.

Вот и приходится, имея огромный потенциал, мечтать об уровне финансовых возможностей и масштабов западных вузов и искать практический выход из замкнутого круга проблем. Государство выделяет высшим учебным заведениям в силу возможностей госбюджета прожиточный мини-

мум и просит ни в чем себе не отказывать. А университеты ищут легальные способы дозаработать: сдают в аренду площади, открывают собственные издательства и т. д. Одним словом, самостоятельно растут, адаптируясь к формату рыночных отношений.

На этом фоне отчетливо видно, что все, о чем говорят западные коллеги, имеет смысл и еще раз акцентирует необходимость расширения финансовых и академических свобод вузов. Самостоятельно распределяя приоритеты материального обеспечения университета, мы сможем значительно ускорить процесс его развития и роста, избавиться от номенклатурных рамок, которые унифицированы в масштабах государства и не всегда учитывают индивидуальные потребности, особенности и специфику конкретного учебного заведения и региона в целом.

***

Коментарі

1 | 27.07.06 | Гість
Профанація реформації

Я — викладач ВНЗ не перший рік і добре знаю фінансові проблеми навчальних закладів. Проблема полягає не тільки в тому, що державне фінансування навчальних закладів відбувається за залишковим принципом. Справа в тому, що в Україні відсутня національна програма розвитку освіти. Справді, існують закони про вищу освіту, але не розроблений механізм впровадження закону, відсутні органи контролю, моніторингу і т. і. Сьогодні наша освіта переживає надскладні процеси, пов'язані з реорганізацією системи навчання, входження в Болонську систему. Цей процес відбувається не перший рік. Дивно, що ні міністр освіти і науки, ні парламентський комітет не звертають увагу на те, на що (на яку базову систему) вони прищеплюють цю нову систему освіти.

Я працюю в провідному столичному ВНЗ і можу категорично заявити, що всі заяви міністра про Болонську систему в українській освіті є гола профанація. Фактично Ніколаєнко вводить суспільство в оману. Вектор Болонської системи спрямований на самостійне опанування студентом навчальної програми. Місія викладача — вказати, який матеріал необхідно опрацювати студенту, для чого, де його шукати. Це дуже добре, коли студент знатиме, що він шукає, де це відшукати, усвідомлює мету своїх пошуків. Але проблема полягає в тому, що наші ВНЗ не підготовлені до цієї системи. Матеріально-технічна база абсолютно не відповідає новітнім стандартам освіти. Я думаю, що ці проблеми є актуальними не лише для мого, а й для більшості ВНЗ України. По-перше, бібліотечний фонд університету дуже бідний, пошуковець не має змоги працювати в Інтернет-системі, оскільки комп'ютери доступні лише ректорському складу університету, до 5 курсу не має права працювати в НБУ. Раніше потрібну інформацію він отримував на лекціях і практичних заняттях, кількість яких тепер скорочена до мінімуму. Навіть якщо студент знайде потрібну літературу, йому немає, де її опрацювати, бо студентський гуртожиток переповнений — в двомісних кімнатах живе по п'ятеро людей. Жах. Тепер щодо викладача. Як допомогти студенту? Звісно, це мають бути методичні розробки, наукові публікації професорсько-викладацького складу. Але комедія полягає в тому, що ВНЗ, у якому навчається до 40% контрактників, начебто не має коштів не тільки на оплату цих розробок, але і на їх публікацію. Автор має шукати, де він може зробити публікацію за свої власні кошти, які ВНЗ, наголошую, йому не відшкодує. Ще одна проблема.

Яке навантаження має викладач європейського закладу? Чи можна його порівняти з навантаженням викладача ВНЗ у нашій країні? Болонська система не звільняє викладача для позааудиторного спілкування зі студентом, а навпаки ще більше завантажує його, бо ж необхідно проконтролювати самостійну роботу кожного студента. А якщо кількість студентів налічує понад дві сотні? Про який рівень знань тоді може йти мова? Тут виникає ще одне питання — навантаження викладача. Яка має бути оптимальна кількість аудиторних і позааудиторних годин? Це питання, як на мене, залишається відкритим. Як відкритим залишається питання захищеності викладача. На сайті МОН України вивішено для обговорення проект контракту з викладачем після проходження ним процедури конкур-

су. В ньому передбачена досить пристойна система заохочень викладача. Але у нашому вузі жодне з них не передбачене. Адміністрація керує, як підкреслено у статті шановної Т. Бережної, авторитарними методами. Професорсько-викладацький склад університету, не кажучи вже про студентів, абсолютно не володіє інформацією ні про фінансові надходження, ні про їх розподіл. Складається враження, що ВНЗ не зацікавлений ні в науковому потенціалі викладачів, ні в рівні підготовки майбутніх фахівців. А відтак не зацікавлена в цьому і держава.

2 | 03.08.06 | Гість

Гостю

Ви правы по большинству основных моментов! Так что же делать? Молчат? Все же молчат... или нет?

Шуляк, Львов

КОМАНДА

Юлія Грігор'єва, фахівець із роботи з експертами:

— О «Фабриках мысли», конечно, говорить трудно, поскольку это совершенно новое понятие как для меня самой, так и вообще для нашей страны. Я пришла в этот проект совершенно случайно, из другой сферы и, сравнивая, могу сказать, что работа с «продуктом», который нельзя «пощупать» (интеллектуальный продукт) — сложная и непредсказуемая.

Для меня в работе немаловажное значение имеет атмосфера в коллективе. Люди, работающие здесь, мне очень понравились, они искренние и веселые, молодые и энергичные, с нестандартным творческим мышлением. У нас каждый в проекте занимается своим делом. Никогда в своей жизни я не сталкивалась с подобным инновационным видом деятельности, и мне захотелось попробовать.

Каким я вижу этот проект в дальнейшем? Хотелось бы, чтобы как можно скорее количественные показатели нашей работы переходили в качественные. Мне хочется, чтобы проект стал не просто информационной площадкой, а действительно приносил пользу как простым гражданам, так и государству. Мне бы хотелось, чтобы наша сеть теснее сотрудничала со средствами массовой информации, тогда бы идея получила более широкое распространение и понимание в нашем обществе.

30.10.06 | Володимир Белий

Проекція вимог Болонського процесу на шкільну практику

Коментарів (2)

Рейтинг матеріалу 10,0

Вітчизняні фахівці останнім часом дедалі частіше розповідають про сутність такої організації освітнього простору, котра відповідає б положенням Болонського процесу.

Ось тільки мало хто виділяє той його **акцент**, що вимагає **унеможливити фальшиве** оцінювання рівня освітньої підготовки учнів та студентів. Відсутність уваги до цього аспекту з боку спеціалістів країн Європейського Союзу витікає зрозумілим чином: з їхніх традицій. Там списування чи фальшування з оцінками з боку викладачів може мати місце як прикрий поодинокий випадок і знаходиться далеко за межею повсякденного рівня гідності пересічної людини.

Мені доводилось навчати сина директора потужного ліцею на 2000 учнів в одному з міст-мільйонерів Алжиру, навчати як учня-другорічника, бо деякі перевідні екзамени за перший рік ліцею він написав на 8–9 балів із 20, що нижче 50 відсотків рівня позитивної підготовки. А в один із візитів до французьких колег, довідавшись, що донька директорки солідного ліцею по його закінченні не змогла вступити до місцевого університету, прямо запитав: «Франсуаза, а ти не пробувала якось допомогти своїй рідній кровинці **неофіційним** чином?».

— По-перше, це неможливо за процедурою, а по-друге, моє соціальне становище своїм культурним «тиском» мені цього не дозволить. Наприклад, я не можу ігнорувати, на відміну від сина-студента, необхідність сплачувати штрафи за недозволене паркування авто. Зараз син їх ігнорує, бо відразу після перевиборів президента країни на такі дріб'язкові порушення буде накладено амністію. Робити так, як він, я себе змусити і не можу, і не хочу, — відповіла вона.

Зовсім інший **наш менталітет** у ставленні до своєї «рідної кровинки». Замість сформувати таку процедуру, що унеможлиблює масові фальшування при вимірах рівня освітньої підготовки, ми досі діємо навпаки: намагаємося відкрити «друге дихання» систе-

мі, котра б краще приховувала та прикрашала «зовнішній фасад» напівофіційного визнання «липових» документів про освіту.

Втім, як ми не намагалися б штучно все закамуювати, а природну істинну сутність не стримати: вона обов'язково про себе заявить. Це **ми** не помічаємо, що офіційно оформлений нами «атестат про середню освіту» чи «диплом про вищу освіту» носить у собі той відблиск недостатності, котрий у сучасному світі не може вже залишитися таким незначним, як раніше. Наші документи вже у своїй назві розкривають, що учні (студенти) атестувалися лише на предмет того, як вони **вивчили** дисципліни (**рівень освіти**), а не щодо їхньої професійної (освітньої для школярів) **компетенції**, тобто вміння застосовувати знання (**рівень освіченості**). Інші про все це чудово знають, а тому, зустрівши нашого випускника, прохають його: або засвідчи свій попередній досвід роботи, або склади іспит на предмет **володіння необхідними знаннями**.

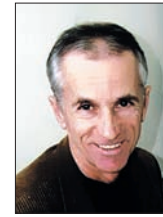

Наші документи вже у своїй назві розкривають, що учні (студенти) атестувалися лише на предмет того, як вони вивчили дисципліни (рівень освіти), а не щодо їхньої професійної (освітньої для школярів) компетенції, тобто вміння застосовувати знання (рівень освіченості)

Сьогодні вже непоодинокі країни світу, а їх більшість, чітко відрізняють сутність своїх дипломів: окремо — **диплом про вивчення** із зазначенням кількості годин, витрачених на навчання, і окремо — **кваліфікаційні дипломи** щодо компетенції. Останнє вико-

ЕКСПЕРТ

**Белій
Володимир
Іванович**

Освіта: Херсонський державний педагогічний інститут ім. Н.К. Крупської (1974)

Місце роботи: Заступник директора з навчально-виховної роботи Фізико-технічного ліцею при Херсонському національному технічному та Дніпропетровському національному університетах Херсонської міської ради

Галузі експертності: Освіта, культура

нується з виключенням порядків, коли атестує той, хто сам навчав учнів чи студентів. При цьому головним документом суворої звітності є не відомість оцінок, а письмові атестаційні роботи випускників, котрі перевіряються в зашифрованому вигляді.

Я неодноразово писав, що ми в своєму ліцеї, задовго до перших кроків країни по запровадженню всеукраїнського зовнішнього оцінювання, ввели шифрування робіт на підсумкових атестаціях, перевірку їх колективом кафедри, а не «своїм» вчителем, зберігання пакетів усіх поточних атестаційних тематичних робіт в учительській як документів суворої звітності, з організацією можливих апеляцій оцінок з боку учнів та їхніх батьків. Втім, головне не в цьому, бо воно вимагає лише застосування **здорового глузду** та неспотвореного розуміння дорослої любові до дітей чи турботи про них.

Важливо було, попереду всього цього, успішно поставити **інноваційні підходи** до навчання

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Сергій Клепко, кандидат філософських наук, доцент, проректор з наукової роботи,

завідуючий кафедрою філософії і економіки освіти Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського (м. Полтава):

— 2006-й рік був роком навчання для проекту «Всеукраїнська експертна мережа».

Чесно і мудро застерегти суспільство від помилок, зроблених і помилок можливих — такою бачу місію ВЕМ.

Завдяки зв'язкам між експертами, ВЕМ стає каталізатором академічних і експертних інновацій, сприяє створенню, розширенню і консолідації різноманітних спільнот українського суспільства. Ми знаємо все лише разом. Залишається зрозуміти таке «всевідання» і навчитися скеровувати його не для зла.

Сподіваюсь, в еволюції ВЕМ наступить мить, коли урядовці і законодавці розпочинатимуть день прийняттям резолюцій за висновками експертів і здобудуть мужність і час до діалогу з ними. Тоді розпочнеться ера суспільства «після письма», PS-суспільства, до якого нас наближає портал ВЕМ.

Я вірю, взаємодія у рамках ВЕМ надзвичайно цінна, і Всеукраїнська експертна мережа продовжить розширення своїх сфер.

дітей (старшокласників): змінити роль вчителя з **ретрансляційної** для середовища **ведених** (учнів) на **лідерство** у формуванні співпраці, націленій на продуктивну освітню підготовку. Наша ставка на принципи продуктивної освіти базувалася на ресурсних можливостях так званої «піраміди навчання»: *найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція — 5%, а читання — 10% успішних вихованців), а найбільших — за умов інтерактивного (дискусійні групи — 50%, а практика через дію — 75%), навчання інших або негайне застосування знань (до 90% успішних випускників)*. Для нас це було очевидним, бо керівництво ліцею мало досвід роботи в зарубіжних ліцеях та структурах системи вітчизняної довузівської підготовки школярів.

Було чимало зустрічей із колективами вчителів інших шкіл, щоб детально відповісти на їхній інтерес до такої організації поточних справ. Ніхто з них не вважав час, витрачений на контакти з нами, як згаяний, навіть якщо наш досвід не видавався їм прийнятним в їхніх умовах: внутрішня педагогічна культура людей отримувала здобутки. Поширення методів організації **продуктивного навчання** в межах стандартних шкільних програм знаходить своє соціальне визнання — якщо не в шкільних колективах, то в масовій практиці організації освітньої діяльності на факультетах довузівської підготовки. У тих центрах, де, працюючи з учнями випускних класів, не йдуть далі лекцій та традиційного копіювання з дошки (ведені — ведучий) завжди приходять до економічної неспроможності свого подальшого функціонування. Це тільки за умов байдужого до ефективності вкладення народних коштів безликого **держбюджету** вважається за норму десятиліттями працю-

вати з коефіцієнтом корисної дії 5–10 відсотків.

Для даної розмови все попереднє — це не більше ніж **вступ**. Головний мотив — це бажання поділитися із зацікавленими колегами своїми практиками щодо другої важливої іпостасі Болонського процесу: *привчити учнів навчатися*. Хотілося написати: «навчатися **самостійно**», що останнім часом і робить певна «когорта» професорсько-викладацького складу наших вітчизняних «послідовників» Болонського процесу, та вчасно зупинився. Оце **«самостійно»** ми часто розуміємо неадекватно до справжнього змісту та духу **сучасної** організації освіти, такої освіти, яка впевнено приводила б до зримої **освіче-**

Важливо успішно

поставити інноваційні підходи до навчання дітей (старшокласників): змінити роль вчителя з ретрансляційної для середовища ведених (учнів) на лідерство у формуванні співпраці

ності людей, котрі пройшли через її терени (див. **«практика через дію — 75%»**).

У своїй практиці я вже більше двох десятиліть не запропонував своїм старшокласникам жодної задачі чи вправи як домашнє завдання. Але на противагу, ніколи за часів радянської школи мої діти не вирішували стільки практичних завдань, як зараз.

Ефективна самостійна робота учня не є такою, якщо вчитель у цей час залишається пасивним, а тим більше — відсутнім.

Давайте розглянемо декілька стандартних кліше **інноваційної** організації самостійної роботи учнів. Не йде мова про епізоди уроку, коли учні самостійно виконують роботу на оцінку. Мова про поточну **навчальну підготовку**, котра здатна формувати особисту компетентність учня як перший його ресурсний крок до соціальної самодостатності.

Перше кліше. Після лекційного заняття я не опитую своїх учнів, а

непосильними. Та це тільки так видається, бо не пробували, бо наперед боїмось невдачі: «А раптом я не зможу швидко оволодіти калейдоскопом завдань?». Якщо не пробувати, то, звісно, не вдасться, але не «святі горщики ліплять». Не виключені й певні невдачі, але ж діти розуміють сенс справжнього життя: доводити справу до кінця. Так поступово, крок за кроком, виросте той рівень нашої професійності, що зні-

учням, котрі будуть навчати інших десять. Неважливо, якщо той, кого треба навчити виконати завдання, виявиться більш розвиненим за свого «вчителя». Після виконання завдання вони розходяться, і кожен шукає собі іншу пару з тим, аби розібрати попарно всі десять завдань.

Спілкуватися можна тільки по двоє, а навчити іншого — означає розповісти про вирішення завдання, а не просто подати свій розв'язок для переписування. Я за цим слідкую. Іншими словами, ми моделюємо оту ситуацію із зазначеного вище: «**навчання інших — до 90% успішних випускників**». Можна також підійти на консультацію й до мене. Просто переписати діти і не намагаються, бо на наступній навчальній парі кожному треба буде виконати всі ці завдання на залік вже без будь-якої можливості підглянути чи списати.

Домовляємося, що залік я ставлю за умови вірного виконання з поясненням дев'яти задач з десяти, бо вони всі наперед нам відомі. З цієї ж причини не передбачається бальна оцінка. «Не зараховано» означає, що ліцеїсту доведеться повторно виконувати цю ж роботу у позаурочний час, бо без визначеного обсягу заліків він не може бути атестованим за семестр. Так створюється реальний механізм того, що ми називаємо «виконання навчальних програм». У нашому випадку оце «виконання» не обмежується лише проведеною роботою вчителя, а ставить проблему в площину практичної **продуктивної** діяльності **кожного учня**.

Третє кліше. Існують досить прості програмні теми, що не вимагають особливих аналітико-синтетичних зусиль, аби зрозуміти їхній зміст. У таких випадках я нічого не пояснюю і діяльність з цілеспрямованого формування учнівського конспекту не розгортаю. На початку заняття учні в

Поширення методів організації продуктивного навчання

в межах стандартних шкільних програм знаходить

своє соціальне визнання — якщо не в шкільних колективах,

то в масовій практиці організації освітньої діяльності

на факультетах довузівської підготовки

даю кожному папірець із підібраними до пройденої теорії завданнями. Завдання містять правильні відповіді. Учні відкривають свій конспект і починають виконувати завдання в іншому зошиті. Як правило, більшість учнів правильною відповіді отримати не може, бо підбір завдань такий, що змушує працювати їх на рівні, трішечки вищому за їхній динамічно-стереотипний навчальний гарт. Що роблять учні?

Йдуть до мого столу з надією на мою допомогу.

Я протягом навчальної пари постійно в роботі, з постійним переходом від однієї задачі до іншої, з одного стилю допомоги до іншого в залежності від індивідуальних особливостей кожного учня. Інколи піднімаюся і читаю «міні-лекції», коли до мене звертаються з одними й тими ж типовими питаннями.

Чому далеко не кожен вчитель переходить на такі рейки навчальної взаємодії з дітьми?

Тому, що подібні постійні динамічні переключення видаються

ме всі попередні питання непевності та зайвих пересторог. Недарма народна мудрість підказує: «Дорогу здолає крокуючий».

Задля чого застосовується таке навчально-організаційне кліше?

Для створення природних умов, за яких **природним** чином зростає учнівська самостійність, така необхідна для успішної роботи на рівні вимог Болонського процесу.

У створенні подібного у своїй спроможності освітнього середовища присутність активного вчителя (викладача університету) є найважливішою передумовою. Досвід показує, що за умов психологічної сумісності вчителя та учнів останні працюють із задоволенням і не помічають, як біжить час уроку, а втома є приємною.

Друге кліше. Якщо ми маємо досить часу для відпрацювання певного типу завдань, друкую для своїх двадцяти учнів групи (половина класу) десять завдань на окремому папірці кожне. На початку завдання роздаю їх десяти

своїх конспектах записують: «Самостійна робота над темою за наступним планом...» Далі диктують пункти плану у вигляді: «Розкрити фізичний зміст поняття», «вказати, у чому схожість одного з іншим, або чим відрізняється одне від іншого», «вияснити, яка характеристика є первинна, а яка вторинна» і т.п.

Учні поступово звикають, що необхідно самому відшукати необхідні сторінки в підручнику і сформулювати конспект відповідно до плану, а не простим переписуванням тексту підручника. За певності учень може проконсуль-

зувати за столом, але мають право, залишивши свого папірця, підісти на консультацію до іншого.

Той, хто консультує, не має права просто показати своє написане, а повинен закрити свої записи й пояснити товаришу необхідне. Учні знають про наукові параметри «піраміди навчання», а тому із задоволенням працюють у ролі консультантів, сподіваючись на оті «90 відсотків». Їхні міграції я не нав'язливо регулюю за допомогою гумористичних підказок з тим, аби всі побували в ролі і консультанта, і того, хто користується консультацією. Збиратися по троє і більше не до-

предмета один раз на місяць. Видається воно в п'ятницю після заняття, а в суботу зранку передбачається солідна консультаційна робота з нього з тим, аби в понеділок перед заняттями учень здав роботу на визначення «залік/незалік». Обсяг завдання подібний до передбачених для стандартної письмової атестації за підсумками навчального року.

Щодо тематичного «відкритого банку завдань», то він вплетений у поточну консультаційну роботу вчителя перед основними заняттями чи опісля них згідно з додатковим розкладом консультацій.

Отже, створюється атмосфера підтримки тих учнів, котрі **бажають** покращити свій рівень компетентності: вчитель завжди поруч і радо тобі допоможе.

Чому в школах така практика не знаходить поширення?

Тому, що відсутній **культурний пресинг** суспільства на нас, педагогів, щодо ефективності нашої основної роботи з дітьми: не більш ніж власний внутрішній голос совісті. Окрім того, державна система оплати праці вчителів така, що вони намагаються зберігати та поширювати практику репетиторських приробітків. Чи буде враховувати цей аспект задекларована програма «Рівний доступ до освіти»?

Певні зрушення могли б мати місце під впливом становлення системи зовнішнього оцінювання учнів шкіл. Могли б, та скоріше не стануть, бо пропагуються підходи до формування з нього закритої системи. Замість висвітлення реального стану справ, аби батьки та учні за об'єктивними показниками бачили успішні шкільні колективи чи вчительські постаті, робляться заяви про необхідність виключно анонімних підходів до результатів зовнішнього оцінювання.

Втім, є люди, котрим платять гроші за те, аби **вони** думали над

Часи ієрархічної авторитарної організації діяльності суспільства змінюються на користь поширення продуктивного спілкування в мережах зацікавлених професіоналів, котрим є чим поділитися один із одним. Таке спілкування не передбачає тих чи інших «цяцянок» для задоволення хворобливого самолюбства, але воно спроможне змінювати нашу якість життя

туватися в мене. Робота ця також на «залік/незалік». Як правило, попереджаю учнів, аби працювали з текстом уважно, бо буде «сюрприз». Так за півріччя набігає два-три заняття, а потім настає час «сюрпризу».

На практичних заняттях із профільних предметів клас ділиться на дві окремі групи: одна йде до мене, а інша — до математика, а потім навпаки. Ось на такій парі прошу всіх покласти свої конспекти мені на стіл і відкриваю дошку, на котрій записано кілька питань з їхньої попередньої планової роботи з підручником. Формулювання питань зберігаю точно в такому вигляді, як це було за їхньої самостійної роботи. Тепер їх необхідно розкрити в короткому викладі головного без підручника та без конспекту, розкрити для самого себе. Учні сидять по одному

зволюється. Все це як семінар-тренінг, мета якого — підготуватися до письмової атестації на «залік/незалік» на наступному уроці. Останнє чітко забезпечує неформальне відношення до такої праці в групі і поступово навчає учнів працювати в колективі, навчає узгодженому цільовому спілкуванню: самостійність — це добре, але без соціальної продуктивності вона — ніщо.

Четверте кліше. Для формування в учнів вільної звички до **самостійної** роботи всі мої колеги широко практикують використання так званого тематичного «відкритого банку завдань». Він ні до чого не зобов'язує учня в формальному плані: можна виконувати ці завдання, а можна й пропустити, бо вони не є обов'язковими. Взагалі в ліцеї учень отримує, як обов'язкове, одне домашнє завдання з профільного

цими питаннями, а нам, практикам, відповідати за нашу професійну вправність у наявних реальних умовах. Часи ієрархічної авторитарної організації діяльності суспільства змінюються на користь поширення продуктивного спілкування в мережах зацікавлених професіоналів, котрим є чим поділитися один із одним. Таке спілкування не передбачає тих чи інших «цяцянок» для задоволення хворобливого самолюбства, але воно спроможне змінювати нашу **якість** життя!

***

Коментарі

1 | 17.01.07 | Гість

Бабушкін. Чернігов

— Анекдот: «Первая степень

деградации инженера после окончания вуза — инженер забывает таблицу интегралов... Вторая степень деградации инженера — инженер забывает таблицу умножения... Третья степень деградации инженера — инженер надевает на лацкан «поплавок».

2 | 22.01.07 | Валерій Георгійович Концевич

Болонский процесс

Основная проблема при внедрении требований Болонской декларации связана с отношением общества к образованию и документам, его подтверждающим.

Всем нам знакома фраза «Забудьте все, чему вас учили в

институтах, будете учиться заново».

Кроме того, существует психологический аспект: у наших школьников и студентов отсутствует мотивация для получения знаний. Если в школе это хоть какую-то играет роль — «знания нужны для сдачи вступительных экзаменов», то у студентов она отсутствует полностью. Рабочее место и зарплата совершенно не связаны с объемом и качеством полученных знаний.

И, к сожалению, Болонский процесс в наших условиях не способствует, а скорее наоборот, препятствует повышению качества получаемых знаний.

КОМАНДА

Олена Лошакова, регіональний координатор ВЕМ у Луганській області:

— За період існування ВЕМ організаторам проекту вдалося створити унікальний експертний колектив. Сьогодні ВЕМ — це інтелектуально багатий ресурс, інформаційне джерело, дзеркало актуальності українського сьогодення, сформоване провідними науковцями, суспільними та політичними діячами, досвідченими практиками та фахівцями з різних галузей.

Портал ВЕМ щодня пропонує своїй аудиторії комплекс ідей, думок та пропозицій, спрямованих на оптимізацію політичного, економічно-промислового, різноманітних гуманітарних напрямків роботи. Це насичене інформаційно-комунікативне поле, де лідери українського громадянського суспільства обмінюються досвідом, новинами, корисними знаннями.

Рік роботи ВЕМ показав, що українська інтелігенція давно чекала на подібний проект, який би дав можливість не просто індивідуальної самореалізації, а створював би умови для колективної роботи на користь нашої держави, дозволяв би швидко реагувати на суспільно-політичні та економічні негаразди, спільно шукати ефективні шляхи запобігання виникненню проблем.

Можливості, які відкриває перед своїми експертами ВЕМ, прийшлися до душі всім, хто має, що сказати, хто знає, як зробити наше життя кращим, хто є не просто спостерігачем чи критиканом, а бачить глибину тих труднощів, із якими стикається наша країна, розуміється на механізмах та законах, за якими має будуватися здорове перспективне суспільство. Саме такі люди першими прийшли до складу експертної команди ВЕМ, саме з них складається актив Мережі. Завдяки швидкому росту та демократичності, закладеній в основу організації проекту, ВЕМ набула сили та статусу інформаційно-інтелектуального базису, що може використовуватись політиками будь-якого рівня при прийнятті рішень, практиками й теоретиками у щоденній роботі.

Сподіваюсь, що у майбутньому на ВЕМ чекає нарощення потужності, необхідне для реалізації всіх закладених в основу цієї ідеї планів та проектів. Запорукою перспективного зростання Мережі, примноження її популярності та вагомості на політичному та суспільному рівні має стати розробка нових різноспрямованих напрямків діяльності, залучення експертів до колективної роботи, об'єднання в міжрегіональному контексті, в ході реалізації конкретних проектів та заходів під егідою ВЕМ.

14.03.06 | Юрій Шукевич

Про економіку шкільної освіти

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

Якщо ви думаєте, що розмова піде про подальше суттєве підвищення заробітної плати вчителів та поліпшення матеріальної бази шкіл, то дещо помиляєтесь. Це — тільки деталі, складові надзвичайно важливого питання «економіка шкільної освіти», яке вже багато років безнадійно пробуксовує.

Центральним моментом економіки шкільної освіти має бути пряме фінансування шкіл згідно з обрахованими нормативами затрат на 1 учня. Дані нормативи існують у всіх країнах Європи (куди себе відносить і Україна); першим це питання підняв ще три роки тому начальник Головного управління освіти і науки м. Києва Б. Жебровський. Враховуючи наявність різних типів шкіл, потрібно доповнити базове нормативне фінансування з держбюджету додатковим фінансуванням із регіональних бюджетів. При цьому в кожному регіоні затвердити 3–4 різних нормативи додаткового фінансування (теж з розрахунку на 1 учня), які б враховували тип та чисельність школи, наявну матеріальну базу.

Можливо, опонента не влаштовує посилання на досвід Європи; тоді наведу інший аргумент: обмежені (на жаль!) кошти з держбюджету мають іти не взагалі на шкільну освіту, а безпосередньо на кожну школу, на учня. І тоді саме школа (відповідно до рекомендованих статей кошторису) встановлює, скільки коштів спрямувати на заробітну плату та соціальне забезпечення персоналу, на підручники та посібники, навчально-методичне забезпечення та підвищення кваліфікації, стипендії учням, представницькі витрати тощо, а скільки — у ре-

зерв на непередбачені випадки. Так працюють вже в Польщі, майже так — у Литві, Латвії, Естонії, бо там дійсно відбулися освітні реформи.

Хтось спитає: а невже з усім цим упорядкується директор школи, і де йому взяти бухгалтера? Відповідь: по-перше, ще 5–7 років тому директорів шкіл-менеджерів було одиниці, а зараз — переважна більшість, бо саме життя змусило, по-друге, бухгалтерів нині на ринку праці — скільки завгодно. Крім того, за бажання завжди можна делегувати частину повноважень і, відповідно, кошти централізованим бухгалтеріям.

У будь-якому випадку кожна школа, безперечно, повинна починати 1 вересня навчальний рік із власним легалізованим кошторисом, у якому прописані абсолютно всі статті видатків (до ганчірок для миття підлоги включно) і вказані всі законні джерела покриття цих видатків. Інакше, вибачте, не можна починати навчальний рік, бо саме тоді виникають так звані «побори від батьків», благодійні фонди і... перевірки КРУ, санстанцій та правоохоронців.

Бюджет школи на навчальний рік має готуватися директором, бути погодженим у першому, другому і т.д. читаннях Радою школи і затвердженням муніципальним органом управління освіти.

ЕКСПЕРТ

**Шукевич
Юрій
Володимирович**

Освіта: Національний університет України «КПІ» (1972)

Місце роботи: Директор Фінансового ліцею міста Києва

Галузі експертності: Освіта

Останнє питання: а що робити управлінню освіти, якщо на певні статті видатків усе ж таки немає коштів ні з загальнодержавного, ні з регіонального бюджетів? Відповідь неприємна, але очевидна: або офіційно залучити батьківські кошти, наприклад, встановивши так званий «шкільний податок» з населення (а, по суті, з батьків та дідусів, які, як відомо, масово приховують від держави свої фактичні доходи) на освіту їхніх дітей та онуків, або не відкривати в школах навчальний рік. Усе інше — незаконне.

А може, напівзаконна, напівнелегальна школа і є ноу-хау перехідного періоду сучасної української освіти? І кожний директор, кожний начальник управління освіти повинен бути «заручником» даної системи?

КОМАНДА

Дмитро Ходусов, регіональний координатор ВЕМ у Харківській області:

- Друзья! Я имею возможность поблагодарить всех экспертов Украины, а также всех, кто в ближайшем будущем займет свой пост и найдет свое место в «Экспертном мире», т. е. в «Мире профессионалов». Выразить искреннюю благодарность всем, кто принимает участие в работе проекта и становлении «Всеукраинской экспертной сети», как площадки для реализации собственного потенциала. Всем, кто предоставляет возможность поделиться с людьми, думающими и не равнодушными, своими идеями, мыслями, тем, на что направлен ежедневный профессиональный взгляд при повседневной работе.

Конечно же, поблагодарить тех, кто разрабатывал и поддерживал, как огонь в очаге, работу Интернет-портала www.experts.in.ua, единственное пока средство для коммуникации всех участников, которое в этом году стало новым средством массовой и экспертной информации.

Я уверен, что это далеко не предел экспертного потенциала нашей страны. И конечно, участники портала не ограничивают конечное количество всех экспертов в Украине или регионах. «Всеукраинская экспертная сеть» всегда открыта для всех, кому небезразлична судьба нашей страны.

Я не верю, что профессионалы желают, чтобы Украина оставалась во многих сферах неразвитой и отстающей страной, а кто, как не они обладают особым видением ситуации, владеют уникальной информацией, находят решения проблем и знают пути выхода из тупиковых ситуаций во многих сферах нашей многогранной жизни.

Мы ждём Вас на страницах нашего портала, и надеюсь, что в 2007 году мы сможем порадовать вас уникальными материалами, свежими идеями и интересными работами. Присоединяйтесь к нам, ведь «Мир экспертов и профессионалов» — глубок, всегда интересен и неиссякаем!

28.12.05 | Наталія Невінчана

Зовнішнє тестування: за і проти

Коментарів (5)

Рейтинг матеріалу 10,0

Останнім часом у засобах масової інформації активно обговорюється тема зовнішнього (незалежного) тестування випускників шкіл, причому, як правило, його оцінка критична, час від часу можна зустріти висловлювання на кшталт наступних: «тести проти знань», «поспішне запровадження тестування», «тести не дозволяють виявити реальні знання учнів» тощо.

Автори тих чи інших публікацій намагаються дати відповіді на запитання: «Що показав трирічний експеримент із запровадження зовнішнього тестування випускників загальноосвітніх шкіл?», «Чи готові випускники до такої форми контролю знань?», «Чи не ображає вчителя те, що його роботу оцінюють інші?», «Наскільки зовнішнє тестування є справді незалежним, прозорим та чесним?», «Чи готові вищі навчальні заклади до відмови від своїх вступних систем і вимог?» і т.п.

Погляд зсередини

Здається, що саме останнє з названих питань, власне, й містить першопричину такого упередженого ставлення до зовнішнього тестування. Думаю, не помилюсь, коли скажу, що перш за все саме вищі навчальні заклади не готові до таких кардинальних змін. Та про все у свій час.

Одні не сприймають тестування як форму контролю взагалі, іншим воно не подобається, мабуть, тільки тому, що є незалежним і на його результати не можна впливати, ще

Пропоную ще один погляд на тему тестування взагалі і зовнішнього зокрема.

Отже, почну з особистого: чи не ображає мене, вчителя з 24-річним досвідом викладання, те, що оцінки моїм учням виставлятимуть незалежні експерти. А чому власне це повинно мене ображати? Адже завдання вчителя навчити учнів, озброївши їх тими чи іншими знаннями, вміннями та навичками, причому акцентувати хочу саме на останньому, адже знання (певна кількість правил, формул, дат тощо) з часом забуваються, а от вміння застосовувати їх на практиці, аналізувати, оцінювати та співставляти, користуватися довідковою літературою є неоціненними. Якщо протягом кількох років спілкування з учнями вчитель докладає максимальних зусиль для розвитку здібностей у своїх вихованців, виставляючи їм оцінки за результатами роботи чесно й справедливо, то чому він має боятися незалежної експертизи знань своїх вихованців?

Передбачаю заперечення моїх колег щодо того, що вчитель кра-

Можливо, слід шкільну диференціацію
та можливості особистісно зорієнтованого навчання
використовувати, перш за все, у процесі навчання задля
того, щоб якомога краще розвинути кожну дитину,
підготувати її до дорослого життя

інші виступають проти з однієї причини: мало що знають про зовнішнє тестування, а тому й бояться, не хочуть змін тощо. Вражає те, що переважна більшість інтерв'ю на тему зовнішнього тестування дає йому негативну оцінку. Складається враження, що хтось навмисне формує негативну думку громадськості щодо означеного питання.

ще знає індивідуальні особливості своїх вихованців, має можливість диференціації, індивідуального підходу до школярів. Відразу заперечу — далеко не кожен учитель правильно і на користь дитини використовує ці можливості, та зараз не про це.

Шкільне життя рано чи пізно закінчується, й наші вихованці йдуть у доросле життя, де на кожного че-

ЕКСПЕРТ

**Невінчана
Наталія
Віталіївна**

Освіта: КНУ ім. Тараса Шевченка (1991)

Звання: Заслужений учитель України

Місце роботи: Заступник директора з навчально-виховної роботи гімназії «Киево-Могилянський колегіум», старший екзаменатор Київського регіонального центру зовнішнього тестування

Галузі експертності: Освіта, наука, ЗМІ, культура

кає безліч різноманітних ситуацій, у яких навряд чи хтось враховуватиме їхні індивідуальні особливості, і ті наші громадяни, яких виховували в занадто тепличних умовах, виявляються нездатними протистояти життєвим проблемам, негараздам, виявляються неконкурентоспроможними.

А, можливо, слід подивитися на все під іншим кутом зору, і шкільну диференціацію та можливості особистісно зорієнтованого навчання використовувати, перш за все, у процесі навчання задля того, щоб якомога краще розвинути кожну дитину, підготувати її до дорослого життя. Тоді й, закінчуючи шкільне навчання, випускники не потребуватимуть якогось індивідуального підходу під час підсумкової атестації. Інакше ми просто викривлюємо основні і загалом дуже правильні принципи дидактики. Тож дозвольте заперечити скептикам: якщо я як вчитель

доклала всіх зусиль, використовуючи всі можливі засоби для того, щоб дати учням міцні знання, прищепити їм необхідні для подальшої самоосвіти вміння та навички, то нехай мою роботу справедливо оцінять інші. Це буде чесно.

Більше того, я двома руками голосуватиму за запровадження такої системи за умови, якщо буду впевнена в її справедливості і рівному підході до всіх учасників. І це не лише моя думка. За останні кілька років мені часто доводилося спілкуватися з учителями щодо даної проблеми, і завжди досвідчені вчителі підтримували точку зору, означену вище. Адже це мрія багатьох вчителів, які, за відомим висловом Василя Сухомлинського, «серце віддають дітям», щоб діти чекали від них не оцінок, а знань, щоб змінилася мотивація навчання, і діти йшли на урок до вчителя не заради оцінки, а тому, що вчитель розкриває новий незнаний світ, поважає особистість дитини, є мудрим наставником, який може порадити, допомогти, підтримати, зрештою — тому, що на його уроках цікаво. Я мрію, щоб учні чекали від мене не оцінок, а знань, цікавих відкриттів, які зробимо з ними разом як партнери.

Зважаючи на сказане вище, зрозуміло, що відповідь на запитання «Чи готові випускники до такої форми контролю знань?» залежить від ефективності роботи вчителя. Скажу чесно, поки що, як свідчать результати перевірки учнівських робіт у центрах зовнішнього тестування, далеко не всі випускники готові успішно скласти іспити в запропонованій формі. Але чому? Тому що погана система, яка пропонується? А, можливо, не зовсім ефективною є система існуюча?

Перші результати експерименту: посмішка крізь сльози

Зупинюсь на матеріалах тесту-

вання з української мови, яке цього року відбувалося вже вдруге.

Тестовий зошит складався з двох частин. Перша містила власне тестові (або закриті) завдання, які перевіряються комп'ютером, що гарантує рівні умови всім учасникам тестування. Ознакою зовнішнього тестування, про яке мова, є те, що, і в цьому може переконатися будь-який фахівець, тестові завдання максимально наближені до шкільної програми і, як зазначила одна з учасниць зовнішнього тестування, вони «...дійсно можуть виявити рівень знань. Були завдання, які розв'язувалися легко, були такі, над якими треба було подумати, а були й такі, на які дуже важко було давати відповідь. Але саме в цьому і полягало все найцікавіше.

Перше — складання ділового папера (розписки, доручення, заяви тощо). Хто наважиться заперечити, що такі вміння необхідні будь-якій освіченій людині, а тим паче — випускникові середньої школи. Так, практика показала, що майже ніхто з учасників тестування не зміг виконати запропоноване завдання максимально правильно. Але чи означає це, що подібні вміння є зайвими? Звичайно ж, ні. Тож завдання школи — вносити корективи до викладання й більше уваги приділяти формуванню названих умінь та навичок.

Адже не секрет, і про це вже не один рік, і навіть не один десяток років, говорять і пишуть, що наші учні отримують у школі більше теоретичних знань, ніж їхні зарубіжні ровесники. А що залишається

**Мрія багатьох вчителів, щоб діти чекали від них не оцінок,
а знань, щоб змінилася мотивація навчання, і діти йшли
на урок до вчителя не заради оцінки, а тому,
що вчитель розкриває новий незнаний світ**

Я вважаю, що, на відміну від шкільного екзамену, тестування може виявити справжній рівень підготовки, оскільки перевіряється набагато більший обсяг матеріалу...» (Олена К.).

Проте слід справедливо зазначити, що тестові завдання не можуть показати повну картину мовленнєвої підготовки учнів, і, якщо обмежитися лише тестовими завданнями, можна зруйнувати всю систему навчання мови в школі, заформалізувати її, випускники будуть орієнтуватися лише на мовознавчу теорію та, будемо відверті, угадування. Саме тому як учитель двома руками голосую за необхідність і корисність завдань, що містяться в другій частині тестового зошита. Їх три.

від них через деякий час? Чи вмінуть наші випускники застосовувати їх на практиці? Чи готові до самоосвіти? Здається, що відповіді також відомі: як правило, ні.

Чому так складається? Відповідь на це питання все частіше звучить на сторінках педагогічної преси: школа мало уваги приділяє формуванню компетенцій, умінь і навичок. Ми часто даємо дітям готові знання (тут ще й Інтернет останнім часом активно «допомагає») і мало приділяємо уваги розвитку особистості, формуванню вмінь аналізувати, співставляти, робити власні висновки, які іноді не співпадають із загальноприйнятими й подеколи, чого гріха таїти, шокують вчителя, який далеко не завжди готовий до нестандартних ситуацій.

Друга та третя частини відкритих завдань тестового зошита власне й давала можливість пере-свідчитися, чи вміють наші діти мислити, аналізувати, співставляти та грамотно висловлюватися. Друге завдання — це текст «Наш гість жаданий — Дон Кіхот» за Є. Сверстюком та шість запитань до нього. Третя, заключна, частина відкритих завдань тестового зошита передбачала написання випускниками власного висловлювання, тему якого було б пов'язано з темою попереднього тексту, зокрема, цього року вона звучала так: «Донкіхотство — це вибір сильних?».

Саме з приводу цих завдань лунало чи не найбільше критичних зауважень. Одних обурювало те, що текст стосувався твору з курсу зарубіжної літератури, інших — що роман Мігеля Сервантеса «Хитромудрий ідальго Дон Кіхот з Ламанчі» вивчається в середніх класах...

Але ж питання, які пропонувалися учням, стосувалися не твору Сервантеса, а статті Є. Сверстюка, і відповіді на них містилися саме в тій статті, яку учасники тестування мали прочитати.

Тож з приводу чого знімається галас? Випускники школи не можуть знайти правильну відповідь у запропонованому тексті обсягом трохи більше сторінки, не здатні зрозуміти прочитаного чи сформулювати власну думку (одне-два речення) і грамотно її записати!

Не можемо зрозуміти критики щодо змісту запропонованого тексту. Наше завдання — підготувати школярів до дорослого життя, яке складається далеко не зі шкільних предметів. Ми повинні прищепити учням уміння працювати з довідковою та науковою літературою. Як на мене, то нехай текст, що пропонуватиметься для аналізу, стосується будь-якої теми, бодай навіть фізики чи економіки. Головне, щоб він був органічний і зрозумілий випускникам. І запропоно-

вана стаття Є. Сверстюка цілком відповідала тим завданням, які ставилися. Адже в подальшому житті нашим вихованцям доведеться опрацьовувати якраз переважно технічні, наукові, публіцистичні й науково-популярні тексти та шукати в них відповіді на питання, що хвилюють. Тож, переконана, що автори даного завдання мали на меті перевірити не знання учнів з української чи зарубіжної літератури, а сформованість життєво необхідних компетенцій — уміння працювати з текстом, знаходити в друкованому джерелі відповіді на поставлені питання.

А щодо того, наскільки успішно учасники зовнішнього тестування справилися з поставленими завданнями, то тут, на мою думку, ми маємо бути вдячні авторам цього зошита, які дали можливість побачити проблему і бити в усі дзвони, щоб змінювати шкільну систему. Аргументи? Будь ласка.

Найскладнішим для учнів виявилось останнє, шосте, завдання до тексту: «Сформулюйте й запишіть своїми словами проблему, метафорично виражену Гейне так: «Але дивна річ: на всіх життєвих дорогах мене переслідували захмарні тіні худючого лицаря та його опецькуватого зброєносця, а особливо, коли я зупинявся на небезпечному перехресті... Праворуч був Дон Кіхот з Ламанчі на своєму абстрактному Росінанті, а ліворуч — Санчо Панса на своєму позитивному віслюкові». (Принагідно зауважу, що речення взято з тексту).

Так от, по-перше, переважна більшість так і не зрозуміла, що означає «сформулювати проблему», випускники просто намагалися пояснити, як вони розуміють подані слова. І це після того, як у попередніх завданнях їм пропонувалося:

— сформулювати думку, яка об'єднує перший і третій абзаци тексту;

— назвати найсуттєвіше у світоглядях Дон Кіхота та Санчо Панси;

— пояснити, що, на думку автора тексту, означає поведінка Санчо Панси, який, незважаючи на свою розважливість та практицизм, «поділяє долю Дон Кіхота, його поразки, а також надії»;

— дати визначення поняття «донкіхотство».

Тобто, шукаючи в тексті відповіді на попередні завдання, учні мали можливість краще зрозуміти текст, його ключові думки.

А ми читали таке: «...на небезпечному перехресті доріг треба бути особливо обережним...», «...у словах йдеться про вибір професії, який допоможуть зробити Дон Кіхот та Санчо Панса...», «...Дон Кіхот підкаже вихід із скрутного становища...» тощо. І вже зовсім «шедевр»: «...Дон Кіхот на своєму абстрактному Росінанті, а Санчо Панса — позитивний, хоч і віслюк». І це зовсім не смішно. Це результат нашої роботи щодо навчання писати докладні перекази, коли діти прагнуть відтворити почуте чи прочитане, не усвідомлюючи та не аналізуючи його.

Підозри щодо причин, які спричинили труднощі учасникам експерименту, підтвердились, коли екзаменатори розпочали перевірку власних висловлювань учнів, тобто творів. Тема, знову ж таки, логічно впливала з попереднього завдання: «Донкіхотство — це вибір сильних?».

І знову читаємо: «В житті завжди є місце для подвигу, і цим місцем потрібно користуватись». Шедевр? Ні, бездумне відтворення тексту, в якому було таке: «У кожної людини власна концепція світу, і кожен по-своєму шукає в цьому світі своє місце. Один знаходить місце для подвигу, іншого життя облягає так щільно, що не залишає такого місця». От і порівняйте. Як на мене, висновок очевидний: автори наведених фраз просто не зрозуміли тексту, а швидше за все, й не намагалися його зрозуміти, бо підсвідомо вже

давно націлені на репродуктивне відтворення всією шкільною системою, і не тільки шкільними переказами, а й творами з літератури, які часто-густо списуються з «підметних видань», Інтернету тощо — і все це на благо учня, щоб полегшити його долю. А, може, щоб виховати покоління, нездатне до мислення, націлене на репродуктивне відтворення, повторення чужих думок, покоління «одобрямс»?

Адже деякі випускники навіть і до відтворення не вдавалися: завдання скласти власне висловлювання (написати твір-роздум) вони зрозуміли по-своєму і просто попереписували в довільному порядку речення чи навіть цілі абзаци з тексту Є. Сверстюка. Правильно! Навіщо думати, напружуватися, якщо ось він, текст, перед очима — бери і списуй.

Тож, якщо дехто і далі вважає, що друга частина зошита зайва, це його право. А я не хочу виховувати покоління «бовванчиків», тому на уроках літератури ми постійно говоримо про ті болючі проблеми, яких торкаються автори художніх творів, і мене зовсім не лякає, коли учні висловлюють незгоду із загальноприйнятими трактовками, показують своє бачення твору.

До речі, на кінці теми, яка пропонувалася для власного висловлювання, стоїть знак питання, а це означає, що учасники тестування могли погоджуватися із запропонованим висловлюванням, а отже, наводити аргументи на його користь, а могли й так само аргументовано його заперечити. Зрозуміло, що останнє завдання виявилось для учасників тестування найскладнішим, і бали, отримані за нього, не були високими. Але ж мета даного тестування перевірити готовність випускників шкіл до навчання у вищих навчальних закладах і саме до приймальних комісій ВНЗ понесуть учасники тестування свої сертифікати.

Цікаво, а яку б оцінку поставили абітурієнтові викладачі ВНЗ, якби той написав твір не за темою (за умови, що прізвища абітурієнта немає у так званому «списку», бо питання екзаменатора «Розкажіть щось про Шевченка» не чиясь хвора фантазія)? А в нас були твори, в яких основною була теза про те, що всі свої подвиги Дон Кіхот здійснював в ім'я дами серця, а далі, мабуть, у якості аргументів розповідалася історія власного кохання чи щось подібне. Скажіть, чи можна подібне вважати відповіддю на поставлене запитання? А як поставляться

Система оцінювання
відкритих завдань
ще недосконала, над нею
потрібно ще працювати,
не варто поспішати
з переходом на тотальне
тестування

до студента, який замість дипломної роботи з історії, філософії чи математики подасть власні вірші про кохання? Якщо вірші хороші, то їх потрібно читати в колі друзів, друкувати для широкого кола читачів, але зарахувати їх як дипломну роботу зовсім з іншої теми — це нонсенс.

Додам ще, що кожную роботу перевіряли тричі: два незалежних екзаменатора, кожен з яких виставляв свою оцінку, і старший екзаменатор, якому належало виставити остаточні бали.

Безперечно, система оцінювання відкритих завдань ще недосконала, над нею потрібно ще працювати, не варто поспішати з переходом на тотальне тестування. Слід продовжити експеримент, посту-

пово вдосконалюючи вимоги до завдань та їх оцінювання.

Але справа зовнішнього тестування безумовно перспективна й прогресивна.

На закінчення і як аргумент на користь сказаного вище хочу запропонувати кілька фрагментів з письмового опитування учасників тестування з української мови цього року (подаю в авторській редакції).

«Вважаю, що тестування дає більшу змогу учням розкрити свої знання української мови, адже навіть у тестах, якщо не знаєш правило, то навіть вгадати важко, це я перевірила особисто на собі. Мені подобається система оцінювання. А систему кодування, яка включає наклеювання штрикодів і присвоєння окремого номера, я вважаю надійним захистом від підтасовування.»

«На усних іспитах з української мови дуже легко завалити абітурієнта безглуздими і важкими запитаннями, на які навіть третьокурсникам важко відповісти, а незалежне тестування — неупереджене і мені це подобається» (Катерина М.).»

«Я не сумніваюся в адекватності і прозорості оцінювання моєї роботи. Якщо в мене виникнуть суттєві запитання щодо моєї роботи, я можу звернутися з ними до викладачів під час апеляції... Авжеж, завдання тестування були не для першокласників: над деякими питаннями треба було добре подумати. Але суть полягає саме в тому, щоби визначити, наскільки школяр може практично використовувати мову; виявити талановитих дітей» (Марина Б.-В.).»

«Це просто перевірка знань. Там не можна списати, і перевірка робіт виконується чесно, їх перевіряють вчителі різних шкіл, а робо-

ти без прізвищ (закодовані). Що ж до тестової частини, то її перевіряє комп'ютер, тож сфальсифікувати неможливо.

На мою думку, це тестування має бути всеукраїнським. «Незалежне тестування» найчесніше, найсправедливіше оцінювання знань, яке є в Україні» (Микола М.).

«Мені взагалі сподобався варіант зовнішнього тестування. Правда, цього разу я не встигла з тестом і знаю, що через це матиму не ті результати, які хотілося б, або могла мати...

Готуючись до тестування, більше матеріалу повторюєш. Мені здається, що так краще оцінити, хоча дехто казав, що відповіді тесту ставили навмання. Я не думаю, що той, хто так робив, «незаконно» отримає високий бал.

А щодо тексту «Дон Кіхот...», то це неочікувана тема, але ж головне не тема, а як людина може викласти свої роздуми і показати свої знання...

А щодо конконфеденційності, то впевнена, що результати правильні на 100%. Нікому не потрібно міняти штрих-код або підробляти щось» (Ліля Х.).

«Він (тест) охоплює всі знання з української мови, частину знань з літератури, перевіряє вміння користуватися мовою. Я щиро жалкую, що екзамени в школі не проходять за такою системою. Нікого страху, як при усній відповіді, час подумати, можливість перевірити усі свої знання — що тут може бути негативного? Навіть інструктори були в мене милі веселі жінки, які робили атмосферу набагато легшою за напруження, що кружляє по кімнаті, у якій проходить екзамен. Так чому ж хтось чимось незадоволений? Може тим, що якийсь Костик завалив би тестування з української мови?» (Анна К.).

«Більшість розвинених країн

світу перевіряє рівень знань учнів саме за тестами. Серед них — Японія, США, Франція. Тому це чудово, що Україна засвоїла цей досвід і переходить до більш об'єктивної системи оцінювання» (Олена К.).

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА Теорія Дарвіна чи креаціонізм?

04.05.06 | Наталія Шульга
В школах України повинні вивчати не теорію Дарвіна, а креаціонізм — концепцію, відповідно до якої світ створив Вищий

академія» **Наталія Шульга:**

— Я не вважаю, що теорія Дарвіна зникне з підручників біології в Україні. Для цього треба, щоб остаточно знищили всіх справжніх науковців-біологів, і не тільки українських, але й світових. Вважаю, що зазначена полеміка викликана значними втратами в науковій сфері України і повним занедбанням популяризації досягнень світової науки серед школярів та населення.

До речі, нещодавно вийшла найдосконаліша після Дарвіна книга двох найкращих сучасних еволюціоністів, які систематизували й узагальнили останні до-

---

Школа мало уваги приділяє формуванню компетенцій, умінь і навичок. Ми часто даємо дітям готові знання (тут ще й Інтернет останнім часом активно «допомагає») і мало приділяємо уваги розвитку особистості, формуванню вмінь аналізувати, співставляти, робити власні висновки, які іноді не співпадають із загальноприйнятими й подеколи, чого гріха таїти, шокують вчителя, який далеко не завжди готовий до нестандартних ситуацій

розум. Про це на прес-конференції в Києві заявив ряд українських вчених.

...За словами вчених, теорія Дарвіна є лише однією з версій, однак в українських школах віддають перевагу саме їй...

...Вчені говорять, що не можна вважати об'єктивними сьгоднішні підручники з біології, географії, астрономії та історії Стародавнього світу...

http://www.osvita.org.ua/news/?news_id=20085

Чи вивчатимуть в українських школах креаціонізм замість теорії Дарвіна?

На це запитання відповіла кандидат біологічних наук, віцепрезидент зі стратегічного планування Національного університету «Києво-Могилянська

сугнєння в експериментальних еволюційних дослідженнях, яку я маю у своїй бібліотеці з посвятою професора Орра і рекомендую всім, хто дійсно цікавиться сучасним станом еволюційного вчення:

Jerry A. Coyne, H. Allen Orr «Speciation»

<http://search.barnesandnoble.com/booksearch/isbnInquiry.asp?z=y&isbn=0878930892&TXT=Y&itm=1#SYN>

Ален Орр є не просто найкращим експертом з еволюційної теорії, а також одним із найповажніших і найкоректніших полемістів з питань дарвінізму та креаціонізму в США, де з приходом до влади Джорджа Буша-молодшого почалася боротьба за заборону викладання дарвінізму в американських школах.

20.06.06 | Євген Найштетік

Проект «Боротьба з туберкульозом в Україні»

Коментарів (10)

Рейтинг матеріалу 10,0

1. Проект

На запит Всеукраїнської ради із захисту прав та безпеки пацієнтів Всеукраїнська експертна мережа проводить дослідження експертної думки щодо боротьби влади з епідемією туберкульозу в Україні.

Наразі проблема захворювання на туберкульоз є дуже гострою. Незважаючи на державну програму боротьби з туберкульозом, щорічно епідеміологічна ситуація тільки погіршується. Нижче наведено динаміку поширення туберкульозу в Україні у порівнянні з країнами ЄС за 25 років (за даними Health for all — 2005, WHO):

Задля поліпшення епідеміологічної ситуації в країні Верховна Рада видала Закон України «Про

ня клінічної бази тощо, постає питання щодо ефективності державної політики з боротьби з епідемією туберкульозу в Україні.

1.1. Гіпотеза

Верховна Рада України не зможе вплинути на епідеміологічну ситуацію із захворюванням на туберкульоз через брак механізмів реалізації Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз».

1.2. Методологія

В опитуванні враховується лише думка зареєстрованих експертів ВЕМ. За допомогою он-лайн конструктора звітів користувачі

Наразі проблема захворювання на туберкульоз є дуже гострою. Незважаючи на державну програму боротьби з туберкульозом, щорічно епідеміологічна ситуація тільки погіршується

внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз», у першій статті якого до функцій міліції додається «здійснювати за рішенням суду привід осіб, хворих на заразні форми туберкульозу, до протитуберкульозного закладу» (повний текст див. нижче).

Відповідно до Закону України прем'єр-міністр України підписав розпорядження «Про затвердження комплексу заходів щодо боротьби з епідемією туберкульозу на 2006 рік» (повний текст див. нижче).

Оскільки вищевказане розпорядження не передбачає чітких механізмів реалізації Закону України, співробітництва з правоохоронними органами, поліпшен-

можуть групувати вибірку за такими полями: сфера експертності, регіон, стать, вік тощо.

Для аргументації власної позиції серед експертів проводиться бліцопитування за наступними темами:

Як вплине Закон України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз» на епідеміологічну ситуацію в Україні?

Як вплине розпорядження «Про затвердження комплексу заходів щодо боротьби з епідемією туберкульозу на 2006 рік» на епідеміологічну ситуацію в Україні?

Яка причина погіршення епідеміологічної ситуації?

Як Ви оцінюєте досвід інших країн щодо боротьби з туберкульозом?

ЕКСПЕРТ

Найштетік
Євген
Володимирович

Місце проживання: Київ

Освіта: КНУ ім. Тараса Шевченка, КНЕУ (2005)

Спеціалізація: Міжнародні відносини, міжнародний бізнес, управління маркетингом

Науковий ступінь: Магістр міжнародного бізнесу, магістр маркетингового менеджменту, здобувач ступеня кандидата соціологічних наук

Галузі експертності: Економіка та фінанси, управління та консалтинг, охорона здоров'я, ЗМІ, реклама, PR

1.3. Анкета поділяється умовно на дві частини:

Оцінка актуальності Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз».

Прогноз експерта щодо впливу розпорядження «Про затвердження комплексу заходів щодо боротьби з епідемією туберкульозу на 2006 рік» на епідеміологічну ситуацію в Україні.

Всі питання — закриті.

Результати опитування відображають думку експертів Всеукраїнської експертної мережі.

2. Опитування на тему «Боротьба з туберкульозом в Україні»

2.1. Результати опитування на порталі <http://experts.in.ua>

Як Ви оцінюєте актуальність Закону України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз»? Виберіть один із варіантів відповідей.

19% (41) Єдиний можливий спосіб зупинити епідемію

56% (117) Закон актуальний, але немає чітких механізмів реалізації

16% (34) Закон є нездійсненним в українських реаліях

7% (16) Закон є актуальним, але порушує права людини

Чи поліпшиться епідеміологічна ситуація в Україні? Виберіть один із варіантів відповідей.

25% (54) Рівень захворювання на туберкульоз збільшиться

59% (123) Рівень захворювання на туберкульоз залишиться сталим

14% (31) Рівень захворювання на туберкульоз зменшиться

За результатами опитування стосовно актуальності Закону

України «Про внесення змін до деяких Законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз» більшість експертів вважає, що цей закон не передбачає чітко окреслених механізмів реалізації боротьби з туберкульозом в Україні, і, як наслідок цього, передбачений рівень захворюваності на туберкульоз залишиться сталим.

При бліцопитуванні експертів ВЕМ окреслено всі аспекти проблеми, включаючи медичний, фармацевтичний, соціальний та правовий. Переважна більшість експертів висловилися за примусове лікування людей, хворих на відкриті форми туберкульозу, проте на сьогодні виконати це без порушення прав людини неможливо, оскільки не прописані правові механізми реалізації такої програми. Переймаючи досвід інших країн, необхідно створити заохочувальні програми для лікування людей, хворих на туберкульоз.

Гостро стоїть питання фінансування протитуберкульозних лікарень та диспансерів. Відсутність належних умов для перебування та лікування хворих в цих лікарнях, незадовільне харчування жодним чином не сприяє заохоченню пацієнтів до лікування. Вкрай необхідне підвищення

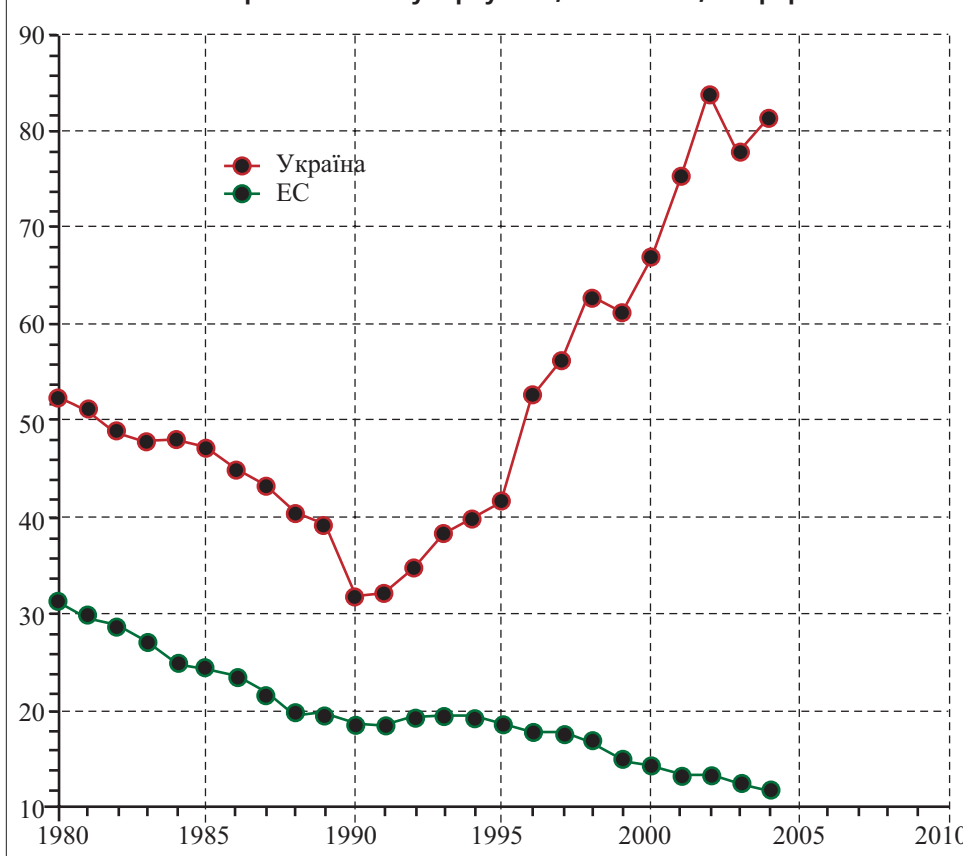
Необхідно створити заохочувальні програми для лікування людей, хворих на туберкульоз. Гостро стоїть питання фінансування протитуберкульозних лікарень та диспансерів

ефективності мережі лабораторій із діагностики туберкульозу.

Окремо слід підкреслити фармацевтичний аспект проблеми. Лікарські препарати, за допомогою яких проводять хіміотерапію та хіміопрофілактику в Україні, викликають резистентність мікобактерій туберкульозу, як наслідок цього виникають затяжні форми туберкульозу і подальше активне виділення мікобактерій у навколишнє середовище. Ефективність протитуберкульозних препаратів, що потрапляють в Україну за тендерними закупівлями, не доведено, і більше того, на сьогодні це питання навіть не формулюється. Профілактична вакцинація дітей останнім часом викликає велику кількість алергічних реакцій, це є також значною медичною проблемою, що потребує термінового вирішення.

Туберкульоз — проблема соціальна не тільки через скупченість населення у містах внаслідок урбанізації та міграції, а й через

Захворювання на туберкульоз, на 100 000, всі форми

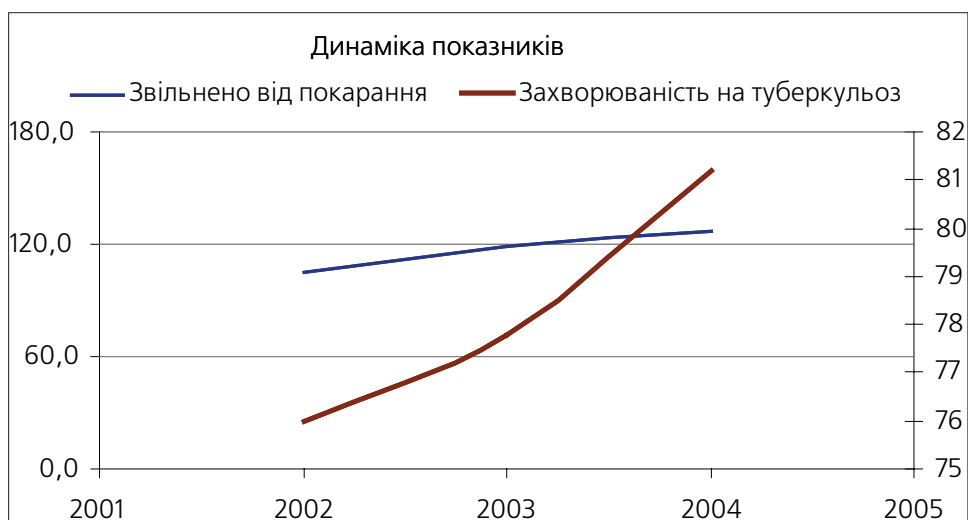

фактори, що впливають на рівень захворюваності. Вирішувати це питання необхідно на владному рівні та на рівні органів місцевого самоврядування.

Безумовно, велику частку хворих на туберкульоз складають так звані асоціальні типи людей, які не мають постійних місць проживання та перебувають в місцях позбавлення волі. Щодо останніх, за Законами України «Про амністію» (ст. 1 пункт «Е», ст. 18 від 11.05.2000; ст. 1 пункт «Е», ст. 16 від 05.07.2001; ст. 1 пункт «Е», ст. 13 від 11.07.2003; ст. 1 пункт «Е», ст. 12, пункт «Е», ст. 15 від 31.05.2005) передбачено амністію для майже всіх злочинців, що хворіють на туберкульоз. Наслідки таких рішень Верховної Ради ми проаналізуємо трохи нижче.

Велику групу ризику складають ВІЛ-інфіковані та хворі на СНІД, точну кількість яких в Україні не зареєстровано. Ослаблений організм ВІЛ-інфікованого є мішенню для мікобактерій туберкульозу. Такі люди проживають у соціумі, заражаючи оточуючих не лише СНІДом. Необхідна розробка окремої схеми проведення хіміопрофілактики серед ВІЛ-інфікованих.

За останнє десятиріччя зріс рівень захворюваності серед дітей. Це пов'язано з великою кількістю безпритульних дітей в Україні, високим рівнем злочинності серед неповнолітніх, недостатньою просвітницькою діяльністю серед батьків щодо вакцинації дітей та низькою якістю вакцин, які ввозяться в Україну. Необхідно збільшити чисельність працівників районних та міських служб у справах неповнолітніх та осіб, хворих на туберкульоз. Стосовно неповнолітніх злочинців слід зазначити, що на основі проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» хворі на туберкульоз не-

За наведеними показниками побудуємо таблицю за роками 2000–2004

Показник	2000	2001	2002	2003	2004
Індекс людського розвитку	0,762	0,766	0,777	0,766	0,765
Всього зареєстровано злочинів, тис.	567,8	514,6	460,4	566,4	527,8
з них:					
навмисні вбивства і замах на вбивство	4,8	4,6	4,3	4	3,8
навмисні тяжкі тілесні ушкодження	6,9	6,1	6	6,3	5,9
зґвалтування і спроби зґвалтування	1,2	1,1	1	1	1
хуліганство	23,4	17,7	14	20,1	15,9
крадіжки	276	245,6	200,9	267,5	233,7
розбої	5,6	5,7	5,2	5,7	5,5
грабежі	23	23,3	21,1	36,5	40,8
вимагання	2,7	2,1	2,1	1,9	1,3
Звільнено від покарання, тис.	-	-	105,5	118,5	126,7
Кількість хворих із первісним діагнозом туберкульоз (на 100 000)	60,4	69,5	76	77,8	81,2

повнолітні правопорушники, що підлягають розміщенню у приймальниці-розподільниці для неповнолітніх, у разі виявлення у них такої хвороби мають бути направлені до спеціалізованих протитуберкульозних закладів у межах кримінально-виконавчої системи, проте в даний час для неповнолітніх подібні заклади не передбачено.

Отже, актуальність проблеми не викликає сумніву, оскільки охоплює майже всі сфери життя і потребує вдумливого, прискіпливого й ступінчатого підходу до її вирішення.

За наведеними думками експертів, спробуємо виявити основ-

ні чинники, що впливають на поширення туберкульозу в Україні:

1. Недосконалість пенітенціарної системи в Україні.
2. Соціальні негаразди.
3. Неefективне лікування хвороби.

Індекс людського розвитку [1] – загальноприйнятий показник, що визначає середній рівень досягнень країни за трьома основними напрямками в сфері розвитку людського потенціалу: довголіття на основі здорового способу життя, що визначається за рівнем тривалості життя від народження; знання, що вимірюється рівнем писемності дорослого населення та сукупним валовим

Виявлення кореляції між захворюваністю на туберкульоз та кількістю злочинців в країні за 2000–2004 роки	Індекс людського розвитку	Захворюваність на туберкульоз	Всього зареєстровано злочинів, в тис.	Звільнено від покарання, в тис.
Індекс людського розвитку	1,00	-0,81	-0,90	-0,42
Захворюваність на туберкульоз	-0,81	1,00	0,48	0,95

	Індекс людського розвитку	Всього зареєстровано злочинів, в тис.	Звільнено від покарання	Захворюваність на туберкульоз
Всього зареєстровано злочинів, тис.	-0,90		-0,21	0,48
навмисні вбивства і замах на вбивство	-0,16	0,06	-0,93	-0,95
навмисні тяжкі тілесні ушкодження	-0,54	0,67	-0,60	-0,85
зґвалтування і спроби зґвалтування	-0,57	0,43	-0,91	-0,97
хуліганство	-0,77	0,88	-0,55	-0,71
крадіжки	-0,88	0,96	-0,43	-0,52
розбої	-0,83	0,80	-0,41	-0,28
грабежі	-0,36	0,41	0,67	0,69
вимагання	-0,10	0,18	-0,75	-0,91

коефіцієнтом осіб, що вступили до середніх та вищих навчальних закладів; достойний рівень життя, що оцінюється ВВП у розрахунку на одну особу при паритеті купівельної спроможності (ПКС) долару США (відносний показник). Зареєстровані злочини [2] — показник, що визначає кількість всіх зареєстрованих злочинів в Україні за рік (в тис.). Звільнені від покарання особи [3] — кількість осіб, що були звільнені від покарання за амністією (в тис.). Рівень захворюваності на туберкульоз — кількість хворих з первісним діагнозом туберкульоз (всі форми) (на 100 000).

За наведеними показниками можна зробити такі висновки:

1. Захворюваність на туберкульоз не залежить від індексу людського розвитку. Навпаки, спостерігається тенденція до зворотної залежності.

2. Найбільша залежність між кількістю злочинців та захворюваністю на туберкульоз спостерігається в групі грабіжників. Це явище не є випадковим, адже саме серед злочинців, що були засуджені за грабежі, найбільше бажаних потрапити під амністію.

3. Дуже сильний взаємозв'язок (0,91) спостерігається між кількістю звільнених від покарання та захво-

рюваністю на туберкульоз, що підтверджує гіпотезу академіка УАН професора О. Є. Боброва. Це пов'язано з тим, що в структурі осіб, звільнених від покарання, багато тих, хто хворіє на туберкульоз.

З графіка випливає, що показник «захворюваність на туберкульоз» є дуже гнучким щодо показника «звільнено від покарання». Тобто, при збільшенні кількості осіб, звільнених від покарання, захворюваність на туберкульоз стрімко зростає.

На основі наведених даних можна запропонувати кілька рекомендацій щодо боротьби з епідемією туберкульозу в Україні:

Внести зміни до Закону України «Про амністію», а саме в пунктах, що регулюють амністію хворих на туберкульоз. Змінити цей пункт на примусове лікування в тюрмних диспансерах. Виключити з-під амністії через захворювання на туберкульоз злочинців, що перебувають в місцях позбавлення волі за скоєння грабежів. Опрацювати чіткі та прозорі механізми реалізації державних закупівель лікарських протитуберкульозних засобів. Опрацювати механізми запобігання поширенню туберкульозу серед неповнолітніх правопорушників. Поліпшити умови утримання хворих у протитуберкульозних диспансерах.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА: PRO E CONTRA

Чи переможе Україна туберкульоз?

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення боротьби із захворюванням на туберкульоз»:

Верховна Рада України постановляє:

1. Внести зміни до таких законів України:

1. *Доповнити частину першу статті 10 Закону України «Про міліцію» (565–12) (Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 4, ст. 20; Відомості Верховної Ради України, 1992 р., N 36, ст. 526) новим пунктом 21–1 такого змісту:*

«21–1) здійснювати за рішенням суду привід осіб, хворих на заразні форми туберкульозу, до протитуберкульозного закладу»...

<http://zakon.rada.gov.ua>

Чи поліпшить прийняття цих документів ситуацію з туберкульозом в Україні?

17.04.06 | Олег Бобров

Свій прогноз надав доктор медичних наук, професор, академік УАН, завідувач кафедри хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика **Олег Бобров**:

— Это абсолютно правильное решение, хотя и несколько запоздалое. Если не лечит больных принудительно, ситуация с туберкулезом в Украине не изменится. Потому что 90% туберкулезных больных — это асоциальные типы.

Если «законники» начнут кричать о нарушении прав пациента, то закон умрет. Если волевым решением довести его до логического завершения — он сработает. Реализация предусмотренных в законе мер возможна только при условии, если Министерство здравоохранения будет работать совместно с Министерством внутренних дел.

Необходимо понимать, что один туберкулезный больной, чихнувший в троллейбусе, заражает десять здоровых людей. Никто не защищен от туберкулеза, потому что туберкулез — это социальная проблема. И тут могут сработать только тюремные законы.

В свое время коммунисты подобным волевым решением ликвидировали беспризорницу, безграмотность и туберкулез.

18.04.06 | Віктор Сердюк

Свій прогноз надав віце-президент Національної ради захисту прав та безпеки пацієнтів **Віктор Сердюк**:

— Принятые документы оторваны от реальной жизни. Прежде, чем их издавать, необходимо было принять законы, которые бы поощряли людей лечиться. В наших противотуберкулезных больницах не только людей, животных содержат совершенно непри-

пойдет диагностироваться. Страх того, что его могут насильно удерживать в больнице, в ужасных условиях, заставит больного уклоняться от лечения. Получается замкнутый круг.

Возникает вопрос: что теперь, создавать бригады по отлову больных туберкулезом в составе трех медиков, пяти милиционеров и сотрудников угрозыска? Это же бред!

В одной из моих статей в «Зеркале недели» («Преференции для палочки Коха») описано, в каких условиях содержатся больные в первой противотуберкулезной боль-

---

В США больных туберкулезом также лечат принудительно.

Но там принудительное лечение применяется

только как мера последнего воздействия

в том случае, если все остальные методы,

все способы поощрения к лечению не возымели действия

лично. И если в этих условиях человек отказывается лечиться, его можно понять.

Поставить знак равенства между больным туберкулезом и преступником (о чем, по сути, говорится в принятых документах), мягко говоря, не по-европейски.

В США больных туберкулезом также лечат принудительно. Но там принудительное лечение применяется только как мера последнего воздействия в том случае, если все остальные методы, все способы поощрения к лечению не возымели действия.

В существующей редакции этот Закон даже вреден. Любой человек, узнав о том, что его могут принудительно заставить лечиться, просто не

пойдет на ремонт. Человек пойдет на все, лишь бы не лечиться в таких условиях. Это первое.

И второе. Допустим, человека задержали по подозрению на туберкулез. Пока будет выясняться, действительно он болен туберкулезом или нет, его могут судить. А за небольшие деньги, при зарплатах наших врачей, вопрос можно уладить. Это еще одна лазейка для взяточничества.

Если мы хотим в Европу, вопрос надо решить по-другому. Как минимум, необходимо улучшить условия содержания больных. Начать, например, с того, что выделить деньги на ремонт больниц.

17.03.06 | Ірина Михайлова, спеціально для ВЕМ

Украину ждет демографическая катастрофа?

Коментарів (1)

Рейтинг матеріалу 10,0

Отдел экономических и социальных проблем ООН опубликовал прогнозы демографической ситуации в мире на период до 2050 г. Эксперты считают, что за 45 лет в Украине численность населения сократится до 26 млн человек.

Отдел экономических и социальных проблем ООН опубликовал прогнозы демографической ситуации в мире на период до 2050 г. Эксперты считают, что за 45 лет число жителей Земли увеличится с 6,5 млрд до 9,1 млрд человек, а в списке самых многонаселенных стран произойдут некоторые изменения. Самой многонаселенной страной уже в 2030 г. должна стать Индия. В Китае уровень рождаемости сегодня составляет 1,7 ребенка на женщину, в Индии этот показатель равен 3. III место в этом списке должны сохранить США, чье население в 2050 г. составит 395 млн человек. На IV место в мире выйдет Пакистан, чье население к середине XXI в. почти удвоится — со 157 млн до 305 млн человек. V место займет Индонезия (285 млн человек в 2050 г.). Почти удвоит население Нигерия — со 132 млн до 258 млн человек, поднявшись на шестую строчку в мировом рейтинге.

В европейских странах население к середине столетия останется на нынешнем уровне, а в некоторых даже уменьшится. Не ожидается особых перемен в Австрии, Бельгии, Греции, Нидерландах, Португалии, Финляндии, Франции, Швейцарии. В Восточной Европе, в отличие от Западной, предвидится убыль населения. В Болгарии число жителей снизится с 7,7 млн до 5 млн, в Хорватии — с 4,6 млн до 3,7 млн, в Венгрии — с 10 млн до 8,2 млн, в Чехии — с 10,2 млн до 8,4 млн, в Польше — с 39 млн до 32 млн.

На территории бывшего СССР: Азербайджан — 1,2 млн прироста, Армения — 0,5 млн убыли, Беларусь — 2,7 млн убыли, Грузия — 1,5 млн убыли, Казахстан — 1,8 млн убыли, Киргизия — 1,4 млн прироста, Молдова — 0,9 млн убыли, Туркменистан — 1,9 млн прироста. В Таджикистане и Узбекистане ожидается рост народонаселения в 1,5 раза (с 6,5 млн до 10,4 млн и с 27 млн до 39 млн человек соответственно). А в Украине, наоборот, предвидится резкое падение численности населе-

ния чуть ли не вдвое — с 46 млн до 26 млн человек.

В июне 2006 г. министр здравоохранения Н. Полищук, выступая на парламентских слушаниях «Обеспечение прав детей в Украине. Охрана материнства и детства», заявил, что у нас уровень смертности людей в два раза превышает уровень рождаемости. Он также подчеркнул, что показатель рождаемости в Украине — один из самых низких среди стран Европы — 1,1 ребенка на одну женщину. В прошлом году материнская смертность в Украине составляла 13,8 случая на 100 тыс. рожденных живыми детей. Смертность детей первого года жизни составляет половину случаев смертности в детском возрасте. Продолжает расти и

лютой численности населения, а через год сальдо внешних миграций стало отрицательным. Летом этого же года Институт демографии и социальных исследований разработал и подал на рассмотрение в Верховную Раду концепцию демографического развития Украины. В ней говорится о необратимости происходящих демографических процессов. Как полагают ученые, проблему следует решать немедленно: стимулировать репатриацию украинцев из СНГ, создать условия для возвращения трудовых мигрантов на родину, привлекать мигрантов из других стран, в том числе из Азии и Африки.

В течение последних 15 лет Украина была крупным поставщиком ра-

---

Эксперты считают, что за 45 лет число жителей Земли увеличится с 6,5 млрд до 9,1 млрд человек, а в списке самых многонаселенных стран произойдут некоторые изменения. В Украине предвидится резкое падение численности населения чуть ли не вдвое — с 46 млн до 26 млн человек

смертность от травм, отравлений среди подростков и составляет 66% смертности в этой возрастной категории. До 40% беременностей протекает на фоне анемии, 15% родов заканчиваются кесаревым сечением, 28% новорожденных имеют отклонения в состоянии здоровья уже в роддоме. У детей школьного возраста наблюдается стремительный рост количества хронических болезней. Снижены показатели физического развития, наблюдается рост психических отклонений, нарушения в репродуктивной системе... Список можно продолжить.

В 1991 г. смертность в Украине впервые превысила рождаемость, с 1993-го началось снижение абсо-

бочей силы на международный рынок труда, хотя сама при этом оставалась страной с одним из самых высоких в мире показателей естественной убыли населения. Дальнейшая потеря трудоспособных граждан грозит демографической катастрофой. Сегодняшний уровень рождаемости не обеспечивает смены поколения отцов поколением детей даже наполовину. За 12 лет (1992–2004 гг.) население Украины уменьшилось на 6 млн человек. Это означает, что ежегодно с карты нашей страны исчезает по одному городу, равному по количеству жителей, например, Житомиру.

Отток рабочих рук за рубеж не только ускоряет эти негативные про-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Олександр Шуляк, доктор медичних наук, професор кафедри урології Львівського медичного університету ім. Данила Галицького (м. Львів):

— ВЕМ є надзвичайно важливою для громадського суспільства організацією, яка має за мету доносити обґрунтовані думки провідних експертів з різних галузей політики, освіти, науки, медицини про основні проблеми життя нашого суспільства та шляхи їх вирішення до широкого кола громадськості та уряду.

Саме такі громадські організації та вільні профспілки є базою та гарантією розвитку насправді демократичного суспільства, оскільки дійсно є вільними від впливу адміністрації і відстоюють інтереси народу та суспільства. Саме наявність таких організацій є необхідною вимогою Євросоюзу до держав, які бажають увійти до нього.

цессы, но и лишает страну потенциала для экономического роста. По данным Института социологии, за пределами Украины работает 2,8 млн человек, но некоторые экономисты говорят о 5 млн, а уполномоченная ВР Украины по правам человека Н. Карпачева заявила, что на работу за границу выехали не менее 7 млн украинцев. Точный анализ данных сделать пока невозможно: миграция 90-х слишком масштабна и хаотична.

В первые годы независимости в страну приехали около 1 млн человек из стран СНГ и Балтии. Закон «О гражданстве Украины» от 13 ок-

тября 1991 г. ограничивал срок обращения за украинским гражданством одним годом. Те, кто выехал из страны во времена СССР на учебу, работу, стажировку и не успел вписаться в эти временные рамки, автоматически терял право на получение украинского гражданства. В результате этих мер Украина лишилась 1,5–2 млн соотечественников.

С середины 90-х наша страна перестала вести жесткую миграционную политику: без регистрации можно работать, получать медпомощь, учить детей в школах. Но этот шаг уже ни к чему не привел, людей Украина потеряла. Разразившийся экономический кризис заставил украинские власти действовать по принципу «нет человека — нет проблемы»: государство позволило своим гражданам свободно покидать страну и отправляться на заработки.

По словам эксперта по делам миграции Е. Малиновской, чем дальше граждане Украины будут на заработках за границей, тем меньше вероятности, что они вернуться на родину. По официальным данным Закарпатской облгосадминистрации, из области, население которой составляет 1 млн 258 тыс., периодически выезжают на сезонные заработки в западные страны свыше 150 тыс. человек. В Ивано-Франковской области на заработках постоянно находятся 350 тыс. жителей, на Волини — 200 тыс. И остается только гадать: вернуться они на родину или останутся там.

В восточных областях страны высокие показатели смертности и старения населения. Например, в Донецкой области на одного работающего приходится один пенсионер. По данным главного управления статистики, за последние полгода численность населения области уменьшилась на 16,5 тыс.

Превращение Украины из страны-донора в страну-реципиента — уже не вопрос теоретических дискуссий. Речь идет об элементарном выживании нации.

Поэтому сегодня первоочередная задача — вернуть своих граждан, уехавших на заработки и не успевших там обосноваться. Это можно сделать, предложив не только соразмерные зарплаты и экономическую стабильность, но и куда более либеральный политический режим. Хотя, по утверждению специалистов, выехавшие на ПМЖ украинцы вряд ли вернуться на родину.

Отдел исследования проблем человеческого развития Совета по изу-

---

Чем дальше граждане Украины будут на заработках за границей, тем меньше вероятности, что они вернуться на родину. Превращение Украины из страны-донора в страну-реципиента — уже не вопрос теоретических дискуссий. Речь идет об элементарном выживании нации

чению производительных сил НАН Украины разработал ряд прогнозов демографического процесса в Украине. Одна из базовых их гипотез — приток в Украину иммигрантов из афро-азиатских стран. Это предположение основывается на неизбежности уменьшения численности собственного населения и объема предложения рабочей силы в ближайшем будущем.

При имеющейся возрастной структуре (даже в случае необычных успехов в сфере снижения смертности и повышения средней продолжительности жизни населения, то есть доведения ее до уровня 85 лет для женщин и 80 лет для мужчин) превышение рождаемости над смертностью возможно только

при умови, якщо кожні 10 українських жінок протягом свого життя будуть народжувати в середньому по 25 дітей. Однак в Україні третій ребенок в сім'ї едва ли стане розповсюдженою ознакою, навіть якщо матеріальні проблеми будуть повністю вирішені.

Україна повинна зробити вибір: спільне проживання на її території європейських і афро-азиатських народів або, при збереженні сучасного менталітету населення, стабільне зменшення власного. Не виключено, що багато жителів афро-азиатського регіону, прагнучи переїхати в країни з розвинутою ринковою економікою, можуть віддати перевагу Україні (незважаючи на більш низький, ніж на Заході, рівень життя).

Українці повинні визначитися: продовжити свій рід з афро-азиатськими народами з перспективою формування численної на-

ції типу переселенських країн або зберегти стабільну тенденцію до зменшення.

Спеціалісти вважають, що перший варіант більш прийнятним. І справа тут не тільки в безпосередньому припливі населення, але і в тому, що наслідком багаторічного переважання припливу над відтоком буде старіння структури: частка молоді в численності населення зростатиме, збільшиться народжуваність і зменшиться смертність. Крім того, розселення в нашій державі численної групи емігрантів з традиційно високою народжуваністю буде сприяти її зростанню в Україні.

***

Коментарі

1 | 17.03.06 | Віктор Володимирович Євтіхов

Не віриться!

Цифри, звичайно, вражають, але тільки не віриться, що українців стане так мало за таке коротке час! По-перше, не думаю, що так уже погано ми живемо, щоб так різко зменшитися. По-друге, подивіться, що відбувається в країні в зв'язі з тим, що зараз дають по 8 тис. на дитину при народженні: не знаю, де як, але у нас, в Закарпатті, деякі національності (то бачили цигани) плодяться, як кролики! Непродумана політика держави в цьому плані — чому плодити бідність? І, в-третьє, я вважаю, що все-таки наш патріотизм непоборюваний: варто тільки оглянутися, багато повертаються в Україну з країн ближнього і дальнього зарубіжжя, не так уж нас там і добре годять. Зрештою, не так уж нас там і чекають, чужа країна ніколи батьківщини не замінить!

КОМАНДА

Ольга Зубик, регіональний координатор ВЕМ у Рівненській області:

— Всеукраїнська експертна мережа — це сукупність інтелекту, потенціалу та цілеспрямованої роботи найактивніших членів українського суспільства. Завдяки злагодженій роботі всіх тих, хто належить до лави координаторів та експертів ВЕМ, постійний відвідувач веб-ресурсу має можливість швидкого доступу до експертної інформації, що стосується всієї України. В сучасному суспільстві, для якого найяскравішою ознакою є інформативна наповненість, це неабияка перевага.

Сьогодні — це заплутаний клубок і розплутати його важко. Найважче почати. Всеукраїнська експертна мережа взяла на себе таку відповідальність. Це нелегке завдання, але якщо робота мережі буде такою ж продуктивною, як і в 2006 році, то можна буде впевнено говорити, що Україна — це сукупність частин. Всі вони різні, але всі вони — українські, і ми — господарі цих частин. Головне, щоб люди не боялися говорити вголос про свої проблеми. Адже хто говорить, той буде почутий.

Як регіональний координатор ВЕМ можу зазначити, що сучасне українське суспільство ще не зовсім готове говорити відкрито. Кожен намагається самостійно вирішувати проблеми, які зустрічаються на шляху. Проте вміння і бажання поділитися власним досвідом — це не недолік, а необхідний атрибут сучасного розвиненого суспільства. Не обов'язково купувати книгу, щоб знайти відповіді на питання. Можна просто звернутися до колег з іншого регіону.

Варто зауважити, що робота ВЕМ є багатовекторною та багатогранною. Такою вона має залишатися й надалі, ще більше торкаючись проблем України загалом, кожного регіону зокрема та українців як нації.

Процес пошуку і залучення експертів — справа не з легких. Вона вимагає багатьох навичок і психологічних характеристик: витримки, вміння правильно представити ідеї ВЕМ, обізнаності в багатьох сферах життя. Сподіваюсь, що робота кожного окремого учасника проекту, об'єднана загальною метою, принесе користь усьому українському суспільству.

18.01.07 | Олег Бобров

Врачебная мзда: причины, традиции, следствия

Коментарів (6)

Рейтинг матеріалу 10,0

Сегодня в сознании «маленького украинца» «врачи — насквозь коррумпируемые, тупоголовые убийцы, жулики и бандиты». Не лишено, конечно, оснований.

Но с другой стороны, как посмотреть. Кристально честных у нас в Украине, судорожно карабкающейся из социализма в капитализм, вообще не сыщешь. Даже на «страшном суде» — ни одного праведника не обнаружите, ручаюсь. А раз общество — такое, то почему же врачи должны быть хоть чуточку лучше его?

Нам — тяжело, мы устаем от нищеты, наездов «желтой» прессы, реформ, выборов, перегрузок, потому нам и хочется компенсировать те невыносимые условия работы и беспросветное существование, в которые нас поставили правительство, время и обстоятельства. А деньги — это, пожалуй, главное, чего сегодня остро не хватает каждому из нас, и о чем постоянно приходится думать, вздыхать и грустить. Невольно вспоминаешь классика: «Финансовая пропасть — самая глубокая. В нее можно падать всю жизнь».

На зарплату как источник средств существования (или пособие на выживание) давно уже никто всерьез не смотрит — жалкий мизер, да и тот норовят выплачивать нерегулярно. Да и подработать стало сложно. Вон сколько сидит врачей на 0,5 или даже 0,25 ставки. Остается либо ловчить с использованием всех предоставленных законных и не очень возможностей, либо — с чистой совестью — «светя другим, сгореть самому, и, превратиться в огарок». То есть с чистой душой загибаться с голодухи. А загибаться — не хочется. Вот почему мы выдавливаем из больных и их родственников «поляны» да презенты натурой и дензнаками за сохранение их бесценного здоровья. Короче — самостоятельно ищем выход из тупиковой ситуации, в которую загнало нас государство.

Не все, нет. Есть в медицине и бесребреники. Это либо выходцы из богатых семей, у которых и так все есть, либо безнадежные «тупицы», просто не способные «химичить» ввиду безнадёжной прямолинейности мозгов и характера. Либо, наконец, принципиальные «честняги», которым «западло торговать врачебной честью». И пото-

му они предпочитают недоедать, пить вместо хорошей водки «паленку», носить поношенную одежду, быть презираемыми женой и детьми, считающими тебя, главу семейства, жалким неудачником. И бродить по коридорам родной больнички живым и грозным примером для медицинской молодежи — мол, вот что ждет того из вас, кто и в самом деле рассчитывает пройти по жизни «честным Айболитом».

Таких, «не хапающих» по различным причинам, в медицине никак не больше 1% (мое личное наблюдение). Остальные же — берут, причем многие — еще как берут!

Однако и тут важно «не зарываться», «знать свое место» в общем строю, где «не по чину берешь!» — самое грозное из обвинений. И еще, право на мзду надо заслужить долгими годами беззаветной и самоотверженной работы, когда дежурства тянул, как проклятый, «вел документацию» на должном уровне. Торчал на работе без выходных с утра и до позднего вечера, недосыпал ночами, недоедал, жену и детей видел урывками в редких промежутках между операциями, перевязками, собраниями, субботниками, общественной работой и дежурствами.

Подорвал ты здоровье служебными тяготами, себя не жалел и не берег, видели все это все — и начальники, и коллеги, и подчиненные. Теперь со всеми ты «вась-вась», перед каждым себя правильно «поставил» и нигде не «подставился». И вот тогда... только тогда получаешь ты официально негде не закрепленное, но на деле вполне осязаемое право «брать».

Понятно, что достойную жизнь тебе должно было дать государство, которому ты и служил. Но оно, сволочное, не дало. Поэтому теперь ты сам — на свой страх и риск — «добираешь»... Кто вправе осуждать тебя за это?

Можно быть всеми уважаемым, и ничего не иметь. Это твое право, некоторым даже нравится после многих лет преданного служения социуму кончать свою жизнь в нищете. Но это «удовольствие» — для «гурманов». А нормальному человеку хочется уюта и

ЕКСПЕРТ

**Бобров
Олег
Свѣнович**

Освіта: Київський медичний інститут (1981)

Науковий ступінь: доктор медичних наук

Наукове звання: професор

Місце роботи: завідувач кафедри хірургії та судинної хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, консультант Міжнародної юридичної компанії LEX-Україна, лідер Всеукраїнського проекту по захисту прав лікарів, академік УАН

Галузі експертності: охорона здоров'я

обеспеченности. А поскольку облагавшая держава, а точнее «слуги народа», давно уже плюнула на свой народ и погрязла в собственной бездарности и внутренних разборках, то остается одно — самому заботиться о своем будущем, а заодно и — о настоящем. Это не так уж и трудно, «ежели умеючи».

Но вот незадача, сидят во всех уютных местечках ветераны или «блатняки» и тихонько набивают себе карманы. А потом приходит в медицину новая смена, молодежь, видит, что «старики» имеют то-то, и нетерпеливо заявляют: «Мы тоже хотим!» А на каком основании? Ни заслуг, ни опыта, ни преданности делу, одна только жадность в соединении с завистью... «Мне тоже дайте!» — требуют нагло там, где можно тонко и неназойливо «доить клиента», хватают его за горло и вышибают «бабло». А сделаешь такому за-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Олександр Бабушкін, лікар-сексопатолог (м. Чернігів):

— Я не считаю себя экспертом-профессионалом, и мое мнение по тому или иному поводу является только мыслями вслух, которые основыва-

ются всего лишь на личном опыте или умозаключении, практически без надлежащего научного обоснования. Однако данный проект дает возможность обобщать, учитывать такие мнения неравнодушных граждан и выстраивать определенную их парадигму, из которой в конечном итоге специалисты могут сделать правильные выводы, найти рациональное зерно.

Было бы прекрасно, если бы полученные результаты обсуждений, опросов и даже обычные комментарии участников проекта нашли дорогу к достойным политикам, ученым, которые бы их анализировали, учитывали при принятии ответственных решений. К сожалению, мне в это мало верится.

Помню, что в начале работы портала возникла некая эйфория от лавины желающих участвовать в роли экспертов. По-видимому, это было связано с предоставленной возможностью реализовать себя в вакууме недоверия, непонимания, при определенной неостребованности амбициозных людей. Даже были высказывания, что кто-то цинично пытается бесплатно воспользоваться свежими идеями. Со временем наступило затишье. При этом отсеялись скептики и случайные попутчики, появились яркие личности, и работа закипела.

Хотелось бы выразить признательность руководителям проекта за их терпеливость, настойчивость, толерантность и завидную уверенность в жизнестойкости и необходимости народной экспертной сети. Безусловно, ВЭС еще не столь популярна, как другие Интернет-издания, порталы (как, например, «Украинская правда»), однако полагаю, что, как говорится, еще не вечер, да и возможности, практическая направленность, перспективы развития у ВЭС гораздо более значимы.

Желаю успехов и вам, и всем нам.

мечание, вопит в ответ: «А почему мне нельзя, если зав. отделением, главврачу, доценту (профессору и т. д.) можно?»

Из-за таких загребущих болванов наши граждане медицину и не любят. Умудренные жизнью ветераны «оборзевшую» молодежь тоже недолюбливают, но и побаиваются. Стараясь при малейшей возможности от таких избавляться, кинув их под каток очередной компании по борьбе с взяточничеством и коррупцией. Но чаще бывает по-другому. Только зазеваается кто-то из «старожилов», молодежь его мигом подставит, и тогда каток «возмездия за коррупционные действия» безжалостно его сомнет и утрамбует.

Сегодня в медицине «берут» (точней, постоянно готовы взять) везде и практически каждый. Это — аксиома. Но так же верно и то, что массовой, всеохватной и всеобъемлющей системы взяточничества и поборов, как в настоящей мафии, в медицине нет и быть не может в принципе. Не та система.

Нет такого, чтобы ординаторы «брали» и, оставив себе «законную долю», передавали заведующим и начмедам, а от тех же, взявших свои «комиссионные», деньги капали бы в «казну» главврачей и зав. гор (обл) здравыми. А министр, как главнейший пахан, держал бы «общак» и процветал за счет вверенного ему личного состава. Чепуха это! Почему?

Ну, во-первых, Минздрав, как и любое из государственных ведомств, раздроблено, разделено, разбито на великое множество департаментов, отделов, комитетов, а точнее — групп, группировок, кланов, «сфер влияния», «крыш» и «стай». И все они ожесточенно борются за уютные места под солнцем, внимательно наблюдая друг за дружкой, неустанно конкурируя и противоборствуя, то объединяясь в союзнические блоки для совместных атак на общего врага, то разъединяясь, переругиваясь и вероломно нападая на вчерашних друзей и поделщиков. Так что пахана просто не может быть по определению. Вспомните чехарду с министрами за годы «незалежності». За такой короткий срок пребывания на должности не то что мафию создать, оглядеться не успеешь.

Идет беспощадная война кланов, амбиций и личных интересов, привычно прикрываемая красивыми словами о заботе о «маленьком украинце» во имя интересов общества и на благо людей. Тут каждый рад в любой благоприятный момент подставить ножку каждому. Люди «главврача Иванова» копят и множат компромат на людей «профессора Петрова», «чиновника Сидорова» и всех прочих, причем люди «Петрова», «Сидорова» и всех прочих тоже не лыком шиты и держат наготове чемоданы компромата на людей как «главврача Иванова», так и всех прочих «генералов от медицины», окромя собственного шефа (впрочем, наиболее дальновидные и на родимого шефа компромат имеют в заглавнике — на всякий пожарный).

Время от времени что-то из этого компромата — при надобности — пускается в ход. Кто зевнул и «подставился» — тех гонят в шею, судят и сажают на радость нашим СМИ, повествующим (по подсказке извне!) об очередных успехах операции «по борьбе с коррупцией в медицине». Хотя на деле одни (более удачливые) «скушали» других (менее удачливых), только и всего.

Но возможность «сесть» при таком раскладе существует практически у каждого (не исключая и министра). Именно этот фактор сдерживает и умеряет аппетиты, приходится соблюдать «приличия». И там, где можно взять «три торбы «зелени» (говоря условно), с оглядкой берут только одну.

К внутренней врачебной грызне и раздорам (врач врачу — волчище) добавляются сложные взаимоотношения медицинской мафии с прокурорской, судейской, налоговой, финансовой, политической и, разумеется, чисто уголовной. Тут тоже масса сложностей, противоборств, подводных течений и непримиримых противоречий, в результате чего эти взаимоотношения постоянно колеблются в диапазоне между «нежной дружбой» (какая тут дружба?) и жестокой враждой. Внешне проявляется это в том, что то правоохранители «наезжают» на кого-то могущественного от медицины, то кто-либо из могущественных «наезжает» на правоохранителей. Взрываются пиар-мины, а иногда свистят и вполне натуральные пули. Кто-то падает, кого-то уводят под конвоем, редуют врачебные ряды, а уцелевшие становятся втройне осторожнее (собственно говоря, только очень осторожные в этом зоопарке и выживают!), идет естественный внутренний отбор.

Но это — лишь одна сторона медали.

Другая ее сторона состоит в том, что и внутри группы (клана, стаи и т. п.) «вожак» не может разрешить своим подручным мздоимствовать вволю и бесконтрольно. Ибо это не только делает клан уязвимым перед сборщиками компромата из противоборствующих группировок, но и подрывает внутреннюю дисциплину в стае, лишая главаря множества возможностей по воздействию на своих людей. Он уже не может, не вправе жестко требовать исполнения своих указаний, ведь они сразу же скажут: «Постой, мы тебе бабки даем, а ты на нас же еще и наезжаешь?!» И в лучшем случае пошлют его на три буквы, а в худшем — сдадут правоохранителям.

Для любого главврача, скажем, наладить через своих зав. отделениями систему сбора податей с ординаторов — это как разъяренного тигра у себя дома держать. Некоторое время ты сможешь ужиться с ним на одной жилплощади, но рано или поздно он тебя обязательно сожрет! Так что ни копейки не возьмет главврач от своего подчиненного (если только он — не окончательное «лимпопо»). А совсем наоборот, на каждом совещании громгласно будет запрещать подчиненным заниматься поборами. И если кто-то на этом засветится и попадется, то без сожаления поперет главный врач из больницы любого, за действия которого, как начальник, он ответственен.

«Не смей брать!» Подразумевая: «Делайте, как и я, но только не светитесь...»

Виноват лишь тот, кто попался, а попадают (за редким исключением) лишь неумехи и неудачники, а таким в медицине не место. Из-за этого приходится затрачивать массу усилий, чтобы не только «зашибить» лишнюю копейку, но и «зашибить» ее так, чтобы лицемерное начальство имело основания ничего не заметить!.. А где ж найти на это силы и время, если проклятая работа отнимает их целиком?

Не поверите, но именно забота о здоровье населения сплошь и рядом мешает врачам всецело посвятить себя главному занятию — добыванию денег

«Левые» доходы нужны врачам еще и потому, что очень много денег уходит и на чисто «производственные» потребности. На подарки и те же «поляны» нужным людям, на аттестации, чтобы комиссию ублажить, дни рождения, юбилеи, поздравления начальников, больших и не очень — да много еще куда

Ну а сам... Сам тихонечко устроит свою жену, брата или свояка соучредителем в некую мед- или фармфирму или ремонтную артель и затем организует реконструкцию больницы с перевооружением медтехники и на вполне законных основаниях будет получать оттуда каждый месяц не то чтобы суперкрупный, но вполне достаточный для неголодной жизни доход. Или сдаст «пустующие» помещения больницы под магазины, аптеки, киоски. И даже если все вокруг будут знать, от кого главврач «кормится», то догадываться и быть способным доказать — это же две разные вещи! Никто ничего и не докажет (разве что компроматчики слишком уж подсуеются и расстараятся). И чем больше и активнее будет брать в свой карман товарищ главный, тем жестче и решительнее станет прессовать подчиненных, говоря им:

на прокорм себе и домочадцам. И не за «длинным долларом» гоняются большую часть времени, а бегают целыми днями вокруг какого-то «жиренького пациента» за долю малую. Авось что-то капнет для поддержки штанов.

И потом, не все для себя зарабатывают. «Левые» доходы нужны врачам еще и потому, что очень много денег уходит и на чисто «производственные» потребности. На подарки и те же «поляны» нужным людям, на аттестации, чтобы комиссию ублажить, дни рождения, юбилеи, поздравления начальников, больших и не очень — да много еще куда.

Из горздрава, администрации, санэпидстанции, да еще много откуда регулярно наведываются проверяющие комиссии, «трясут» больницу уже одним своим присутствием. При желании абсолютно в каждой больнице можно такого наскрести, что

все начальство придется гнать к чертовой бабушке. А начальство, известно, «выгоняться» на пенсию само никак не хочет (кто — фанат нашего врачебного ремесла и ничего иного делать не умеет, а кому просто боязно расстаться с местом у «кормушки», ведь если не сможет он больше доить «свои» фирмочки — погонят из соучредителей с превеликим удовольствием). Отсюда задача: проверяльщиков задобрить и от излишней их прыти предохраниться.

Что-то само начальство дает им из рук в руки и без свидетелей, но и личный состав как бы обязан вкладчину часть расходов взять на себя. И хорошо, если проверяющих двое-трое, ну а если комиссия комплексная и в ней 20–30 человек? Да в больничке расположились они дней на десять... И всем им надо организовать еду-питье, в кабак их сводить, культурную программу устроить и т. д.? Откуда средства на это взять?

Комичная ситуация, когда комиссию прислали именно для проверки, не занимаются ли в данной больничке поборами. И вот для того, чтобы эта комиссия сделала благоприятный вывод в духе «есть отдельные нарушения, но в целом все — нормалек!», именно поборами врачи и вынуждены были заниматься. Не на свою же смешную зарплату ревизоров ублажать. Вот в этом и есть проза жизни.

Хоть начальство и прикидывается ничего невидящим и незамечающим, но на деле оно прекрасно знает, кто из подчиненных мастак по «выбиванию» денег. И если ты в прошлом месяце, к примеру, удачно полечил «фирмача» и «состриг» с него энную сумму, а в этом месяце вдруг отказался участвовать в содержании очередной орды ревизоров, то кривятся в твою сторону отцы-начальники. Прямо в лоб они не спросят: «Почему не делишься «леваком»?», но этот вопрос будет немо читаться во всех их придириках, попреках, разносах.

Так что, либо «зашибай» большую деньгу и «отщипывай» от нее в больничной «общак», либо (есть и такие

«спецы») усердно лижи начальственные задницы, и на всех перекрестках превозноси свое непосредственное руководство (доброе слово и козе приятно). Ежедневно и ежечасно каждый из нас делает свой выбор — что кому ближе и милее. Но так, чтоб вообще ничего и при этом тебя держали в больничке — такого нет и не будет.

Чтоб больше не возвращаться к этой теме, скажу, что как по мне — так лучше, спокойнее, удобнее и безопаснее жить честно. Повысь мне зарплату до приличного уровня и плати ее регулярно, не вынуждай меня начальство и

выгоды, ради нее он пойдет на все, что угодно. Вплоть до того, что «мелочь по карманам тырить будет» и даже не поморщится.

«Честный врач», когда «на лапу» берет, старается так повернуть ситуацию, что это не он у клиента «бабки» выуживает, а клиент умоляет их от него принять в дар. «Честный врач» еще и поломается, не то чтобы цену себе набивает, пусть видит клиент, что не продается ему, как шалава, а оказывает ценную услугу, не упустив при этом и личной выгоды... Разница с «озимыми» — существеннейшая!

Как по мне — так лучше, спокойнее, удобнее и безопаснее жить честно. Повысь мне зарплату до приличного уровня и плати ее регулярно, не вынуждай меня начальство и обстоятельства делать «левые» траты — разве ж я бы взял с кого-то хоть копейку! Оно мне надо — унижаться и кланяться. Я же — врач, а не побирушка. Но приходится...

обстоятельства делать «левые» траты — фиг бы взял с кого-то хоть копейку! Оно мне надо — унижаться и кланяться. Я же — врач, а не побирушка. Но приходится...

Да, моя вина... Но и беда.

Есть две категории врачей — «честный врач» и «хапуга». «Честный врач» на различные нарушения и злоупотребления идет вынужденно, сплошь и рядом вопреки сложившимся обстоятельствам старается поступать соответственно своим принципам. В каждой конкретной ситуации самолично решает, будет ли иметь дело с этим вот человеком, возьмет ли (как вариант — потребует ли) с него деньги. Или же не возьмет, не воспользуется возможностью на нем «заработать», сделав для него все необходимое, но не взяв с него за это ни копейки.

А «хапуга», особенно из молодежи — этого сегодняшнего «озимого поколения, выбирающего Пепси» — гребет все подряд. Нельзя ему не «брать» от всех и каждого, основной стержень его жизни — поиски личной

На это же, кстати, тайно и рассчитывает государство, понимающее, что на врачебную зарплату не проживешь, и потому молчаливо одобряющее мой «подкорм» за счет части пациентов. Еще первый нарком здравоохранения сказал: «Хорошего врача народ прокормит, а плохие нам не нужны». Главное условие все то же — не попадаться! А кто попался — тот «козел», в «зону» его, да еще и в газетах заклеить как отщепенца.

Кроме того, врачебная мзда еще и хороший поводок. Чуть почувствовал доктор самостоятельность, проснулось в нем чувство собственной ценности и незаменимости... Бац! И статейка УК всегда под рукой. Так что мизерные зарплаты — хороший дополнительный стимул к дисциплине и круговому молчанию.

А теперь расскажу, как все эти общие принципы реализуются на практике.

В первые месяцы своей работы в больничке я ни от кого ничего не брал, лишь присматривался к общепринятым правилам. Ну а потом осмыслив

пределы мне по должности «негласно дозволенного», потихонечку начал «доить» своих пациентов. Не всех, разумеется, а лишь состоятельных. Замечу, речь идет о небольших суммах. На большее я не претендовал, понимая, что право на «жирный куш» в медицине надо заслужить. В нашей системе только до поры до времени тебе дают возможность делать что угодно (в разумных пределах, разумеется), но если уж за что-то взяли на тебя руководящие задницы — все, не слезут до конца, будут бить и в хвост, и в гриву, пока копыта не откинешь.

Был у нас один хирург, назовем его Х. Умным и образованным себя считал, и потому часто руководство критиковал — за глаза, конечно, и особенно, когда выпивши. А у нас кадры, известно, какие, настучать на товарища для многих за счастье. Ну и решило начальство его выпереть — в отместку. Уйти по-хорошему он наотрез отказался, придраться по работе к нему было трудно. К тому же он был из редкой касты «неберущих». Тогда установили за ним негласный контроль, рассчитывая на чем-нибудь поймать. В итоге таки поймали на том, что ночью, на Новый год, во внеслужбное время, он зашел в больницу с бутылкой водки. Да в больнице и причастился. Не сам, конечно, но сдали только его. Деться Х. уже было некуда — подал заявление «по собственному».

Из-за одной-единственной бутылки жизнь человеку поломать — это у нас запросто. Что другие в это же самое время пили и пьют по-черному и «левые» зашибают — это никому неинтересно (до поры до времени, разумеется), те ведь не «под прицелом»... Отсюда мораль — делаешь что-либо противозаконное или не делаешь при желании тебя все равно «съедят». Так лучше уж делать, но — осторожно, оберегаясь, зная время, место и меру всему.

Брать мзду тоже надо уметь, точнее говоря, надо уметь не принимать мзду во всех случаях, когда твоя безопасность не гарантирована на все сто, если не двести. А когда еще до

поступления в больницу клиент «бабки» тебе открытым текстом предлагает, то это тебе должно быть, как быку красная тряпка. Первая мысль: «Раз предлагает деньги — провоцирует». И зачастую выходит так: хотел человек себе лучше сделать, но в результате только подвел себя. Ни в коем случае нельзя принимать открыто впрямую предлагаемые тебе деньги от незнакомых. Тут тебе до тюрьмы — лишь крошечный шаг.

В последние годы приток «левых» в мой карман сильно сократился. И не только в мой, я ж не слепой — вижу

общую тенденцию. У моих коллег-врачей побочных доходов тоже стало намного меньше. Почему? За других расписываться не буду, скажу только о себе.

Пожалуй, основное — меньше стало возможностей «брать» и «хватать». Сегодня все доходные места давно поделены и переподделены, на всех их стало не хватать, в борьбе конкурентов победили сильнее (в данном случае — те, кто обладал должностями, возможностями и связями). Поднялись частные больницы, куда и переехали состоятельные пациенты. Что

КОМАНДА

Олена Панасовська, регіональний представник у Івано-Франківській області:

— Цікавий факт: колись спілкування людей на великих відстанях було ідеєю, примарною для втілення, а сьогодні — це буденна річ. Люди, які ще й досі не користуються, наприклад, телефоном, стали рідкісним явищем, такими собі індивідуалами з особливим поглядом на життя. Реалізація вищезгаданого ноу-хау у минулому не тільки гармонійно вписалася в нашу буденність, а й стала нормою життя у всьому світі.

Аналогічну тенденцію вбачаю й з проектом «Всеукраїнська експертна мережа». Особисто мене у проекті більш за все приваблює ідея загального майданчика для спілкування фахівців, де можна поділитися думками, почитати аналітичні матеріали і навести контакти з колегами з інших міст України та світу. Безперечно, такий проект значно розширює потенційні можливості для його учасників і закладає вже сьогодні основи нових технологій для групових комунікацій.

Але, спілкуючись з експертами, запрошуючи їх залучатися до роботи у Мережі, я дуже часто бачу в їхніх очах подив, нерозуміння і скептицизм. Ідея «фабрики думок» бачиться їм за обрієм, чимось неймовірним та ілюзорним. Періодично чую побажання не «літати у примарних мріях» і спуститися на Землю.

Когось з фахівців лякає статус експерта. Дивно, що пропрацювавши все своє життя у вузькій сфері, спеціаліст соромиться бути експертом своєї справи, вважає себе невартим такого титулу.

Зрозуміло, що для того, аби посіяне «зерно» проросло і дало свої плоди, необхідний час. Тому ми маємо ще дуже багато зробити для того, щоб в українського суспільства з'явився попит на інтелектуальні продукти, щоб фахівці відчули свою соціальну відповідальність та потребу в об'єднанні свого потенціалу, щоб колективний інтелект у віртуальному просторі перетворився на повсякденну реальність.

раньше имели десять ординаторов, сейчас получают два-три учредителя. В такой ситуации, что остается мне, рядовому хирургу?

Конкретный пример: еще пару лет назад полечил практически любого пациента, пришедшего на плановую операцию, и (если не зарываться и не наглет) имеешь себе на завтрак с обедом. А сейчас плановых больных (кроме пенсионеров и бомжей) в муниципальной хирургии вообще нет. Нормальные люди уже поняли, что лучше цивилизованно заплатить через кассовый аппарат в частной клинике, чем за все платить «черным налом» в государственной богадельне. Кстати, и цены сопоставимы.

Можно, конечно, демпинговать, почти задаром оперировать (курочка по зернышку клюет), но свои же коллеги скажут, дескать, «беспредельничаете, парниша» и подставят при удобном случае. Чтобы остальным цену не сбивал.

А жизнь — штука хитрая, появишься завтра у обиженных мною коллег хоть малейшая возможность кинуть мне подлянку — сомнут ведь они меня в два счета! Так что на «беспредел» ни я, ни мне подобные никогда не пойдут.

Так что «по-правильному» зашибить деньгу уже не удастся, кончилась прежняя лафа. На смену «дикому капитализму» приходит постепенно «цивилизованное буржуинство», и моя функция в нем — сопеть в две дырочки и горбатиться на нищенскую зарплату или пробиваться в частную клинику.

И последнее. Раньше я шел на определенный риск с верой, что в случае чего товарищи меня подстрахуют и вытащат из неприятностей, хотя бы из корпоративных соображений. «Сегодня — ты, а завтра — я, «отмажем» тебя сегодня — завтра и ты нас «отмажешь!» Короче, врач врачу был тогда друг, товарищ и поделник. Нынче — не то. Мои коллеги запуганы бесконечными междусобойчиками «все против всех». Заступись они за меня — и сами попадут «под пресс», оно им надо? Теперь лозунги дня — «Каждый сам за себя!» и «Ты влип — ты и выпутывай-

ся!» В медицине сегодня, как и в любой стае, больных, раненых и ослабевших — добивают!

Что касается начальства, то больше всего боится оно быть уличенным в собственных неблагоприятных делишках, практически у каждого рыльце в пушку и куча врагов, желающих тебя «скушать» и отнять твой сегмент «кормушки». Отсюда две задачи — как можно лучше замаскировать собственные несправедливые доходы (обычно это — соучредительство в ряде прибыльных фирм и частных предприятий) и как можно быстрее откеститься от своих попавшихся на мелком жульничестве подчиненных. Заступись начальство за них, могло б и само быть утянутым ко дну, а так, беспощадно расправившись с «взяточниками и коррупционными перерожденцами», наше руководство как бы доказывает, что уж само-то оно — ни-ни, сплошные честняги, ангелы.

Так что «залететь» сейчас за мздоимство на моем уровне — что грипп в общественном транспорте подхватить. Я иногда даже удивляюсь, почему у нас еще не все врачи уволены и брошены за решетку, материал-то на каждого сыщется. Но это, наверно, начальники просто побаиваются: посади они нас всех — кто же тогда работать будет? Вот поэтому только врачи и на свободе до сих пор.

Доходит до маразма. И деньги мне позарез нужны, а не беру, строю из себя херувима, и все только потому, что боюсь! Нет, без балды — это ж такая трагедия в душе, что никакими словами не передать.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

У Києві підвищиться якість медичного обслуговування?

20.10.06 | Олег Мусій

«Реформирование столичной медицины может быть проведено уже в этом году. Мэрия планирует «распустить» районные управления здравоохранения, которые подчинены местным администрациям...»

На базе районных управлений здравоохранения планируют создать медицинские территориальные объединения. Они будут подотчетны напрямую столичному Главному управлению здравоохранения...»

<http://www.podrobnosti.ua/power/local/2006/10/19/359048.html>

Чи покращить реорганізація якості медичного обслуговування в столиці?

Свій прогноз надав голова Громадської Ради МОЗ України, віцепрезидент Світової федерації українських лікарських товариств, голова Київського лікарського товариства **Олег Мусій:**

— На мій погляд, якщо таку реорганізацію буде запроваджено, нічого не зміниться: не покращиться і не погіршиться. Команда, яка прийшла до влади, намагається таким чином підігнати під себе фінанси, які виділяються на охорону здоров'я. Зараз їх розподілено по районних управліннях охорони здоров'я, по місцевих бюджетах. А після можливої реорганізації всі питання щодо розподілу коштів, закупівлі буде централізовано вирішувати одна людина.

Для хворих і простих лікарів в цій ситуації нічого не зміниться. Зміниться тільки для управлінців. Їх побільшає, а у влади з'явиться зайвий привід прибрати «неугодних» чиновників.

Всі реорганізації, проведені протягом п'ятнадцяти років під гаслом «Скорочення чиновників», призводили тільки до роздування штату управлінського апарату. Чим, наприклад, територіальні медичні об'єднання відрізняться від райздороввідділів? Нічим. Тільки підпорядкуванням, а, по суті, нічого не зміниться.

Це звичайний захід, який має на меті показати, що ведеться якась робота для покращення ситуації. Та насправді, на превеликий жаль, це звичайний перерозподіл влади.

31.07.06 | Олександр Бабушкін

Анализ деятельности МОЗ Украины с точки зрения буйного доктора

Коментарів (9)
Рейтинг матеріалу 10,0

Постоянно прослеживаю деятельность МОЗ Украины из доступных источников. Хочу поделиться своими впечатлениями.

ЕКСПЕРТ

**Бабушкін
Олександр
Аврамович**

Освіта: Одеський медичний інститут ім. М.І. Пірогова (1978)

Галузі експертності: Охорона здоров'я

МОЗ мне представляється таким себе ненаситним, полудремлющим МОНстром, сидящим на холме правого берега Дняпра, который, как кукловод, держит на ниточках управления в областях. Те, МОНстрята, в свою очередь так же манипулируют главврачами лечебных учреждений; а вокруг суетятся, напрягаются, копошатся медики в виде исхудалых муравьев-работяг. И вот этому МОНстру периодически подають поднос с сытными яствами (в т. ч. и кусочки от бюджетного пирога), он надкусывает их и швыряет вниз подчиненным. А муравьям от этого остаются жалкие огрызки. Поэтому последние ищут дополнительный корм для своего выживания. Иногда МОНстра будят, как Обломова, и говорят ему, чтобы он навел порядок, что-то сделал для оздоровления ситуации, ведь в стране растет заболеваемость (СПИД, туберкулез), население вымирает (до 20% вымерло население Черниговской области в 2004 г.) И он начинает «кипучую деятельность», не поднимая задницы с пригретого трона — пишутся, переписываются проекты, концепции, планы, программы, которые выполняются только на бумаге. За это время МОНстр и его заместители становятся докторами наук, академиками, получают

премии, звания, награды, подготавливают «теплые» места на случай отставки... (Кстати, как вы думаете, успеет ли нынешний министр Юрий Поляченко получить академика, ведь в Президиуме Академии наук быть простым профессором не солидно, или, например, уедет послом на Кубу без этого звания?) Проводятся съезды, конференции, симпозиумы, собирается медицинская элита, и им даются указания типа: нужно больше подписываться на газету «Ваше здоровье»; и приблизительно по таким параметрам проводится мониторинг их деятельности. Начинается очередное (уже 15 лет) выяснение причин неэффектив-

экономический и социальный эффект. Но в медицинскую практику ни одно из них не было внедрено. Научные разработки АМН не доходят не то что до районной, но даже до областной больницы. При этом десятки миллионов гривен направлены не на выполнение государственных целевых программ, а на приобретение оборудования и медикаментов для клиник. Причем это оборудование простаивает, потому что нет помещений для их монтажа. Всего бесполезно использовано из Государственного бюджета за 2003–2004 гг. почти 100 млн грн. Лидируя в мире по количеству медицинских научных кад-

Бесполезно использовано из Государственного бюджета

за 2003–2004 гг. почти 100 млн грн. Лидируя в мире

по количеству медицинских научных кадров,

Украина катастрофически теряет население, оно вымирает

ности системы здравоохранения Украины. И находят: мало денег, плохая ст. 49 Конституции, плохой депутатский корпус, не принимается закон о медстраховании, нужно еще потерпеть.... Все плохое... кроме их самих.

Тогда власти выделяют дополнительные средства на медицину, науку. И что мы имеем? Недавно Счетная палата проверила Академию медицинских наук Украины («У.К.» № 227). В системе АМН действуют 33 НИИ и три практические центры, в которых работают более 700 докторов и 1700 кандидатов. И это, не считая врачей и руководителей клиник, имеющих научные звания. За 2003–2005 гг. они предложили тысячи новых методов, разработок, которые должны были дать клинический,

Украина катастрофически теряет население, оно вымирает; у нас наибольший рост заболеваемости на ВИЧ/СПИД, туберкулез и пр. Одновременно Верховная Рада отменила все налоги для академиков, посчитав, что они вносят неопределимый вклад для страны, в т. ч. и для здоровья населения.

Периодическая смена министров не нарушает покоя МОНстра-монополиста. Растущее количество обращений граждан с жалобами на неудовлетворительную деятельность министерства и всей системы здравоохранения только регистрируется как самим МОНстром, так и властью. А какие обещания дают, да на каком уровне! Но они остаются на бумаге. А ведь всем известно, что основным критерием качест-

ва роботи являється состояние здоровья населения и отсутствие жалоб на деятельность учреждений здравоохранения. Здоровые инициативы снизу или игнорируются, или подавляются админресурсом. Эффективные пилотные проекты так и летают в небесах, не спускаясь на грешную землю. Считается, что нельзя беспокоить МОНстра. А он все жиреет и жиреет. В Англии на 58 млн населения министерских чиновников всего 12 человек (дерматовенерологов — 300). А у нас на 47 млн... (дерматовенерологов — 4500)? Все кандидаты на предвыборных гонках обещают сократить количество чиновников, а некоторые — даже лишит научных степеней тех, кто получил их, работая на административных должностях. Но 40%-ное количество их так и остается незыблемым. Ну а как же иначе? Ведь избранным нужно готовить проекты очередных законов, постановлений, указов, распоряжений, приказов, проводить семинары, совещания, проверки, анализы деятельности, составлять стандарты, распределять, награждать, контролировать все и всех... Ну а остальным остается оказывать медицинскую помощь, услуги населению без утвержденных стандартов, без цивилизованных законов, постановлений..., но с уймой отчетов, ведением бесполезной документации.

У некоторых муравьев иногда возникает желание вырваться из пут МОНстра и начать жизнь достойную. Но не тут то было. Для МОНстра и его окружения тот, кто вырвался из стада, становится изгоем. Уходя на пенсию за выслугой лет, врач не имеет права работать в медицине до достижения пенсионного возраста. А медицинские профсоюзы и в ус не дуют по такому бесправию, тогда как в органах правопоряд-

ка этот вариант возможен. Правда, профсоюзы — карманные опричники МОНстра — раз в году активизируют свою деятельность: привозят немного медиков в столицу на пару часов, чтобы постояли возле Кабмина. Но почему-то эта акция, обычно заканчивающаяся шикарнейшей за профсоюзные деньги, проводится перед очередными их перевыборами. А как бы хотелось многим узнать: сколько здравниц после развала Союза были отданы в аренду, перепроданы профсоюзами, сколько народных денежек было выручено, и куда они делись?

Для получения лицензии на частную практику созданы такие коррупционные, по сути, чиновничье-бюрократические преграды, что не каждый доктор сможет их проплатить и преодолеть. Наконец-то в плане организационных мероприятий МОНстра на 2006 г. в п. 8.8 еще и записано: «Забезпечити підготовку висновків щодо можливості видачі ліцензій на здійснення медичної практики відповідно до кваліфікаційних вимог ліцензійних умов». Напомню подразделению МОНстра — департаменту кадрової політики, що еще в начале 2002 г. «стосовно усунення Міністерством охорони здоров'я України порушень законодавства у сфері ліцензування медичної практики, Держпідприємництвом було визначено невідповідність деяких вимог ліцензійних умов положенням Конституції України (ч. 3 ст. 22, 42 Конституції), Закону України «Про власність» (ч. 4 і 5 ст. 2 Закону), а також Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». (Кстати, экс-министр МОЗ Виталий Москаленко, который подписывал тот приказ о лицензионных условиях, да еще и с такими нарушениями, так и не отве-

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Олександр

Бойко, хірург,
юрист, спеціаліст з медичного права (м. Київ):

— Проект

ВЭС — это необходимое направление, хотя о результатах говорить пока рано. Но самое главное — это появление толчка, волны, которая даст потом резонанс, необходимый для изменений в обществе.

тил перед законом.) А затем «Наказом Держпідприємництва та Міністерства охорони здоров'я України від 15.02.2002 № 23/57 було затверджено зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики. Згідно до абзацу другого пункту 2.2.1. Ліцензійних умов відповідність спеціальним освітнім та кваліфікаційним вимогам може засвідчуватись: 1) дипломом державного зразка про медичну освіту; 2) сертифікатом лікаря-спеціаліста...; 3) посвідченням про категорію...; 4) свідоцтвом про проходження підвищення кваліфікації та перепідготовки молодших медичних та фармацевтичних працівників...; 5) документом, що підтверджує стаж роботи за спеціальністю на момент подачі заяви (копія трудової книжки з наявністю даних за останні п'ять років або виписка з неї. Отже, для того щоб засвідчити відповідність спеціальним освітнім та кваліфікаційним вимогам достатньо одного з перелічених документів». А вот пункт 12 Постановления Кабмина

ДУМКА ЕКСПЕРТА

Василь Федорчук, лікар-терапевт (м. Івано-Франківськ):
— Портал «Всеукраїнська експертна мережа» став для мене антидепресантом, киснем, адреналіном. Він повернув віру у IQ моїх співвітчизників.

№ 756 от 04.07.2001 г., который соответствует старым Лицензионным условиям, до сих пор так и не был изменен. Ну почему доктору не выдать лицензию, если он предоставит диплом и один из документов, подтвержда-

ответственность за оказание медпомощи на лечебные учреждения с функцией самоуправления, то результат был бы только положительный. Рынок и конкуренция расставят все точки над і. В этих случаях необходимо низко поклониться нашим многострадальным докторам, которые в таких мерзопакостных условиях героически выполняют свой профессиональный долг. Вот если бы еще и в министерстве появились такие мужественные, порядочные, смелые, требовательные, ответственные, умные и целеустремленные личности, разбудили бы МОНстра, вот тогда бы и возродилась наша отечественная медицина. Неужели в Украине не осталось ни одного Петра Аркадиевича Столыпина?

Если бы министерских и управленческих чиновников отправить в годичный отпуск, возложив всю ответственность за оказание медпомощи на лечебные учреждения с функцией самоуправления, то результат был бы только положительный

***

дающих, что он не рыжий? Повидимому, МОНстр еще и рабовладелец, но рассеянный. За последние 15 лет даже реестра своих подданных-врачей МОНстр не соизволил составить. Двойные стандарты дают возможность двойного толкования, а это в свою очередь является питательной средой для коррупции. Это и есть дополнительный источник для подкармливания МОНстра.

Как ни странно, но, несмотря на дрему МОНстра и беспредел некоторых чиновников, наша медицина не развалилась, функционирует; причем иногда даже очень неплохо. Полагаю, что если бы министерских и управленческих чиновников отправить в годичный отпуск, возложив всю

Коментарі

1 | 31.07.06 | Гість

Хуже всего то, что ответственность за реформирование системы здравоохранения несут сами чиновники. Естественно, они не станут сами себя упразднять. Это замкнутый круг, и появление отдельных мужественных личностей среди МОНстров не решит проблему — или они быстро ассимилируются, или система их поглотит. Может, стоит изучить опыт более благополучных стран? Както же они добились нынешних результатов?

4 | 31.07.06 | Гість**МОЗ — МОНстр**

Полагаю, что наши многострадальные медики выживают

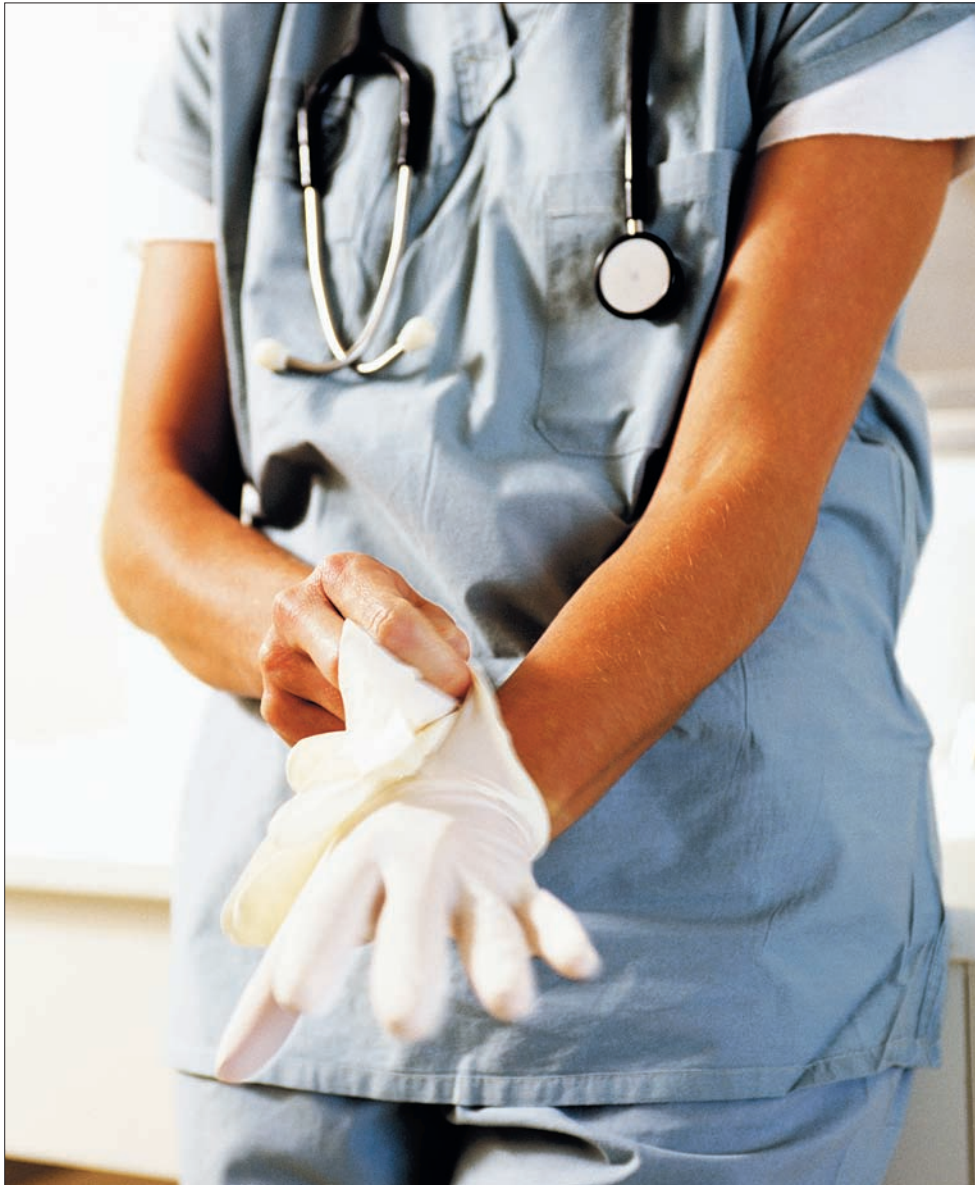
не благодаря МОНстру, а, скорее, вопреки. МОНстр и его приближенные это хорошо понимают, но ничего практически не делают, руководствуясь принципом: я закрываю глаза на ваши поступки, но и вы не спрашивайте у начальника — почему я начальник?

8 | 08.08.06 | Гість**Законы без обеспечения выполнения**

Работая в благотворительной организации, я рассказываю людям, живущим с ВИЧ, о правах, написанных на бумаге. Только государство не может обеспечить их выполнение. А под «обстрел» попадают доктора, младший медперсонал. Права одного человека коррелируют с обязанностями другого по их общему соглашению. Сюда же постоянно привносят морализаторство, порождая тем самым виктимизацию. Мне представляется интересным равноправие всех заболеваний. Медицина — наука о здоровье человека, а не наука о лечении болезней. Пока эффективность лечения будет считаться по койко-местам или количеству принятых пациентов, говорить об изменениях преждевременно.

Благодарю Александра Бабушкина за содержание публикации. Правительство решило сейчас лицензировать и деятельность НПО, которые финансируются не бюджетными средствами. Откуда такая прыть? Опять проверки, контроль, зависимость по определению независимых организаций от государственных чиновников. Интересна точка зрения по этому вопросу экспертов и гостей. Ведь вам, наверное, приходилось работать с сотрудниками НПО? Благодарю за возможность обозначить свою точку зрения.

Беяева Ольга Владимировна

14.03.06 | Олександр Шуляк

Пропозиції щодо реформування медичної післядипломної освіти в Україні

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

1 Блок

- Після закінчення університету 2–3 роки загальної терапії або загальної хірургії (**базова підготовка**)

- На хірургічні спеціальності державне замовлення + максимум 10% на основі платної підготовки (10% на контрактній основі)

- Після закінчення базової підготовки вузька спеціалізація на конкурсній основі (залучати іноземних фахівців з метою запобігання корупції) — **4–6 років**

- Після вузької спеціалізації робота за державним розподілом (**3–10 років**)

2 Блок

- Для країни потрібно 5–20 фахівців з вузької спеціальності на рік і не більше, але якість їхньої підготовки має відповідати європейському рівню (європейським стандартам)

- В одну клініку приймати на рік 1 резидента, як виняток 2 (**за 5 років буде 5 резидентів на базі - це максимум**)

- Визначити клініки, які можуть готувати висококласні (висококваліфіковані) кадри (5–10 з кожної вузької спеціальності)

- Пропоную доповнити наказ МОЗ України № 174 від 05.07.97, який мав би регламентувати діяльність клінічних установ, але реально не працює. Визначити в наказі пріоритет **навчального процесу**, в таких клініках керівниками насправді мають бути завідувачі кафедр і вони повинні нести персональну відповідальність за підготовку фахівців разом із головними лікарями. Завідувачі відділень мають бути чітко підпорядковані керівникові клініки.

- А сьогодні головні лікарі та завідувачі відділень не тільки абсолютно не займаються цим питанням, але й відверто блокують підготовку спеціалістів.

3 Блок

- За період проходження резидентами базової підготовки (2–3 роки) пропоную не скорочувати викладачів вузів, які проводили навчання інтернів, а значно підвищити якість викладачів (2–4) в обраних клініках:

1. Черговість стажування за кордоном із практикуванням у вітчизняних клініках. Це можна зробити за наступною схемою: 2–3 місяці стажування чергуються із запровадженням вивчених методик у практику на базі вітчизняних клінік.

2. На даному етапі оптимальним вважаю залучення наступних країн: Польща, Чехія, Угорщина, Німеччина, Австрія. Саме сьогодні вони із задоволенням допоможуть нам у підготовці викладачів. Причому необхідно широко залучати викладачів до лікувальної практичної роботи (операції) в цих країнах.

Для цього необхідно отримати дозволу Міністерств охорони здоров'я цих країн.

3. Візити закордонних спеціалістів (які рекомендовані Європейською асоціацією з даної спеціальності) впродовж 7–14 днів до України (з визначенням дати наступного візиту через 3 місяці) з метою здійснення контролю за діяльністю осіб, що проходили стажування, з впровадження засвоєних методик.

4. Бажано домовитися про отримання європейських сертифікатів для викладачів після успішного закінчення стажувань, що дасть можливість у майбутньому боротися за визнання вітчизняних сертифікатів у Європі.

- Скоротити кількість годин на 1 ставку викладача до 120–150 годин на рік

- За 1 викладачем закріплювати 1 або 2 (двох) резидентів, **але в навчальному процесі має бути задіяна вся клініка.**

4 Блок

- Передбачити адміністративну відповідальність керівників клінік за неналежну підготовку фахівців (звільнення з посади). Керівники таких закладів повинні бути наділені правами, що давали б їм можливість застосування заходів впливу та безпосереднього втручання в процес навчання, підготовки та освоєння навиків і вмій майбутніми фахівцями, і водночас нести персональну відповідальність за незабезпечення належного рівня навчання та підготовки майбутніх фахівців.

- Іспити проводити за **європейськими вимогами:**

ЕКСПЕРТ

**Шуляк
Олександр
Владиславович**

Науковий ступінь: Доктор медичних наук

Наукове звання: Професор

Місце роботи: Професор кафедри урології Львівського медичного університету ім. Данила Галицького

Галузі експертності: Охорона здоров'я

- 1. Тестовий уніфікований іспит Європейської асоціації вузької спеціальності

- 2. Іспит в клініці, де навчається резидент

- 3. Іспит в іншій сертифікованій для підготовки резидентів клініці, керівник якої буде так само підписувати сертифікат спеціаліста (бакалавра) та нести все життя персональну відповідальність за даного резидента

- Можна долучати для оцінки навчання, особливо в перші роки, фахівців із інших країн або проводити іспити за кордоном.

- Контроль за виконанням покласти не тільки на ректорів вузів, які практично не впливають на управління охороною здоров'я, а й персонально на начальників управлінь охороною здоров'я облдержадміністрацій. І дуже жорстко контролювати їхню діяльність (контроль МОЗ України, облдержадміністрацій).

- Результат можна отримати лише через 8–12 років, коли ці фахівці почнуть працювати

- До того часу ліквідувати лікарські категорії та атестації

- Залишити обов'язковим проходження підвищення кваліфікації фахівців у формі начитки лекцій у вузах (10 днів на 2–3 роки), з обов'язковим висвітленням проблемних ситуацій в окремо обраних галузях медицини, що входить до обов'язку кафедр.

Сервіс «Запитання експерту»

Сервіс «Запитання експерту» з'явився на порталі ВЕМ у серпні 2006 року. Протягом 4 місяців його роботи у інтерактивному режимі експертам було поставлено 40 запитань. Відповіді від експертів отримали 15 запитувачів.

Цей сервіс ще тільки почав розвертатися. Але його потенціал важко переоцінити. Інтерактивні експертні консультації можуть стати у пригоді колегам-експертам, молодим фахівцям, журналістам.

Запитання до експерта

04.12.06 | Запитання ставить Сергій Худолій

Олегу Петровичу! Які вірогідні сценарії зі зміною вартості акцій «Укртелекому» ви вбачаєте? Взагалі, які акції привабливі у світі запланованих об'єктів для приватизації?

Відповідь

Здравствуйте, Сергей! В этом году в начале мая акции ОАО «Укртелеком» уже торговались по цене в 1,15–1,2 грн за одну акцию. Текущая их стоимость в ПФТС 0,87–0,88 грн за акцию или на 25% дешевле, чем была полгода назад. По нашим оценкам, если в следующем году приватизация эмитента все-таки состоится либо будет близка к заключительному этапу, рыночной стоимости акций будет вполне по силам преодолеть новую психологическую отметку в 1,3 грн за акцию, а может, и достигнуть цены в 1,5 грн. Правда, для того чтобы акции торговались по ценам в 1,5 грн, необходимо, чтобы приватизация украинского монополиста фиксированной связи действительно осуществлялась прозрачно и на конкурентных принципах, а сам эмитент к продаже не потерял свою финансовую состоятельность. Что касается других объектов приватизации, то, на мой взгляд, спросом будут пользоваться практически все предприятия, продукция которых востребована на рынке и которые имеют возможность постоянно генерировать денежные потоки. Это прежде всего предприятия электроэнергетики, Укрнафта, Одесский

припортовый завод и т. д. Если на продажу будет выставлен Луганскотепловоз, на мой взгляд, акции данного эмитента также будут популярны как на фондовом рынке, так и у стратегических покупателей. Потенциал у данного предприятия действительно очень большой, поэтому если конкурс или аукцион состоится, а условия участия будут открытыми и доступными, цена на акции вполне сможет вырасти в 2–3 раза от их текущей рыночной стоимости (в настоящее время их цена в ПФТС — 2 грн за акцию). С уважением, Олег Мorkва.

13.10.06 | Запитання ставить Сергій Курган

Добрый день! Меня зовут Сергей Курган. Я журналист газеты «Факты». Меня интересует сотрудничество в плане получения комментариев по вопросам, связанным с энергетикой. Но касающихся непосредственно населения. В частности, сейчас меня интересуют мнения специалистов по поводу возможной дифференциации тарифов на газ для отопления. Если возможно сотрудничество, то большая просьба сообщить мне об этом, дать контакты, и я свяжусь с вами.

Відповідь

Дифференциация тарифов — это очень важный вопрос как для украинского общества, так и для правительства, учитывая настроения людей и существующие коррупционные схемы. На сотрудничество согласна, учитывая важность такой информации для читателей.

10.11.06 | Запитання ставить Сергій Курган

Отныне украинцы не могут самостоятельно обогревать свои квартиры. Запрет на установку автономного отопления был озвучен вице-премьер-министром Владимиром Рыбаком.

По словам Рыбака, в Украине нет законодательной базы и выводов СЭС, которые регулировали бы самостоятельный обогрев жилья.

ЕКСПЕРТ

**Мorkва
Олег
Петрович**

E-mail:

o_morkva@experts.net.ua

Дата народження: 11 березня

Місце проживання: Київ

Освіта: Вища

Професійна галузь: Фінансова діяльність

ВНЗ: Київський національний економічний університет (1996)

Спеціалізація в ВНЗ: Менеджмент інформаційної діяльності

Науковий ступінь: Магістр з інформаційних систем в економіці

Місце роботи: Компанія по управлінню активами «Інеко-Інвест»

Посада: Генеральний директор

Сайт: www.ineko-invest.com

Галузі експертності: економіка та фінанси, фондовий ринок

«Индивидуальные котлы могут создавать чрезвычайные ситуации, вредить здоровью соседей и перегружать системы газоснабжения жилых домов», — говорит вице-премьер.

Рыбак также отметил, что установление автономного отопления в Украине происходит хаотически и преимущественно за взятки. Поэтому пока специалисты не разберутся в ситуации, его временно прекратят.

«Завтра люди отравятся, завтра произойдет взрыв — и все будут в стороне, такого заключения нет», — сказал Рыбак.

ПЕРСОНАЛІИ

**Митько
Лідія
Олексіївна****Е-mail:** l_mytko@experts.net.ua**Дата народження** 2 березня**Місце проживання:** Київ**Освіта:** Вища**Професійна галузь:** Наукова діяльність**ВНЗ:** Київський державний університет ім. Т. Шевченка (1976)**Спеціалізація в ВНЗ:** Обчислювальна математика**Науковий ступінь:** Кандидат фізико-математичних наук**Наукове звання:** Старший науковий співробітник**Місце роботи:** Інститут проблем моделювання в енергетиці НАН України**Посада:** Директор Інституту гуманітарного розвитку та освітніх технологій**Сайт:** www.ipme.kiev.ua**Публікації:** Понад 50, авторське право на структурування навчальної інформації**Проекти:** Наукові проекти в галузі енергетики, екології та енергозбереження, «Телетестинг 1998–2002» — тестування знань, «Освіта для сталого розвитку» (в рамках проекту «Київ 2003»), науково-дослідні проекти із створення програмних педагогічних засобів**Галузі експертності:** Промисловість та енергетика, сільське господарство, екологія та природні ресурси, освіта, ІТ, Інтернет, телекомунікації

Вице-премьер принял решение созвать межведомственную комиссию, которая в течение двух месяцев должна проверить все факты хаотичного установления газовых котлов в квартирах украинцев и приостановить их работу. Например, в Симферополе на минувших выходных, когда среднесуточная температура понижалась до минус 1–5 °С, не отапливались многоэтажки нескольких спальных районов города. В Крымтеплокоммунэнерго жителям замерзающих домов отвечали, что центральное отопление отключено, потому что в симферопольской мэрии до выходных не успели подписать постановление о начале отопительного сезона.

А теперь по сути. Насколько выгоднее установка автономного отопления в квартире? Можно на примере обычной двухкомнатной квартиры площадью 50 м².

Відповідь

Как правило, при расчете мощностей для отопления жилья расчеты делают, исходя из того, что для отопления 1 м² необходимо осуществлять затраты, равные 100 Вт. Таким образом, для отопления 50 м² необходимо иметь мощности, равные 5 кВт. Тогда максимальные затраты в сутки составят 5 кВт × 24 часа = 120 кВт. Если иметь электрические обогреватели, то максимальная стоимость отопления в сутки в этом случае составит около 29 грн. Это при непрерывном включении, которое может наблюдаться только в лютые морозы. В реальности обогрев может составить в сутки около 60–70 кВт и меньше.

В случае водяного отопления мощность батарей рассчитывается подобным образом. Для природного газа среднее значение низшей теплоты одного кубического метра газа — около 9 кВт/час. КПД газовых котлов колеблется от 52 до 92%. Таким образом, расход газа в сутки — от 14–26 м³. Если рассматривать отопление газовыми приборами, то расходы за месяц могут колебаться от 200 до 800 кубов газа, в зависимости от параметров газовых прибо-

ров, а также конструкции жилища. Установка надежного автономного отопления обойдется жильцам от 500 грн до 15–20 тыс. грн, в зависимости от вида отопления, стоимости проектов и оборудования.

Практически, автономное отопление при строительстве нашего жилья в многоквартирных домах не предусматривалось. Исключением могут быть только проекты, не рассчитанные на централизованные системы отопления. А это значит, что при строительстве жилья электрические и газовые сети монтировались с учетом значительно меньших нагрузок. На практике это означает, что повсеместное переключение на электрические обогреватели может привести к аварийным ситуациям в электроснабжении, включая отключения и пожары. Газовые сети тоже рассчитаны на небольшие объемы газа, поэтому вполне естественная ситуация с падением давления и невозможностью эксплуатации газового оборудования. При установке индивидуальных газовых котлов возникают новые проблемы безопасности жилья.

Уже поэтому установка автономного отопления в каждой квартире в многоэтажках — под большим вопросом.

10.11.06 | Запитання ставить Сергій Курган

Какие положительные и отрицательные стороны автономного отопления? С точки зрения материальной, технической и экологической.

Відповідь

О материальной и технической стороне автономного отопления шел разговор выше. А вот экологическая сторона автономного отопления в последнее время очень часто обсуждается.

Еще в советские времена, когда начали активно работать экологические организации, на правительственном уровне было принято решение о переводе на газ большинства энергетических предприятий. Такой подход сводился к тому, что сжигание газа менее загрязняет окружающую среду по сравнению с другими видами топлива и стоимость техно-

логического оборудования более низкая. Население привыкло использовать газ и не очень задумывается о вреде побочных продуктов его сгорания. Если сжигать природный газ, то загрязнение окружающей среды происходит за счет оксидов азота (NO, NO₂), оксида углерода (CO) и бензапирена (C₂₀H₁₂). В случае сжигания твердого и жидкого топлива имеем загрязнения за счет оксидов серы (SO₂, SO₃) и золы.

Если рассматривать автономное отопление через установку автономных газовых котлов, то следует говорить об экологических рисках для населения. Понятие экологического риска связывают с вероятностью возникновения отрицательных изменений окружающей среды или последствий этих изменений, возникающих вследствие отрицательного антропогенного воздействия на окружающую среду. Экологический риск здесь рассматривается как мера экологической опасности. Желательно связывать экологические риски с экономическими рисками, т. е. оценить жизнь человека через финансовую составляющую. Но в Украине такой оценки нет, поэтому существуют нормы на уровень загрязнения, так называемые предельно допустимые концентрации для вредных веществ. В современных квартирах существует вентиляция, которая не может использоваться в качестве дымоходов. В этой ситуации используются котлы парапетного типа. В таких котлах через проем в наружной стене осуществляется забор воздуха и выброс продуктов сгорания и системы очистки выбросов фактически отсутствуют. Поэтому от таких выбросов повышается уровень загрязнения окружающей среды вокруг жилых домов, но окончательных выводов по этому вопросу еще нет.

В последние десятилетия на многих энергетических предприятиях, благодаря технологическим мероприятиям, уменьшается количества выбросов, и эти выбросы можно контролировать. Поэтому вопрос о том, какая должна быть структура энергообеспечения того или иного объекта,

требует отдельного обсуждения. Ибо мы можем меньше платить за отопление, но значительно больше тратить средств на лекарства.

10.11.06 | Запитання ставить Сергій Курган

Насколько я знаю, местные власти не особо стремятся выдавать разрешения на установку котлов. С чем это связано?

Відповідь

Для отопления используют котлы, работающие на газе, жидком или твердом топливе, а также электрические. Для установки индивидуального котла собственники квартиры решают вопрос об отключении централизованного отопления. И здесь существует громадная проблема, связанная с существующей системой предоставления коммунальных услуг. Все дело в том, что для подведения горячей воды для систем отопления в квартиры существуют коммуникации — системы трубопроводов, через которые подается горячая вода с котельных. При этом расстояния, на которые подается горячая вода, — довольно значительные, и это сопровождается потерями тепла, что, естественно, сказывается на стоимости отопления. Если эти потери делить на 100 квартир или на десять, то уже появляется большая разница в оплате. При этом следует учитывать стоимость обслуживания этих сетей.

Возникает вопрос об отключении от централизованного отопления, которое практически невозможно в силу конструктивных особенностей. Например, если отключить квартиру на 2-м этаже 5-этажного дома, то можно отключить только батареи, а стояки остаются, и, следовательно, тепло от них идет на обогрев квартиры на 2-м этаже, но платят за этот, пусть незначительный, обогрев те, кто остался на централизованном отоплении.

Второй аспект. Автономное отопление ставят, как правило, не самые бедные. Поэтому в этой ситуации за централизованное отопление будут платить менее обеспеченные. А в результате — ситуация в коммунальной сфере только ухудшится.

В очень сложной ситуации находится

сегодня правительство и местные власти. Если рассматривать энергетическую систему Украины, были проданы основные энергетические сети, которые могли приносить доход без вложения громадных капитальных вложений, а осталась коммунальная сфера в худшем состоянии. Вся приватизация под эгидой ваучеров прошла в параллель с обесцениванием, когда предприятия, стоимость которых оценивалась десятками и сотнями тысяч рублей, покупались за суммы, эквивалентные тысячам долларов. А ведь стоимость ваучеров никто не пересматривал, а, следовательно, дальнейшие небольшие вложения в эти предприятия небольших сумм фактически сводили к нулю стоимость народного имущества.

Найти правильное решение сегодня в коммунальной сфере очень важно. Поэтому необходимо привлечь науку для моделирования ситуаций, в зависимости от предполагаемого решения, всенародных обсуждений принятых решений, как на «круглых столах», так и в прессе. При этом должны быть задействованы механизмы энергосбережения, и эти механизмы должны быть выгодны населению и необременительны для коммунальной сферы. Без местных властей эту проблему не решить, как и не решить ее без органов самоуправления.

Ситуация сегодня такова, что требует переосмысления подходов населения к получаемым услугам и к их оплате. Поэтому только заключение договоров на получаемые услуги, привнесение кредитования со стороны банков на оплату этих услуг, привлечение субсидий для малоимущих со стороны бюджета через заключенные договора, а также внесение изменений в законодательство, которое позволит расширить круг поставщиков энергии, поможет улучшить ситуацию в коммунальной сфере.

Поэтому с мнением вице-премьер министра Владимира Рыбака в сегодняшней ситуации следует согласиться, не говоря уже об экологических аспектах.

15.06.06 | ВЕМ

Проект: Опитування «Код да Вінчі» як дзеркало демократії»

Коментарів (2)

Рейтинг матеріалу 10,0

Життя вчить нас: не все те економіка, що є політикою. Політичними стають питання морального й духовного життя суспільства остільки, оскільки держава бере на себе роль її регулятора.

Найгучніший всесвітній скандал останнього часу пов'язаний з екранізацією роману Дена Брауна «Код да Вінчі».

Яке право є вищим: право людини на вільну творчість, право людини на вільне поширення будь-якої інформації й трактування будь-яких подій — або ж право людини на захист своїх релігійних почуттів, моральних принципів?

Сьогодні про це говорять і сперечаються всі, навіть ті, хто не читав книгу й не дивився фільм. Католицькі й православні священники однаково негативно ставляться до роману і його екранізації. У сусідній з нами Білорусі «Код да Вінчі» заборонений до показу — але книгу продовжують продавати навіть у державних книгарнях.

В Україні фільм до показу не заборонений.

Один із напрямків діяльності Всеукраїнської експертної мере-

жі — суспільні відносини. Темою дискусій у рамках напрямку може стати обговорення національних, конфесійних, культурно-історичних і філософських питань буття. Включаючи осмислення поняття волі, відповідальності, моральності.

От чому ми почали на сторінках порталу опитування «Код да Вінчі» як дзеркало демократії», присвячене не стільки екранізації роману Брауна, скільки реакції на цю подію світової громадськості, в тому числі — в Україні.

***

КОМЕНТАРІ ЕКСПЕРТІВ

Володимир Білецький, доктор технічних наук, професор Донецького національного технічного університету, шеф-редактор аналітично-інформаційного журналу «Схід»:

— На мій погляд, ажіотаж на-

вколо фільму однозначно не є адекватним його якості.

Художній рівень «Коду да Вінчі» не є якимось відкриттям чи досягненням. Секрет його популярності полягає в тому, що всіх приваблюють дійові особи, біблійський контекст.

Надмірна зацікавленість предметом культу будь-якої релігії, чи то християнство, чи то буддизм, входить в колізію з етикою. Опоненти тієї чи іншої релігії вишукватимуть певні контексти, якийсь зиск, і на цьому тлі можуть виникнути конфесійні конфлікти.

Мені здається, питання етичності «Коду да Вінчі» слід розглядати, в першу чергу, в контексті небезпеки. Ми маємо певні обмеження. Існують етичні норми, рамки, в яких ми живемо. Є певні речі, які ми називаємо «святими» і яких ми не торкаємось. Свобода — це не

Експертні оцінки щодо демонстрації фільму «Код да Вінчі»

Мотиви експертів ВЕМ щодо вільної демонстрації фільму в абсолютних значеннях			
Відповіді «ЗА»	57	Відповіді «ПРОТИ»	13
Україна — демократична держава, в якій шанується право людини на особисту точку зору	24	Сюжет фільму не має нічого спільного з історичною істиною	7
Цей фільм — звичайний детектив, про нього незабаром забудуть	14	Це твір, що руйнує суспільну мораль	3
Україна — світська держава, в якій священники не мають права нав'язувати свою волю суспільству	11	Це ображає почуття віруючих	2
Питання християнської міфології не мають відношення до моральності	8	Це просто слабкий фільм, невартий суспільної уваги	1
Мотиви експертів ВЕМ щодо вільної демонстрації фільму у відносних значеннях			
Відповіді «ЗА»	81%	Відповіді «ПРОТИ»	19%
Україна — демократична держава, в якій шанується право людини на особисту точку зору	34%	Сюжет фільму не має нічого спільного з історичною істиною	10%
Цей фільм - звичайний детектив, про нього незабаром забудуть	20%	Це твір, що руйнує суспільну мораль	4%
Україна — світська держава, в якій священники не мають права нав'язувати свою волю суспільству	16%	Це ображає почуття віруючих	3%
Питання християнської міфології не мають відношення до моральності	11%	Це просто слабкий фільм, невартий суспільної уваги	1%

вседозволеність. Ми не можемо бути відірваними від системи координат, в якій живемо, яка нас породила, від цивілізаційних цінностей попередніх цивілізацій.

Безумовно, в таких творах як «Код да Вінчі» для суспільства криється певна небезпека, небезпека втрати святині. Але її не можна уникнути, прийнявши якийсь закон. Для вирішення цього питання необхідна загальна громадська думка, яка б не вітала ту чи іншу свободу творчості. Не треба вивішувати напоказ чіюсь брудну білизну, інтимні подробиці життя осіб, які є предметом культу. Це тонка матерія, і в ній просто так не можна будувати пригодницькі чи історичні романи.

Ніхто не може точно визначити, де саме слід провести «демаркаційну лінію». Як представник точних наук я би вітав «кодекс заборон» щодо тем, яких не можна торкатися. Ці теми були б «заборонені» не законом, а громадською думкою. Я маю на увазі певну саморегуляцію суспільства. Зрозуміло, що саморегуляція притаманна розвиненим країнам. Якщо ми звернемося до нашої української історії, на простих житейських прикладах можна зрозуміти, що завжди існували певні елементи, які регулювали відношення простого люду до того чи іншого факту. Хто сьогодні повинен виступити зі своєю реакцією на цей фільм, роз'яснити, розказати?

У нашому суспільстві, яке знаходиться на етапі становлення, цю регуляцію мають здійснювати певні речники, науковці, філософи, авторитетні люди, до думки яких прислухаються. Врешті-решт ми отримуємо потрібний суспільний ефект, якого не буде, якщо підемо шляхом формальної заборони.

Я пропоную йти шляхом виховання нації.

Людмила Томилович, кандидат історичних наук, доцент Київського славістичного університету:

— Результати експертного опроса вполне закономерны. «Код да Винчи» Дэна Брауна — это попытка пересмотреть устоявшиеся ценности. Но она не воспринимается как кощунство, поскольку христианство возникло не на почве европейской или древнерусской культуры. Крещение Киевской Руси не было одномоментным актом, христианство проникало в

Яке право є вищим: право людини на вільну творчість, право людини на вільне поширення будь-якої інформації й трактування будь-яких подій — або ж право людини на захист своїх релігійних почуттів, моральних принципів?

древнерусскую культуру более двух сотен лет. И все равно глубинно мы остались язычниками, большинство из нас не является носителями однозначно религиозного мышления. Поэтому и появляется потребность не только во что-то поверить, но и попробовать разобраться, посмотреть на знакомые представления с другой стороны, проверить, если хотите, существование Бога алгебраическими методами. Если у кого-то — это желание проверить, то у кого-то — и опровергнуть.

Подобные явления мы время от времени наблюдаем начиная с эпохи Ренессанса. Эпоха Возрождения сделала первые по-

пытки пересмотреть позиции церкви.

Евангелия, которые мы все знаем, сложились значительно позднее жизни Христа, а канонизированы они были в 4 веке. Решение о канонизации именно этих текстов, а не иных (а их были десятки), было принято Отцами Церкви. С этого момента все другие жизнеописания Христа стали называться апокрифами, хотя до того они воспринимались наравне с канонизированными. И, естественно, что рано или поздно у кого-то должна была возникнуть идея пересмотра этой позиции. Ведь решение о канонизации было принято людьми, не Богом!

Когда человек стал более активно познавать мир, он, естественно, стал в чем-то сомневаться, в том числе и в существовании Бога. Или стал представлять его по-другому, не так, как его представляет церковь. На протяжении истории человечества это случилось много раз. «Код да Винчи» — это не более чем одна из многих попыток. Не берусь судить, насколько она более интересна и удачна в сравнении с другими. Достаточно большое количество респондентов, отвечая на вопрос, отметили, что этот фильм скоро забудут. И я не исключаю, что именно так и будет, поскольку шумиха, поднятая вокруг этого произведения, совершенно неадекватна его качеству и значению.

Если говорить о том, почему возник такой ажиотаж во многих странах, независимо от традиций вероисповедания и культуры, то, думаю, причина в том, что мир сегодня очень поляризован. Любая, самая маленькая провокация в такой ситуации вызывает значительно больше шума, чем это было бы

в другое, более спокойное, время. Вспомните, какую реакцию вызвала книга Салмана Рушди!

Общество, причем не какое-то конкретное общество, в конкретной стране, а общество вообще, в глобальном смысле, очень электризовано бесконечными эпидемиями, ураганами, землетрясениями, наводнениями, войнами, глобальными катаклизмами. Свою роль в этом играет информационная глобализация. Катаклизмы, конечно, происходили во все времена. Просто люди жили и мыслили локально. Если ураган пронесся в одной части света, то в других об-

для рекламы. И ажиотаж вокруг фильма — это тоже элемент его раскрутки.

Что касается качества самого произведения. Популярность такой литературы очень показательна. Чтобы осилить действительно научный труд, необходимо много работать над собой, его нужно, что называется, выстрадать. А это под силу далеко не каждому. Настоящие научные труды бывают написаны сложным языком, они не предназначены для массового чтения. Настоящие ученые жизни кладут на то, чтобы, например, правильно датировать один горшок. Ведь необходимо собрать массу

ду. Современная молодежь, даже хорошо образованная, к сожалению, плохо знает историю. Сегодня жизнь воспринимается как комикс, и общественные вкусы формируются на уровне комиксов.

Научную же литературу мало издают, ее мало кто читает. Это еще одна проблема. Ученые слабо популяризируют истинные знания. Значит, нужно подумать о том, чтобы преподнести их в более интересной, современной форме.

Парадоксально, но сегодня знания нет необходимости скрывать, как это было в прежние времена. Они не находятся на поверхности, поэтому скрыты от большинства людей сами по себе. Вроде бы все на них смотрят, а суть ускользает, скрытая от глаз обывателя. Смысл знаний становится сам по себе сакральным. И только немногие специалисты, те, кто как-то с этими знаниями сталкивается, могут отличить настоящее от муляжа, действительное от подделки.

Несмотря на информационную глобализацию, общий образовательный уровень заметно снизился. Видимо, это связано с тем, что ритм жизни значительно ускорился, жизнь стала быстрее, а значит, поверхностнее. Глубина утратилась во всем: в чувствах, в знаниях. Во всем! Перегруженное потоками информации сознание способно переварить только вот такой «Код да Винчи» и не способно воспринимать ту же Библию.

Хотя, наверное, не стоит этому ужасаться. Я не уверена, что общественные вкусы в XIX в. были выше. Достоевский и Некрасов были отдельными личностями, они не определяли вкусов всего общества. Вкусы общества — это всегда что-то

«Код да Винчи» — не шедевр, который может изменить мир.

Такая реакция на фильм — это общий психоз.

Даже те, кто не читал книги, не смотрел фильм, считают обязательным в условиях общего культурного пространства принять участие в обсуждении

этом даже не знали. Сегодня же общество постоянно пребывает в некоем нервном напряжении. Поэтому любая незначительная провокация вызывает такую бурную реакцию. При этом я бы даже не сказала, что «Код да Винчи» особенно расшатывает какие-то устои, слишком много было бы чести этому произведению. «Код да Винчи» — не шедевр, который может изменить мир. Такая реакция на фильм — это общий психоз. Даже те, кто не читал книги, не смотрел фильм, считают обязательным в условиях общего культурного пространства принять участие в обсуждении. «Короля делает окружение!» — замечательный закон

материалов, составить хронологию и т.д.

Но существует псевдонаучная литература, когда можно написать что угодно, что не имеет научного обоснования, но зато хорошо всем запомнится, вызовет резонанс в обществе. Стоит написать, например, как Юрий Шилов, что курган — это беременная женщина, и все прочитают именно это. Глупости, псевдонаучные идеи, которые подменяют собой науку, запоминаются лучше. Самое страшное, что представления у людей формируется именно по этим книгам. Недаром же говорят, что полуправда или ложь больше похожи на прав-

не очень изысканное, не очень глубокое.

Сегодня же среди молодежи вообще очень мало систематически читающих людей. Это общее явление, это даже не культурный феномен. Поэтому людей, обсуждающих книгу Дэна Брауна, можно в каком-то смысле даже назвать интеллектуалами, поскольку они взяли на себя труд ее прочитать.

***

ПРОГНОЗ ЕКСПЕРТА

30.05.06 | Мирослав Попович

29 мая в Одессе прошел Крестный ход в знак протеста против показа фильма «Код Да Винчи»...

<http://www.misto.odessa.ua/index.php?u=news/odessa/nom,2497,2497>

...Митрополит Одесский и Измаильский Агафангел (Саввин) объявил об отлучении от Церкви прокатчиков и зрителей фильма «Код да Винчи»...

<http://www.portal-credo.ru/site/?act=news&id=43562&cf>

Яким чином відомий роман Дена Брауна «Код да Вінчі» та його екранізація можуть вплинути на суспільну мораль в Україні? І чи не спровокує ажіотаж навколо фільму нового розколу серед українців?

Свій прогноз надав доктор філософських наук, професор, директор Інституту філософії ім. Г. Сковороди НАН України **Мирослав Попович:**

— Якщо є бажання, можна знайти який завгодно привід для розколу. Треба просто до цього не допускати.

Ми зараз знову поставили в центрі уваги мовну проблему так, щоб вона привела до роз-

колу. Провокації з російськомовними регіонами на те й розраховані. Я б згадав таку загальновідому річ, що саме в побутовій сфері дуже болісно проходять реформи чи будь-які новації. Це та сфера, де болісно сприймаються будь-які різкі рухи. Це колись продемонстрував в Росії Петро I, коли став насильно голити бороди, переодягати в німецький одяг. Дрібниці побутового характеру можуть спричинити болючі розко-

Крім того, коли я чую про те, що мусульмани вміють захищати свої цінності, а ми не вміємо, то в мене волосся підіймається дибки — ще нам бракувало стати такими фундаменталістами, як ті, що проголосили смертний вирок відомому письменнику Салману Рушді. Треба своєчасно схаменутися! Є межі для консерватизму! Консерватизм повинен бути, він потрібен у кожній державі, в кожному суспільстві і природ-

Популярність такої літератури очень показательна.

Чтобы осилить действительно научный труд, необходимо

много работать над собой, его нужно, что называется,

выстрадать. А это под силу далеко не каждому

ли в суспільстві, в тому числі і в релігійних питаннях. Ми вже маємо позаду період важкої загостреності в стосунках між різними церквами. Якщо зараз тримається якась примарна згода, то хай би вона й трималася.

Непомітно наше суспільство стає клерикальним, і всяке підважування релігійних канонів виявляється вже підважуванням суспільної моралі.

Давайте не будемо забувати, що наша держава цивілізована, і церква та релігія відділені від держави. Це означає, що церква та релігія не є основою моральності в нашій державі. А моральність спирається на загальнолюдські цінності, які визнаються в усьому світі і які, зокрема у нас, мають свою національну історію.

Тому я насамперед категорично проти того, щоб ми вплутували оцінки фільму «Код да Вінчі» до оцінок нашої суспільної моралі. Між ними немає нічого спільного!

но, що консерватизм буде апелювати і до релігійних цінностей. Але не забуваймо, що це не може бути возведено в закон, і тому, які б не були ці шукання авторів фільму, якщо їм надати навіть теологічної форми, то вони, взагалі кажучи, не підважують релігії.

Адже, Христос був Боголюдиною, він прожив людське життя. І тому будь-які гіпотези щодо його людських ситуацій є кощунством, блюзнірством тільки для людей, які не визнають елементарного факту, що це була Боголюдина. Я не бачу, навіть з теологічної точки зору, жодних підстав до якогось протесту, хоча я особисто гідую такого роду художніми методами: зачепитися за дороге у людей і розмотувати кримінальну чи напівдетективну історію. Але, в жодному випадку, я не став би робити з цього якусь громадську історію. Це вже було в XIX столітті, ми це давно пройшли.

Експертні опитування

Експертні опитування відомі як один з найпопулярніших видів непараметричних досліджень у світі. Через це вони стали невід'ємною складовою побудови «фабрик думок». Особливого значення експертні опитування набули у транснаціональних мережах думок («фабриках думок» п'ятого покоління) — віртуальних експертних мережах, що розглядають стратегічні питання динамічно, в режимі реального часу. Такі «фабрики думок» не мають обмежень ані по кількості експертів, що беруть участь у їхній роботі, ані по напрямках діяльності. До таких «фабрик думок» відноситься і Всеукраїнська експертна мережа.

Основними перевагами експертних опитувань в рамках ВЕС є такі:

1. Міждисциплінарний та міжрегіональний принципи формування експертного пулу.

2. Динамічне спостереження за результатами опитування.

3. Інтерактивне формування вибірок за гендерною, віковою, статусною та іншими ознаками.

4. Можливість дослідження зміни думки кожного з експертів у динаміці.

5. Можливість розв'язання складних та соціально важливих проблем.

Ідея створення експертних опитувань в рамках Всеукраїнської експертної мережі полягає у підтримці прийняття тих чи інших рішень та у процесі створення нових знань. Тому схема проведення будь-якого опитування виглядає наступним чином.

Різноманітність технік та методологій проведення експертних опитувань дає змогу аналізувати отриманні результати із залученням інших даних (первинна статистика, відкриті джерела, готові дослідження тощо).

Інструментальна база порталу та експертна база, що налічує понад 1500 чоловік по 5 основних напрямках, дозволяють використовувати дуже широко методи експертних оцінок та різноманітні дизайни досліджень. Також кожен з акредитованих експертів може запропонувати провести на порталі будь-яке опитування за власною методологією, та відслідковувати в режимі он-лайн динаміку відповідей, досліджувати результати за різними вибірками (по територіальному, гендерному, віковому, статусному та іншим факторам), коментувати результати та ініціювати дискусії.

Протягом 2006 року на порталі Всеукраїнської експертної мережі було проведено 27 опитувань. Серед них були технічні та аналітичні опитування. За їх результатами формувались аналітичні звіти та корегувалась активність порталу.

Серед найцікавіших аналітичних звітів треба виділити такі:

1. Проблемна карта України (<http://experts.in.ua/graphs/document2193.shtml>)

Найкрупніше відкрите опитування, що дало змогу зібрати докупи та проранжувати загальні та регіональні проблеми України;

2. Парламентська більшість (<http://experts.in.ua/graphs/document4781.shtml>)

За допомогою поєднання експертних оцінок та відкритих джерел було виведено склад оптимальної коаліції («Наша Україна» — Партія регіонів — СПУ);

3. Боротьба з туберкульозом (<http://experts.in.ua/graphs/document5750.shtml>)

Вдале поєднання експертних оцінок, коментарів та показників з відкритих джерел надало достатній матеріал для написання аналітичної статті з висвітленням різних точок зору та пропозиціями щодо покращення ситуації з туберкульозом в Україні (<http://experts.in.ua/analytics/document6990.shtml>);

4. Всесвітня премія «Десятка видатних молодих людей світу» (Ten outstanding young persons (<http://experts.in.ua/polls/6443/index.shtml>))

Всеукраїнська експертна мережа стала партнером Всесвітньої федерації молодих лідерів та підприємців «Джей.Сі.Ай.» (JCI) в організації опитування та експертної ради по номінації претендентів на отримання світової премії TOYP. За результатами опитування та роботи експертної ради у 2006 році було визначено наступних переможців:

- президент суднобудівної компанії «Лагун Роял» **Артем Бойко** (в номінації «Досягнення в області бізнесу, економіки чи підприємництва», за розвиток яхтобудування в Україні);

- співачка **Тіна Кароль** (в номінації «Внесок в рух захисту дітей, миру та/чи прав людини» за благодійні концерти по всій Україні, а також в Косово та Багдаді);

- провідний спеціаліст Інституту мікробіології НАН України **Ірина Волкова** (в номінації «Медичні інновації» за відкриття білка, на базі якого можна створити препарат проти лейкемії);

- президент Києво-Могилянської бізнес-школи **Павло Шеремет** (в номінації «Досягнення в академічній науці» за підняття української бізнес-освіти до світових стандартів);

- скульптор **Олег Кедря** (в номінації «Досягнення в області культури» за створення скульптурних шедеврів, що знаходяться в колекціях більш ніж 20 президентів та прем'єр-міністрів світу).

5. Універсал національної єдності (<http://experts.in.ua/graphs/document10234.shtml>)

За результатами цього опитування було проаналізовано спірні пункти Універсалу та викладено висновки.

6. В. Ф. Кандидатура Януковича на пост прем'єр-міністра України (<http://experts.in.ua/graphs/document8041.shtml>)

За результатами цього опитування було проаналізовано професійні якості та рейтинг В. Ф. Януковича, мотиви електоральних вподобань респондентів.

7. Українці: Хто вони?

(<http://experts.in.ua/graphs/document11377.shtml>)

За результатами цього опитування бу-

ло визначено, кого експерти ВЕМ вважають українцями:

- тих, хто любить Україну та пишається її досягненнями (55%);
- тих, хто має українські коріння (33%);
- тих, хто має українське громадянство (29%).

8. Гордість України

(<http://experts.in.ua/polls/11828/index.shtml>)

Після аналізу зібраних даних, було проранжовано сфери найвидатніших досягнень українського народу.

9. TOP-10 критеріїв експертності (<http://experts.in.ua/graphs/document16791.shtml>)

За допомогою отриманих даних було оптимізовано процес залучення експертів до мережі ВЕМ.

Залучення сучасних ІТ надає змогу використовувати не тільки консервативні (польові), а й більш складні (наукоємні, масові) методи дослідження. В 2007 році після запуску нової платформи порталу «Всеукраїнська експертна мережа» стане можливим використання таких технік, як багатофакторний, кореляційний, дисперсійний, дискримінантний та інші аналізи.

31.10.06 | Гігла Джинджолія

Модель успешной пиар-операции в художественном тексте

(на матеріалі роману Ю. Полякова «Козленок в молоке»)

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

ЕКСПЕРТ

**Джинджолія
Гігла
Паршаванович**

Освіта: Кубанський державний
університет (1985)

Науковий ступінь: Кандидат
педагогічних наук

Наукове звання: Доцент

Місце роботи: Доцент кафедри
російського мовознавства та
комунікативних технологій Лу-
ганського національного педа-
гогічного університету імені Та-
раса Шевченка

Галузі експертності: Освіта,
культура, мовна комунікація,
прагмалістика, сучасний публі-
цистичний дискурс, ЗМІ, PR

Мы живем в «эпоху репутаций» (Ю. Поляков), пытающихся заместить собой что-либо или кого-либо: «Мы слушаем певцов, лишённых голоса и даже слуха. Нашу жизнь определяют политики, за всю свою деятельность не принявшие ни одного верного решения... Современное телевидение, как справедливо сказано, — это изобретение, позволяющее заходить к нам в спальню тем людям, которых мы не пустили бы даже на порог своего дома» [4, 10–11].

Эта постмодернистская реальность стала предметом обсуждения и описания в романе Ю. Полякова «Козленок в молоке». Некий Витек Акашин, не написавший ни одной строчки, становится всемирно известным писателем, а о его ненаписанной книге вдруг

заговорили все. Автор романа убедительно доказывает, что это может быть следствием успешной пиар-операции.

Цель статьи — рассмотреть структуру и основные принципы построения пиар-деятельности в романе Ю. Полякова «Козленок в молоке».

Пиар-задача, поставленная в романе, родилась внезапно во исполнение пьяного пари между писателями — «заделать» знаменитым писателем первого встречного. В роли первого встречного выступает «племяш редакционного шофера Витек» (не «Витя», не «Виктор», не «Витька», а именно «Витек»), у которого по русскому в школе три с минусом было, да и то потому, что «он учительнице картошку окучивать помогал». Витек не владеет нормами литературного языка. Он дядьке письма присылает с такими ошибками, что «вся редакция гогочет». Речь Витька избобилует сниженными средствами и в значительной степени жаргонизирована, а «из всех вопросов бытия его беспокоил только один — как дотянуть до полочки, и то, видимо, не очень». Из данной характеристики вырисовывается речевой портрет Витька как носителя просторечия.

Объект, нуждающийся в продвижении, выбран. Его уровень и реальные возможности оценены автором повествования, которого можно назвать гениальным пиарщиком.

Разрыв между «текущим состоянием» объекта и поставленной пиар-задачей кажется непреодолимым. Сложно поверить в успех задуманного предприятия, глядя «на здоровенного кудряво-конопатоного парня, не знающего, куда деть свои огромные красные ручки». Профессиональный пиарщик вряд ли взялся бы сделать из Витька мировую знаменитость. В этих случаях специалисты по пиару рекомендуют пересмотреть свое желаемое будущее. Но наш пиарщик в порыве «алкогольного романтизма» не отступает. Чем сложнее задача, тем интереснее и важнее эксперимент: *Я, сделав из него, полуду-*

*рака, знаменитого писателя, смогу доказать всему миру, но прежде всего самому себе, нечто неимоверно важное, такое неподъемно важное, чего не в силах доказать никто... Впервые в бездарной моей жизни я буду не бумагомарателем, придумывающим полумертвых героев, а вседержителем, придумывающим живых людей! У меня получится. Не знаю, как, но получится! Вот оно, мое «главненькое»! Ведь из первого встречного «любой дурак гения сконструит». Сам Витек хорошо понимает, что его кандидатура на роль писателя не подходит: *Ага, а как я буду писателем, если я писать-то толком не умею?..* Но автор повествования (кстати, он нигде не назван по имени) мобилизует все свое красноречие: *Допустим, ты не умеешь писать. А кто умеет? Кто?! Хемингуэй застрелился, когда понял, что он всего-навсего раздутый критиками репортеришко... Рембо в восемнадцать лет плюнул на стихи и занялся торговлей... Гоголь вообще понял, что ничего не умеет, и сжег «Мертвые души»... Бабель по двадцать раз переписывал каждую страницу. Будет человек, который умеет писать, переписывать по двадцать раз? Витек соглашается на уговоры под влиянием картины будущей знаменитой жизни (формулировки видения):**

— У тебя деньги будут, много денег, потому что есть такой закон: чем писатель меньше пишет, тем больше у него денег!..

— Из загранок вылезать не будешь! — продолжал живописать я...

— А женщины! Какие женщины у тебя будут!..

— Но все у нас с тобой получится, если ты будешь делать и говорить то, что я скажу!

— Нам однохренственно...

— Согласен?

— О'кей — сказал Патрикей!

По мнению специалистов по связям с общественностью, видение позволяет «перешагнуть через образ настоящего и использовать свое воображение и творческие способности для качественного прорыва» [9, 46].

Для Витька формулируется миссия. Миссией называется функция, которую проект призван выполнить в обществе. Миссия Витька — функция харизматической личности и гения — «разгадать культурный код эпохи». Но нет в этом мире ничего невозможного, если за дело берется пиарщик, важнейшие качества которого — нестандартность мышления и креативность. Тесное соприкосновение концептов «харизма» и «гений» и их зеркально противоположное развитие показано в работе Ю. С. Степанова «Константы. Словарь русской культуры». Концепт «гений» определяется следующим образом: «Внутреннее «Я» человека, его внутренний облик, столь же неповторимый, как и внешний, но причастный не материальному и социальному миру, а миру духовному, божественной сущности, Богу» [7, 731]. Под харизматической личностью Ю. С. Степанов понимает «личность нравственно обаятельную, увлекающую за собой других (будь то в обыденной жизни, искусстве или политике)» [7, 740].

Миссия Витька объединяет эти концепты в их динамическом соотношении. «Харизма» и «гениальность» Витька — поэтапно формируемые понятия, имеющие разные векторы развития. Если сначала «харизма» Витька — «одаренный молодой человек», а «гениальность» — «одаренный молодой литератор из глубинки», «автор романа «В чаше»», то затем его «харизма» — «человек, для которого права личности на свободу слова святы и нерушимы», а «гениальность» — «зеркало русской революции».

Миссия определяет стратегический план действий. Его составляющие — легенда, «экипировка», словарный минимум, презентация (глава «Первый бал Витька»), постоянная работа с целевой аудиторией и т. д.

Проект, не имеющий собственной истории, вряд ли вызовет большое доверие. А. Н. Чумиков пишет: «История придает солидность, надежность... Если истории нет, нужно придумать легенду, не забывая при этом

о правдоподобию. Ведь легенда — это не обязательно выдумка, она вполне может представлять собой определенным образом поданные реальные события» [9, 60].

У Витька нет подходящей истории, поэтому ему необходима легенда. Автор повествования рассуждает так: *Писатели — люди патологически завистливые, они не могут примириться с тем, что рядом с ними, по тем же улицам и переулкам, бродит гений, который учился в средней школе, а потом работал в соседней редакции. Примирить их с этим фактом способно лишь сознание того, что гений приехал в Москву черт знает из какой глубинки. Он придумывает «заснеженную красноярскую деревню Щимыти», образовав название с помощью перестановки слогов в родных Витькиных Мытищах, «которые расположены слишком близко от Москвы, чтобы из них вышел хоть сколько-нибудь стоящий литератор». Легенда готова. Она психологически удобна для целевой аудитории. Что касается фамилии, то она у Витька, конечно, «ни то ни се», но принимается решение оставить ее, так как нет подходящих вариантов.*

Следующая проблема — «экипировка». Для привлечения внимания общественности нужно что-нибудь необычное, запоминающегося, узнаваемое. Витек не может быть одет так, как учитель или инженер. После долгих раздумий найдено решение: пятнистые десантные штаны, майка с надписью «Love is god», закарпатская доха, малиновые полусапоги и уимблдонская повязка на голове. Получается хорошо запоминающийся образ, если прибавить к нему кубик Рубика, в цветные квадратики которого вписан весь алфавит, и «при вращении буквы складывались в замысловатые словечки»:

— Трансцендентально! — воскликнул я: — Так и будешь ходить!

— Чего? — оторопел Витек.

— Трансцендентально — это очень хорошо, клево...

— Ништяк, — подсказал Витек.

— Да... Вот так и будешь теперь ходить с кубиком, и если кто-то спросит, зачем тебе он, ответишь: «Ищу культурный код эпохи...» Повтори!

— И-ищу к-культурный код э-э-эпохи... — неуверенно повторил он.

Л. Н. Синельникова и Т. П. Терновская в статье «О содержании неориторички как науки нового века» (см. настоящий сборник) пишут: «Имидж — это прежде всего речевой образ человека, индивидуальная манера речи, взвешенность, рассудительность и одновременно страстность, убедительность в публичном общении. Через речь, слово происходит социальная и культурная идентификация имиджа».

Для Витька придумывается словарный минимум, «с помощью которого начинающий гений мог бы свободно общаться с себе подобными». Словарный минимум вобрал в себя «весь культурологический космос и культурный хаос», за что был справедливо назван «Золотым минимумом начинающего гения». В «Золотой минимум» вошли: 1. Вестимо. 2. Обоюдно. 3. Ментально. 4. Амбивалентно. 5. Трансцендентально. 6. (...) 7. Скорее да, чем нет. 8. Скорее нет, чем да. 9. Вы меня об этом спрашиваете? 10. Отнюдь. 11. Гении — волю. 12. Не варите козленка в молоке матери его. Ключевая фраза Не варите козленка в молоке матери его внушает собеседникам «мертвенное» уважение к «мудрости» молодого писателя.

В достижении успеха важны паралингвистические средства. Улыбка — прямой путь к доверию:

— Не хмурься! Улыбнись!

Витек озарился светлой улыбкой идиота, которому пообещали купить мороженое.

— Нет, не так! Ты не так должен улыбаться.

— А как?

— Как? — я задумался. — Как...

В этой улыбке должны воссоединиться горечь бытия, мед воспоминаний, дерзость сердца и усталость души... Как? Я улыбнулся так, как мы

улыбаемся, если на улице вдруг встречаем женщину, в которую когда-то были бездумно влюблены, а теперь увидели ее расплывшейся, увядающей домохозяйкой с набитыми сумками в руках.

— Понял?

— Вроде понял, — кивнул Витек.

После нескольких попыток у него получилось нечто подходящее.

Легенда, «экипировка» и слова готовы. Эффект превосходит самые смелые ожидания: перед нами — «живая загадка русского национального характера».

Пиар — это работа с общественностью. Цель этой работы — «достижение желаемого (планируемого) результата и стимулирование соответствующего поведения определенных слоев общественности путем влияния на общественное мнение» [6, 9]. Специалисты определяют следующие основные направления воздействия на общественность: «1) первичное информирование, 2) нахождение точек соприкосновения с интересами конкретной группы людей, потребителей, 3) формирование пространства общих интересов, 4) внушение приоритетности теперь уже общих для вас и потребителя интересов» [6, 8].

Для презентации (первичного информирования) «гениального писателя» выбирается ресторан Дома писателей — место, где обычно бывает нужная целевая аудитория. Наш пиарщик делает ставку на распространение слухов. Он прибегает к помощи «ресторанного халявщика» и переносчика новостей («ходячей газеты») Геры, который, почувствовав в Витьке «потенциального соперника в борьбе за дармовую рюмку с закуской», обещает: «Оповещу в лучшем виде». О Витьке Акашине заговорили. Критик Закусонский предложил упомянуть о Витьке в большой обзорной статье «Горизонты молодой литературы». Свиридонов-старший «был бы рад» видеть у себя в гостях «симпатичного гения». Мистер Кеннди, ответственный секретарь Бейкеровской премии, интересуется, в каком жанре работает

«странный молодой человек». «Ключула» и «главная рыбка» — Ольга Эммануэлевна Кипяткова:

— Что это за зверь с тобой? — кокетливо спросила Кипяткова.

— Гений, — скромно ответил я.

— Вижу — не слепая. Что он пишет?

— Прозу, — неуверенно сообщил я.

— Я хочу почитать!

— Это не очень удобно, — смутился я.

— Почему же?

— В его прозе слишком много эротики...

— Я так и думала! — прошептала она, и ее морщины по-девичьи зарозовели. — Это повесть?

— Роман! — наконец решил я — и жанровая будущность моего воспитанника определилась.

— Рома-ан... — нежно повторила старушка. — Тогда приходите ко мне обедать. Завтра. И роман с собой обязательно принесите! А я вам почитаю что-нибудь из мемуаров...

Люди, симпатизирующие «молодому гению», образуют, сами того не подозревая, каналы передачи информации. Для пиарщика очень важно создавать как можно больше таких каналов, а главное — создавать их постоянно: ведь общественное мнение трудно формировать, но еще труднее удержать.

Важным фактором достижения успеха является предупреждение недоброжелательного внимания различных групп целевой аудитории. Так, давая название «роману» Витька, имиджмейкер рассуждает так: «В чашу»... Замечательно! Деревенщики увидят в этом явный намек на один из способов рубки избы... А чистоплюи-постмодернисты и сочувствующие им усмотрят в этом нечто мусицическое и мистериальное. В общем, неважно что: Любин-Любченко растолкует! Соцреалисты вообще ничего не поймут, что, собственно, от них и требуется.

Для достижения поставленной пиар-задачи необходимо найти точки соприкосновения с разными группами и установить с ними доверительные отношения. Будущее Витька зависело от того, сумеет ли имиджмейкер

найти общий язык с Медноструевым и его «заединщиками». Сочувствие Ирискина значило несколько не меньше, чем «благорасположение юдобуйствующего Медноструева». Одна версия легенды Витька подстраивается под интересы Медноструева, другая — под интересы Ирискина. С помощью этих версий удается нейтрализовать обоих и, «как хитроумному Улиссу, сделать невозможное — пропихнуть Витька между Сциллой и Харибдой».

Успех пиар-операции в значительной степени определяется личностью самого пиарщика. Его можно назвать сильной языковой личностью (это понятие обосновывается в работах Л. Н. Синельниковой; см., например, [6]) и, следовательно, «человеком диалога» (Ф. Буари), имеющим обширные познания в области гуманитарных наук и коммуникативных технологий; умелым и тонким оратором, избегающим банальностей мысли и слова; доброжелательным и вежливым собеседником, умеющим не только говорить, но и слушать. Важные качества нашего пиарщика — умение находить неожиданные решения и выходить за пределы привычного.

Литература

1. Блэк С. Паблик рилейшнз. Что это такое? — М., 1990.
2. Буари Ф. Паблик рилейшнз, или Стратегия доверия. — М., 2001.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. — М., 1987.
4. Поляков Ю. М. Как я варил «Козленка в молоке» // Ю. М. Поляков Козленок в молоке — М., 1997.
5. Почепцов Г. Г. Паблик рилейшнз, или Как успешно управлять общественным мнением — М., 1998.
6. Синельникова Л. Н. Менеджер по паблик рилейшнз — престижная профессия. — Луганск, 2003.
7. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. — М., 1997.
8. Таранов П. Приемы влияния на людей. — М., 1997.
9. Чумиков А. Н. Связи с общественностью. — М., 2001.

08.12.06 | Світлана Гавриленко

Шлях до національного самоусвідомлення

Коментарів (2)

Рейтинг матеріалу 10,0

Призначення України і українців — берегти Життя, утверджувати Істину, творити Добро, примножувати Красу. Місія України — бути джерелом духовної наснаги людства. У цьому її велич і її національна ідея.

ЕКСПЕРТ

**Гавриленко
Світлана
Йосипівна**

Освіта: КНУ ім. Тараса Шевченка (1969)

Науковий ступінь: Кандидат фізико-математичних наук

Наукове звання: Доцент

Місце роботи: Комітет з етики та гуманітарної експертизи

Посада: Голова правління

Галузі експертності: Суспільство, влада, політика, освіта, охорона здоров'я

Квітник життя людства на землі складається з багатьох націй, народів, країн. Серед них немає гірших або кращих, добрих чи злих, вродливих чи потворних. Кожна нація — це велика особистість, що несе в зернині своєї душі скарб великої любові, краси, добра, справедливості, гармонії. Отож в утаємниченій глибині своїй всі нації містять загальнолюдські принципи та чесноти, саме завдяки яким всі ми можемо себе називати людським сімейством, тобто єдиною сім'єю націй та народів. І Біблія вчить нас, що в доісторичні часи так і було насправді. І що саме бажання людей урізноманітнити свій досвід життя спонукало Творця розділити людей на нації, давши їм різні мови. Тоді те, що розділяло людей, а саме — мова, клімат, природне середовище, — надало можливість кожній з них створювати неповторний національний характер, культуру, традиції. На шляху еволюційного розвитку кожна нація втілювала загальнолюдські ідеали, йдучи до цього своїм шляхом, роблячи злети та помилки.

Кожна сучасна нація — це також і продукт історії, це потік, в який влилися

у свій час інші великі чи малі нації і народи. Отже, якщо первісні нації можна розглядати як ноти у своєму звучанні, то сучасні нації — це складні поліфонічні акорди. Або якщо первісні нації розглядати як чисті кольори спектру, радужні кольори, то сучасні нації — це складні багатокольорові малюнки.

Можна погодитися з тим, що будь-яке створіння уособлює в собі певні риси, притаманні саме йому в своєму співвідношенні та комбінації, тобто йому властивий певний спосіб сприйняття світу, самого себе, певний спосіб самовираження. Причому вдумливого філософа завжди дивує те, як чудово все в цьому світі припасоване одне до одного, доповнює і збагачує одне одного. Це також стосується і нації.

Щоб зрозуміти сенс буття різних націй, розглянемо їх як великі особистості, які живуть поряд, спілкуються, користуються спільними ресурсами природи, сваряться та миряться, і проведемо аналогію з життям малих особистостей, людей. Отже, згідно з першим принципом герметизму - як вгорі, так і внизу.

Аналітична психологія стверджує, що малюнок нашого життя складається з тих виборів, які ми здійснюємо свідомо, а також з тих, котрі робимо під впливом позасвідомих чинників. І більше того, ці позасвідомі чинники теж неоднорідні, бо серед них розрізняють підсвідомі, або інстинктивні, та надсвідомі, або інтуїтивні.

Уявімо собі людську душу, яка перед тим, як проявити себе на землі, перед тим, як потрапити до лона матері, обрала собі місію, головну мету життя — навчити людей істини, щоб вони розуміли закони буття та жили в гармонії з законами природи. Огорнувшись матерією, душа забула про цю мету, місія перебувала ніби у згорнутому стані, вичікувала й нічим не проявляла себе. Дитинка росла, вчилася ходити, читати, малювати, бавилася з друзями, а душа виглядала й інколи підказувала: почитай цю книжку, зверни увагу на цю людину, непогано було б обрати такий фах. Душа ніби приховано направляла людину до тієї істини, яка на той час бу-

ла доступна їй, враховуючи умови сім'ї, часу, країни, можливості оточення, освіти, виховання, культурного середовища тощо. І от молода людина закінчила школу в тому часі і просторі, де дуже важко було знайти свій власний сенс життя, бо дозволялося думати тільки так, а не інакше. Тому, мабуть, найбільший прояв істини вона відчула в природничих науках, обрала фізичний факультет, почала працювати на науковій ниві. Але вечорами з друзями на кухні велися нескінченні розмови про глибинні причини подій та явищ, про призначення людини, про виникнення Всесвіту, про Бога і таке інше.

Та раптом соціальні умови змінилися, заборонене раніше стало дозволеним, інформаційний простір розширився, з'явилася можливість нових контактів. Наш герой, залишаючись науковцем-фізиком, кинувся опановувати філософські науки, теологію, світову літературу та історію «без табу». І от уже кухонні масштаби не витримали, він почав проводити публічні зустрічі, лекції. Потім друзі запросили його вести секцію у Будинку вчених. Написав спочатку одну книгу — про взаємозв'язок науки та віри, потім іще одну — про погляд на історію. Місія почала виявляти себе більш виразно, тому що змінилися зовнішні обставини.

Дуже часто, простежуючи життя людини, можна виділити головну ідею, глибинний сенс життя саме цієї людини. Інколи це — просто вдосконалення своїх можливостей, допомога близьким, збереження сімейних традицій, інколи це — великі наукові або культурні здобутки, завдання суспільного, громадського характеру. Є люди, яких знає світ, які зробили дещо для всього людства. Внесок декого очевидний для його оточення, тоді як про когось ми дізнаємося з великим запізненням у часі. Інколи сучасники і нащадки оцінюють відому людину зовсім протилежним чином.

Якщо запитати людину, яка її місія, яка провідна ідея її буття на землі, то навряд чи почуємо щось виразне. За різних обставин та настрою, це може бути цілий спектр зізнань, від «Я наро-

дився зробити людей щасливими» до «Моє життя пройшло марно, я нічого не зміг зробити». Чому ж наш найцінніший скарб так глибоко прихований? Може, тому, що змалечку нас ніхто не вчить його відкрити для себе і для людей, може, тому, що наша свідомість так поринає у повсякденні турботи, що їй ніколи спілкуватися з власним поза-свідомим простором буття. Так чи інакше, найкращий спосіб визначити головну ідею буття людини — це спосіб непрямий, посередній, треба спостерігати її життєвий шлях та ті вибори, які вона на ньому робить, високі ключові моменти в її житті. А головне — це зрозуміти, який прихований зміст стоїть за зовнішнім шаром подій, який намір зумовив той чи інший вчинок. І якщо вже ми візьмемось аналізувати чийсь вищий сенс буття, то треба це робити, не судячи, не осуджуючи, бо ми не судді один одному, і на власному досвіді добре знаємо, як інколи хочеш зробити, як краще, а виходить, як завжди.

Повернемось тепер знов до великого індивіда, до нації. Якщо для індивіда може існувати подібна провідна ідея життя, яку обрала його душа, то можна перенести це на рівень нації, народу. Якими різними є люди, що приходять на землю зі своїми завданнями і втілюють ці завдання настільки, наскільки це виявляється для них можливим завдяки комплексу обставин, такими різними є народи, нації, і кожна з них має свою місію, провідну ідею буття на цій землі. Подібно до того, як людина не пам'ятає, не завжди може сформулювати своє завдання, так і нація по можливості проявляє, але не завжди повністю усвідомлює головний сенс свого буття.

Навряд чи є в світі нація, що назвала словами, визначила свою національну ідею. Будь-яка спроба це зробити може зустріти нарікання з боку як представників самої нації, так і сусідніх націй. Більше того, ми навіть знаємо історичний приклад, коли певні кола людей дуже вдало маніпулювали національною ідеєю, під прикриттям якої чинили катастрофи світового масштабу. Можна лише стверджувати, що в самій зер-

нині душі будь-якої нації, народу закладені загальнолюдські принципи та цінності. Про це свідчать дослідження міфів та легенд різних народів світу та їх виняткова глибинна тотожність. Але втілення цих принципів у життя відбувається через національну культуру, традицію, мову, притаманну саме цій нації ментальність, чуттєвість, тобто своєрідну реактивність на зовнішні та внутрішні чинники. Аналітична психологія розрізняє серед позасвідомих чинників так зване колективне несвідоме, це ті психічні реакції, що притаманні всім представникам великого людського середовища, такого як нація, народ або навіть все людство в цілому.

Життя великих індивідуальностей — націй — підпорядковане закону ритму, відбувається у відповідності з циклами. В історичному минулому ми знаємо приклади, коли нації з'являлися та зникали, коли якась нація проявляла себе з великою пасіонарністю, а потім віками жила тихо й непомітно. Нація може асимілювати інші нації, як дружні, так і ворожі. Нація може бути асимільованою з боку іншої нації. В якісь часи історії можуть переважати відцентрові тенденції, а в інші часи — доцентрові. Є нації з великим історичним минулим, а є нації молоді, що проходять через етап становлення як цілісна людська спільнота.

Для того, щоб підійти до усвідомлення національної ідеї, треба проаналізувати складові еволюції нації, такі як етноісторична компонента, мова, традиції, міфологія, культура, географічне положення, економічні характеристики.

Спробуємо після таких узагальнюючих міркувань підступити до аналізу українського національного самовираження.

Етноісторичне коріння українського народу безпосередньо пов'язане з географічним положенням. З прадавніх часів на землях сучасної України проживали землероби. З геологічної точки зору, сучасна Україна розташована на одній з найстабільніших платформ світу і не була затоплена світовим океаном. За оцінками експертів, на території

України розміщується понад 30% чорноземів світу. Українські ґрунти називають унікальним багатством загальнопланетарного значення. На цій землі завжди жили хлібороби, вони зрослися зі своєю ненькою-землею. Сучасні дослідження багатьох учених, які вивчають трипільську культуру, підтверджують спадкоємність культурних традицій, незважаючи на різноманітні міграційні процеси, що відбувалися протягом тисячоліть. Приходили та йшли геть племена завойовників і кочівників, але жителі цієї землі зберігали свої традиції та культуру. Їх називали різними іменами, проте етнічні ознаки залишалися незмінними. Не є випадковим, що вихідці з України за її межами (а таких сьогодні налічується близько 20 млн. чоловік) селилися на територіях, найкраще придатних для хліборобства, — на Кубані, Алтаї, в Приамур'ї, на півдні Канади, півночі США, півночі Австралії, в Аргентині.

Інколи про одну людину, незалежно від її віку, говорять, що це «стара душа», бо вона розсудлива, чемна, емоційно стабільна, має глибоке почуття власної гідності, що унеможливорює для неї вчинки поза мораллю, має схильність до різних родів діяльності та творчості, все їй легко дається. Іншу ж людину називають «молода душа», бо вона намагається жити тільки за власним бажанням, не зважаючи на інших, ніби сонце сходить саме для неї, і після неї світу не залишиться. Є всі підстави вважати нашу націю старою.

Саме в ХХ ст. почали з'являтися наукові докази існування прадавніх коренів української нації, і це визнано в світі. Засоби масової інформації донесли до нас на початку 90-х років ХХ ст. висловлювання американського президента Б. Клінтона: «Україна є однією з найдревніших націй світу».

Учені називають українську мову однією з найдавніших та найдосконаліших мов світу. Польський учений-лінгвіст Михайло Красуський у праці «Прадавність української мови» (1880) відзначив: «Займаючись тривалий час порівнянням арійських мов, я прийшов до переконання, що українська мова не

***

тільки старша всіх слов'янських, не включаючи й так званої старослов'янської, а й санскритської, грецької, латинської та інших арійських».

За евфоністичністю (милосвучністю) вчені ставлять нашу мову на одне з перших місць у світі. Так, у 1934 році на Всесвітньому конкурсі мов, що проводився у Франції, фахівці серед найкрасивіших і найбагатших мов назвали французьку, перську та українську. Милосвучність української мови досягається уникненням збігу голосних і приголосних. Як підкреслюють дослідники, особливі краса та музикальність української мови є одним з найяскравіших проявів панестетизму, всеохопної любові до краси, що пронизує духовне і матеріальне буття українців.

У сучасній українській культурі збереглися священні знаки-символи, історія виникнення яких сягає в глибину тисячоліть.

Тризуб, державний символ України, є одним із найархаїчніших і найпоширеніших сакральних знаків людської цивілізації. З тризубом зображалися грецький Посейдон, римський Нептун, індійські Шива та Вішну, скіфський Тагмасад.

На території України знайдено наскельні малюнки із зображенням тризуба, датовані IV–III тис. до н.е. Тризуб був відомий в Ольвії, Боспорському царстві, Урарту, Ірані, Індії, на Кавказі, його зображення використовували представники крито-мінойської культури (III–II тис. до н.е.), гети (III–I тис. до н.е.), сармати, царські скіфи, руські князі. В Індії, у штаті Джаму і Кашмір, височить священна гора з трьома вершинами, яку індійці називають Трикута. У надрах гори заховане святилище богині Вайшну Деві — Великої Матері. Під охороною жерців, за трьома магічними каменями, знаходиться її велична бронзова фігура з тризубом у правій руці.

Духовна велич української нації виявляє себе в безкорисливому служінні кращих її синів та дочок на благо всіх людей, задля утвердження любові, краси, справедливості, споконвічних людських цінностей.

Гомер, описуючи у своїй «Іліаді» давніх жителів Північного Причорномор'я, дає їм характеристику «найсправедливіших серед людей». Конституція українського гетьмана Пилипа Орлика була неперевершеним правовим феноменом і лягла в основу конституцій США, Франції, Великобританії та інших країн Європи.

Прорив людства в космос, який є визначальною подією минулого століття, став можливим завдяки життєвим подвигам українських учених, К. Е. Ціолковського, Ю. В. Кондратюка, М. Кибальчича, С. Корольова.

Загальновідомим є факт, що протягом XIX ст. саме українські сорти пшениці розселилися по всіх континентах світу, стали основним матеріалом для селекційної роботи.

Сучасна наука визначила закони відносності, взаємозв'язку та невизначеності як фундаментальні аспекти фізичної реальності. Чи не ті ж самі закони діють у психічному просторі, де співіснують великі людські спільноти, нації і народи? За уявленням ведів, незримі потоки енергії об'єднують людей в єдине ціле.

Кожна нація у великому плетиві світової історії веде свій малюнок, свій узор, творячи спільну духовну і матеріальну реальність, загальну тканину життя.

Хочеться сказати разом з іншими: **призначення України і українців — берегти Життя, утверджувати Істину, творити Добро, примножувати Красу. Місія України — бути джерелом духовної наснаги людства. У цьому її велич і її національна ідея.**

Це записано на генному, на клітинному рівні у кожного з нас. Прислухаймося до свого серця, воно підтвердить це. Будьмо гідні цього високого призначення! Але не будемо забувати, що будь-яка інша нація має не менш високу місію, сповідує не менш благородні ідеали і також вносить у скарбницю людства свої вагомі здобутки, якими пишається і які становлять фундамент її національної гідності.

Коментарі

1 | 11.12.06 | Гість

Шлях до національного самоусвідомлення

Хто ж нас годуватиме, поки ми будемо «берегти Життя, утверджувати Істину, творити Добро, примножувати Красу»?

Де ж ми візьмемо РЕСУРСИ для реалізації місії України «Місія України — бути джерелом духовної наснаги людства»?

Можливо, росіяни або американці дадуть ці ресурси???

Віктор Лисицький

2 | 13.12.06 | Гість

Спасибі за добре слово!

Авторка права, потрібно брати історичний позитив нації, а не все негативне і той песимізм, що пронизує всю вітчизняну історію, літературу, виховуючи закомплексованих, зневірених людей, які соромляться рідної мови, культури і озлоблені на весь світ. І той ресурс не треба ніде брати, той ресурс має бути у кожного в серці, ми самі маємо творити себе, а не чекати від когось благодаті. Невже росіянин чи американець має заплатити нам, щоб «творити добро», не красти, не обманювати... І як свідчить попередній коментар, якщо ми хочемо щось змінити на краще, то передусім потрібно себе змінювати в кращу сторону. І у нас є всі для цього РЕСУРСИ.

Ще раз дякую авторці і ставлю 10 балів за працю.

Оксана

Література

1. Кузнєцова Т.В. Психологія культури. — К., 2006.
2. Духовна велич України. — К., 2004.
3. Маслоу А. Психологія бытия. — М., 1997.
4. Франкл В. Человек в поисках смысла. — М., 1990.
5. Юнг К. Г. Аналитическая психология. — СПб., 1994.
6. Гумилев Л. И. География этноса в исторический период. — Л., 1990.
7. Лосев А. Ф. Философия, мифология, культура. — М., 1991.

Сервіс «Запитання юристу»

Сервіс «Запитання юристу» розпочав свою роботу наприкінці липня 2006 року. Протягом цього часу юрисконсульт ВЕМ Михайло Петечел надав безкоштовну юридичну консультацію кільком десяткам зареєстрованих експертів ВЕМ. Найцікавіші запитання та консультації публікуються на порталі.

30.08.06 | Запитання ставить Олександр Шуляк

Що потрібно для того, щоб на вашому порталі розмістити книги, які вже були видані в інших видавництвах?

Відповідь

Перш за все, Ви як автор володієте майновими та немайновими правами на створений Вами твір.

Про немайнові права я не згадувати, тому що вони, відповідно до ч. 2 ст. 14 ЗУ «Про авторське право і суміжні права», не можуть бути відчужені.

Щодо майнових прав, то, відповідно до ст. 15 цього Закону, а саме ч. 1, до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать:

б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. До поставленого Вами запитання дуже підходять деякі пункти ч. 3 даної статті, а саме, виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами дає йому право дозволяти або забороняти:

п. 4) будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення;

п. 9) подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця і в будь-який час за їхнім власним вибором.

З даної статті вже можна зробити висновок, що Ви маєте право опублікувати Ваші твори на нашому порталі, тобто повторно опублікувати твори, які будуть подані для загального відома.

Але тут потрібно пам'ятати, що вищезгадані норми застосовуються тільки в тому випадку, якщо майнові права не були Вами передані видавництвам і, відповідно до ЗУ «Про авторське право і суміжні права», не були письмово оформлені авторським договором.

Відповідно до ст. 31 даного Закону передача майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) оформляється авторським договором. Майнові права, що передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як відчужувані, вважаються такими, що не передані.

Стаття 33 Закону визначає форму, зміст та інші умови авторського договору.

п.1. Договори про передачу прав на використання творів укладаються в письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо).

З цього можна зробити висновок, що якщо між Вами і видавництвом був укладений авторський договір в письмовій формі з передачею всіх майнових прав, то тільки видавництво має право розпоряджатися Вашим твором на термін дії авторського договору.

Але я Вам рекомендую уважно прочитати і вивчити договір, тому що, відповідно до п. 8 ст. 33 Закону, усі майнові права на використання твору, які передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені. Майнові права, не зазначені в авторському договорі як передані суб'єктом авторського права, вважаються такими, що не передані, і зберігаються за ним.

10.08.06 | Запитання ставить Сергій Марченко

Що таке порушення авторського права і яка відповідальність може бути за такі дії?

Відповідь

Стаття 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» розкриває, що таке порушення авторського права. Порушенням авторського права, що дає підстави для судового захисту, є:

а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права, визначені статтями 14 і 38 цього Закону, та їхні майнові права, визначені статтями 15, 39, 40 і 41 цього Закону, з урахуванням передбачених статтями 21–25, 42 і 43 цього Закону обмежень майнових прав;

б) піратство у сфері авторського права — опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення;

в) плагіат — оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;

г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське

право, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;

д) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права;

е) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

є) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права чи особи, яка здійснює таке управління;

ж) розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Відповідно до ст. 51, відповідальність за порушення авторського права може бути трьох видів: 1) цивільна; 2) адміністративна та 3) кримінальна.

Цивільну відповідальність та способи цивільно-правового захисту авторського права розкриває Закон «Про авторське право і суміжні права», а саме ст. 52.

Адміністративний штраф накладається відповідно до ст. 51–2 Кодексу України про адміністративні правопорушення — за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, накладається штраф від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Кримінальна відповідальність настає відповідно до частини 1 статті 176 Кримінального кодексу України, яка передбачає за незаконне використання чужих творів без дозволу осіб, які мають авторське право або суміжні права, якщо ці дії завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, накладення штрафу від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до двох років. Матеріальна шкода вважається завданою у великому розмірі, якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян (1 н.м.д.г. = 17 грн.).

16.06.06 | Павло Гальченко, спеціально для ВЕМ

Футбол – національна гордость України?!

Коментарів (3)

Рейтинг матеріалу 10.0

Июнь 2006 года отодвинул на второй план все экономические негаразды, политические распри и национальные проблемы. Чемпионат мира по футболу сплотил нашу страну в едином патриотическом порыве: национальная сборная Украины принимала участие в Мундиале!

Первой из всех стран бывшего Союза преодолела групповой барьер, первой вошла в восьмерку лучших мировых футбольных сборных...

О том, как это было, — глазами профессионального болельщика в серии очерков специально для портала «Всеукраинская экспертная сеть».

Тонкий тактический ход...

Украина — Испания 0:4... Как воспринимать этот позорный счет нашей футбольной сборной в дебютном матче на чемпионате мира? Как национальную трагедию? Как тонкий тактический ход старшего тренера? Как закономерность? Случайность? Высшую несправедливость?

Каждый из этих, казалось бы, риторических вопросов содержит в себе частичку ответа на то, что произошло во вторник, на лейпцигском «Центральштадионе», небольшую долю правды о том, что уже, увы, свершилось. И так...

Национальная трагедия?

Звучит, вроде, смешно. Украинская команда проиграла испанской. Ну и что? Пусть это будет, как сказал бы одессит, наибольшим нашим горем! Абстрагируемся на минутку от футбола. Что мы видим и чувствуем? Видим политический, экономический, социальный кризисы, нищету и инфляцию, нетерпимость и непримиримость. Чувствуем жалость к стране, обиду за нацию, усталость от перманентного ожидания лучших времен...

Яркими вспышками национальной гордости была Руслана, братья Кличко, «помаранчевый» Майдан, выход сборной на футбольный Мундиаль. Руслана попела-попела и подалась неизвестно зачем в политику. Старший брат подрался-подрался и туда же. Младший еще дерется — прекрасно, гордимся и поныне, но уже не так. «Оранжевая революция» завершилась таким фарсом, что и говорить об этом противно. Остались футболисты, которые минимум три раза заставят самодостойных европейцев-американцев-

азиатов слушать наш родной «Ще не вмерла Україна...» И это здорово! Здорово, но мало: хотим большего! Хотим выхода из группы, хотим четвертьфинала, хотим Кубок мира, наконец!!!

Эти максималистские мечты присущи не такому уж малому сегменту нашего социума. Бесславное поражение воспринимается как национальная трагедия прежде всего молодежью — это естественно, ведь максимализм и обостренное ощущение национальной гордости присущи именно молодым людям. Не надо забывать и о тех, кто далек от спорта, но близок десятилетиями насаждаемому большевистской идеологией чувству пролетарской исключительности и всеильности. Для этих граждан любое отставание от иностранцев всегда сродни национальной трагедии. А бесшабашные оптимисты, генетически больные чисто славянским шапкозакидательством? И их немало.

Так что же — все-таки трагедия?

Успокою молодежь: наши скоро выигрывают, оле-оле! Кстати, до осени пересдать сопромат нужно кровью из носа, иначе стипендии не видать, Наташка третий день к телефону не подходит, а тут еще ребята из соседнего двора на шашлыки приглашают...

Успокою других: Украина первой из европейских сборных добилась права выступать на чемпионате мира! Обыграв при этом и чемпионов Европы, и бронзовых призеров минувшего Мундиаля! Лучший нападающий мира Андрей Шевченко — наш, украинский, с нашей, чисто украинской фамилией!

Успокою и оптимистов. Вернее, напому им известную истину: оптимисты — люди, плохо информированные. При достаточной информации оптимисты автоматически переходят в ряд пессимистов. Пожалейте головные уборы и подумайте...

Выходит, нет, не трагедия. «Обидно, досадно, но ладно, ладно, ладно...» Кажется, так скандируют в Киеве на стадионе «Динамо» имени Лобановского?

Тонкий тактический ход Блохина?

А что? Симпатичная версия. Тем более что при известной фантазии не лишена и смысла. Неужели не могло быть, скажем, вот так...

Чемпионат мира-2006. Лейпциг, 14 июня. 15 минут до начала первого матча группы «Н» Украина — Испания. Раздевалка украинской сборной. Установка старшего тренера на игру: «Ребята, усвойте хорошенько: испанцы — это не греки и не турки. А уж тем более не Коста-Рика и не Люксембург. Это испанцы! Хакана Шукюра или Загоракиса они к своей сборной и на пушечный выстрел не подпустят. Так что на легкую жизнь не надейтесь и проиграть не бойтесь. Сгоняете «ничейку» — в ноги поклонюсь. И забудьте про газетчиков, которые из вас командумечту сотворили. Я вон Мексику помню, в 86-м. Тогда у нас не сборная была, а действительно — суперзвезда! И что? Да продули бельгийцам второсортным, еще и 4 мяча пропустили. И вылетели тут же. А у вас еще будет шанс все исправить. Поберегите силы на арабов. У них нефти и песка много, а с понятием футбольным, как с водой, — «напряженка». Так что, Шева, береги ноги, Воронин, Андрюша, не носись по полю как угорелый, Толик Тимошук, пристреляйся, припасуйся. И защита, глядите мне, карточек не хватается: вас заменить нечем! Нам главное не Испанию, а Аравию да Саудовский Тунис обыграть!»

Такую гипотетическую установку идеально выполнили два Андрея — Шевченко и Воронин. Отчасти выполнил Тимошук. Не выполнила защита. А теперь подумайте сами — неужели так уж нереальна описанная ситуация в Лейпциге, 14 июля 2006 года, за 15 минут до начала игры?...

Закономерность?

Смею утверждать, да, это поражение — закономерность. Пожалуй, 0:4 — «занадто», но поражение — закономерность! Когда это мы у грандов футбола на официальном уровне выигрывали? Была когда-то вымученная

победа в групповом турнире над португальцами, которых-то и к грандам можно отнести только с большой натяжкой. Была ничья с немцами в стыковом матче (а затем и бесславное 1:4). Была нулевка с французами. И уж совсем тошно вспоминать хорватов и словенцев.

Так что выход напрямую в финальную часть ЧМ — уже достаточно большой успех, однако вовсе не повод для того, чтобы с ходу показывать Раулю и Со места зимовки известных членистоногих.

Случайность?

Ох, и много же их было в матче, этих случайностей! Самая главная — это то, что жребий определил нам в соперники именно испанцев. Автор шутит, главная и, пожалуй, фатальная случайность случилась на 17-й минуте

матча, когда противный рикошет уже в начале игры определил ее победителя. Можно говорить, что неслучаен был штрафной, после которого случился этот рикошет, можно рассуждать о неслучайности мастерства иберийца, забившего гол, можно выстроить множество причинно-следственных связей, приведших к конкретному рикошету. Но факт остается фактом — случайная траектория отскока мяча практически похоронила интригу в матче. И те случайности, которые случились после — лишь довели к большому кошмару, который произошел на 17-й минуте.

Довески эти, впрочем, следует все же обозначить.

Случайность № 2 (смешная случайность). Его Случайность Жеребьевка выбрала этот стадион и это время матча. Одно связано с другим, ибо в 15 ча-

сов по берлинскому в тени было +32. Поле «Центральштадиона» расположено ниже уровня земли, оно как бы «вкопано» в грунт — налицо «парниковый эффект». Скажете, ну и что? Испанцам ведь тоже несладко было... Э, нет, готов поспорить, что на Пиренеях гонять круглого при 35-градусной жаре — дело очень даже привычное! А вот наши больше привыкли грязь месить да по снегу красным мячом играть. В рейтузах да рукавицах. Так что случайность эта — далеко не в нашу пользу.

Случайность № 3 (подлая случайность). Тут выстраивается целая цепочка. Думаю, вам известно, что два победителя нашей группы по воле случайного жребия выходят на двух победителей группы, в которой безусловными фаворитами являются сборные Франции и Швейцарии. Причем победите-

ли играют с командами, занявшими вторые места в группах-«визави». Судя по игре между французами и швейцарцами, которая состоялась накануне нашего матча, с первого места в 1/8 финала шагнет, весьма вероятно, именно Швейцария. Они моложе, быстрее, да и просто играют лучше, чем некогда грозные «лягушатники». А значит, и играть швейцарцам со второй командой из нашей группы. И желательнее с Украиной (арабские команды серьезно никто не воспринимает, это очевидно). И вот тут начинает вырисовываться второе, отблескивающие золотишком, звено упомянутой цепочки — судейская бригада. Родной которой, опять же случайно, оказалась страна часов, банков и швейцарского сыра. У каждого из этих «людей в черном» где-то в подкорке головного мозга жила мыслишка о том, что, дескать, играть нашим (то есть их, швейцарским) проще будет с Украиной, чем с Испанией. А дальше — простая физиология с известными рефлексамися. Именно безусловные рефлекссы руководили руками швейцарских арбитров, заставляя их поднимать флажки, доставать красно-желтые карточки и указывать на места пробития штрафных и пенальти. В сторону ворот страны из бывшего СССР. Вот такая подлая цепочка обрисовалась. Версия имеет право на жизнь? Попробуйте оспорить.

Высшая несправедливость?

О, да! Еще какая! Кто-то свыше, эдакий несправедливый, в одночасье разучил забивать украинцев, а этим жалким испашкам будто крылья к ногам приконопатил, да еще и техникой наградил, о которой те раньше только мечтали. Ну а если отбросить злорадную иронию, то несправедлив в этом матче был только разгромный счет. И то, наверное, только потому, что был он не в нашу пользу. И совершенно правы были фернандо торрессы и пуйоли, добивая павшую духом сборную Незалежной. В играх на таком уровне падать духом нельзя, даже играя вдесятером. И нельзя на чемпио-

нате мира не забивать с убойных позиций. Нельзя пасовать в аут, нельзя «обрезаться» возле своей штрафной. Иначе будет 0:4.

И все-таки, как же воспринимать позорное поражение от сборной Испании? Ответ напрашивается сам собой — как урок. Обидный, неслучайный, закономерный и справедливый урок. Наши игроки пока еще только в первом классе Высшей футбольной школы. Исправить полученную двойку смогут только они. Наши ребята. Наши любимцы. Наша гордость...

В пятницу будем пить шампанское?

Радость была просто неумной. Даже заядлые пессимисты, и те удовлетворенно цокали языками, мол, не правы были, извините. А уж молодежь... наши дорогие тинейджеры-болельщики, начисто позабыв недельной давности позор, ничтоже сумняшесся, требовали Кубок мира сюда, в Неньку...

Несомненно, победа приятна. Вдвойне приятна потому, что первая, потому, что безоговорочная, потому, что выстраданная. И не принимаются никакие оговорки, что, дескать, соперник был очень слабый, и арбитр был настроен к нашим чересчур лояльно, и погода благоприятствовала. Все перечисленные околофутбольные факторы имели место быть, но от этого победа наша не стала менее весомой.

Тем не менее хочется на минутку отвлечься от результата матча Украина — Саудовская Аравия и попытаться проанализировать выступление нашей команды в двух прошедших на чемпионате мира матчах.

Двух разных матчах. Настолько разных, что с трудом верится в то, что играла одна и та же команда. Ведь не прибавилось же техники, скорости, уменья у наших футболистов за шесть дней! Резко изменилось психологическое состояние игроков: из беспомощных, павших духом «мальчиков для битья» сборная Украины превратилась в целеустремленный, собранный и беспощадный коллектив единомышленников. Как же могла в столь корот-

кий промежуток времени произойти такая удивительная метаморфоза? Откуда взялись целеустремленность, собранность и пресловутая спортивная злость, которых так не хватало украинцам в матче с Испанией?

Ответ напрашивается сам собой, и, видимо, он является единственно верным: наши просто «перегорели» до матча с Испанией. В этом видится огромная вина средств массовой информации, которые настолько раздули миф о якобы непобедимости нашей команды, что когда за первые 15 минут игры в наши ворота влетело два мяча, у игроков просто опустились руки... ну или ноги, если хотите...

Предположение о том, что команда «перегорела», носит субъективный характер, и его можно рассматривать серьезно только в контексте таких же субъективных факторов: некачественное судейство, «не наша» погода, невезенье и т. п. Объективны, пожалуй, только неверная тактическая установка на игру и неправильный подбор игроков на ответственный матч. И все это — в компетенции главного тренера. Не зря же после разгромного матча Олег Блохин взял всю вину за поражение на себя. Вот и автору кажется, что не зря. Ошибки свои тренер не побоялся признать. Делает честь. Но не оправдывает. Смягчает вину то, что сумел все же Блохин настроить команду (а было это, уверен, ой, как нелегко), верно просчитать тактическую расстановку на второй матч, подобрать оптимальный состав.

И вот, что удивительно: те «новые» игроки, которые вышли в стартовом составе на матч с Саудовской Аравией, стали лучшими по итогу матча. Речь идет, естественно, о Реброве, Калиниченко и Шелаеве. Сергей Ребров стал в первом тайме мозгом и мотором всех осмысленных действий команды, плюс гол архиважный забил. Максим Калиниченко отыграл весь матч прекрасно, продемонстрировав, что одинаково хорошо умеет помогать форвардам и справа и слева, и пас голевой может отдать, и гол, в конце концов, может забить. А Олег Шелаев настолько чет-

ко контролировал пространство между защитой и полузащитой, выполнял функции так называемого «волнореза», что будет очень удивительно, если мы не увидим его в стартовом составе следующего матча. На уровне отыграли Русол, Гусев и Шевченко.

В матче с арабами все было за нас: и погода, и «быстрый гол», и судья, и везенье... Два абсолютно противоположных матча, два одинаковых счета.

Сказка продолжается...

Когда Олег Гусев забил победный пенальти, во всем доме дрогнули стены. И буквально через 5 минут пошли в ход петарды, салюты и, подозреваю, кой-где даже табельное оружие. Киев ликовал. Ликовала вся Украина!

Прошло много-много лет, и вот мы снова болеем за наших в четвертьфинале чемпионата мира. Тогда, раньше, мы болели за сборную социалистической родины, сейчас — за команду независимой Украины. Но и тогда, и сейчас мы болели не за общественный строй, не за политические векторы, не за наших представителей в экономическом и идеологическом противостоянии, а просто за наших ребят, за их мужские качества, выносливость и силу.

Разница в болельщических ощущениях, правда, существенная. Тогда мы расценивали невыход на чемпионат мира как позор, а участие в Мундиале полагали вещью обыденной, обязательной. Сейчас само участие в футбольном форуме для нас — уже честь, выход из группы — достижение, ну а четвертьфинал — подарок судьбы. А уж если пробьемся в полуфинал — это вообще будет чудо!

Хотя чем не шутит лукавый! Итальянцы, конечно, сила грозная, но, судя по качеству их игры, вполне и вполне победимая. Есть у них пара-тройка ребят, которые ой как могут попортить нашим крови. Прежде всего это вратарь. Несомненно, Джанлуиджи Буффон — лучший голкипер в мире, трудно даже представить, кто сможет ему забить. Пожалуй, Шева... Он-то уж точно знает, как это делается: забивал,

и не раз. Очень хотелось бы. Но для этого Андрею надо будет, как в компьютерной игре-бродилке, пройти, пережить, запутать нескольких футболистов, которые считаются личностями харизматическими в итальянском, да и мировом футболе. В центре придется обыграть Андреа Пирло, а в защите — Джанлуку Дзамбротту и Фабио Каннаваро. Нереально? Поживем — увидим.

Хотя, по правде говоря, состояние Андрея Шевченко внушает о-очень большие опасения. То, что он не набрал присущих ему игровых кондиций — факт неоспоримый. Надеемся, что восстановление Шевой спортивной формы будет идти по восходящей, несколько дней для этого еще есть. Больше беспокоит другое: психологическое состояние нашего лидера. Вспомните, как он бил пенальти в ворота швейцарской команды. И вспомните, как бил 11-метровый Франческо Тотти на 5-й добавленной минуте в матче против Австралии. У Тотти челюсть готова была хрустнуть, так он сжимал зубы от спортивной злости и жажды гола, глаза так и горели дьявольским инквизиторским огнем. А как готовился к удару Шевченко? К удару, который мог стать решающим в этом изнурительном, 120-минутном противостоянии? Взгляд неконцентрированный, блуждающий, походка разболтанная. Удар, хоть и неплохой, но без изюминки, без хитринки. Слава Шовковскому, который не пал духом после промаха капитана, слава Милевскому, Реброву и Гусеву, которые мастерски реализовали свои попытки.

Будем очень надеяться, что к матчу с Италией Андрей будет готов на то количество процентов, которое поможет ему забить. Или пас голевой отдать. Или пенальти заработать. Короче — победить!

А ведь есть возможность выиграть у итальянцев, есть! Уверен, эмоциональный заряд, полученный после тяжелой и заслуженной победы, у наших футболистов высок. Мотивация? Смешно даже говорить о мотивации в

четвертьфинале чемпионата мира. Вернее, смешно говорить о ее отсутствии. Она есть и, уверен, не меньшая, чем у итальянцев. Техника? Не так много и не такая качественная, как у будущего соперника, но ничего: компенсируем скоростью и самоотдачей. Тактика? Вот чего есть, так это тактики! Только б не перемудрил Олег Блохин, только б не установил слишком жесткие тактические схемы на игру: аппенинцев можно взять импровизацией, с тактикой у них все налажено не хуже, а может даже и лучше, чем у нас. Физические кондиции? Немного похуже, чем у противника: матч 1/8 финала был долгим и напряженным. Но на то они и профессионалы, чтобы восстановиться. Кадры? Тут все более или менее у нас в порядке: дисквалификаций нет, травмированных не прибавилось. А вот у итальянцев в этом вопросе, похоже, намечается головная боль: Алессандро Неста сломался, и, похоже, серьезно, Марко Матерацци отбывает дисквалификацию. А эти двое — высокие атлетичные центральные защитники.

Так что уверен — сборная Украины даст бой сборной Италии. И уверен, что позорным этот матч для наших не станет. Пусть победит сильнейший!

***

Коментарі

1 | 27.06.06 | Гість

Сказка продолжается... Вот именно!

2 | 27.06.06 | Євген Володимирович Найштетік

А вот если бы..

Если бы испанцам попались бразильцы или аргентинцы, я б посмотрел этот матч до конца и злорадствовал до победного 6:0.

3 | 01.07.06 | Гість

Да, это просто прорыв...

Все равно, победа за нами! Украине удалось продержаться всех в напряжении 2 недели, такого интереса к стране не было со времен «померанчевой революции». Все еще впереди, и кубки, и слава. Мы верим в вас, тренер и команда!

Харьков

28.09.06 | Ксенія Васильєва

Україна у фактах

Коментарів (0)

Рейтинг матеріалу 10,0

Ми з вами живемо у дивній країні, хоча не завжди про це пам'ятаємо.

Україна! Край з незліченними скарбами, непересічною історією, неординарними людьми, край сили і мужності, розуму і любові, злетів і падінь, край дивовижної і такої різноманітної природи!!!

Що ви знаєте про українські... печери?

Територія **Тернопільської області**, мабуть, найбагатша на печери. Тут вже відкрито понад 100 печер, і щороку кадастр поповнюється двома-трьома новими. На **Західному Поділлі** розвідано тільки п'яту частину підземних пустот. Лабіринти печер сягають у довжину від кількох до 200 км. У межиріччі Збруча та Серету, над Нічлавою і Циганкою, знаходяться **найдовші у світі гіпсові печери-лабіринти** з дивними назвами: Оптимістична (220 км — найбільша печера у Європі), Озерна (115 км), Кристальна (22 км), Млинки (27 км), Вертеба (8 км) та багато інших.

Жодне місто України не може похвалитися такою кількістю рукотворних підземель, як **Київ**. У місті налічується близько 200 печер і ще понад 100 — в радіусі 10 км навколо нього. Найдавнішими київськими печерами вважають **печери Кирилівського монастиря**, який згадується у літописі 1171 р. Але печери з'явилися значно раніше за монастир, про що свідчать знахідки археологів (виявлена стоянка первісних людей та їх знаряддя).

Рукотворні підземелля знайдені на території майже всіх монастирів України. Зустрічаються і скельні печерні монастирі, наприклад, в селі **Лядові (Вінницька обл.)**, Михайлівський печерний монастир в селі **Бакоті (Хмельницька обл.)**.

Унікальні природні куточки

Є такі дива природи, що залишаються у пам'яті назавжди.

Наприклад, так звана **Кам'яна Могила (Запорізька обл.)** — своєрідний «підземний Ермітаж». Над рівнинним степом на 12 м у вишину здіймаються кам'яні нашарування фантастичної краси. У горі виявлено і досліджено понад 60 печер і гротів, де на скелях зосереджено понад 3000 малюнків кам'яного віку, доби бронзи та більш пізнього часу.

Печера-грот Чокурча — один з найдавніших пам'ятників життя людини в **Криму**. Люди вперше почали се-

литися тут 40–50 тисяч років тому, коли у Криму жили мамонти, північні олені, носороги. У печері були знайдені унікальні археологічні експонати, а також стародавні малюнки.

Змієві вали (насипи висотою 6–8 м і шириною 14–16 м) — грандіозні земляні укріплення довжиною у 2000 км (!), залишки яких розташовані майже по всій лісостеповій та степовій території України. Довгий час вважалося, що їх було побудовано за часів Київської Русі. Але сьогодні існує гіпотеза, що Змієві вали були споруджені набагато раніше: скіфськими племенами доби раннього заліза (7–6 ст. до н. е.) або племенами черняхівської культури (2–6 ст. н. е.). Будівництво тривало близько 20 років, і щороку тут працювало не менш, як 3,5 тисячі чоловік.

Унікальні кам'яні степи можна побачити тільки в **ландшафтному парку Гранітно-степового Побужжя (Миколаївська обл.)**. Тут можна зустріти окремі види рослин, які більш ніде на планеті не зустрічаються: гвоздику бузьку, малинову смілку бузьку, мерингію бузьку. Справжньою прикрасою скелястих гряд є вишня Клокова, названа на честь відомого українського ботаніка, яка також більше ніде у світі не зустрічається.

Неповторний природний пейзаж, з чудовими краєвидами та панорамами, має **Смотрицький каньйон (Хмельницька обл.)**. Омегоподібна петля скелястого каньйону не має аналогів на території Центральної та Східної Європи. В окремих місцях каньйону від вивітрювання гірських порід утворилися геоморфологічні об'єкти — останці та утвори, зокрема, карстовий міст, так звана Райська брама, останці «Голова римського воїна» та «Сова».

Краснокутський дендропарк (Харківська обл.) — один із найстаріших в Україні. Його засновником вважають вченого-акліматизатора І.Н. Карзіна. До дендропарку з Японії, Китаю, Америки, Канади, Європи було завезено близько 600 видів рідкісних рослин, понад 50 з яких доти в Україні не росли. Саме звідси такі звичні для нас сьогодні дерева, як клен, акація,

шовковиця, платан, софора почали свою подорож по всій країні.

У **Закарпатському заповіднику Долина нарцисів** ростуть унікальні дикі гірські квіти, які в Європі ніде більше не збереглися. В льодовиковий період (близько 10 000 р. до н. е.) з гір сповз величезний пласт землі разом з рослинами, які і стали прикрасою цієї долини. Наприкінці квітня — в травні Долина нарцисів перетворюється на райський куточок і стає місцем паломництва туристів.

В 1973 р., під час розробки кам'яного кар'єру недалеко від **Дружківки (Донецька обл.)**, був знайдений **кам'яний ліс** площею біля 3 км². Колись це були сорокаметрові араукарії та каламити. Дружківським кам'яним деревам біля 250 тис. років. Це єдиний кам'яний ліс такого віку в Євразії, більш пізні залишки араукарій є лише в штаті Арізона (США).

Містечко **Вилкове Одеської області** називають **українською Венецією**. Більшу частину території міста займає вода. Мешканці містечка вже звикли до того, що вулицями краще пересуватися на човнах, ніж пішки та машиною.

В Україні є свій **активний вулкан**. Знаходиться він у **с. Старуня Івано-Франківської області**. Жодної небезпеки цей вулкан не становить, оскільки він — грязевий і хлюпає багнукою не вище, ніж на дециметр угору. Правда, винесена на поверхню «лава», яка не замерзає, систематично підігриваючись свіжими порціями, затопила кілька гектарів поля, надовго зробивши їх непридатними для рільництва.

В **Ужанському національному природному парку** біля **с. Княгиня (Закарпатська обл.)** у 1866 р. було зафіксовано падіння одного з найбільших у Європі метеоритів. Сьогодні уламки **Княгинянського** метеориту загальною вагою близько 500 кг (найбільший з яких важить 286,3 кг) зберігаються у 104 музеях світу.

В Україні є свій **Рай!** Так називається село, розташоване у **Тернопільській області**.

Дивні монументи

У **Бердянську (Запорізька обл.)** можна зустріти пам'ятник... **бичку** з надписом «Бичку-годувальнику».

У **Бердянську** також кілька років тому з'явився пам'ятник улюбленим персонажам роману Ільфа і Петрова «Золоте теля» **Остапу Бендеру і Шурі Балаганову**. Встановили його, до речі, у парку імені лейтенанта Шмідта, поруч з виконкомом — просто, як у книзі.

Пам'ятник **Паніковському** поставлено, звичайно, у **Києві**, на вул. Прорезній.

А у **Харкові** більше шанують героїв іншого роману Ільфа і Петрова — «12 стільців». Там на вокзалі стоїть пам'ятник **отцю Федору**. А на вулиці Петровського з'явився ще один пам'ятник — **Елочці Шукіній**.

У **Дніпропетровську** спорудили двометровий монумент найзлішому ворогові українських селян — **коло-радському жуку**.

Комсомольськ Полтавської області прикрашає пам'ятник бабусі, яка торгує соняшниковим насінням.

У **Ковелі (Волинська обл.)** відкрито найвищий у світі пам'ятник **Тарасові Шевченку**. Його висота становить понад 7 м.

У **Миколаєві**, що на **Львівщині**, найвищу точку міста — Адамову гору — прикрашає **капличка-писанка** — єдиний храм в Україні з такою оригінальною архітектурною формою.

Одеські сходи, які сьогодні носять назву **Потьомкінські**, насправді до князя Потьомкіна не мають ніякого відношення. Їх було подаровано князем Вороновим своїй дружині Єлизаветі, і у різні часи вони називалися Гігантські, Миколаївські, Бульварні. Сучасну назву сходам подарував відомий кінофільм «Броненосець «Потьомкін»».

Перші та найкращі: власна книга рекордів

Хортиця (Запорізька обл.) — єдиний шматок землі в Україні, де уздовж 12 км умістилися три географічні зони: плавнева, центральна й гірська.

Найбільш снігове місце України — **Руська Мокра (Закарпатська обл.)**. В

середньому стійкий сніговий покрив лежить тут протягом 116 днів на рік.

У **Карпатських горах** можна побачити поблизу **Рахова найвище дерево України** — модрина європейська (54 м), а на схилах гори Близнеця — **найнижче дерево України** — вербу туполисту (до 15 см).

Гора **Красна Горка**, біля **м. Мукачеве (Закарпатська обл.)** — найпівнічніша місцевість у світі, де вирощують **чай**.

Найбільшою твариною в Україні є **зубр**, його вага перевищує 1 т, а висота у гриві досягає 2–3 м.

Трембіта — найдовший духовий музичний інструмент у світі. Це конічна дерев'яна труба без бокових отворів, довжиною до 4 м. Діапазон трембіти — дві з половиною октави. Її звуки чутно більш ніж за 10 км. Цей традиційний для жителів українських **Карпат** інструмент і досі використовується для сповіщення горян про важливі події.

Найстаріший **сонячний годинник** в Україні (побудований в 1696 р.) можна побачити на **Хмельниччині**. Він зберігся на південній стороні у простінку між двома вікнами **Успенського собору в Меджибожі**. У 1750 р. подібний стаціонарний годинник з'явився в **Ізяславі**. З наказу магната П. Сангушка він був встановлений на стіні монастиря.

У **Києві** зберігся єдиний в Україні старовинний **годинник-колона** на подвір'ї лікарні № 15. Цей годинник відноситься до вертикального типу і має циферблати з усіх чотирьох боків.

Найдавніший **міст** знаходиться у **м. Феодосії**. Цей грецький міст, що функціонує ще й сьогодні, був збудований генуезцями у XIII ст. Його довжина становить 10 м.

Дещо молодшим від нього є **Турецький міст** над рікою Смотрич біля фортеці у **Кам'янці-Подільському (Хмельницька обл.)**, який було побудовано у XVI ст.

Перша в Україні **велика лікарня** була побудована в 1800 р. у **Кременчуці (Полтавська обл.)**.

А перша **станція швидкої допомоги** була заснована у **Києві** 1881 р.

Найглибша **лікувальна установа** в Україні знаходиться в **Солотвині (Закарпаття)**. На глибині 300 м у соляних печерах розташовано алергологічну клініку. В цій клініці повітря у сім разів чистіше, ніж в операційній.

Перший у Східній Європі вищий навчальний заклад, **«Києво-Могилянську академію»**, було засновано у **Києві** у 1615 р. А у 1658 р. навчальному закладу були надані юридичні права вищої школи і титул «академія».

Першу в Україні **гімназію** було відкрито у **Новгороді-Сіверському (Чернігівська обл.)** в 1804 р. Децю пізніше — в **Харкові** (1805), у **Києві** та **Сімферополі** (1812).

Найперший в Україні **театр** було збудовано у **Харкові** у 1789 р., згодом у **Києві** (1806) і **Одесі** (1810).

Кінокартину **Олександра Довженка «Земля»** занесено до списку найвидатніших фільмів всіх часів і народів. Решта його картин, які збереглися, належать до числа найвидатніших досягнень радянського кінематографу.

Найбільшу кількість **нагород** серед українських фільмів отримала кінострічка **«Тіні забутих предків» Сергія Параджанова**. На республіканських та міжнародних конкурсах і фестивалях вона здобула понад 150 нагород.

Найбільшою кількістю пам'ятників у світі вшанований відомий український поет **Тарас Григорович Шевченко**.

Маловідомі факти про відомих українців

Україна славна не тільки природою, а й людьми, що пронесли свої імена крізь віки та цивілізації, лишивши свій слід в історії, культурі, науці багатьох країн світу. Лише кілька фактів.

Анна — дочка київського князя **Ярослава Мудрого** — у 1049 р. стала дружиною французького короля Анрі (Генріха I), королевою Франції та прабабкою майже 30 французьких королів. До 1793 р. королі Франції присягали на вірність на Євангелії, яке Анна привезла з Києва. Французи вшанували пам'ять королеви скульптурою, яка вінчає портал церкви св. Вінсента в

м. Санліс. На постаменті є напис: «Анна Руська, королева Франції, збудувала цей собор у 1060 р.» Фрескове зображення Анни збереглося в Софійському соборі у Києві.

Рідні сестри Анни Ярославни також залишили свої імена у європейській історії: **Анастасія** стала королевою Угорщини, а **Єлизавета** — королевою Норвегії.

Граф і вінчаний чоловік імператриці Єлизавети **Олексій Розумовський (Розум)** походив з села **Лемеші (Чернігівська обл.)** Його брат **Кирило** у 18 років (!) очолив Петербурзьку академію наук, а згодом став гетьманом Лівобережної України.

Славетний **гетьман Петро Дорошенко** був тричі одружений, мав двох дочок і трьох синів. Однією з правнучок Дорошенка була... дружина Олександра Сергійовича Пушкіна — **Наталія Гончарова**.

З містечка **Глухова (Сумська обл.)** походив відомий цукрозаводчик та меценат **Артемій Якович Терещенко**. Його нащадки відіграли помітну роль у історії Російської імперії. **Михайло Іванович Терещенко** став міністром фінансів та закордонних справ в уряді О. Керенського, а **Федір Федорович Терещенко** став талановитим авіаконструктором, сконструйовані ним літаки були прийняті на озброєння російської армії у Першій світовій війні.

Син українського гетьмана **Пилипа Орлика Григор** став визначним державним і військовим діячем Франції, генералом і довіреною особою короля Людовіка XV, отримав графський титул і велику кількість європейських нагород. В середині ХХ ст. на землях, що колись належали Григору Орлику, було побудовано міжнародний **аеропорт «Орлі»**.

Одна з гілок роду **Достоевських** походила з України, де Достоевські служили священиками. **Михайло Андрійович Достоевський** порушив цю традицію, виїхав з дружиною з **Вінниччини** до Москви, де став штаб-лікарем. А його син **Федір** став найбільш читаним у світі російським письменником.

В 1996 р. світ відзначав століття кінематографу, по всіх усядах знову згадувалися імена братів Луї та Огюста Люм'єр. Але насправді перший у світі кіносеанс продемонстрував учасникам ІХ з'їзду природодослідників Російської Імперії у Москві механік **Новоросійського (тепер Одеського) університету Йосип Андрійович Тимченко** ще 9 січня 1894 р. Тимченку належить авторство не тільки першого у світі **кінетоскопа**, а й електричного годинника, кількох унікальних манометрів, автоматичної телефонної станції. На жаль цар Микола II не оцінив його досягнень, заявивши: «Все це нісенітниця, жодного значення таким дрібницям надавати не варто...».

В містечку **Бердичів (Житомирська область)** в костьолі Святої Варвари 14 березня 1850 р. місцева красуня Евеліна Ганська була повінчана з **Оноре де Бальзаком**. В цьому ж містечку тривалий час жив **Фредерік Шопен**, крім написання музики він також керував роботами по реставрації тамтешнього органу.

Під час англо-бурської війни (Південна Африка) 1899–1902 р.р. командир одного з бурських загонів українець Юрій Будяк, врятував від розстрілу молодого англійського журналіста. Журналіста звали... **Уїнстон Черчілль**.

Олена Петрівна Блаватська (1831–1891) — засновниця теософського руху, авторка відомих творів «Разоблаченная Исида» (1877) и «Тайная доктрина» (1888) — народилася в **Катеринославі (нині Дніпропетровськ)** 31 липня 1831 р. Її бабусею по материнській лінії була княгиня Олена Павлівна Долгорука, родословна якої бере свої корені від княжого роду Рюриковичів.

Відомий у світі композитор і диригент **Петро Ілліч Чайковський** походив з українського роду Чайків, що з **с. Миколаївка на Полтавщині**. П. І. Чайковський часто відвідував Україну, по кілька місяців перебував у маєтках Кам'янці на Черкащині, Браїлові на Вінниччині, Низах на Сумщині, неодноразово приїздив у Київ на постановку своїх опер.

Україна — батьківщина **шістьох Нобелівських лауреатів**, які отримали найвищу міжнародну відзнаку в усіх номінаціях, окрім премії Миру.

Перший з них — **Ілля Мечников**, славетний бактеріолог та імунолог — народився 15 травня 1845 р. у **с. Іванівці Куп'янського повіту на Харківщині** в дворянській родині. 40 років життя Іллі Мечникова пов'язані з Україною. Нобелівський комітет присудив йому в 1908 р. премію за дослідження з імунології. Її вчений був удостоєний в галузі фізіології та медицини (спільно з Паулем Ерліхом), а нагороджений як підданий Російської імперії. Другим Нобелівським лауреатом у галузі фізіології та медицини став вчений-мікробіолог з України **Зельман Абрахам Ваксман** (1888–1973 р.р.), уродженець міста **Прилуки на Чернігівщині**. Нобелівську премію він заслужив своїм вагомим внеском у перемогу над туберкульозом. У 1952 р. З. А. Ваксмана удостоїли Нобелівської премії «за відкриття стрептоміцину — першого антибіотика, ефективного при лікуванні туберкульозу». Нагороджений як громадянин США, куди він емігрував з України у 1911 р.

Письменник світового рівня, класик єврейської літератури **Шмуель Йосеф Агنون (Шмуель Йосеф Халеві Чачакес)** народився 1888 року в **місті Бучачі на Тернопільщині**, тут він і сформувався як майстер слова.

До виїзду в Палестину разом із групою бучацьких євреїв влітку 1907 р. Агنون опублікував на західноукраїнських землях близько сімдесяти своїх ранніх творів.

Загалом 85 його творів надруковано в перекладах десятима мовами світу. Йому першому серед авторів, які писали івритом та ідишем, присудили Нобелівську премію в галузі літератури (1966 р.) «за глибоко оригінальну й майстерну прозу за мотивами життя єврейського народу, багатство та глибину творів». Нагороджений (спільно зі шведсько-німецькою поетесою Неллі Закс) як громадянин держави Ізраїль.

Саймон Кузнець (1901–1985 р.р.) народився у **Харкові**, де мешкав до 1921 р. У 1971 р. був нагороджений як громадянин США Нобелівською премією з економіки «за емпірично обґрунтоване тлумачення економічного зростання, яке привело до нового, глибшого розуміння як економічної та соціальної структур, так і процесу розвитку».

У місті **Золочів на Львівщині** 18 липня 1937 р. народився **Роальд Гофман (Сафран)** — сьогодні найбільший американський спеціаліст у галузі органічної та квантової хімії. Його родина емігрували до США у 1949 р.

В 1981 р. Роальд Гофман як американський підданий був нагороджений разом із Кенеті Фукуї Нобелівською премією «за розробку теорії перебігу хімічних реакцій, створену ними незалежно один від одного». Це відкрило можливість для планування хімічних експериментів.

Лауреат Нобелівської премії **Георгій Шарпак** народився 1924 р. в **Дубровиці на Рівненщині** в українській родині. Він став на чужині одним із найталановитіших учених-експериментаторів сучасності. В 1992 р. його відзначено Нобелівською премією з фізики «за винахід пристрою, що відбраковує субатомні частинки в субатомному прискорювачі». Йдеться тут про винахід і розвиток нових детекторів елементарних часток, зокрема, про відкриття ряду так званих «камер Шарпака» (багатожильних, іскрових, пропорційних). Найвищу міжнародну відзнаку здобув як громадянин Франції.

На Нобелівську премію як реальні претенденти також свого часу висувалися відомий український письменник Іван Франко, діяч кримськотатарської культури Ісмаїл бей Гаспринський, письменник Улас Самчук (уродженець **с. Держмань тепер Рівненської області**), українські поети Павло Тичина та Микола Бажан, поет-дисидент Василь Стус, письменник Олесь Гончар.

Кожного лауреата занесено до офіційного довідника «Nobel foundation directory» (Стокгольм), де він відно-

ситься до тієї країни, громадянином якої він перебуває на момент присудження премії.

В Україні також народилися:

- відома на весь світ жінка прем'єр-міністр Ізраїлю **Голда Мейер (Мабович)** (м. Київ, 1898 р.);

- радянський правозахисник, дисидент, відомий політичний діяч Ізраїлю **Натан Щаранський** (м. Донецьк, 1948 р.);

- один із корифеїв американського авіабудування (конструктор важкого транспортного літака Хіллер Х-18 та знаменитого транспортного літака «Провайдер») **Михайло Струков** (м. Катеринослав, нині м. Дніпропетровськ, 1883 р.);

- відомий у світі авіаконструктор, конструктор перших у світі багатомоторних літаків-гігантів, перших міжконтинентальних пасажирських авіалайнерів, організатор серійного вертольотобудування **Ігор Сікорський** (м. Київ, 1889 р.);

- відомий винахідник та Головний конструктор ракетно-космічної техніки **Сергій Павлович Корольов** (м. Житомир, 1907 р.), прадід якого, Микола Москаленко, був ніжинським козаком;

- видатний співак і актор **Олександр Вертинський**. (м. Київ, 1889 р.)

Чи знаєте ви, що...?

- Ще у V–IV тисячолітті до н.е. на території України розвинулися перші землеробські цивілізації Європи. Сьогодні Україна володіє понад 1/4 всіх родючих чорноземів світу.

- Бібліотека Софії Київської, заснована 1037 р. Ярославом Мудрим, нараховувала до 900 томів рукописних книг (грандіозна для середньовіччя кількість!) А весь фонд Київської Русі нараховував 130–140 тисяч томів.

- У XI столітті Київ був найбільшим містом Європи. За повідомленням саксонського єпископа Титмара Мерзебурзького («Хроніка» 1012–1018 р.р.), місто мало понад 400 церков, 8 ринків, 50 тис. жителів.

- Луганськ було засновано у 1790 р., і цю назву він носив до 1935 р., коли його вперше перейменували на Воро-

шиловград. Протягом наступних 60 років місто змінювало свою назву (з Луганська на Ворошиловград і назад) ще 5(!) разів.

- Першою Українською конституцією, автором якої був гетьман Пилип Орлик, став документ під назвою «Пакти і Конституція прав і вольностей запорозького війська» (1710 р.) Хоча реального застосування Конституція Пилипа Орлика так і не набула, в історії права вона залишилася як документ, де вперше у Європі обґрунтовувалася можливість існування парламентської демократичної республіки. Перші Конституції в Європі і США з'явилися лише через 70 років.

- Протягом століть через територію сучасної України проходили найважливіші транспортні артерії всього Євразійського континенту. За часів Київської Русі з півночі на південь рікою Дніпро пролягав шлях «із варяг у греки», який сполучав Балтійське море із Чорним. Україною тягнувся і «Великий шовковий шлях», що з'єднував міста Західної Європи з Центральною Азією, Монголією та Китаєм.

Сьогодні через територію України проходять чотири з десяти європейських транспортних коридорів, Україна є одним із світових лідерів транзиту природного газу із газопровідною трубомережею у 42,900 км.

- У розробці статуту Організації Об'єднаних Націй, який було підписано 26 червня 1945 р., активну участь брали й представники України. Наша держава стала однією з 51 країн — засновниць ООН.

- З понад 100 країн світу, які займаються космічною діяльністю, Україна впевнено тримає четверте місце після США, Росії та Франції. Близько 40% радянського (а потім і російського) загону космонавтів склали вихідці з України. За всі роки існування вітчизняної космічної галузі на українських підприємствах було розроблено та виготовлено 400 космічних апаратів різного призначення. Розроблений в Україні ракетноносій «Циклон» фахівці вважають найнадійнішим у світі.

Партнери ВЕМ

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

IV Рівень акредитації, ліцензія АБ 121835,
сертифікат СД-IV № 111132

Національний університет «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА) — вищий навчальний заклад України, покликаний реалізувати у сучасній Україні історичну місію — виховувати в атмосфері вільного творчого навчання (Liberal Arts Education) високоосвічену, індивідуально неповторну особистість, здатну генерувати оригінальні та плідні ідеї, незалежно мислити та діяти згідно з принципами добра і справедливості.

НаУКМА співпрацює з 81 закордонними та 90 українськими вищими навчальними закладами та науковими інституціями.

Адреса: вул. Сковороди, 2, м. Київ 04070
Тел.: (044) 425-45-15, т/ф: (044) 417-82-15
E-mail: ukma@ukma.kiev.ua
<http://www.ukma.kiev.ua/>

Експериментальний фонд інтелектуальних ресурсів

ООО «ЭФИР» — организация, которая ставит перед собой цели формирования и распространения опыта деятельности сетевых «Фабрик мысли» («Think Tanks»).

Научная деятельность команды отражена в 3 докторских и 6 кандидатских диссертациях, а также в 5 монографиях, 10 тематических сборниках, в нескольких сотнях статей в специализированной и периодической печати.

Адрес: ул. Толбухина, д. 9, к. 1, оф. 29, Москва 121596
Тел.: (095) 761-78-03, т/ф: (095) 448-10-49
E-mail: efir-rcp@nm.ru

Український культурологічний центр (Донецьк)

Аналітичний і ресурсний центр у Донецьку. Утворений у 1994 р. Концепція — професора В.С. Білецького. З 1995 р. випускає фаховий журнал «Схід» (номінації «Історія», «Економіка», «Філософія»). Місія УКЦ — сприяння розвитку культури і науки, інтеграції України у світовий і європейський культурний, економічний, інформаційний простір.

Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова

Центр Разумкова — неприбуткова громадська орга-

нізація, яка здійснює дослідження у багатьох сферах. Центр було засновано Олександром Васильовичем Разумковим 19 серпня 1994 р. Під його керівництвом в період з 1994 по 1999 р. Центр підготував 26 аналітичних звітів, провів 30 круглих столів і конференцій. На даний час в Центрі Разумкова на постійній основі працюють 24 експерти в таких галузях, як історія, політологія, філософія, соціологія, право, міжнародні відносини, економіка, енергетика і військова безпека.

Адреса: вул. Володимирська, 46, офісний центр,
5-й поверх, м. Київ 01034
Тел.: (44) 201-11-98, т/ф: (44) 201-11-99
E-mail: info@uceps.com.ua
<http://www.uceps.org/>

Рада конкурентоспроможності України (РКУ)

Рада конкурентоспроможності України (РКУ) — неприбуткова, неурядова позапартійна організація, яка має скоординувати зусилля вчених, освітян, представників бізнесу, як малого, так і великого, керівництва венчурних компаній та фінансових інститутів, а також представників урядових та законодавчих кіл, для утвердження ідеї конкурентоспроможності країни на «передньому краї» національної свідомості.

РКУ була заснована у червні 2005 р. з ініціативи Юрія Полунєєва, президента Міжнародного інституту менеджменту (МІМ-Київ), колишнього виконавчого директора Європейського банку реконструкції та розвитку (Україна, Румунія, Молдова, Грузія та Вірменія), за участі президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» В'ячеслава Брюховецького, академіка Івана Дзюби (НАН України, міністр культури України у 1992–1994 р.р.), головного редактора суспільно-політичного тижневика «Дзеркало тижня» Володимира Мостового та за підтримки Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), Укресімбанку, корпорації «Квазар-Мікро» й консорціуму «Індустріальна група».

Наразі організація налічує, разом із засновниками, 24 члени, серед яких авторитетні науковці, бізнесмени й громадські діячі.

Адреса: МІМ-Київ, вул. Шулявська, 10/12-В,
м. Київ 03005
Тел.: (044) 585-02-65, т/ф: (044) 585-02-67
E-mail: info@compete.org.ua
<http://compete.org.ua>

Компанія «Инэко-Инвест»

Компанія «ИНЭКО» более 12 лет является профессиональным участником фондового рынка Украины.

20.01.2004 была зареєстрована компанія по управленню активами «Інеко-Інвест», в управленні котрої знаходяться два публічних інвестиційних фондів «Центральний інвестиційний фонд» і «Промінвест Керамет», венчурний інвестиційний фонд «Регіональне розвити».

Адреса: ул. Большая Васильковская, 62-А, Киев 03150
Тел.: (044) 201-64-17, 201-64-19
E-mail: fond_sh@ineko.com
<http://www.ineko-invest.com/>

Всеукраїнський аналітично-інформаційний журнал «Схід»

Всеукраїнський аналітично-інформаційний журнал «Схід» — фахове (за списками ВАК України) видання в галузі економіки, історії, філософії, яке 12 років працює в інформаційному просторі України.

Засновник: Український культурологічний центр м. Донецька. Співзасновники (з 2005 р.): Інститут філософії НАН України, Інститут економіки промисловості НАН України, Запорізький національний університет.

Адреса: вул. Артема, 45, м. Донецьк 83086
Тел./факс: (062) 337-04-80
E-mail: ukcdb@stels.net
<http://www.vesna.org.ua/>

Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка

Луганський національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка — найстаріший вищий навчальний заклад Донбасу, акредитований за IV рівнем, перший і єдиний в країні університет, що пройшов процедуру зовнішнього європейського оцінювання.

ЛНПУ — володар Срібної Стели та диплому «Якість навчання III тисячоліття» IX Міжнародного академічного рейтингу «Золота Фортуна», дипломів міжнародної виставки-ярмарку «Книжковий світ», університет нагороджено бронзовою, срібною та золотою медалями міжнародної виставки навчальних закладів «Сучасна освіта в Україні». ЛНПУ двічі (2005, 2006 р.р.) було визнано «Лідером сучасної освіти».

Донецьке відділення Наукового товариства ім. Шевченка

Структурна одиниця Наукового товариства ім. Шевченка (історично перша академічна організація України, утворена у 1873 р.). Працює в Донецькому регіоні з 1997 р.

Виконує роль Південно-Східного центру НТШ. Має осередки на Донеччині, членів у Харкові, Кривому Розі, Дніпропетровську, Слов'янську, Маріуполі і закордонних членів у Росії. Об'єднує близько 70 науковців (2006 р.) Випускає «Донецький вісник НТШ» (з 2001), «Хроніку Донецького відділення НТШ» (з 2006). Працює в галузі гуманітарних і точних наук (філософія, історія,

літературознавство, мовознавство, психологія, медицина, хімія, гірництво, гідравліка). Співзасновник «Редакції української гірничої енциклопедії».

TeleTRADE D. J. International Consulting Ltd.

Компанія TeleTRADE D. J. International Consulting Ltd. надає широкий спектр сервісних і консалтингових послуг на світових фінансових ринках — міжнародному валютному ринку Forex (Форекс) і американському фондовому ринку Stock.

Адрес: ул. Б. Хмельницького, 33/34, офіс 6, Киев 01030
Тел.: (044) 230-86-77, 288-07-21
E-mail: kiev@teletrade-dj.com
<http://www.teletrade.com.ua/>

Центр дослідження засобів масової інформації «Інтермедіаком-Україна»

Компанія «Інтермедіаком-Україна» (ІМК) спеціалізується на наданні різних інформаційних послуг: моніторинг ЗМІ, аналіз ефективності прес-заходів та інформаційних приводів, запис і розшифровка ТБ-сюжетів, друкарських і Інтернет-статей.

У вересні 2006 року «Інтермедіаком-Україна» стала першою українською компанією, яка увійшла до складу міжнародної мережі моніторингових агентств Inewsnetwork.

Адреса: вул. Артема, буд. 37-41, 7-й поверх, м. Київ 04053
Тел./факс: (044) 461-99-71
E-mail: info@intermediacom.com.ua
<http://intermediacom.com.ua/>

Всеукраїнський проект із захисту прав лікарів

Всеукраїнський проект із захисту прав лікарів — неприбуткова громадська організація, що забезпечує медичних працівників юридичною підтримкою та захищає їх конституційні права.

Тел.: (44) 531-75-17, 8 (067) 441-75-17,
т/ф: (44) 559-70-30
E-mail: admin@nir.com.ua
<http://vrach.in.ua/>,
<http://forum.vrach.in.ua/>

Всеукраїнська спілка громадських організацій «Асоціація агенцій регіонального розвитку України» (ААРПУ)

Мережу агенцій регіонального розвитку в Україні було створено 9 липня 2001 року. ААРПУ об'єднала спочатку 17, а на середину 2006 р. — 43 агенції регіонального розвитку із усієї України.

Місія Асоціації полягає у системному забезпеченні виконання своїми зусиллями та скоординованими діями

своїх членів функцій ефективного провідника взаємоузгодженої державної регіональної політики та власної політики розвитку регіонів з метою динамічного і збалансованого поступу України до інтегрування в європейській структурі.

Адреса: вул. Хрещатик, 4, офіс 17, м. Київ 01001
Тел./факс: (044) 494-18-96
E-mail: info@narda.org.ua
<http://www.narda.org.ua/>

Прикарпатський науково-аналітичний центр

Прикарпатський науково-аналітичний центр заснований в 2000 році. Центр є неурядовою, неприбутковою, регіональною, міжвідомчою науково-координаційною установою, яка об'єднує вчених Івано-Франківщини та спрямовує зусилля на вирішення актуальних наукових, технічних регіональних проблем з метою (подальшого) соціально-економічного розвитку краю шляхом розробки і впровадження інноваційних проектів.

Адреса: вул. Грушевського, 21,
м. Івано-Франківськ, 76000
Тел.: (0342) 55-20-11, (03422) 4-32-71,
(0342) 59-61-76
E-mail: analitzentr@ua.fm

Всеукраїнська рада захисту прав та безпеки пацієнтів

Перша і унікальна організація, консолідує інтереси пацієнтів, громади та лікарів відносно якості, ефективності та відповідальності медичної допомоги.

Згідно статуту Ради захисту прав та безпеки пацієнтів, єдиним джерелом фінансування є благодійні внески. Організація не здійснює жодного комерційного виду діяльності та не отримує іншого фінансування крім благодійної допомоги.

Адреса: вул. Л. Первомайського, 9-А, к.5
м. Київ 01133
Тел.: (044) 235-65-87, 599-75-12, 248-79-58
E-mail: info@medpravo.org, info@tb.org.ua
<http://medlaw.org.ua>

Всесвітня федерація молодих лідерів та підприємців Junior Chamber International (JCI)

Міжнародна молодіжна палата України — частина Всесвітньої федерації підприємців та молодих професіоналів JCI, яка існує у 110 країнах світу, налічує понад 6000 місцевих осередків та більше 200 000 активних членів, мільйони «випускників» організації та учасників конференцій, семінарів та подій.

Тел.: 8 (050) 331-87-99
E-mail: info@jci.org.ua
<http://jci.org.ua/>, <http://jci.cc/>

Компанія «Ключевые решения»

Сфера діяльності компанії — управленческое консультирование предприятий. Опыт: 14 лет (с 1992 г.) Миссия компании — помогать организациям развиваться и создавать новые стандарты в управлении.

«Ключевые решения» являются членом Ассоциации консультантов по управлению и организационному развитию (Москва).

Тел.: +375 17 228-29-08, 210-24-16, 256-90-43
E-mail: kr@krconsult.org <http://www.krconsult.org/>

Компанія Ukrainian Business Media Group (UBMG)

Компанія Ukrainian Business Media Group (UBMG) — издатель ежемесячных журналов «Food & Drinks. Продукты и напитки», «Food Technology. Пищевые технологии» и «Новая Торговля».

Адрес: ул. Попудренко, 52, Киев 02660
Тел./факс: (044) 461-78-68
E-mail: ubmg@ubmg.com.ua
<http://www.ubmg.com.ua/>
<http://www.fnd.com.ua/>
<http://www.newtrade.com.ua/>